LIUDO REZOS

DAINOS

pirmojo lietuviško dainyno

III leidimas

I dalis

M. Biržiškos spaudai parengta

Vytauto Didžiojo Universiteto Humanitarinių Mokslų Fakulteto leidinys
KAUNAS ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ 1935

LIUDO RĖZOS

DAINOS

pirmojo lietuviško dainyno

III leidimas

I dalis

M. Biržiškos spaudai parengta

Vytauto Didžiojo Universiteto Humanitarinių Mokslų Fakulteto leidinys
KAUNAS ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ 1935

III Dainų leidimo redakcijos žodžiai.

I.

Liudas Rėza[1] gimė 1776 I 9 (pats rodė 1777 VI 9)[2] Karvaičių (kurš. Karvikės, rėziškai Karvitos) bažnytkaimy tarp Nidos ir Juodkrantės, apie 40 km nuo Klaipėdos miesto Neringos Kopose; tas žvejų kaimas per 20 metų drauge su bažnytėle užsitraukė smiltimis, ką Rėza liūdnai atvaizdavo 1797 m. eilėraštyje Das versunkene Dorf (Weil, o Wanderer, hier und schaue die Hand der Zerstörung)[3]. Žvejo sūnus (be jo, buvo dar trys broliai ir sesuo), dar 1780 m. liko našlaitis ir priglaustas iš pradžių Naglių žvejo Radmacherio, paskui savo tėvo tolimo giminaičio Rasitės paštininko Böhmo, gavo žąsis ganyti, drauge betgi mokėsi pas kaimo mokytoją. Pasireiškęs darbštumu ir gabumais ir užtartas paštininko bei mokytojo dukterų, 1785 m. buvo paimtas kito savo giminaičio, Kaukėnų precentorio (vėliau kun.) Kristino Dovydo Witticho[4] (g. 1751 m. Šilutėje, 1779—1783 m. Plaškių precentoris, 1783—1796 m. Kaukėnų prec., 1796—1800 m. Juodkrantės kun., nuo 1800 m. Kaukėnų kun., nuo 1809 m. klebonas, ten pat mirė 1824 m.)[5]. 1785—1791 m. lankė Kaukėnų par. mokyklą ir mokėsi pas globėją lotynų kalbos. 1791 m. Karaliaučiuje priimtas Löbenichto beturčių mokyklos IV-n klasėn, 1794 m. rudenį jau gavo teisę eiti aukštąjį mokslą.

1795 m. kovo mėn. stojęs Karaliaučiaus universitetan, kur, be teologijos mokslų, ypatingu susidomėjimu klausė dar filosofą Eman. Kantą (1724—1804 m.), jo mokinį visuomenės mokslų dėstytoją Kris-

---

1 Karvaičių bažnyčios knygose 1776 m. Martin Ludwig Reehsa, Karaliaučiaus univ. 1810 m. programmoj M. Ludovicus Rhesa, šiaip rašėsi Ludwig Rhesa (1795 įsimatrikuliavo: Ludowicus Rhesa), net tiesiog, nuo 1816 m., ėmė dar rašytis L. J. (Ludwig Jedemin) Rhesa: 1816 Geschichte der litthauischen Bibel, 1816—1824 Philologisch-kritische Bemerkungen zur litthauischen Bibel, 1818 Das Jahr in vier Gesängen ...des Chr. Donaleitis, 1824 Aisopas, 1825 Dainos. Nors 1834 m. savo Kurzgefaste Nachrichten von allen seit 1775 an den evangelischen Kirchen in Ostpreuszen angestellten Predigern jis pasirašo tik Ludwig Rhesa (prakalboj D. Rhesa = Doctor Rhesa) ir taip save mini pusl. 9 ir 12, bet savo Verbesserungen und Zusätze zur Rhesa'schen Presbytereologie (1837 m.) pusl. 2 pats pataiso: L. Jedomin R. (Jedemin, Jedomin = Gediminas).

2 1776 I 9 iš Karvaičių bažn. knygos rodo L. Passarge (Aus baltischen Landen, 1878 m., pusl. 287), paskui jį Adalb. Bezzenberger (Die kurische Nehrung, 1889 m., pusl. 218), Fr. Tetzner (Die Slawen in Deutschland, 1902 m., pusl. 118), J. Sembritzki (Die Ostpreuszische Dichtung 1770—1800 — Altpreussische Monatsschrift, XLV kn., 1908 m., II sąs., 429-430; ten pat rodoma R. krikštas 1776 I 14), A. R. Niemi (Lietuvių liaudies dainų tyrinėjimai — Mūsų tautosaka VI, 1932 m., pusl. 80), M. Biržiška (Lietuvių dainų literatūros istorija, I, 1919 m., pusl. 54 ir prier. 205), V. Biržiška (Lietuvių bibliografija, II, 1926 m., № 456) ir kiti. 1777 VI 9 Rėza pažymėjo 1810 m. univ. programmoj ir 1834 m. Kurzgefaszte Nachrichtenose, pusl. 9, paskui — rr — (Rhesa's Nekrolog — Preuszisches Provinzial-Kirchenblatt, 1840 m., IV sąs., II dal., pusl. 123), Fridr. Wilh. Schubert (Aus dem Jahresberichte der Königl. Deutschen Gesellschaft zu Königsberg — Neue Preuszische Provinzial-Blätter, 1855 m., pusl. 246), A. Ambrassat (Die Provinz Ostpreussen, 1896 m., pusl. 41, ir II leid. 1912 m., pusl. 80), Zweck (Litauen, 1898 m., pusl. 438), Adalb. Bezzenberger (Die Litauische Literatur rink. Die osteuropäischen Literaturen und die slavischen Sprachen, 1908 m., pusl. 370), M. Biržiška (Mūsų raštų istorija, 1920 m., pusl. 19, ir II leid. 1925 m., pusl. 46) ir kiti.

3 Rėzos Prutena, I, 1809 m., pusl. 45. 1792 m. bažnyčios knygose rašoma: „Karvaičių kaimas tapo veik visiškai apneštas", bet dar 1793 m. tebebuvo čia užsilikusios 8 grįčios (iš 1783 m. 15), net 1802 m. dar 2 ir mokyklėlė; Passarge, pusl. 285, Tetzner, pusl. 123, Juoz. Pronskus (Lietuvos Sahara Kuršių Užmaris, 1923 m., pusl. 21) ir kiti.

4 rr (Rhesa's Nekrolog, 124), Schubert (Aus dem Jachresberichte, 246-247), Tetzner (Die Slawen, pusl. 118-119).

5 Rėzos Kurzgefasste Nachrichten, pusl. 115, 130.

tiną Jokūbą Krausą (1753—1807 m.), orientalistą Joną Gotprydį Hassę (1759—1806 m.)[1], kuris ir apie Prūsų kraštą parašydavo (Preuszens Ansprüche, als Bernsteinland, das Paradies der Alten und Urland der Menschheit gewesen zu sein, 1798 m.)[2]. Hassės raginamas mokslui pasiskirti, bet dėl neištekliaus nesirįždamas keleris metus universitetui dirbti nemokamai, nutarė visųpirma pasiskirti kunigo darbui[3]. Tačiau dar tebestudentaudamas ėmė rašyti vokiškus eilėraščius ir dainas: 1797 m. Elma und das Keilchen, Das versunkene Dorf, Die Fahrt des Lebens, Wanderer's Lied, An Amanda ir kt., 1798 m. Wunsch, Liebe um Liebe, Der Feierabend ir kt., 1799 m. An die Nymphe des Lautenwaldes, Elma's Lied an den Mai, Der Gang zur Heimath ir kt., 1800 m. Vaterlandslied, An Elma's Gärtchen ir tt.[4]. Iš jo studentiškos poezijos 6 kūrinėliai (An das Wiesenblümchen, Das Mädchen an den kommenden May, Trennung, Der Kirchhof, Der liebende Jüngling ir Freude eines Mädchens auf den kommenden Frühling) dar 1799 m. išspausdinti kelių Karaliaučiaus poetų rinkinyje Funfzehn Deutsche Lieder, drauge su jų, tad ir Rėzos, kūriniams parašyta jo bičiulio Viliaus Gotlibo Martyno Jenseno (mirė 1842 m.) muzika[5].

Priešpaskutiniais studentavimo metais gavęs nemokamą butą universiteto bendrabutyje Kypkeanum, aprūpintas univ. stipendija ir privatinėmis pamokomis, 1799 m. be didelio vargo pabaigė teologijos mokslus. Kelis mėnesius mokęs dvarininko Auero vaikus Ilavos (Eylau) apylinkėje (Jesau par.), 1800—1811 m. buvo Karaliaučiaus įgulos pamokslininkas, 1811—1816 m. ten pat brigados pamokslininkas[6]. 1807 m. apgynęs disertaciją De librorum sacrorum interpretatione morali, e Kantio commendata, ir įgijęs teologijos daktaro laipsnį, ėmė skaityti paskaitas universitete privatdocento teisėmis[7]. 1809 m. išleido savo vokiškų eilėraščių rinkinį Prutena oder preuszische Volkslieder und andere vaterländische Dichtungen, kurių tarpe, be aukščiau minėtųjų, radosi dar 1804 m. Elegie auf E. Kant, 1806 m. An Hasse's Grabe, 1807 m. Epitaphisches Wort für J. G. Krauss, Das Treffen bey Eylau ir kiti.

Kaip Karaliaučiaus kareivių kunigas, gauna sueiti su lietuviais; nuo 1807 m. kaikada laiko lietuviškas pamaldas kariuomenės daboklės bažnyčioje[8]. 1809 m. Prutenose, be kitų, yra 13 kūrinėlių, jo pažymėtų lietuviškomis liaudies dainomis (lit. Volkslied); 1825 m. Dainose (pusl. 352) rodo dvi jųjų (1809 m. eilėraščių) tebuvusios jo išverstos iš lietuviškųjų liaudies dainų, Das Mädchen am Bach (pusl. 116) ir An die Spinnerin (pusl. 146), o kitos tebuvę dainų sekimai (pav. Rautengarten) ir net originaliniai kūriniai (Lieder eigener Erfindung, pav. Elma und Selmis, Mylinne, Sigel und Ina). Susidomėjęs lietuviškomis dainomis, pradeda jas rinkti, pats jas žymėdamasis arba išgaudamas per kunigus, precentorius ir kitus. Dainų paprašęs, iš Valtarkiemio kun. ir superintendento Jono Gotpr. Jordano (1753—1822 m.) gauna ir Duonelaičio giesmių rankraštį ir jį verčia, tik 1807—1815 m. Napoleono karai sutrukdo jo išleidimą. Susirūpinęs nauju Šventraščio leidimu lietuvių kalba, 1809 m. Karaliaučiun atvykus Viliui Humboldtui (1767—1835 m.), vidaus reikalų ministerijos švietimo skyriaus viršininkui, ir pareiškus susidomėjimo lietuvių kalba, gavo jo pasižadėjimo paremti leidimą, o taippat paraginimo parengti spaudai Duonelaitį. Susipratęs su vyriausiuoju Karaliaučiaus superintendentu Liudu Ernestu Borovskiu (1740—1831 m.), teologijos fakulteto prof. (vėliau dekanu) Sam. Teof. Waldtu ir kitais, 1809 m. užmezgė ir 1810 m. įsteige draugiją parūpinti naujam lietuviškam Šventrasčio leidimui; toji draugija susisiekė su Londono biblijų draugija (Britisch and Foreign Bible Society), iš kurios gavo pašalpos, pritraukė prie vertimo tikrinimo, be Rėzos, dar kelis kunigus ir per keleris metus, labiausiai jo rūpesčiu, dėl (1807, 1813, 1813—1814 m.) karo žygių dažnai nutrunkantį, savo darbą pabaigė[9].

---

1 rr (pusl. 124), Schubert (pusl. 248), Tetzner (pusl. 179).

2 Redslob (Hasse Johann Gottfried — Allgemeine deutsche Biographie, X 1879 m., pusli 758-769).

3 rr (pusl. 124), Schubert (p. 248).

4 Prutena, I.

5 Sembritzki (Die ostpreuszische Dichtung, pusl. 431).

6 rr (pusl. 124), Schubert (pusl. 249), Tetzner (pusl. 119).

7 1810 programma, Supplementorum ad Buxtorfii et Wolfii diatribus de abbreviaturis hebraici sylloge I, p. 15.

8 rr (pusl. 124).

9 Rhesa (Das Jahr in vier Gesängen, 1818 m., pusl. XXI), tas pats Geschichte der litthauischen Bibel, 1816 m., pusl. 51-55, Schubert, pusl. 250-252.

1810 m. išspausdinęs De primis vestigiis religionis christianae inter Lithuanos propagatae[1], Rėza buvo pakeltas ekstraordinariniu prof. (1818 m. ordinariniu, 1828 m. prof. theologiae primariusu)[2]. 1810 m. patiekdamas apie save žinias universiteto visuomenei, vadina save e gente lithuana[3], o veikiai po to savo vardą papildo dar lietuviškuoju Gediminu (Jedemin, Jedomin).

Napoleono karai ne tik sutrukdė jo literatūrinius darbus, bet ir jį patį išjudino iš Karaliaučiaus. Drauge su savo kariuomenės dalim 1812 m. radosi Didžiojoje Lietuvoje (Žemaičiuose ir Šiaurės Lietuvoje) ir Latvijoje, 1813—1814 m. peržygiavo Vokietiją, stebėjo Leipcigo kautynes ir pasiekė Paryžių. Latvijoje jis susipažino su dvarininku kunigaikščiu Karoliu Lievenu (1767—1844 m.), su kuriuo paskui susirašinėjo ir kuris 1817 m. caro paskirtas Estijos ir Latvijos (Tartu mokslo apygardos) švietimo globėju, 1822 m. jį kvietė profesoriauti Tartu univ., bet šis, pasak Schuberto, aus Liebe zu seinem Vaterlande, be to, gavęs geresnį atlyginimą Karaliaučiaus univ., nevažiavo[4]. Prancūzijoje atsidūręs, pasinaudojo proga ir 1814 m. per Calais ir Doverį pasiekė Londoną, kur išsirūpino iš Biblijos platinimo draugijos naujos pašalpos Šventraščio vertimui išspausdinti[5]. Savo įspūdžius ir patyrimus žygiuojant su kariuomene apsakė kn. Nachrichten und Bemerkungen aus dem Tagebuche eines Feldgeistlichen, išsp. 1814 m. Berline, ir eilėraščiuose: 1812 m. An das Vaterland, 1813 m. Siegeslied ir kituose[6].

Grįžęs iš karo, pabaigė Šventraščio darbą ir išspausdino jį 1816 m.: Biblia tai esti wissas Szwentas Rasztas. Tais metais išleido taippat Geschichte der litthauischen Bibel (ein Beytrag zur Religionsgeschichte der Nordischen Völker) ir Philologisch-kritische Anmerkungen zur litthauischen Bibel als Erläuterungen zu der bei der neuen Ausgabe veranstalteten Umarbeitung des litthauischen Textes, I dalis. Abu tuodu savo raštu pasirašė dar kaip Professor der Theologie und Prediger (Geschichte's prakalbą pasirašė 1816. XII. 3), bet tais pat metais pasitraukė iš kariuomenės pamokslininkų tarpo, pasilikdamas tik universitete[7], kur jis (1816 m.) buvo paskirtas lietuvių seminarijos teologijos profesorium ir direktorium[8]. 1818 m. išleido (prakalbą pasirašė 1818 V 20) Duonelaičio Metus (Das Jahr in vier Gesängen, ein ländliches Epos aus dem Litthauischen des Christian Donaleitis, genannt Donalitius) su savo parūpintu vertimu (in gleichem Versmasz ins Deutsche uebertragen)[9]. Tais pat 1818 metais žurn. Beyträge zur Kunde Preuszens išspausdino straipsnį Ueber litthauische Volkspoesie (I, pusl. 507-524); jame patiekė apie 10 dainų vokiškus vertimus[10]. 1823 m. išleido Naujo Testamento vertimą, 1824 — Aisopas arba pasakos isz grykonų kalbos pergulditos, su pridėjimu kellû naujû pasakû (102 Ezopo pasakos, 7 Gelerto ir kitų, 6 Duonelaičio), viso Šventraščio ir skyrium dar Naujo Testamento vertimo naują leidimą, Philologisch-kritische Bemerkungen zur litthauischen Bibel II dalį (pasir. 1824 VII 1). 1825 m. Prutena II dalis (be kitko, 4 lietuviškųjų dainų vertimai, 5 sekimai, samogitische Sage Keistod und Mylinne ir kiti eilėraščiai) ir Dainos oder Litthauische Volkslieder. 1834 m. Psalmų Dovydo leidimas, o ypačiai Arnoldto Prūsų presbiteriologijos (Kurzgefaszte Nachrichten von allen seit

---

1 Geschichte der litthauischen Bibel, pusl. V. Ernst Wermke (Bibliographie der Geschichte von Ost- und Westpreuszen, 1933 m., № 5683) rodo Rėzą šį raštelį bene papildžius: De primis, quos dicunt, sacrorum reformatoribus, 1823—1830 m. universiteto programoj (Vita Brismanni, Sperati, Joannis Poliandri, Georgii a Polentis, Joannis Amandi, Jacobi Cnathi). rr, kuris rėmėsi Rėzos bičiulio Thilo žiniomis, De primis vestigiis rodo 1819 m. (pusl. 126).

2 Kurzgefaszte Nachrichten, pusl. 9.

3 Supplementorum ...sylloge I, pusl. 11. Dėl Rėzos tautybės: Br. Stočkus (Rėzos charakteris ir jo lietuvybė — Athenaeum 1934 m., V t., pusl. 1-33).

4 rr (pusl. 125), Schubert (pusl. 251-252, 253).

5 Schubert (pusl. 252).

6 Prutena, II, 1825 m. Dr Rhesa und Jensen, Kriegsgesänge für das Ostpreuszische National-Kavallerie Regiment beim Ausmarsch aus Königsberg, 1813 m.

7 Kurzgefaszte Nachrichten, pusl. 9, 12.

8 Tetzner, pusl. 120.

9 1820 m. Sam. Bog. Linde plačiai referavo apie Geschichte der litthauischen Bibel ir Das Jahr in vier Gesängen Varšuvos mokslo draugijos metraštyje Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk, XIII, 120-131, str. Zdanie sprawy o dwóch dziełach X. Rhesy z Królewca; iš ten ir Didžiosios Lietuvos šviesuomenė gavo išgirsti apie Rėzą ir jo darbus.

10 Jo str. sutrumpinęs išvertė lenkų kalba Varšuvos univ. prof. poetas Kaz. Brodziński ir išsp. 1822 m. žurn. Pamiętnik Warszawski (III, 235-252): O poezyi ludu litewskiego.

der Reformation an den lutherischen Kirchen in Ostpreuszen gestandenen Predigern, 1777 m.) tęsinys Kurzgefaszte Nachrichten von allen seit 1775 an den evangelischen Kirchen in Ostpreuszen angestellten Predigern ir, nepriklausomai nuo Arnoldto, Kurzgefaszte Nachrichten von allen seit der Reformation an den evangelischen Kirchen in Westpreuszen angestellten Predigern (abiejų Nachrichtų prakalbos pasirašytos 1834 X 1). Tuos Prūsų evangelikų kunigų sąrašus jis per keleris metus parūpino bažnytinės konsistorijos parėdymu, kurios nariu (Consistorialrath) jis buvo paskirtas 1829 m.; juos papildė dar 1837 m. savo Verbesserungen und Zusätze zur Rhesa'schen Presbytereologie[1].

Po to Rėza nieko nebeišleido. Pasimirė 1840 VIII 30[2], prieš tai VIII 27 surašęs testamentą, kuriuo bemaž visą savo turtą paskyrė studentų bendrabučiui, 1853—1854 m. (Kypkeanum pavyzdžiu) įsteigtam Rhesianum vardu. Paliko biblioteką per 3000 tomų su savo pastabomis ir pažymėjimais; daugelį jo knygų įgijo prof. F. W. Schubert (1799—1868 m.), jo biografas ir Rhesianum prižiūrėtojas[3].

1 Minėtini taippat jo straipsniai Mittheilungen zur evangelischen Presbyteriologie (Preuszische Provinzial-Blätter, IX, 1833 m., pusl. 687-697). rr (pusl. 126) priskiria jam, be kitko, dar 1829 m. Agendos vertimą (V. Biržiška, Liet. bibliografija, II, 1926 m., 1830 m. Nr. 611: Agenda tai esti Knygos pagraudenimų, kuri ten rodoma III leidimu, II-ju 1825 m. ir I-ju 1775 m).

2 Todes-Fälle (Preuszisches Provinzial-Kirchenblatt, 1840 m., III sąs, pusl. 102), rr (pusl. 125), Schubert (pusl. 254), Bezzenberger (Kurische Nehrung, pusl. 218), Fr. Gawełek (Bibliografja ludoznawstwa litewskiego — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, V t., 1914 m., pusl. 334), M. Biržiška (Mūsų raštų istorija, II leid., I dalis, 1925 m., pusl. 46) ir tt., bet klaidingai tas pats Bezzenberger (Die litauische Literatur, pusl. 370), paskui jį M. Biržiška (Lietuvių dainų literatūros istorija, I, 1919 m., pusl. 54), Vacl. Biržiška (Liet. bibliografija, II, pusl. 413) rodo 1841.

3 Schubert (pusl. 252, 254). Apie Schubertą Allgemeine Deutsche Biographie, LIV t., 1908 m., pusl. 227-231 (rašo B. v. Simson).

II.

Svariai pasireiškęs Šventraščio vertimo istorijoje, patiekęs mūsų visuomenei Duonelaičio raštus ir tuo iškėlęs mūsų literatūros vardą labiausiai betgi Rėza yra mums nusipelnęs savo dainynu, kuris ir jam ėjo svarbiausiu jo literatūros darbu.

Dainas jis, be abeja, girdėjo dar Karvaičiuose gyvendamas, o ypačiai Kaukėnuose, kur jis 1785—1791 m., tad 9—15 m. amžiuje gyveno pas kun. Kr. Dov. Wittichą ir mokėsi mokykloje. Rėzos palikime yra šio Witticho kelių lapelių rankraštėlis Etliche Litthausche Stücken su 4 dainomis (Treji gaidužei gedoje, Stow Zelnerus ant waktos, Mamuže mano, senoji mano, ir Jau, jau apginkim Tewiszke), kurias Rėza, tikriausia, vaikas būdamas, irgi bus girdėjęs. Karaliaučiuje eidamas universiteto mokslus ir bendraudamas su jaunais vietos literatais, jis gavo čia patirti ir literatūrinio dainomis susidomėjimo tradicijų: Rūgio 1745 m. Betrachtung der littauischen Sprache su 3 dainomis, Lessingo 1759 m. pagirtomis, prof. Jono Gotlibo Kreutzfeldo (1745—1780 m.) apie 1775 m. dainų pažymėjimus, Herderio 1778—1779 m. panaudotus ir tt.[1]. 1797—1798 m. ėmęs savo vokiškus eilėraščius kurti ir sukurtuosius surinkęs 1809 m. rinkinyje Prutena, jis ten nurodo kai kurių savo kūrinių parašymo metus, bet kada jis kurią ten patalpintųjų savo Litthauische Volkslieder yra parašęs, nenurodo; galbūt, apie 1800 m. jau vieną kitą bus jųjų rašęs, o gal ir vertęs. Šiaip ar taip, apie 1809 m. jis jau brangino, vertė arba sekė liaudies dainas, o taippat jas ir rinko, kaip pats sako, „kelionės, triūso, pinigų tam nesigailėdamas"; 15 metų jas rinkęs, sako 1825 m. Dainų prakalboje[2].

1816 m. išleidęs Šventraščio vertimą ir savo paaiškinamuosius raštus, 1817 m. gavo baigti Duonelaičio vertimą ir 1818 m. drauge su lietuviškuoju originalu jį išleisti, 1818 m. pasireiškė straipsniu Ueber litthauische Volkspoesie. Tais pat metais jo straipsniu apie dainas ir

1 M. Biržiška (Lietuvių dainų literatūros istorija, pusl. 38-53), J. Sembritzki (Die ostpreussische Dichtung, pusl. 226-228; Nachträge zur „Ostpreussischen Dichtung 1770—1780" — Altpreussische Monatsschrift 1911 m. XLVIII kn., 4 sąs., pusl. 505), Hans v. Müller (Die „Preuszische Blumenlese" von 1775, eine Quelle von Herders „Volksliedern" — Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1917 m., pusl. 182-188).

2 pusl. 353; III leid. pusl. 169 (vert.).

Duonelaičio vertimu susidomėjęs, Jenos univ. anglų kalbos lektorius Abr. Jok. Penzel (1749—1819 m.)[1] prašė iš jo kelių lietuviškų dainų, žadėdamas juos pasiųsti Goethei. Rėza atsakė neturįs jų švariai parašytų, rengiąsis išleisti eine kleine Sammlung von Dainos mit einer deutschen Uebersetzung, bet neturėdamas lėšų joms išleisti prašąs kreiptis į Goethę, kad šis padėtų gauti leidėją. Tuo reikalu Penzelis 1818 XII 5 kreipėsi į Goethę laišku, prašydamas gnädige Vermittelung einen Verleger... zu erhalten. Į tai Goethe 1818 XII 22 atsargiai jam atsakė, jog peranksti būtų rūpintis leidėju neturint dar rinkinio spaudai parengto, ir prašė pranešti, kai Rėza bus jau ką parengęs. Apie tai Penzelis pranešė Rėzai, bet pats po kelių mėnesių pasimirė (1819. III. 16). 1820 X 14 Rėza pasiuntė Goethei Sammlung von Dainos, prašydamas ne tik leidėjo, kurio jis negaunąs, bet ir prakalbos[2]. Tačiau Goethe jam dargi neatsakė ir šis negavo patirti, ar be bus rankraštis poeto rankas pasiekęs[3]. Tuo tarpu rankraštis ne tik pateko į Goethės rankas, bet ir išliko ligi mūsų dienų jo veimariškame archive. Kiek Rėza 1826 III 20 laiške Goethei galėjo prisiminti, jį jau 1815 m. buvęs surašęs, bet spaudai dar nevisai teparengtą: „Was das erwähnte Manuscript betrifft (mag es zu Ew. Excellenz Händen gekommen seyn oder nicht), so muss ich bemerken, dasz dasselbe eine frühe schon im Jahre 1815 (so viel ich mich erinnere) verfertigte noch nicht zum Druck bestimmte Handschrift war".

Nieko iš Goethe's nesulaukęs, jis suragino Karaliaučiaus spaustuvininką Hartungą išleisti jo dainų rinkinį be jokio jo autoriui honoraro ir su leidėjo rizika nesigrąžinti spaudos išlaidų[4], ir štai 1825 m. keliolika metų rengiamas dainynas buvo išspausdintas antrašte: Dainos oder litthauische Volkslieder gesammelt, übersetzt und mit gegenüber stehendem Urtext herausgegeben von L. J. Rhesa ir tt. Yra žinomi šio leidimo egzemplioriai dviem nevienodom antraštėm: viename pažymėta spaudos metai ir Hartungo spaustuvės Druck und Verlag, o kitame, išspausdintame plonesniame popieriuje ir kaikuriais smulkiais žodžių skirtumais (pav. Direktor vietoj Dir. ir pan.), metai nepažymėti ir Hartungo spaustuvė nurodoma tik leidėju (Verlag), užtat prikergta L. Fort komisionierius Leipzige; šiaip knygos tekste jokių skirtumų tuose egzemplioriuose nėra[5]. Taigi, matyt, daliai egzempliorių tepakeista antraštinis lapas.

Apie Rėzos dainyną prieš keliolika metų rašėme[6]: „Šį pirmą, klasiškuoju virtusį mūsų dainyną sudarė apie 90 dainų ir jų vertimų vokiečių kalbon: pačiame dainyne 85 dainos, pridurtame straipsnyje apie dainas (Betrachtung über die litthauischen Volkslieder) 1 dainamįslė (Ai siuntė, siuntė mane anytėlė)[7] ir gaidose (National-Gesänge der Litthauer) 3 dainos (Vilks papiovė kumelaitę, tik kojelės liko, Šok broluži, būk linksmas, tai tavo dienužė, Išeit, pareit jaunasis bernytis)[8]. Be trijų dainyne pakartotųjų Rūgio dainelių (Anksti rytą, rytužį saulužė tekėjo, Aš atsisakiau savo močiutei, Aš turėjau žirgužėlį norint mažą)[9] ir anų keturių prieduose duotųjų, visos kitos dainos (82) yra pažymėtos, iš kur jos yra gautos. Jos visos paimtos yra iš Mažosios Lietuvos[10], daugiausiai (19) iš Tilžės (Piktupėnų 18, Kaukėnų 1), 18 Įsručio (Plyviškių arba Plyviškiemių 8, šiaip aus der Gegend von Insterburg 10), 16 Stalupėnų (Bilviečių 15, Pilupėnų 1) ir 12 Gumbinės (Valtarkiemio 10, Encūnų 1, Gumbinės 1) apylinkių ir po kelias iš Pilkalnio (6 aus der Gegend), Klaipėdos (5 aus der

---

1 Penzelio biografija: R. Hoche (Allgemeine deutsche Biographie, XXV t., 1887 m., pusl. 363-364).

2 Penzelio ir Rėzos susirašinėjimas su Goethe yra išlikęs Goethe-Schiller Archive Weimare. Laiškai yra nurašyti prof. J. Ereto, kuris maloniai man leido jais čia pasinaudoti. Prof. Eretas rengia Rėzos biografiją, kuriai yra surinkęs nemažai įdomios medžiagcs; tos biografijos laukte lauksime.

3 Apie tai 1826 III 20 Rėza rašo Goethei.

4 Taippat laiške.

5 Antraštinius skirtumus susekė ir nustatė Vytauto Didžiojo univ. stipendininkas Vincas Maciūnas, 1934 m. Krokuvoje Čartoriskių muziejuje aptikęs du nevienodu Dainų egzemplioriu.

6 Lietuvių dainų literatūros istorija, 1919 m., pusl. 67-68.

7 III leidimo № 86.

8 III leid. №№ 87 — 89. Tad viso 89 dainos.

9 III leid. №№ 16, 38 ir 40.

10 1817 — 1819 m. Rėza rengėsi rinkti dainas Didžiojoje Lietuvoje ir rašė tuo reikalu Vilniun (Dziennik Wileński 1817 m., VI, 505-506; taippat 1818 XII 5 Penzelio laiškas Goethei). Jo kelionė, matyt, nejvyko, ir jis gavo pasitenkinti 10 žemaitiškų dainų, nurašytomis iš Emeriko Stanevičios išspausdintų 1819 — 1822 m. žurn. Tygodnik Wileński. Gal betgi Rėzos kreipimasis bus suraginęs Vilniaus studentus (Leoną Rogalskį 1819 — 1820, Emer. Stanevičią) rinkti dainas?

Gegend), Labguvos (Laukiškių 3, aus der Gegend 1) ir Ragainės (2 aus der Gegend). Rėza pats sakosi, veikalą spaudai ruošdamas, turėjęs padėjėjų: visa eilė šviesuolių, daug kunigų, savo įnašų (Beiträge) jam suteikusi. Kuri kieno suteikta bus daina, o kuri paties Rėzos užrašyta, nesako. Galima vien spėti, palyginus įvardinamojo šviesuolio gyvenamąją vietą su pažymėjimu, iš kur daina paėjusi. Tačiau, sakysime, Klaipėdos apylinkėje užrašytosios dainos ne vien iš Rėzos nurodomojo, Klaipėdoje gyvenančio valdininko Thilo galėjo būt gautos, bet ir paties profesoriaus gal užrašytos". Tatai kiekvienai dainai tenka skyrium nustatyti atydžiau prisižiūrėjus ir smulkmeniškai panagrinėjus Rėzos mums paliktąją dainų medžiagą.

Toji medžiaga yra išsaugota Karaliaučiaus valstybiniame (seniau slaptame) archyve (Staatsarchiv, sen. Geheimarchiv) ir susideda iš rankraščių (manuskriptų) №№ $36^{8°}$, $37^{8°}$ ir $175^{4°}$, o kiekvienas jųjų yra sudarytas iš kelių atskirų dainų rinkinių ir rinkinėlių. № 36 (482 pusl.) sudaro 84 (tikriau 83, nes 1 ir 43 tėra viena daina Kraitis) Rėzos surašytos dainos, su 83 (82) vok. vertimais, tai I rinkinys, ir 62 Rėzos dainų (su 61 vertimu) II rinkinys (abiejuose dainų tekstai lotynų raidėmis), dar nežinia kieno surašytų 33 dainų III rinkinys (Dainos), Rėzos tik aprūpintas bendra antrašte ir kaikurių dainų antraštėmis, ir mėlynas (IV) sąsiuvinėlis su 9 dainų (gal Rėzos) vertimais (nurodoma №№ 6, 8, 9, 11, 12, 19, 28, 31 ir 187, tad gal buvo dar mūs nepasiekęs, 187 dainų rinkinys?).

№ 37 (202 pusl.) susideda iš 25 rinkinėlių: I *Enr. Budriaus* (Pilupėnų precentorio (mokytojo ir vargonininko) 1783—1852 m.) 1820 m. laiškas Rėzai su dainele, II Valtarkiemio (nuo 1778 m.) kleb. ir superintendento *Jono Gotpr. Jordano* (1753—1822 m.) patiektas Pilkalnio kanterio Mielcke's eilėr. Pilkainis Kiem's, III bene buv. Bilviečių precentorio, 1811—1815 m. Karaliaučiaus lietuvių, vėl. Katedros kun. Sam. Teod. *Zippelio* (1777 — apie 1840 m.) Kelios (14) Dainos Bildwieczû Lëtuwninkû dainotos, IV lapelis (bene prie 1821 I 27 Budriaus laiško Rėzai = XVIII) su 2 Skuldeinių kaimo Raginos Bendikaitės 1811 V 5 užrašytom dainom, IVa Encūnų kleb. (nuo 1817 m.) *Pričkaus Viliaus Rauschningo* (1786 — apie 1850 m.) lapelis su 3 dainų pradžiomis ir gaidomis, V Piktupėnų (nuo 1792 m.) kleb. *Krist. Dan. Hassensteino* (1756—1821 m.) patiektos, bet ne jo užrašytos 8 dainos, VI Klaipėdos valdybos tarėjo (Regierungsrath) *Thilo* (mirė 1852 m.) užr. 3 dainos (drauge su Jok. Šerniaus 1778 m. Nauja gedėjimo giesme), VII Valtarkiemio kleb. Jordano užr. 11 dainų (be to, bene įrišant pateko čia ir 1, rodos, Budriaus ar Rėzos užrašyta, daina), VIII A nežinia kieno surašytų 17 dainų (pažymėta J. Bild, tad gal Bilviečių-Bilderviečių Zippelio? Budviečių? J. Budriaus?), VIII B Valtarkiemio kleb. Jordano 6 dainos (tos pačios ką ir VII rink.), VIII C Die verschiedene Neigungen der Menschen, tikriau 2 neįvardytų autorių eilėraščiu, IX Piktupėnų kleb. Hassensteino užr. 10 ir Rėzos prirašytos 2 Dainos oder Volkslieder der Litthauer, X Plyviškių (nuo 1805 m.) kleb. *Žigpr. Ostermejerio* (1759—1821 m.) užr. 24 dainos, XI Piktupėnų kleb. Hassensteino Dainos (bene Rėzos nusirašytų 10 dainų), XII nežinomo 1819 m. rugpiūčio mėn. surašytojo Kelios (23) Dainos Letuwninku Pilkalnû Parapioje gėdojamos, XIII nežinia kieno (greičiausia Encūnų Rauschningo) surašytos 2 dainos, XIV 1827 m. Budriaus laiškas Rėzai (be dainų), XV lapelis su eilėraščiu Dywnasis Karalau, XVI lyg ne lietuvio surašytos 6 dainos, XVII *Ostermejerio jun.* (bene Laukiškių precentorio) lapelis su giesme Ateik tu, šviesa Dieviška, XVIII 1821 m. Budriaus laiškas Rėzai ir bemaž neišskaitomos Rėzos pastabos, dainų vertimai ir pan., XIX nežinia katro Ostermejerio, plyviškėno ar laukiškėno, lapelis su Tave mes garbinam, XX Tris labay gražos Lietuwiszkos Aries (Isz wokiszkû Kalbû lietuwiszkay perwerstos ir Lietuwninkû Jauniemsiems ant Passilinksminojimo iszdûtos) su prirašytu eilėraščiu ir daina, XXI Landszturmo — Giesmė (Piktupėnų kleb. Hassensteino 3 eilėraščiai), XXII Šilutės aps. Peilės muižės (Feilenhof) dvarininko (1836 m. Klaipėdos burmistro, 1870—1880 m. Prūsų seimo atstovo) *Ern. Vil. Beerboohmo* 1835—1839 m. laiškai Rėzai, žodžių rinkiai, dainos.

№ 175 (162 pusl.: Littauische Dainos, darunter mehrere im žemaitischen Dialekt, zur Theil mit Melodien) sudaro 15 rinkinėlių: I Deszimts Dainû Žemaiczû (nusirašyta iš 1819—1822 m. Emeriko Stanevičios, iš dalies su vok. vertimais), II Pilupėnų precentorio Budriaus (Brėdausû dvare) kelių savų ir svetimų eilėraščių rinkinėlis (trūksta kaikurių puslapių), III Kaukėnų precentorio, vėl. klebono *Krist. Dov. Witticho* (1751—1824) Etliche Litthauische Stücken (4 dainos), IVa Plyviškių kleb. Ostermejerio užr. Daina po Muszio pas Leipcika, IVb (bene to pat Ostermejerio) 5 dainų (su vertimais) rinkinėlis,

Kauno IV Valstybinė Gimnazija

V nežinia kieno suraš. 5 dainos su vertimais, VI 1813 m. Litthauische Kriegslieder (3), liet. antrašte Prusams priesz Prancuzus bekaraujant, VII (bene superint. Jordano) giesmė Karaliau šlovnasis (rodos, iš 1804 m. vokiško originalo Heil Dir im Siegeskranz), VIII E. v. Heykingo Lied, gesungen am Feste der Todten, nežinia kieno liet. vertimas (Krint ney Lapay Żmones cze), IX Kalninkų precentorio *Oldenhoffo* užrašytos 2 dainos, X Ostermejerio jun. lapelis su daina Werpk Dukryte netingėk (Rėzos pakartota ir išversta 1826 III 20 laiške Goethei), o kitoje lapelio pusėje Rėzos pasižymėjimai, XI ir XII dainų ir jų gaidų rinkiniai (berišant sukeista tvarka), kur XII yra 1—21 daina (1 tik gaida, 18 pažymėta: Bedarf, vienoje aiškiau 1829 m. Kalninkų precentoris *Bedarf*), o XI 22—41 daina, kur 3 dainos pažymėta 1827 m. Vil. Beerbohm Feilenhoffe, 4 1827 m. Rusnės 1826—1831 m. kleb. *Vilius Teod. Schimmelpfennig* (1787 — apie 1850 m.), 5 Rusnės intendantas Krieger, 7 Anonim, XIII Lapelis su 1810 X 4 Skuldeiniuose Raginos Bendikaitės užrašytom dviem dainom (palyg. Msc 37 III), XIV Rėzos 81 eilučių hegzametras Szimtus jau metus Saulėlė tekėjo ir leidos[1]. F. Tetzner (Dainos, 1897 m., pusl. 31) nurodo karaliaučiškiame Rėzos palikime esant dar 1827—1828 m. jo gautųjų dainų: be minėtųjų Kriegerio, Schimmelpfennigo, Beerbohmo ir Bedarfo (tad turima galvoje Msc 175 XI—XII), dar 17 iš Auluvėnų kun. Jono Pričkaus Lorento Hertelio (1769 — apie 1840 m.; Tėtzner klaidingai — Herstell), 8 iš Karklių krautuvininko Schwedersky, 5 iš Šilutės mokytojo Reimanno; šių betgi 30 dainų Rėzos medžiagoje neteko rasti ar tik tiksliau nustatyti, jei jos gal bus tarp nežymėtųjų užrašytojų patiektų dainų.

Iš šių tatai savo bendradarbių patiektų rinkinėlių ir iš savo sužymėtų dainų Rėza sudarė dainyną, kuriam ir vėliau, kaip matėme, gaudavo papildymų. Nenurodydami čia, kiek kuriuo savo šaltiniu Rėza yra pasinaudojęs (apie tai pasako prie kiekvienos jo dainos mūsų leidime nurodytos atmainos ir pastabos), pasitenkinsime tiktai sugretindami jo tris dainų rinkinius (rankraščius) su 1825 m. išspausdintomis Dainomis. Tai 1820 m. Goethei pasiųstas ir Veimaro archive išlaikytas rankraštis (pasak Rėzos, rodos 1815 m. parengtas)[2] ir du Karaliaučiaus arch. rankraščiu, Msc 36 I ir Msc 36 II.

Lygindami juos dainų skaičiaus atžvilgiu, gauname 1820(1815) m. 259 pusl. 89 dainos, I 242 pusl. 83(84) dainos, II 139 pusl. 62 dain., 1825 m. 89 dainos; taigi II labiausiai skiriasi nuo visų, be to, atrodo Rėzos juodraščiu, daug kur taisytu. Dainų teksto atžvilgiu kituose rinkiniuose nėra šių dainų: iš 1820 m. 89 dainų nėra vienos dainos nei I, nei II, nei 1825 m. (Paraginimas), 3 dainų nėra II ir 1825 m. (59 Verpėjų daina, 69 Vyturys ir 77 Nuometas; jos yra I), 4 dainų nėra I ir II (85 Avelė prapuolusi, 87 Sesytės atsisveikinimas, 88 Mergatė tarp svetimų ir 89 Bernelio raudojimas; jos yra 1825 m. leidime), 2 dainų nėra tik I (84 Taurelės daina ir 86 Vierna meilė; jos yra II ir 1825 m.), 1 dainos nėra tik 1825 m. (29 Trys sesytės, bet yra I ir II) ir 22 nėra tik II (17 Nemokanti plonai verpti, 20 Žvirblytis, 30 Mėnesio neviernybė, 32 Tiltas, 33 Prapuolusi, 35 Du žveju, 39 Karo vaiskas, 43 Dukrės atsisveikinimas, 63 Pažadėjimas neįtinkąs, 64 Parvestuvės pas rūstą anytą, 65 Nuramdymas gailios anytos, 66 Vainikas nuo tilto puolė, 67 Aušrinė, 68 Glosnis, 70 Žiedas paskendo, 71 Atsisveikinimas, 73 Žalnieriška daina, 74 Sirata, 75 Pikta paskalba, 76 Derybos, 80 Daina jaunojo raitelio ir 82 Saulė; jos yra I ir 1825 m.). Iš I 83 dainų vienos nėra II, 1820 ir 1825 m. (68 Merga ilgai miegojanti), bet ji lyg ir iš šalies medžiagos tvarkytojo vėliau yra įterpta į kitą I dainą (67 Vyturys); 3 dainų nėra II ir 1825 m. (57 Verpėjų daina, 67 Vyturys ir 76 Nuometas; jos yra 1820 m.), 1 dainos nėra tik 1825 m. (27 Trys sesytės; ji yra 1820 m. ir II) ir 22 dainų nėra tik II (16 Nemokanti plonai verpti, 18 Žvirblytis, 28 Mėnesio neviernybė, 30 Tiltas, 31 prapuolusi, 33 Du žveju, 37 Karo vaiskas, 41 Dukrės atsisveikinimas, 61 Pažadėjimas neįtinkąs, 62 Parvestuvės pas rūstą anytą, 63 Nuramdymas gailios anytos, 64 Vainikas nuo tilto puolė, 65 Aušrinė, 66 Glosnis, 69 Žiedas paskendo, 70 Atsisveikinimas, 72 Žalnieriška daina, 73 Sirata, 74 Pikta

[1] Šiai Rėzos dainų medžiagai apžvelgti čionai pasinaudota, be išrašų iš jos, dar M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorijoj pusl. 67-70 ir dar viena kita, naujai aptikta, žinele. Dėl atskirų rinkinių yra dar įvairių pastabų prie atitinkamų dainų tekstų.

[2] Juo gaunu naudotis tik iš prof. J. Ereto 1933 IX 15 nuorašo, tikriau dainų ir jų vertimų sąrašo, nes dainų tekstai (ir jų vertimai) jo nėra nurašyti.

paskalba, 75 Derybos, 81 Daina jaunojo raitelio ir 83 Saulė; jos yra 1820 ir 1825 m.). Iš II 62 dainų dviejų nėra 1820 m., I ir 1825 m. (17 Kareivis ir 47 Žalnieriška daina), 1 dainos nėra 1820 m. ir I (49 Siuntimas; tai 1825 m. 86 Mįslė), 2 nėra I (9 Palinksminojimas, 10 Das letzte Glas; jos yra 1820 ir 1825 m. — tai Taurelės daina ir Vierna meilė) ir 1 nėra 1825 m. (61 Trys sesytės; ji yra 1820 m. ir I). Pagaliau iš spausdintų (1825 m.) 89 dainų keturių nėra 1820 m., I ir II (64 Aukso patkavatė ir trys gaidose teįdėtos: 87 Vilks papiovė kumelaitę, 88 Šok, broluži, būk linksmas, ir 89 Išeit, pareit jaunasis bernytis), 1 nėra 1820 m. ir I (86 Mįslė), 4 nėra I ir II (81 Ovatė prapuolusi, 83 Sesytės atsisveikinimas, 84 Mergatė tarp svetimų ir 85 Bernelio raudojimas; jos yra 1820 m.), 2 nėra tik I (80 Taurelės daina ir 82 Vierna meilė; jos yra 1820 m. ir II) ir 22 nėra tik II (16 Nemokanti plonai verpti, 18 Žvirblytis, 27 Mėnesio svodba, 29 Tiltas, 30 Prapuolusi, 32 Du žveju, 36 Karo vaiskas, 40 Dukrės atsisveikinimas, 58 Pažadėjimas neįtinkąs, 59 Parvestuvės pas rūstą anytą, 60 Nuramdymas gailios anytos, 61 Vainikas nuo tilto puolė, 62 Aušrinė, 63 Glosnis, 65 Žiedas paskendo, 66 Atsisveikinimas, 68 Žalnierių daina, 69 Sirata, 70 Pikta paskalba, 71 Derybos, 76 Daina jaunojo raitelio ir 78 Saulė; jos yra 1820 m. ir I).

Iš čia matyti, jog trys Rėzos rankraščiai ir 1825 m. leidimas turi 56 bendras dainas (III leidimo №№ 1—15, 17, 19—26, 28, 31, 33—35, 37—39, 41—57, 67,72—75, 77 ir 79); šis leidimas labiausiai remiasi 1820 m. ir I (79 bendros dainos) ir ypačiai 1820 m. rankraščiu (84 bendros dainos, o su I tik 78). II rankraštis skiriasi nuo kitų ir 1825 m. leidimo ne tik dainų skaičium (gal nepilnas yra mus pasiekęs?), bet ir dažnai jų antraštėmis, nekartą ir didesniu jų atšokimu nuo 1825 m. tekstų. Jis daro įspūdžio nebaigtos pirmosios dainyno redakcijos, o gal nepabaigtos ar nepilnai mus pasiekusios II leidimo redakcijos; juk Rėza rinko dainas ligi pat mirties! Gal padės mums tai griežčiau nustatyti, kai gausime susipažinti dar su 1820 m. rankraščio tekstais ir juos palyginti su atatinkamomis I, II ir 1825 m. dainomis. Šiuo tarpu naudojamės proga ir patiekiame bent 1820 m. dainų ir jų vertimų antraštes[1], išrašydami jas paraidžiui ir sugretindami jas (ne vertimus) su I, II ir 1825 m. dainomis, bet pastarųjų (mūsų modernizuotų) antraštes nurodydami tiktai tuomet, jei jos skiriasi nuo 1820 m. antraščių; I, II ir 1825 m. vertimų antraščių čia nenurodome.

[1] Atkreipiame į jas dėmesį tų, kurie nagrinės atskiras 1825 m. dainas iš mūsų žemiau patiektų tekstų. Prie atskirų dainų yra ir I, II, 1825 m. vertimų antraštės.

1820 m. veimariškis rinkinys	I	1825 m.	II
1 Meilės Žadas Verheiss der Liebe	78	73	34 Pavasara
2 Piemů prapůlęs Der verschwundene Hirt	77 Piemuo prapuolęsis	72 Piemuo prapuolęsis	46 Suderėjimas
3 Mallėja Die Müllerin	2 Mergatė prie girnų	2 Mergatė prie girnų	24 Girnų maleninkė
4 Ežeras užszálo Der Teich ist befroren	3	3	37 Ežeras užšalęs
5 Mote werpjanti Die spinnende Mutter	4	4	11 Verpėja
6 Žirgatis Das Ross	5	5	3 Ermunterung
7 Wainikkas Der Kranz	6	6	39 Vainikėlis
8 Sirrata Die Wayse	7	7	29 Sirata ant motinos kapo
9 Sessuo Die Schwester	8	8	31
10 Laiwas Der Nachen	9	9	20 Laiva
11 Ant Wewerselės An die Lerche	10	10	18 Ant vėversėlio
12 Jszkeláwimas Die Auswanderung	11	11	56
13 Iszpaźinimas Das Geständnis	12	12	16
14 Lenků Swodboj dainota Auf der Masuren Hochzeit gesungen	13	13	27
15 Mylinti Die Liebende	14	14	1 Die Liebende
16 Mylįs Der Liebende	15	15	2
17 Ne mokanti plonay werpti Die nicht fein spinnen kann . .	16	16	nėra
18 Paskalba Die Nachrede	17	17	14

1820 m. veimariškis rinkinys	I	1825 m.	II
19 Paraginimas Die Einladung	nėra	nėra	nėra
20 Žwirblytis Der Sperling	18	18	nėra
21 Žwirblio Czesnis Gastmahl des Sperlings	19	19 Žvirblelio česnis	44
22 Wilko Swodba Des Wolfs Hochzeit	20	20	43
23 Žwejû Mergate Das Fischermädchen	21	21	32
24 Szokėjate Die Tanzliebende	22	22	36
25 Puikoratis Der Hoffärtige	23	23	35
26 Sirratelês Rauda Der Waise Klage	24	24	54 Mergatė vargdienėlė
27 Pažadėjimas Die Zusage	25	25	55 Žadėjimas
28 Tekkėjimas už Wyrą Mädchenheirath	26	26	33
29 Trys Sessytes Die drey Schwestern	27	nėra	61
30 Mėnesio Newiernybe Des Mondes Untreue	28	27 Mėnesio svodba	nėra
31 Iszkada Darżely Der Schaden im Garten	29	28	58
32 Tiltas Die Brücke	30	29	nėra
33 Prapůlusi Die Verschwundene	31	30	nėra
34 Wainikelis Das Kränzlein	32	31	60 Vainikis
35 Du Żweju Die beyden Fischer	33	32	nėra
36 Żwejena Die Fischerin	34	33 Žvejienė	15 Velijimas
37 Szeirys Der Wittwer	35	34	6 Apsiėmimas
38 Už Szeirį ne tekanti Die keynen Wittwer ferehen will	36	35	19 Duktė
39 Karo Waiskas Das Kriegesheer	37	36	nėra
40 Sessyczû Raudojimas už Brolį Der Schwestern Klage um den Bruder	38	37	50 Sesytės vienintelį brolį apraudojant
41 Mote ir Dukryte Die Mutter und die Tochter	39	38	7 Das abgenöthigte Geständnisz
42 Ant Klewelio Auf den Leinbaum	40	39	45
43 Dukrês Atsisweikinimas Abschied der Tochter	41	40	nėra
44 Sapnas Darżatij Der Traum im Garten	42 užbr. Sapnas, įraš. Miegas daržatyj	41 Miegas daržatyj	28 Sapnas
45 Kraitis Der Brautschatz	43,1	1	4
46 Parwedimo Daina Heimführungs-Gesang	44	42	13 Parvestuvių daina
47 Jaunoses Dieneles Die jungfräulichen Tage	45	43	59 Jauuųjų dienelių apraudojimas
48 Wissi mannę bare Alle schalten mich	46	44	25 Privenčiavota
49 Mielausa Dowana Die liebste Gabe	47	45	53 Gražiausia dovana
50 Tews Sunu i Karą leidziąs Der Vater an Seinen Sohn, der ins Feld ziehet	48	46	48 Tėvs sūnų į karą išleidžiant
51 Warnas Der Raabe	49	47	30 Mūšis
52 Szallinnatis Die Quelle	50 Šaltinatis	48 Šaltinatis	41 Šaltinatis
53 Pirmwakaro Daina Brautabend Gesang	51	49	12 Ant vakaro pirm svodbos
54 Nůtekôs Daina Lied der Heimführenden	52	50	52
55 Medejis iszjojęs Des ausgerittene Jäger	53 Medejis, užbr. Iszjojęs	51 Medejis	38 Medėjas
56 Dukte žalneriszka Die Kriegerische Tochter	54	52 Duktė žalnierienė	40 Duktė į karą norinti
57 Jaunatis į Waiską jůdams Der zum Kriegsheer reitende Jüngling	55	53	21 Raitelio atstojimas
58 Marti Sirrata Die verwaisete Braut	56 Marti anf miego pasileidžianti	54	26 Siratos daina
59 Werpejû Daina Spinnerin-Lied	57	nėra	nėra
60 Séna Audejate Die alte Weberin	58	55	57 Susipažinimas
61 Negreits į Karą jůti Der da zögert, in den Krieg zu reiten	59	56	22 Ant raitelio trunkančio
62 Marti ant Miego pasileidzianti Die schläfrige Braut	60	57	5 Die Schläfrige
63 Pažadėjimas ne įtinkąs Die missfallene Zusage	61	58	nėra
64 Parwestuwes pas rustą Anytą Heimfahrt zur bösen Schwieger	62	59	nera
65 Nuramdimas gailôs Anytôs Besänftigung der bösen Schwieger	63	60	nėra
66 Wainikas nů Tilto půle Der Kranz fiel von der Brücke	64	61	nėra

1820 m. veimariškis rinkinys	I	1825 m.	II
67 Auszrinne Der Morgenstern	65	62	nėra
68 Glosnis Der Weidenbaum	66	63	nėra
69 Wyturys Die Lerche	67	nėra	nėra
70 Žedas paskende Der Brautring ist versunken	69	65	nėra
71 Atsisweikinnimas Der Abschied	70	66	nėra
72 Duktės Aplankimas Der Besuch der Tochter	71	67	51 Anyta ir marti
73 Žalnieriszka Daina Soldatenlied	72	68 Žalnierių daina	nėra
74 Sirrata Der verwaisete Knabe	73	69	nėra
75 Pikta Paskalba Die Verläumdung	74	70	nėra
76 Derybos Das Verlöbnis	75	71	nėra
77 Nůmetas Die Haube	76	nėra	nėra
78 Piemů ir Piemėne Der Hirt und das Hirtenmädchen	79 Kerdžius ir kerdžiuvienė	74 Kerdžius	23 Pažadas
79 Kopininkai Die Neerunger	80	75	62
80 Daina jaunojo Raitelio Lied des jungen Reiters	81	76	nėra
81 Laiwo Suduźimas Der Schiffbruch	82 Laivo sudaužymas	77 Laivo sudaužymas	8 Laivo sudaužymas
82 Saulė Die Sonne	83	78	78
83 Marti Serganti Die kranke Braut	84	79	79
84 Taurelės Daina Becherlied	nėra	80	80
85 Awele prapůlusi Das verlorene Schäflein	nėra	81 Ovatė prapuolusi	81 Ovatė prapuolusi
86 Wierna Meile Die treue Liebe	nėra	82	82
87 Sessytės Atsisweikinnimas Der Schwester Abschied	nėra	83	83
88 Mergate tarp Svėtimů Das Mädchen ir der Fremde	nėra	84	84
89 Bernėlio Raudójimas Die Klage des Jünglings	nėra	85	85

Taip sugretinus ir atkreipus dėmesio į kiekvienos šių rinkinių dainų numeraciją, jų eilę ir antraščių skirtumus, dar aiškesnis pasidaro 1820 m., I ir 1825 m. rinkinių giminingumas ir II rinkinio nuo jų nutolimas.

III.

Apie Rėzos dainyno turinį, savybes ir vertę čia nekalbėsime, plačiai apie tai pasisakę savo Lietuvių dainų literatūros istorijoje[1]. Tiek tepažymėsime, jog jis sukėlė išpradžių vokiečių, paskui ir kitų pritarimo ir gerėjimosi, nors pats Rėza nusiskundžia 1826 III 20 laiške Goethei, jog kiti neteisingai jam prikišą vertimuose kaiką pramanius, tuo tarpu jis laikęsis dainų originalų, kuriuos patiekę patikimi žmonės; jie tebesą gyvi ir lengvai pasiekiami. Tik pasirodęs, Rėzos pasiųstas Goethei dar tais pat 1825 m. susilaukia jo palankios recenzijos, tik garsusis poetas čia painioja lietuvius su latviais[2]. 1826 m. liepos 1 d. Göttingische Gelehrte Anzeigen[3] spausdina plačią J. Gm. (Jok. Grimmo) rezenciją, 1827 m. nežinomo autoriaus paminėjimą žurn. Leipziger Literatur-Zeitung[4], o Ueber Kunst und Altertum[5]

[1] VI skyriuje: Rėza (pusl. 53-91) ir skyriaus straipsniuose: Prie jūrų, prie marelių, Nusvilęs kaimas, Dainų dainelės, Klebonai ir dainos, Žvejų meilė, Rūtų vainikėlis, Žalnieriai žalnieravo, Miela saulytė, Rožių šakelė.

[2] Goethes Sämmtliche Werke. Stuttgart. XIX, 1868 m., pusl. 217. Taippat jis painiojo jas dar 1820 m., tik gavęs Rėzos rankraštį ir savo Annalenose jas vadindamas latviškomis. Goethe keliais atvejais grįždavo prie Rėzos dainų; jo straipsneliai nurodomi Lietuvių dainų literatūros istorijoje, pusl. 50 ir prierašuose 178-181; taip pat A. R. Niemi, Lietuvių liaudies tyrinėjimai (Mūsų tautosaka, VI, 1932 m., pusl. 81-82).

[3] pusl. 1025-1033.

[4] № 278, pusl. 2220-2222.

[5] VI Bd, pusl. 345 ir kt.

— vėl Goethe's. Iš Rėzos vokiško vertimo Pranas Ladas Čelakovský (1799—1852) parūpino ir 1827 m. Prahoje išleido čekišką dainų vertimą Litevské národni pisně z původniho jazyka dle sebráni dra L. J. Rhesy, přeložené a vydané od Fr. Lad Čelakovskeho.

Taip pat 1827 m. savo III t. Materialy dlia istorii prosvieščenija Rossii išspausdintame rašte O proischoždenii, jazykie i literaturie litovskich narodov petrapilietis, Petras Koeppen (1793—1864 m.) kad ir mini Rėzą dainas surinkus, bet dar nežino jas esant išspausdintas. Jo straipsnį tais pat metais išvertęs lenkų kalba ir išspausdinęs 1828 m. žurn. Dziennik Wileński, t. V (O początkach, języku i literaturze narodów litewskich) vilnietis Leonas Rogalskis čia[1] pažymi savo rankose turįs Rėzos dainyną, apie jį skaitęs 1826 m. Göttingische Gelehrte Anzeigen ir 1827 m. Leipziger Literatur-Zeitung recenzijas ir žadąs apie jį plačiau parašyti (pažado neištesėjo); Čelakovskio vertimo nežino. Tą pat Koeppeno rašinį 1828 m. išvertęs vokiečių kalba ir 1829 m. išspausdinęs žurn. Magazin, herausgegeben von der Lettisch-Literärischen Gesellschaft (Ueber der Ursprung, die Sprache und Literatur der lithauischen, oder lettischen, Völkerschaften) Petras Schrötter jau kartoja 1825 m. Rėzos ir 1827 m. Čelakovskio leidimų antraštes[2]. Nors Brodziński 1822 m. lenkų visuomenei jau referavo 1817—1818 m. Rėzos straipsnį apie lietuviškas dainas, bet su 1825 m. dainynu ji susipažino tik 1829 m., kai tolimame nuo Lietuvos ukrainiečių Lvove pažinęs jį iš Čelakovskio vertimo kun. Pranas Siarczyński (1798 — 1829 m.) žurn. Czasopismo Naukowego Zakładu imienia Ossolińskich išspausdino str. O śpiewach narodowych litewskich przez L. J. Rhesę zebranych a przez Fr. Lad. Celakowskiego na język czeski przełożonych i w Pradze w r. 1827 wydanych[3]. Jo suragintas kitas lvovietis Adomas Rościszewski (1774—1843 m.) išvertė jo straipsniui 8 Rėzos dainas, žinoma, iš vertimo[4]. Ir kiti (pav. Ant Edv. Odinis) kaikada tai vieną, tai kitą Rėzos dainą išversdavo lenkų kalba[5].

Apie 1835 m. pirmas jo dainų vertimų rinkinėlį parūpino Simano Stanevičios (Kražių) gimnazijos draugas, 1832 m. Varšuvoje apsigivenęs, Pr. Zatorskis (mirė 1849 m.); 1835 m. į savo Pienia liryczne jis įdėjo skyrių Pieśni litewskie su 15 vertimų[6].

Rėza, kaip rodos, rengė, bent galvojo parūpinti naują dainų leidimą, tačiau tik po jo gyvos galvos jo mokinys ir lietuvių kalbos lektorius Karaliaučiaus univ. Pričkus Kuršaitis 1843 m. Berline teišspausdino tąja pat Dainos ir t. t. antrašte, tik pažymėdamas, jog neue Auflage jo esanti durchgesehen, berichtig und verbessert. Tas pat pažymėta leidėjo (Theod Chr. Fr. Enslin) Vorworte: ein National-Litthauer Kurschat atlikęs čia dainų eine kritische Revision des Urtextes, bet toji kritische Revision beveik nežymi, tepalietė rašybos, ne turinio dalykus. Ten pat nurodoma, jog vertėjui (Rėzai) mirus nepripažinta galima pertaisinėti jo vertimų. Labiau pakeista rinkinėlio sutvarkymas (Anordnung des Ganzen) stengiantis, kad jis būtų skaitytojui patogesnis (bequemer für den Leser): visos dainos sunumeruotos (№№ 1 — 85; nenumeruotos tik Betrachtungo daina-mįslė ir prikergtų gaidų 3 dainos), rodyklė ir Betrachtung über die litthauischen Volkslieder nuo knygos galo atkelta į jos pradžią prieš dainų tekstą.

Pirmam (1825 m.) leidimui daugiausiai tik Karaliaučiuje teišsiplatinus[7], antrasis (1843 m.) buvo skiriamas platesnei šviesuomenei. Į jį atsiliepė Mažosios Lietuvos vokiečiai, kurių poetas Vilius Jordanas (1819 m. gimė Įsrutyje ir užaugo Valtarkiemy, mirė 1904 m.), Duonelaičio ir Dainų tiekėjo Rėzai anūkas, 1844 m. išspausdino Litthauische Volkslieder und Sagen; ten jo įdėta 32 Rėzos dainų laisvi vertimai. Tais pat metais ir lenkų kalba pasirodo didesnių dainų vertimų: minėtojo lietuvio Pr. Zatorskio knyg. Witold nad Worskłą (i) Pieśni ludu znad dolnego Niemna przekład z litewskiego podług zbioru Rhesa (išspausdinta Varšuvoje autoriaus lėšomis), su 66 Rėzos ir 3 kitų dainų vertimais, ir Lietuvos rašytojo J. I. Krašiauskio (1812 — 1887) Vilniaus žurn. „Athenaeum" straipsnis Dainos (pieśni litew-

1 pusl. 264.
2 III, pusl. 56-57 ir 105.
3 II t., 1 sąs.
4 Tenpat.
5 Brodziński tevertė jas iš 1818 m. straipsnio.
6 pusl. 137-159.
7 1843 m. leidimo Vorwort.

skie)[1], apie 50 Rėzos dainų vertimų (pakartota 1847 m. Krašiauskio kn. Litwa, Starożytne dzieje i ustawy, język, wiara, obyczaje, pieśni, przysłowia, podania i t. p., I t., o iš ten 1919 m. išspausdinta Vilniaus lietuvių lenkiškame dienraštyje „Głos Litwy" ir skyrium antrašte Dajny pieśni litewskie su M. B-kos prierašais[2], tad straipsnis sulaukė 4 leidimų!). Iš Krašiauskio lenkiškų Rėzos dainų vertimų parūpino savuosius (tų pat apie 50 dainų) rusiškuosius Povilas Kukolnikas 1854 m. Adomo Kirkoro Vilniaus rinkinyje Čerty iz istorii i žizni litovskago naroda (ten ir antraštės vertimas: Iszrynkimaj isz Giwenima ir Apraszima Lietuviu) straipsnyje Litovskija piesni[3].

Dargi neminėdami tų vertėjų vokiečių, lenkų, rusų ar kita kuria kalba, kurie versdavo po vieną kitą Rėzos dainą, bet turėdami galvoje tik aukščiau minėtus vertimų rinkinius ir prisimindami, kad Rėzos, kaip dainų rinkėjo, pavyzdžiu nusekė kiti jų rinkėjai (Sim. Stanevičia, Jucevičia, Daukantas, Gisevius, vėliau Juškos, Sabaliauskas, J. Dovydaitis ir kiti), gauname suprasti Rėzos dainyno reikšmę mūsų dainų rinkimo, išpopuliarinimo ir išgarsinimo atžvilgiu. Nė griežta (Neselmano ir kitų) kritika[4], nė dargi nešvarumo priekaištai (Al. Brücknerio Rėza yra laikomas abejotinų dainų tiekėju)[5], nė šiaip kokie dainyno trūkumai nė, pagaliau, gausingesni už jo Juškos ir kitų rinkiniai jo reikšmės nėra nustelbę. Tas pats prof. G. H. F. Nesselmann 1853 m. išleisdamas savo Littauische Volkslieder, kad ir perredagavęs tan savo dainynan įtraukia visas Rėzos dainas. Prof. Aug. Schleicher 1857 m. savo Prahos išleistame Litauisches Lesebuch und Glossar, be kita ko, perredaguoja keliolika Rėzos dainų. Net 1905 m. Vilius Kalvaitis Prusijos lietuvių dainų pridėjimuosė patiekė bemaž visus Rėzos dainyno numerius.

Tačiau nors atgimstančios Lietuvos šviesuomenė žino ir su pagarba Rėzą mini, kaip Duonelaičio ir Dainų leidėją, ne daug kas bebus skaitęs jo dainas. 1825 m. ar net 1843 m. leidimo dainynai seniai virto antikvarine retenybe, tad ir reikalas iš naujo jį išleisti yra visiškai suprantamas. Tai įvykinti man teko.

1901 — 1902 m. Maskvoje ėmęs skaityti lietuvių kalbos ir literatūros veikalus, bene universiteto bibliotekoje aptikau, neatsimenu katro leidimo, Rėzos dainas. Menkai dar mokėdamas lietuviškai ir nepripratęs prie gotiko, ligi galo jų, rodos, nė neįveikiau... Tai tepavyko antraisiais mano universitetinio darbo ir savarankiško lietuviškojo mokslo (1902 — 1903) metais, prieš pat parašant pirma dar lenkų kalba straipsnelį iš lietuvių literatūros istorijos. Tačiau Rėzos knyga vis dar tebebuvo man tik garbingas lietuviškas raštas ar įdomus *kalbos paminklas*, bet jos *tautosaka* savaimingai manęs neveikė, kažkaip tautosakiškai nenuteikė. Tiktai 1908 m. Vilniuje stojęs Lietuvių Mokslo Draugijon ir gavęs progos ne tik prieiti jos rinkinius, bet ir dažnai bendrauti su jos pirmininku dr. Jonu Basanavičium, ligi Didžiojo Karo susipažinau su žymiausiais mūsų dainų ir pasakų rinkiniais, su kai kuriais tautosakos tyrinėjimais ir jų metodais, bet vis dar labiausiai ieškojau joje istorijos ir literatūros reiškinių, ne folklorinio turio. 1914 m. prasidėjus baisiajam karui, negavęs jame dalyvauti, tik, kaip ir kiti, jo iš vagos išstumtas, jausdamas savo bejėgiškumą griebiaus kad ir mechaninio darbo, kuris padėtų dvasinę pusiausvirą išlaikyti, nesugniužti. Tad 1914 — 1915 m. nusirašinėjau vieną po kitos Rėzos, vėliau ir kitų rinkinių, dainas, lyginau jas tarp savęs, žymėjau atmainas, jų literatūrą ir t.t. Bedirbdamas prie dainų, benagrinėdamas įvairius, su jomis susijusius ir svetimus kārui klausimus, kuriuos paskui pranešdavau Lietuvių Mokslo Draugijos susirinkimuose ir knygose, pamiršdavau apie karą ir jo žiaurumus. Čia tad Rėzos daina mane labiausiai veikė; kas yra skaitęs mano 1916 m. parašytą ir perskaitytą 1919 m. knygoje Lietuvių dainų literatūros istorija straipsnį apie Rėzą, supras, kuo man jis tuo metu buvo kaip dainų žmogus.

---

[1] I, 137-201, str. autorius pasirašė 1844 I 30,

[2] 1921 m. išversta lietuvių kalba (Lietuvių dainos; M. Biržiškos redakcija ir prierašai, o dainų tekstai palikta Rėzos originalų) ir išspausdinta vilniečių laikraštyje „Vilnius" ir skyrium.

[3] pusl. 112-139.

[4] Littauische Vokslieder 1853 m. Vorwort, pusl. V-VII, IX, XII, XIII.

[5] Starożytna Litwa (Biblioteka Warszawska 1897 m. II. pusl. 266 ir kt., skyrium 1904 m., pusl. 21, 54). Apie Brücknerio priekaištus Rėzai: M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorija, pusl. 88-89 ir prier. 369-375.

Jau tuomet ėmiau galvoti, bene reiktų parūpinti III jo dainų leidimą. 1922 m. atsiduręs Nepriklausomoje Lietuvoje ir Švietimo ministerijos netrukus pritrauktas prie dainų kodifikacijos parengiamųjų darbų, gavau ministerio L. Bistro pritarimą leisti vieną po kito ir sbarbiausius senuosius rinkinius, visųpirma Rėzos dainyną. Tačiau kai 1925 m. suėjus šimtui metų nuo pirmojo Rėzos leidimo buvau pasiūlęs jį iš naujo išspausdinti be kokių pakeitimų, tuometinis švietimo ministeris K. Jokantas tam nepritarė. Pats man pavestas darbas netrukus nutrūko, įsisteigė Tautosakos komisija, bet aš vis tebegalvojau apie Rėzos dainų išleidimą.

Seniai žinodamas iš 1853 m. Nesselmanno dainų prakalbos ir 1897 m. Tecnerio dainų paaiškinimų, jog Karaliaučiaus archyve tebėra Rėzos palikimo dainų, 1929 m. vasarą atostogaudamas Palangoje, tarpininkaujant mano broliui, Lietuvos universiteto bibliotekos direktoriui Vaclovui Biržiškai, mėnesiui gavau iš archyvo direkcijos minėtųjų dainų rankraščius. Nors dviese žymėjova, aš dainas, jis pasitaikančius tarp jų eilėraščius, gavova kiek užtrukti; archyvo medžiagą nusirašiau ar bent skirtumus su mano turimais Rėzos dainų tekstais per šešias savaites tesusižymėjau.

Po to prasidėjo kiekvienos jo dainos lyginimas su gimininge mis atmainomis, kuris labai mane vargindamas, be to, dėl kitų mano darbų (pav. 1931 m. keliems mėnesiams išvažiavimas Amerikon) dažnai nutraukiamas, užtruko ligi 1933 m. (tik 89 dainų parengimas spaudai!). Kai kurios dainos pareikalavo sau ištiso mėnesio darbo visam kam sužymėti ir nustatyti. Be to, 1933—1934 mokslo metais teko dar išlyginti visą rankraštį. Tik 1934—1935 mokslo metais dėl „Spindulio“ spaustuvės rinkėjo Antano Bernoto nepaprasto atsidėjimo ir sumanumo tepavyko dainyną išspausdinti; kad ne jis, nebūčiau įveikęs tų technikos sunkumų, kurie kilo spausdinant nepaprastas, sakyčiau, navatnias teksto kombinacijas. Sunki, varginanti korektūra ir akim nekaip atsiliepė.

Koks yra šis III-sis leidimas? Nuo I ir II leidimo jis skiriasi, visųpirma, tuo, jog yra skiriamas mūsų skaitytojams, tuo tarpu kai anuodu turėjo tikslą labiausiai aptarnauti vokiečių šviesuomenę. Todėl šiam leidimui nekartojame vokiško dainų vertimo, tik pažymime vienas, kitas būdingas jo savybes, ypačiai atskirus žodžius, padedančius tiksliau suprasti dainų tekstą ar bent patirti, kaip jį Rėza buvo supratęs; drauge nurodome ir svarbesniuosius Nesselmanno vertimo skirtumus. Rėzos paaiškinimai vokiečių kalba, vokiškoji dainų rodyklė ir straipsnis Ueber die litthauischen Volkslieder mūsų čia yra išversti. Paaiškinimų vertimo kalba mūsų kiek priartinta rėziškai, paryškinta prūsybėmis, kad perdaug neatšoktų nuo tų dainų kalbos, prie kurių jie yra pridėti. Tačiau Betrachtungo vertimo[1], paskaitomo prieš susipažinus su dainų tekstais, kalba palikta bendrinė. Paaiškinimų šaltiniai mūsų yra patikrinti ir aiškiau nurodyti.

Antra, pačios dainos čia kad ir kartojamos iš 1825 m. leidimo be jokių teksto atmainų, bet dabartine mūsų rašyba, kas ir jo kalbai atsiliepė, tik ir paliekant kiek rėziško, iš dalies kuršaitiško ir neselmaniško prūsavimo; palyg. regėjei, skaudžei, graudzei, rytužę, sav, dvasė, jaunoje, šę vakarelę, če, vargužę, vainikėlei, šę, dvejeis, gijes, žinojei, marčę, je, tankei, gausent ir t. t. Dėja, pačiam Rėzai savo rašybos, bent spaudoje, neišlaikant (pav. tetužis ir tėtužis), o ypačiai ilgai trunkant redakcijos ir korektūros darbui neišvengėme kai kurių nelygumų ir nevienodumų. Tais pat tenka pažymėti ir dėl redakcijos prierašų, ypačiai vietovardžių ir pavardžių atžvilgiu, pav. rašant čia vok. Pliwiszkėmen ir liet. Plyviškius, vok. Bilderweiczen, netaisykl. Bildviečius ir taisykl. Bilviečius, vok. Ostermeyerį ir liet. Ostermejerį, vok. Hassenstein ir liet. Hasenšteiną ir pan. Tatai betgi nėkiek nekliudo sekti dainos ir jos aiškinimo, esminės painiavos nesudaro. I-II leidimo lietuviškas dainų gotikas mūsų kartojamas lotynų raidėmis, ne tik kaip visuotiniais mūsų spaudos ženklais, bet ir labiau atitinkančiomis paties Rėzos vartojamus rašmenis.

Trečias, svarbiausias III leidimo skirtumas, palyginus su pirmaisiais, tai 1825 m. dainų teksto sugretinimas ne tik su 1843 m., Nesselmanno, Schleicherio ar Kalvaičio tekstais, bet ir su karaliaučiškio Rėzos dainų palikimo tekstais; lyginama su I ir II jo dainų rankraštiniu rinkiniu, taippat ir su kitų jam duotais rinkinėliais. Teksto, tik iš dalies rašybos, skirtumai pažymimi dažniausiai greta su atitinkama Rėzos teksto eilute, kad ir dėl to radosi spaudos margumo, nelygumo ir iš viso negražumo; daugkas (čia ir Rėzos bei Kuršaičio kirčiavimo

[1] Betrachtung išvertė stud. Javnaitė; jos vertimas yra mūsų patikrintas.

savybės) nuleidžiama prierašams. Kiek pagrindinis Rėzos tekstas čia patiekiamas redakcijos išlygintas rašybos ir kiek kalbos atžvilgiu, skirtumai su kitais leidimais ir rankraščiais nurodomi ne tik pažodžiui, bet ir, kiek galima, paraidžiui, tik turimas šriftas nevisur pilnai atitiko lyginamųjų šaltinių rašmenis. Pav. dažno rankraščių perbraukto Z (=Ž) ar Nesselmanno e viršuje su kryžiuku (=ė) negavome pakartoti tokiais pat ženklais. Tyčiomis duodame kelius įvairių rankraščių ir spausdintų rinkinių dainų nuotraukinius, $^1/_3$–$^1/_2$ sumažintus, pavyzdžius, kad skaitytojai geriau susiorientuotų, kiek mūsų vartojami rašmens šiuos atitinka.

Dėl smulkmenų dar pažymėsime, jog nesilaikome čia rėziško daiktavardžių rašymo didžiąja raide, paties jo nevisai teišlaikomo, ir atšokstame net nuo vyraujančio pas mus įpročio kiekvieną dainos ar eilėraščio eilutę pradėti taippat didžiąja raide.

Baigdami pridursime, jog šį kartą teleidžiama Rėzos Dainų I dalis. II-joj bus patiektos tos jo karaliaučiškio palikimo dainos, kurios jo 1825 (ar 1843) m. leidime nebuvo spausdintos. Ten taippat tas jo dainų palikimas plačiau bus aptartas[1].

Kaune, 1935 VI 10. *M. Biržiška.*

---

[1] Prakalbą rašydami, pasinaudojome proga ir patikrinome jau išspausdintus dainų tekstus ir pastabas. Be nereikšmingų spaudos ar redakcijos riktų (kai kur Rž viet. Rz, Gls viet. Gis, IV viet. IV, Bildviečių viet. Bilviečių, Valtarkiemių viet. Valtarkiemio, Kl gal įsispraudė sz ar cz viet. š, č, pusl. 136 insterburg viet. Insterburg), pastebėjome pusl. 51 praleidę 27 dainos 1 prieraše nurodymą: *Rz Msc 36 / № 28.* Prašome tai atitaisyti. Vartodami rankraščių rašybą, žinoma, turėjome pakartoti ir jos svyravimus; čia vargiai kur būsime apsirikę.

Skaitytojų patogumui tekstų sugretinimuose ir prierašuose nurodome šaltinius, dažniausiai trumpindami autorių pavardes arba rankraščių antraštes; kartais ir čia kiek pasviruojame. Štai mūsų dažniau vartojami sutrumpinimai (archyvinė Rėzos medžiaga įvardyta mūsų leidimo VIII-IX pusl.)

Rz, *Rz 1825 m.*, *Rz Gesänge*, *Rz Ges* = Rėza, L. Rėzos 1825 m. Dainos, Rėzos National-Gesänge der Litthauer (prie 1825 m. dainų)

Rh = Rhesa (Rėzos sutrumpinimas Nesselmanno pastabose)

Kr, *Kr 1843 m.*, *Kr Gram* = Kuršaitis, Rėzos Dainos 1843 m. von Fr. Kurschat durchgesehen ir t. t., Kuršaičio Grammatik der littauischen Sprache, 1876 m.

Ns, *Ns 1853 m.*, *Ns A. L.* = Neselmanas, G. H. F. Nesselmanno Littauische Volkslieder, 1853 m., Nesselmanno 1853 m. dainyno andere Lesart=atmaina, varijantas

Kl, *Kl 1905 m.* = Kalvaitis, V. Kalvaičio Prusijos Lietuvių dainos, 1905 m.

Schl, *Schl 1857 m.* = Aug. Schleicherio Litauisches Lesebuch und Glossar, 1857 m.

Bh, *Bhsz* = Ks. Bohusz (Baužas), Rozprawa o początkach narodu i języka litewskiego, 1808 m.

Rhg = Ph. Ruhig (Rūgys) Betrachtung der litthauischen Sprache, 1745 m.

Her, *Herd* = J. G. Herder, Volkslieder, 1778 — 1779 m. (Stimmen der Völker in Liedern, 1807 m.)

Nb, *Nrb* = T. Norbuto Dzieje starożytne narodu litewskiego, I, 1835 m.

Dk, *Dauk*, *Dauk.* = Sim. Daukanto Dajnes Žiamajtiû, 1846 m.

Gis = Edv. Gisevius (1846 — 1850 m. patiektos dainos žurn. Neue Preuszische Provinzial-Blätter)

Bd, *Bdr.* = H (enr.). Budrius, Dainos oder littauische Volkslieder (Neue Preuszische Provinzial-Blätter, 1848 m.)

Bd-B = H. Budrius ir Chr. Bartsch (Bartsch, Dainu Balsai, 1886 — 1889 m.)

Les = G. E. Lessing, Litteraturbriefe, 1759 m.

Klb = O. Kolberg, Pieśni ludu litewskiego, 1879 m.

S., *S. St.*, *Stan* = Sim. Stanevičios Daynas Žemaycziu, 1829 m.

J, *Jš* = Ant. Juškos Lietuviškos dainos, 1880 — 1882 m., arba Lietuviškos svotbinės dainos, 1883 m.

Bs = J. Basanavičiaus Ožkabalių dainos, 1902 m.

Jn = Aug. Janulaičio Malavėnų dainos (Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft, IV t.)

L M D = Lietuvių Mokslo Draugija Vilniuje

M. B-ka = M. Biržiškos pastaba, daug kur tepažymėta tik klaustuku (?)

Msc = manuscriptum, Rėzos palikimo Karaliaučiaus archyvo rankraštis:

- *Rz Msc 36 I* № *1*, *2*, *3*... = Rėzos I dainų rinkinio daina №...
- *Rz Msc 36 II* № *1*, *2*, *3*... = Rėzos II dainų rinkinio daina №...
- *Msc 36 III*... № *1*... = 36 rankraščio III ir kitų rinkinių daina №...
- *Msc 37 I*... № *1*... = 37 rankraščio I ir kitų rinkinių daina №...
- *Msc 175 I*... № *1*... = 175 rankraščio I ir kitų rinkinių daina №...
- *I*, *II*... = tų pat rinkinių dar didesni sutrumpinimai

(rankraščiai įvardyti šio leidimo pusl. VIII-IX)

ds = dusyk (kai kurių rinkinių pažymėjimas dainos eilutės ar kelių eilučių kartojimai)

pal. = palyginkime

pusl., *p.* = puslapis

m̄, *n̄* = mm, nn (kaikurių rankraščių pažymėjimas)

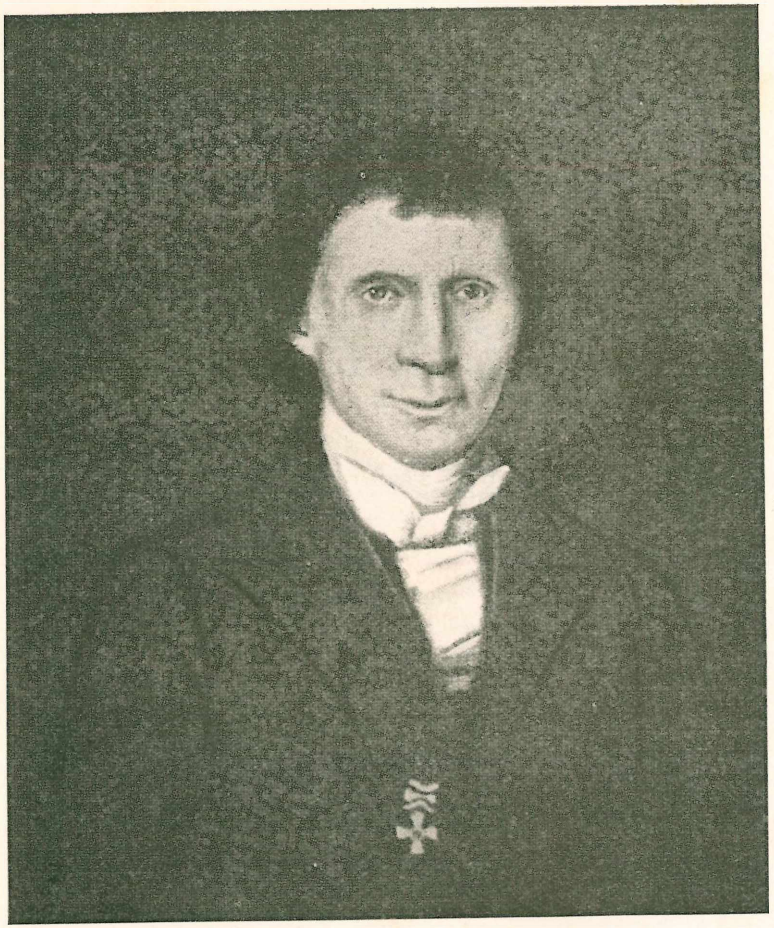

Prof. L. Rėza

E. Gisevius

Pr. Kuršaitis

V. Kalvaitis

Dainos

oder

Litthauische Volkslieder

gesammelt, übersetzt

und

mit gegenüberstehendem Urtext

herausgegeben

von

L. J. Rhesa,

Dr. d. Theol. und Phil. ordentl. Professor d. Theol. und Dir. des litthauischen Seminars auf d. Universität zu Königsberg.

Nebst einer Abhandlung über die litthauischen Volksgedichte.

Königsberg, 1825.

Druck und Verlag der Hartungschen Hofbuchdruckerei.

1825 m. Rėzos dainų antraštinis lapas

No. 1. Lied der heimzuführenden Braut.

S. 180 dieser Sammlung.

Sanft Klagend, doch nicht zu langsam.

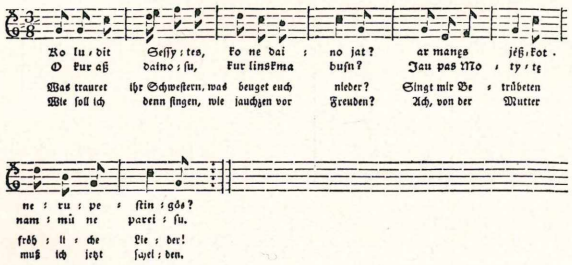

No. 2. An die Lerche.

S. 36 dieser Samml.

Sanft.

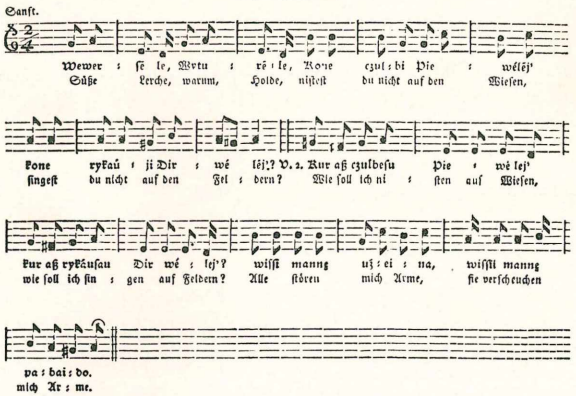

No. 3. Besuch der verheiratheten Tochter.

Seite 242 dies. Samml.

Scherzhaft.

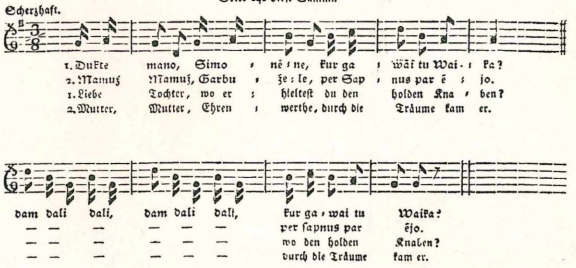

No. 4. Dasselbe nach dem Siegreifsliede der Hirtenknaben.

Rasch und lebhaft.

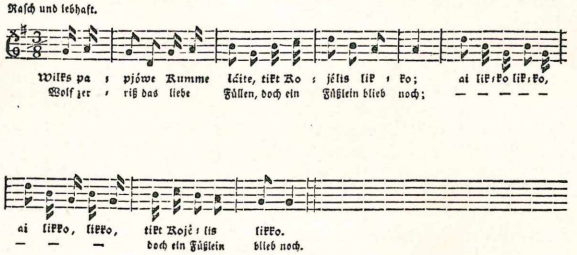

No. 5. Aufmunterung zum Tanz.

Feyerlich.

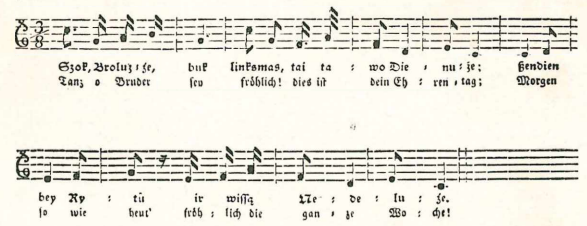

No. 6. Der Schwester Abschied.

Seite 296 dies. Samml.

Langsam und wehmüthig klagend.

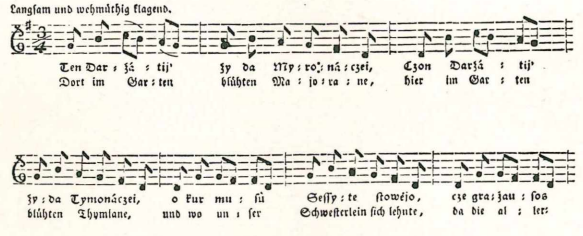

No. 7. litthauische Daina.

Lebhaft.

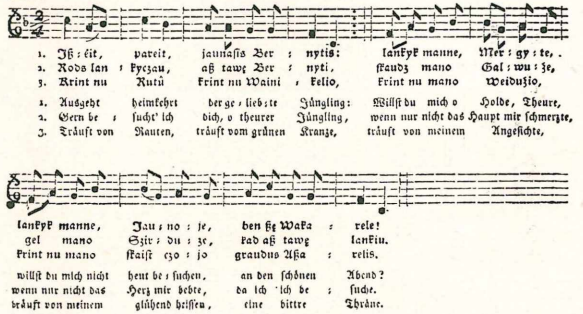

1825 m. Rėzos dainų gaidos

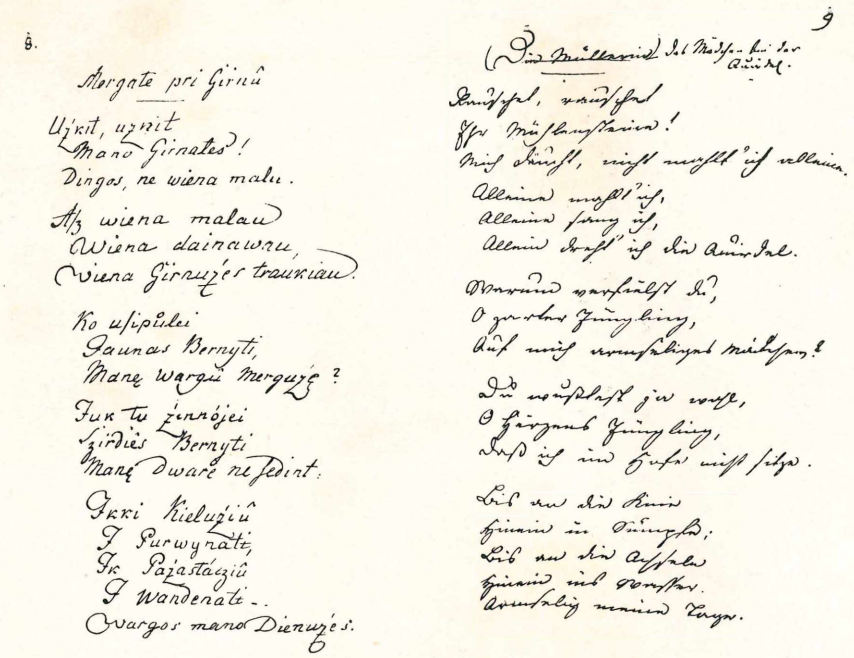

8.

Mergate pri Girnû

Užkit, užkit
Mano Girnates!
Dingos, ne wiena malu.

Aß wiena malau
Wiena dainawau,
Wiena Girnužes traukiau.

Ko ussipûlei
Jaunas Bernyti,
Manę wargû merguzę?

Juk tu žinnójei
Szirdiês Bernyti
Manę dwarę ne sedint.

Ikki Kieluziû
I Purwynati,
Ik Pažastáczû
I Wandenati...
Wargos mano Dienužes.

9

(Die Müllerin) Das Mädchen bei der Quirdel.

Rauschet, rauschet
Ihr Mühlensteine!
Mich deucht, nicht mahlt' ich alleine.

Alleine mahlt' ich,
Alleine sang ich,
Allein dreht' ich die Quirdel.

Warum verfielst du,
O zarter Jüngling,
Auf mich armseliges Mädchen?

Du wußtest ja wohl,
O Herzens Jüngling,
Daß ich im Hofe nicht sitze.

Bis an die Knie
Hinein in Sümpfe;
Bis an die Achseln
Hinein ins Wasser.
Armselig meine Tage.

Rėzos rankraštis (MSC 36 I Nr. 2)

Mergáte prie girnû.

Užkit, užkit,
Mano girnates!
Dingos, ne wiena malu.

Aß wiena malau,
Wiena dainawau,
Wiena girnužes traukiau.

Ko ussipûlei
Jaunas bernyti,
Manę wargû merguzę?

Juk tu žinnojei
Szierdiês bernyti,
Manę dwarę ne sėdint:

Ikki kieluziû
I purwynati,
Ik pažastáczû
I wandenati ...
Wargos mano dienužes.

Das Mädchen bei der Quirdel.

Rauschet, rauschet
Ihr Mühlensteine!
Mich deucht, nicht mahlt' ich alleine.

Alleine mahlt' ich,
Alleine sang ich,
Allein dreht' ich die Quirdel.

Warum verfielst du,
O zarter Jüngling,
Auf mich armseliges Mägdlein?

Du wußtest ja wohl,
O Herzensjüngling,
Daß ich im Hofe nicht sitze:

Bis an die Knie
Hinein in Sümpfe,
Bis an die Achseln
Hinein ins Wasser ...
Armselig meine Tage!

1825 m. leidimo daina

72

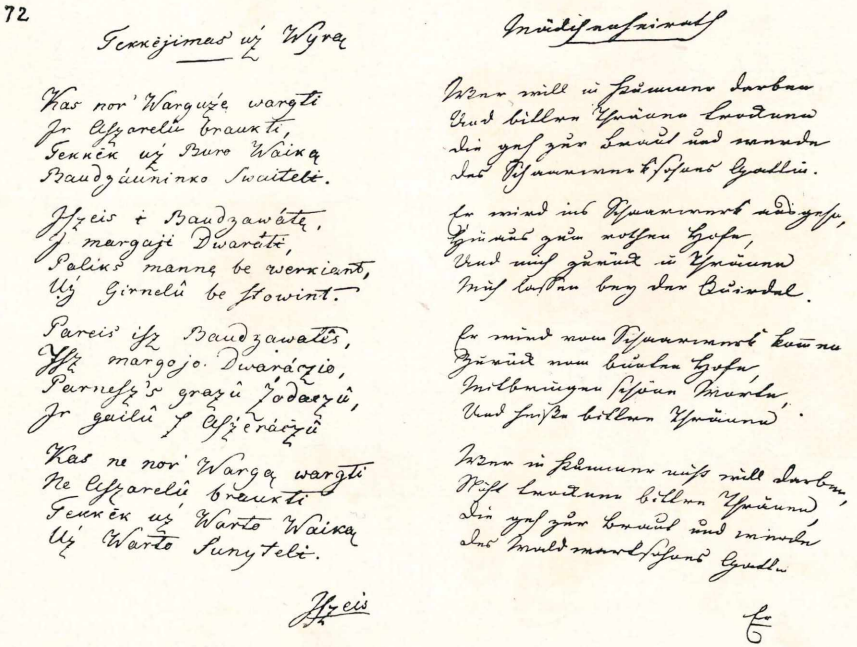

Tekkėjimas už Wyrą

Kas nor' Warguzę wargti
Jr Aßarelû braukti,
Tekkėk už Buro Waiką
Baudzáuninko Swaitelė.

Jßeis i Baudzawátę,
J margaji Dwaráti,
Paliks mannę be werkiant,
Už Girnelû be stowint.

Pareis iß Baudzawatês,
Jß margojo Dwaráczio,
Parneß's grazû Žodaczû,
Jr gailû J Aßeráczû

Kas ne nor' Wargą wargti
Ne Aßarelû braukti
Tekkėk už Warto Waiką
Už Warto Sunytelė.

Jßeis

Mädchenheirath

Wer will in Kummer darben
Und bittre Thränen trocknen
Die geh zur Braut und werde
Des Schaarwerksohnes Gattin.

Er wird ins Schaarwerk ausgehn,
Hinaus zum rothen Hofe,
Und mich zurück in Thränen
Mich lassen bey der Quirdel.

Er wird vom Schaarwerk kommen
Zurück vom bunten Hofe,
Mitbringen schöne Worte,
Und heiße bittre Thränen.

Wer in Kummer nicht will darben,
Nicht trocknen bittre Thränen,
Die geh zur Braut und werde
Des Waldwartsohnes Gattin.

Er

Rėzos rankraštis (MSC 36 I Nr. 26)

Tekkėjimas už Wyrą.

Kas nor Warguzę wargti
Jr Aßarelû braukti,
Tekkėk už Buro Waiką
Baudzáuninko Swaitelė.

Jßeis i Baudzawátę,
J margaji Diwaráti,
Paliks mannę be werkiant,
Už Girnelû be stowint.

Pareis iß Baudzawátês,
Jß margojo Dwaráczio,
Parneß's grazû Žodaczû,
Jr gailû Aßeráczû.

Kas ne nor Wargą wargti,
Ne Aßarelû braukti,
Tekkėk už Warto Waiką,
Už Warto Sunytelu.

Jßeis jis i Girratę,
J žalą Berzinati,
Paliks mannę bemėgant
Perynužeis užklojęs.

Pareis jis iß Girratês,
Jß žalo Berzináczio,
Parneß raibû Paukßtáczû
Jr Meilatês Žodáczû.

Die Verheiräthung.

Wer Kummer will erleben
Und bittre Thränen trocknen,
Die geh' zur Braut, und werde
Des Schaarwerksohnes Gattin.

Er wird ins Schaarwerk gehen,
Hinaus zum bunten Hofe,
Und mich zurück in Thränen,
Mich lassen bei der Quirdel.

Er wird vom Schaarwerk kommen,
Zurück vom bunten Hofe,
Mitbringen schöne Worte,
Und heiße, bittre Thränen.

Wer Kummer nicht will leben,
Nicht bittre Thränen trocknen,
Die geh' zur Braut und werde
Des Waldwartsohnes Gattin.

Er wird zum Walde gehen,
Ins grüne Birkenwäldchen,
Mich lassen im süßen Schlummer,
Bedeckend mit dem Pfühle.

Er wird vom Walde kommen,
Vom grünen Birkenwäldchen,
Mitbringen braun Geflügel
Und holde Liebe Worte.

1825 m. leidimo daina

2.

Mergáte prie Girnû.

Užkit, ûžkit,
Máno Girnátes!
Dingós, ne wienà malù.

Aß wienà maliaù,
Wienà dainawaù,
Wienà Girnužés tráukiau.

Ko ussispúlei,
Jáunas Bernyti,
Manę Wargû Mergùžę?

Juk tu žinójei,
Szirdiés Bernyti,
Manę Dwarė ne sėdint:

Iki Keliùžiû
Į Purwynáti,
Ik Pažastáczių
Į Wandenáti. . .
Wargû mano Dienùżes.

2.

Das Mädchen bei der Quirdel.

Rauſchet, rauſchet
Ihr Mühlenſteine!
Mich deucht, nicht mahlt' ich alleine.

Alleine mahlt' ich,
Alleine ſang ich,
Allein dreht' ich die Quirdel.

Warum verfielſt du,
O zarter Jüngling,
Auf mich armſeliges Mägdlein?

Du wußteſt ja wohl,
O Herzensjüngling,
Daß ich im Hofe nicht ſitze:

Bis an die Knie
Hinein in Sümpfe,
Bis an die Achſeln
Hinein ins Waſſer . . .
Armſelig meine Tage!

1843 m. leidimo daina

26.

Tekėjimas už Wyrą.

Kas nór Wargùżi wàrgti
Ir Aßarėliû braùkti,
Tekėk už Bùro Waiką,
Baudziáuninko Swaiteli.

Jßeis i Baudziawáte,
Į márgąji Dwaráti,
Paliks manę be wèrkiant,
Už Girnėliû be stówint.

Pareis iß Baudziawátės,
Iß márgojo Dwaráczio,
Parnèß's grażiû Żodáczių,
Ir gailiû Aßaráczių.

Kas ne nór Wàrgą wàrgti,
Ney Aßarėliû braùkti,
Tekėk už Wàrto Waiką,
Už Wàrto Sunytėli.

Jßeis jis i Girátę,
Į żálią Berżináti,
Paliks manę bemėgant
Pèrynùżeis užklójęs.

Pareis jis iß Girátės,
Iß żálio Berżináczio,
Parnèß raibû Paukßtáczių
Ir Meilátės Żodáczių.

26.

Die Verheirathung.

(S. Anmerkung.)

Wer Kummer will erleben
Und bittre Thränen trocknen,
Die geh' zur Braut, und werde
Des Schaarwerkſohnes Gattin.

Er wird ins Schaarwerk gehen,
Hinaus zum bunten Hofe,
Und mich zurück in Thränen,
Steh'n laſſen bei der Quirdel.

Er wird vom Schaarwerk kommen,
Zurück vom bunten Hofe,
Mitbringen ſchöne Worte,
Und heiße, bittre Thränen.

Wer Kummer nicht will leben,
Nicht bittre Thränen trocknen,
Die geh' zur Braut und werde
Des Waldwartſohnes Gattin.

Er wird zum Walde gehen,
Ins grüne Birkenwäldchen,
Mich laſſen im ſüßen Schlummer,
Bedeckend mit dem Pfühle.

Er wird vom Walde kommen,
Vom grünen Birkenwäldchen,
Mitbringen braun Geflügel
Und holde Liebes-Worte.

1843 m. leidimo daina

201.

Rh. 26 (88).

Kas nor warguži wargti
Ir aszareliû braukti,
Tekėk už buro waiko,
Baudzauninko sunelio. '

Iszeis į baudzawatę,
Į margąji dwaratį.
Paliks manę be werkiant,
Už girneliû be stowint.

Pareis isz baudzawatės,
Isz margojo dwaraczo,
Parnesz grażû żodaczû
Ir gailû aszaraczû.

Kas ne nor wargą wargti,
Ne aszareliû braukti,
Tekėk už warto waiko,
Už warto sunytelio.

Iszeis jis į giratę,
Į żalią berżynatį,
Paliks manę bemėgant,
Perynużem's užklojęs.

Pareis jis isz giratės,
Isz żalio berżynaczo,
Parnesz raibû paukszta czû
Ir meilatės żodaczû.

Wer Elend will erleben,
Vom Antlitz Thränen wiſchen,
Der geh' zum Bauerburſchen,
Geh' zum Scharwerkerſohne.

Er geht hinaus in's Scharwerk,
Hin in den bunten Herrnhof,
Läßt mich zurück in Thränen,
Läßt ſtehn mich an der Mühle.

Er kehrt zurück vom Scharwerk,
Heim aus dem bunten Herrnhof,
Bringt heim mir ſchöne Worte
Und heiße, bittre Thränen.

Wer Elend nicht will ſehen,
Nicht bittre Thränen trocknen,
Der geh' zum Jägerburſchen,
Geh' zu des Jägers Sohne.

Er ziehet in den Wald aus,
Zum grünen Birkenhaine,
Läßt mich zurück noch ſchlafend,
Mit Betten mich bedeckend.

Er kehrt zurück vom Walde,
Vom grünen Birkenhaine,
Bringt heim mir bunte Vögel
Und ſüße Liebesworte.

1853 m. leidimo daina

286.

Rh. 2 (6).

Ey užkit, užkit,
Mano girnates!
Dingos, ne wêna malu.

Asz wêna maliau,
Wêna dainawau,
Wêna girnužes traukiau.

Ko ussipûlei,
Jaunas bernyti,
Manę wargû mergužę?

Juk tu žinojei,
Szelmis bernyti.
Manę dware ne sėdint.

Iki kelužiû
Į purwynatį!
Wargos mano dėnužes!

Ik pažastaczû
Į wandenatį!
Wargos mano dėnužes!

O rauſchet, rauſchet,
Ihr Mühlenſteine!
Man glaubt, nicht einſam mal ich

Ich malte einſam,
Und einſam ſang' ich,
Allein dreht' ich die Mühle.

Warum verfieleſt
Du, junger Knabe,
Auf mich, das arme Mädchen?

Da du doch wußteſt,
Du loſer Knabe,
Daß ich im Hof nicht ſitze.

Bis an die Kniee
Hinein in Sümpfe!
Ach, trüb' ſind meine Tage.

Bis an die Achſeln
Hinein ins Waſſer!
Ach, trüb' ſind meine Tage.

1853 m. leidimo daina

1. Kraitis[1a].

Rz, I 1, I 43, II, IX (Hassenstein) — **Kraitis**, XI be antraštės.

Aš, motužės mylimosės
vienertė[b] dukrytė[2],
jei[3] darbelius[4] dirbt nevengiau,
sunkius darbus taip nutvėriau,
kai(p) kitos mergytės.
Man paliepė[5] mamulytė
anksti rytą keltis;
aš paklausiau[6], atsikėliau
ir ugnelį jei[3] prakuriau
pusrytukus[7c] virti.
Man paliepė[5] mamulytė
plonas gijes[8d] verpti;
aš paklausiau[6], greitai verpiau[9],
plonų gijų[e] susukinau[10]
daug tūkstant posmelių[f].
Man paliepė[5] mamulytė
plonas drobes[g] austi[11];
aš ir audžiau, išduzginau[12h],
plonas drobes susiriečiau[i]
į margą skrynelę[j].
Veža jau mano kraitužį
į svetimą šalį[k],
dvejeis, trejeis rateleis[l],
penkeis, šešeis žirgeleis[m],
visais parvedininkais[n].
Kur ratelei[o] įsigręžė,
če virvelės[p] trūko;

IX — Mameles, XI — Mamates, I 43 — Mammužes, II — Mammėlės, I 1 užbr. — Mamužės, įraš. — Motužės, Rz ir vėliau — [Motužės. IX, XI nėra — mylimosės, IX Rz red. — mano mielos, I 1, II ir Rz — mylimosės.

IX — wienerte, IX Rz red. — wienerte, I 1 ir 43, II, Rz ir Kl — wienerte, bet XI, Kr ir Ns — wienturte (Ns pusl. 352 klaidingai nurodo Kr — wientustė). [

IX (ir Rz red.), XI ir I 43 — Asz (IX Rz — Až) darbelius jei dirbt newengiau. IX (ir Rz red.) XI — Darbeles. IX, XI ir I 43 — dirbti. [

Visur — sunkus, tik Kl — sunkius. I 1 ir 43, Rz — nutwėrau.

IX (ir Rz red.), XI, I 43, II, Ns, Kl — Kaip, I 1, Rz, Kr — Kai.

Rz — palėpe, X (ir Rz red.), XI, II — Lėpe manne. IX (ir Rz red.), XI, I 1 (užbraukta), I 43 ir II — Mam(m)užyte.

IX (ir Rz red.), XI, II — Rytą anksti. IX (ir Rz red.), XI, II — kelti.

II — angsti keliau.

Kr, Ns, Kl — Ugnelę. Visur — jei. XI (ir Rz red.), XI, I 6, I 43, II — prakurau, IX — sukurau.

IX (ir Rz red.), XI, II — Pusrytukui.

Rz — palėpe, IX, XI, II — Lėpe manne. IX, XI, I 43, II — Mam(m)užyte.

IX, XI, II — plonay. Kl — gijas.

Rz — susukkinnau. IX, XI, II, Ns A. L. (IX ir XI Hassensteinu sekama) — ant penkiû kapeliû.

Rz — palėpe, IX, XI, II — Lėpe manne. IX, XI, I 43, II — Mam(m)užytė.

Rz — audziau, IX, XI, Ns — audzau.

Rz, Ns — susirėczau.

IX, XI, II — Wežia. IX, II — Kraitužę.

I 43, Kr — Parwedin(n)ikais, Ns, Kl — parwedninkais.

IX, XI, I 43 — isigreže, II — isigrecze.

IX, XI, II — Strangelei. I 6 įrašyta — wirwelei.

trūkte trūko virvelės[p],
tužbos[r] pilna[13] širdužis
jaunosės mergytės[s].
Kad aš ėjau[14] per klėtužį[t],
klėties[15] grindis[u] linko;
linkte[16] linko grindatis[u],
kriste krito ašaratės[v]
nuog mano veidelio[17z].

IX, XI, II — Strangelei, Ns, Kl — wirwelates.
IX, XI, II — Szirduže, Ns, Kl — szirdužele.

IX praleista — ejau. IX, XI, II — Stubužę (II prirašyta — Buttužę), I 1, Kr, Ns, Kl — Klėtužę.
IX, XI, II — Stub(b)os. I 1 — Grindes (užbraukta — lindes), Kl — grindys.
IX, XI, II — Grindužes. I 43 — Grindužis, Kr — Grindates, Ns — grindužatis, Kl — grindužates.
Rz — aszerates, IX, XI, I 43, II — Asza(e)reles.
IX, XI, I 43, II, Ns — Nu (Nů). IX, II — Weideles. XI — Weidelis.

1 Rz 1825 m. pusl. 2 ir 4 (vokiškas vertimas pusl. 3 ir 5). Kr 1843 m. pusl. 34 ir 36 (№ 1). Ns 1853 m. № 222 (su atmaina). Kl 1905 m. pusl. 274 (pridėjimų № 5). Rz Msc 36 I № 1, Rz Msc 36 I № 43, Rz Msc 36 II № 4, Msc 37 IX № 6 (Hassenstein, Piktuppoenen), ten pat № 11 Rz du posmu, Msc 37 XI № 6 (Hassenstein, Piktuppoenen).

Rėza p. 357 rodo: „Aus der Gegend von Piktuppoenen bei Tilsit". Jis čia rėmėsi, be abeja, Piktupėnų klebono Kristupo Danieliaus Hassensteino (g. 1756, m. 1821) rankraščiu: Msc 37 IX (Hass. Pikt. Dainos oder Volkslieder der Litthauer — dainų tekstai ir vertimai), kurio (bene Rėzos?) padaryta nuorašas (bemaž visos dainos nurašytos, tik be antraščių ir vertimo): Msc 37 XI (Hass. Dainos). Hassensteino tekstą jis perredagavo.

2 Hassensteino (Msc IX) pirmas posmas yra ketureilis: Asz Mameles wien erte Dukryte (Msc XI: Asz Mamates wienturte Dukryte), Rz I № 43 pakartota: Asz Mammužes wienerte Dukryte. Msc I № 6 ir Msc II № 4, o taippat 1825 m. rinkinyje Rz, įrašęs — mylimosės, pirmą posmą pavertė dviem: Asz Motužės (Mammelės) mylimosės — Wienerte Dukryte.

3 jei = jai (motužei).
4 Rz ir Msc — darbėlus, Kr — darbeliùs.
5 Kr — pàlėpe.
6 Rz — pakláusiau, Kr. — paklausiaù.
7 Kr — Pusrytukùs.
8 Kr — Gijės.
9 Kr — werpjaù.
10 Kr — susukinaù.
11 X, XI, II, Kr — áusti.
12 Kr — áudziau, iszdusginaù.
13 Kr — Tužbôs pilnà.
14 Kr — ejaù.
15 I 1, Rz, Kr — Klėtiês.
16 Kr — Linktė.

17 Savo dainų Anmerkungen'ose 1825 m. p. 309 Réza rašo (verčiame kuršaitiškai kiek paprūsuodami): „Kad aš ėjau per klėtužį". Žodis „Klėtis" ženklina* šalia kieme stovinčią triobelę (ein kleines Nebengebäude), kur laikomi zopostai**, drabužiai, patalai***, pašveitalai**** ir kas tam lygu*****. Ji tinka (es dient) ir svečius****** priimti ir todėl tankei******* įtaisoma čia svetlyčia********. Žodis „Klėtis" yra kilęs iš slaviškos kalbos. Jis randas jau Nestoro Nusidavimuose† prie 946 metų: Ovo klieti, ovo veši ir t. t., ką Schlözer negerai pašiure (Scheure), palėpiu (Boden), geriau Müller: kamara, kamarėle, prieange ir t. t. išverčia. Žiūr. Schlözer, Nestor, Rusz(ische) Annal(en)††, t. V, pusl. 44, 46 ir J. Müller, Altrusz-(ische) Geschichte nach Nestor†††, pusl. 121. Visose kalbose ji (klėtis) yra moteriškos giminės: rusiškai kliet, lenkiškai kletka (nuo klecę — sustatau, pinu, pastatau), žemaitiškai kliatis, latviškai klehtis, pav. dsiporu klehts — pašveitalų kamara, lietuviškai klėtis,-ies, mažyb. kletužis".

a Rz Msc ir 1825 m. Der Brautschatz, IX (Hassenstein) Abschied der Neuwermähtten, XI be antraštės (ir vertimo). Kr paprastai kartoja Rz vertimą, tad čia Kr težymima vertimo skirtumas.

b Rz — eingeborne.

---

* reiškia.
** atsarga.
*** patalinė.
**** papuošimai, puošmenos.
***** ir panašu.
****** svečiams.
******* dažnai.
******** svečiams kambarys, svetainė (svetainėlė).
† metraščiuose.
†† A. L. Schlözer, leid. 1802—1819 m. (Göttingen).
††† Jos. Müller, 1812 (Berlin).

c Rz — Frühkost, Ns — Frühstück.
d Rz — Garn, Ns — Fäden.
e ir Ns — Garn.
f Rz — Gebinde.
g Rz — Leinwand, Ns — Zeug.
h Rz — schlug zusammen, Ns — schlug die Fäden.
i Rz — Rollte auf der feinen Linnen, Ns — Rollte auf die feine Leinwand.
j Rz — Lade.
k Rz — Gegend.
l Rz — Wagen.
m Rz — Rossen.
n Rz — Felstbegleitern, Ns — die Führer.
o Rz — die Räder.
p Rz — die Sielen, Ns — die Stricke.
r Rz — von Kummer, Ns — mit Trauer.
s Rz — die Kleete, Ns — die Kammer.
t Rz — Mägdlein, Ns — das junge Mädchen.
u Rz — die Dielen der Kleete, Ns — der Boden.
v Rz — die heiszen Thränen, Ns — bittre Thränen.
z Rz — Antlitz.

2. Mergatė prie girnų[1a].

Rz, I — **Mergate pri Girnû**, II — **Girnû Malleninkė**, VIII be antraštės.

Ūžkit[2], ūžkit, — Ns — Ey užkit, užkit.
mano girnates![b]
Dingos[3c], neviena malu.
Aš viena maliau, — Rz, I — malau, II — mallau, Kr, Ns — maliau.
viena dainavau,
viena girnužes[d] traukiau[4].
„Ko ussipuolei, — Tik VIII — užsipuolei.
jaunas bernyti[e], — VIII — Szelmi Berniti, Ns, kaip ir kiti — Jaunas bernyti.
mane vargų mergužę?[f]
Juk tu žinojei,
širdies bernyti[g]. — Rz — Szierdies (spaudos riktas?), VIII — Szelmi Berniti, Ns — Szelmis bernyti.
mane dvare[h] nesėdint: — VIII — ne Dware sedint, — ne Pillužei waikszczojent, II — Manne ne Dware sedint — Ney Pillužej' waikszczojent.
iki kelužių — Rz — Ikki kielužiû, I — Ikki Kielužiû, II — Ikki Keluziû, Kr — Iki Keliužiû.
į purvynatį[5],
ik pažastačių
į vandenatį...
Vargios[i] mano dienužės“[6]. — Rz, I, II, Ns — Wargos, VIII — Warges, Kr — Wargû.

1 Rz 1825 m. pusl. 6 ir 8 (vokiškas vertimas pusl. 7 ir 8). Kr 1843m. pusl. 36 ir 38 (№ 2). Ns 1853 m. № 286 (su atmaina). Kl 1905 m. pusl. 275 (pridėjimų № 7). Rz Msc 36 I № 2, Rz Msc 36 II № 24, Msc 37 VIII A № 15 (J Bild — eilutėmis nepaskirstyta).

Rėza p. 357 rodo: „Aus der Gegend von Walterkėmen bei Gumbinnem“ Jis čia rėmėsi, matyt, dar, Rėzos medžiagoje neišlikusiu, kokiuo Valtarkiemio klebono J. G. Jordano (g. 1753, m. 1822) dainų rinkinėliu. Msc 36 II № 24 yra giminingas Msc 37 VIII A № 15, bet Msc 36 I № 2 ir Rz 1825 m. kiek skiriasi nuo Msc 37 VIII A № 15.

2 Tik Kr ir Kl — ū.

3 Kr — Dingós, ne wienà malù.

4 Kr — Wienà girnužės tráukiau.

5 Ns dar — Wargos mano dėnužes! Tuo 5-eilis posmas verčiama dviem trieiliam.

6 Ns čia papildo: Ein anderes Exemplar giebt statt der beiden letzten Strophen (nuo — iki kelužių — M.B.) diese drei:

Mano kojelės,
mano žangiosos,j
kasdien po purvynėlį.

Mano rankelės,
mano spėrosos,[k]
kasdien sunk(i)us darbelius.
Mano plaukelei,
mano gelsvieji,
kasdien po šiaurvėjelį.

a Rz Msc ir 1825 m. Das Mädchen bei der Quirdel, VIII be antraštės ir vertimo.

b Rz — Mühlensteine.

c Rz — Mich deucht, Ns — Man glaubt.

d Rz — die Quirdel, Ns — die Mühle.

e Rz — O zarter Jüngling, Ns — Du, junger Knabe.

f Rz — armseliges Mägdlein, Ns — das arme Mädchen.

g Rz — O Herzensjüngling, Ns — Du loser Knabe.

h Rz — im Hofe, Ns — im Hof.

i Rz — Armselig, Ns — Ach, trüb' sind.

j Ns — Die stets behenden.

k Ns — Die rastolos flinken.

3. Ežeras užšalo[1a].

Rz, I — **Ežeras užszalo**, II — **Ežeras užszaleș**, X (Ostermejeris) be antraštės.

O tai dyvai[b],
didi dyvai buvo:
ir užšalo
ežers vasaratėj.
Kur girdysiu
bėrąjį žirgatį?[c]
kur išplausiu
liepos kibiratį?
Laimė lėmė[2]
saulužės dienatę,
ir atšilo
ežere ledatis.
Čion girdysiu
bėrąjį žirgatį[c],
čion išplausiu
liepos kibiratį[3].
Iš Bajorų[4d]
brolis žirgą pirko,
iš Pakalnės[4e]
brolis marčę vedė.
O ko žvengia
bėrasis žirgatis?
o ko verkia
jaunoji mergatė?
Žveng žirgatis
žaliųjų avižačių,
verk mergatė
pirmųjų dienačių[5f].

Ns — ir stebuklai rados (atmaina), beńe iš Dauk № 90 — ir stebuklai.
Ns — Kad Wasaroj' (Schl — vasaro) ežeras užszalo (atmaina) ir Dauk № 80 — Wasarwiduj ežeras užszalo.
II, X — Wasare Ežeratis, X — Wasare Ežaratis. Ns tos atmainos nerašo. Schl — vasaratė.
Rz, Kr — girdį(y, i)su.
Rz — zirgatį, I, X, Kr — Žirgatį, II — Sirgatį, X — Žirgati, Kr — Žirgatį. Panašiai ir toliau.
Rz ir Kr — iszpláusu, I — iszplausu, II — baltosu, X — szurosu, Ns atmainose rodo — baltosiu (Schl — bàltuosiu); szurosiu (Schl — sziuruosiu).
Rz — Lėpôs kibbiratį, I — Lėpas Kibbirratį, II — Lėpôs Kibbiratį, X — Liepas Kibbirati, Kr — Lėpôs kibirátį.
X — Diewas dawe (taippat Ns, Schl atmainose). Ns (ir Schl) atm. dar — Patekėjo szwėsoji sauluže, — Isztirpino wasaros ledatį (palyg. Dauk № 80 — Patekės šviesi saulelė, ištirps ežere ledelis). Schl rašo: Laima (Rz ir Kr — Laima schenkte).
I — Dienatėj.

II — Czon (Rz, I, Kr) baltosu Lėpôs Kibirrati, Czon girdysu (Rz, I, Kr) Berajį Žirgatį (Rz — Zirgatį).
X — Czon szurosu Liepas Kibirati, Czon girdysu bierajį (užbr. — berąjį) Žirgati.
Ns — Nuo bajorų, Dauk № 80 — Jsz bajorû, Kl — Iš bajorų.
Ns — Isz Pakalnês (Dauk № 80 ir 61 — Palangoje), Kl — Iš pakalnės.
X — žwenge.
X — Jaunoje.
X — Žirgytis.
Rz — Žalojû, I — Žalaj', X — grinûju, Kr — Žaliû, Ns (atm.) grynû, Kl — Žaliųjų.
I — Mergyte, Ns (atm.) mergyte.
Rz — Pirmojû. Rz, I, II, X, Ns — dienaczû.

[1] Rz 1825 m. pusl. 10 ir 12 (vokiškas vertimas pusl. 11 ir 13). Kr 1843 m. pusl. 38 ir 40 (№ 3). Ns 1853 m. №№ 11 (su atmaina) ir 280 (su atmainom). Schleicher, Litauisches Lesebuch und Glossar, 1857 m., pusl. 7—8. Kl 1905 m. pusl. 286 (pridėjimų № 33). Rz Msc 36 I № 3, Rz Msc 36 II № 37, Msc 37 X № 22 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen). Schleicher'is remiasi Ns tekstu. Nėkiek nesiskiria nuo Rz 1825 m. teksto H. Budriaus 1829 m. Pilupėnuose pažymėtasai šios dainos tekstas (Chr. Bartsch, Dainu Balsai, I, 1886 m., № 81).

Rz p. 357 rodo: „Aus der Gegend von Pliwiszkėmen bei Insterburg“. Jis čia rėmėsi, be abejo, Plyviškių klebono Zigpr. Ostermejerio (1759—1821, garsaus traupiškio Gotpt. Ostermejerio sūnaus) rinkinio tekstu, pakeisdamas betgi — Dievas davė — Laimė lėmė, šurosu liepas kibiratį — išplausu liepos kibiratį, grinuju awižaczu — žaloju awižaczu. Be to, Rz pakeitė Ostermejerio 2-eilius posmus, suskaldydamas juos 4 eilutėmis, bet Ns grįžta į 2-eilius, gal ir S. Daukanto Dainių žiamaitių (1846 m.) №№ 61 ir 80 pasirėmęs.

[2] Rz pusl. 309 dėl „Laimė lėmė saulužės dienatę“ rašo, vokiškai vis Laima vadindamas: „Laimė — latviškų* giminių dievystė (Gottheit). Nei slavuose, nei skandinavuose, nei bile kurioje lietuviams kaimyniškoje giminėje jos nerandame. Stender savo Lettische Mythologie, Antr. z. Gram(matik)**, pusl. 264 sako: „Laimė buvo likimo deivė, kuri vaikui gimstant paklodę (das Lacken) dėjo ir drauge jam laimę*** lėmė“. Lietuviškose dainose ji tačiau randas kaip kožnos**** žmogaus laimės davėja. Jei kam buvo leista (duota) jos balsą kalnuose išgirsti, tą žmogų laukė nelaukiamas likimas. Žiūr. (75. Kopininkai):

Laimė šaukė, Laimė rėkė,
basi bėgant per kalnelį.

Ostermeyer savo Kritischer Beytrag zur altpreusz(ischen) Rel(igions) Gesch(ichte)*****, p. 15 berods neteisingai prilygina ją graikiškoms Parkoms, nes gyvenimo siūlo verpimo paveikslas (prilyginimas) lietuviams yra svetimas. Paprastoj kalboj tankei tebegirdėti sakant: „Taip laimė lėmė“, palyg. Prutena 1 dal.******, p. 169“.

[3] Čia Ns nutraukia dainą, pusl. 347 pastebėdamas: „Die bei Rh. noch folgenden Strophen gehören nicht hieher, sondern zu dem Liede Nr. 280“ (Asz ne prastas tetužio sunelis, Asz ne prastą ir žirgelį pirksiu). Schleicher'is juo čia seka. Tačiau O. Kolberg'as, Pieśni ludu litewskiego („Zbiór Wiadomości do Antropologii krajowej“, III. 1879 m., pusl. 169), pažymi, kad toji daina visur, kad ir su atmainomis, tebeturinti ir Ns šalinamąją dalį; pats tokią girdėjęs (Suvalkinės) Kalvarijos apylinkėse. Kl seka Rėza. Taippat Chr. Bartsch (Dainų Balsai, I, 1886 m. pusl. 240) sako, Neselmanas be reikalo (mit Unrecht) 3 posmus apleidęs.

[4] Rz, Kr rašo čia didžiąja raide kaip kiekvieną daiktavardį, tik linkęs būčiau tai taippat tikriniu vardu palaikyti (prieš Kl ir iš dalies — dėl bajorų — prieš Ns) atsižvelgęs į Pakalnės neabejotiną tikrinį vardą. Rz p. 310 Anmerkungose daro čia pastabą: „Iš Bajorų brolis žirgą pirko“. Bajorais ligišioliai tebevadina Žemaičiuose turtingus dvarponius ir edelmonus (Edelleute). Dictionarium trium linguarum, Vilnius, 1631*, pusl. 50 duoda: Bojarzyn — Nobilis inferioris ordinis (žemesnysis edelmonas), bet Nestoro Nusidavimuose bajorai randas kaip aukšti edelmonai ir vyresnieji (Befehlshaber): „Tak bojarinu ot jego poddanago“ ir tt. — taip turi kožnas bajoras nuo savo paduonio (duonį imti). Žiūr. Schlözer, Nestor, t. V, pusl. 127. Bojarin ligišioliai tebėra titelis (vardas), kuriuo bernai (tarnai) vadina savo tėvainius (ponus, Erbherr). Tas žodis kilęs neginčijamai iš Voi, Boi ir ženklina pat pradžioje nepaprasto narsumo karžygį, bet paskui ženklino ir garbę (urėdą — eine Würde) viešpatystėje**. Dar 764 m. Bizantijos nusidavimų rašytojai mini bajorus kaip Bulgarijos slavų aukštuosius urėdninkus (valdininkus, Groszbeamten). Žiūr. Stritter, Memor(ia) popul(orum), II,*** 525 ir Karamzin, Geschichte des Rusz(ischen) Reichs, I,**** 279“.

---

* Tekste: lettische Völker. Kr žodyne: Lette, Kure, Kurszis.

** G. F. Stender, Neue vollständige lettische Grammatik (Braunschweig, 1761, II leid. 1783).

*** sein Glück.

**** kiekvienas.

***** G. Ostermeyer, Marienburg 1775 (Königsberg 1776).

****** L. Rhesa, 1809 m.

* Rz čia remiasi Širvydo žodyno II leidimu, apie kurį V. Biržiška Lietuvių bibliografijos I d. № 47 sako: „Nei vienas ekzempliorius bibliografams nežinomas“.

** valstybėje.

*** J. G. Stritter, Memoria populorum olim ad Danubium, Pontum Euxinum, Paluden Meotidum, Caucasum, mare Caspium, et inde magis ad septentriones incolentium (St. Petersburg, 1771—1779).

**** Vokiečių vertimas, 1820—1833.

[5] Ns № 280 vietoje pastarųjų trijų posmų duoda atskirą dainą:

Aš ne prastas tetužio sunelis,
aš ne prastą ir žirgelį pirksiu.[0]
Aš vienturtis tetužio sunelis,
aš vienturtę ir mergelę vesiu.

Nuo bajorų aš pirkau žirgytį,
iš Pakalnės vedzau mergytėlę.

Žveng žirgytis nuo bajorų pirktas,
verk mergelė pirmųjų dienačių.

Cit nežvenki, bėrasis žirgeli,
aš tav duosiu grynų aviželių.

Cit neverki, jaunoji mergyte,
aš tave leisiu į jaunimėlį.

Ten pat, tik praleisdamas pirmuodu posmu, Ns kartoja Dauk № 61, kiek išlygindamas iš Dauk № 80:

Aš nupirksiu Palangoj* žirgelį,
iš Vilniaus aš vesiu mergelę.

Žveng žirgelis Palangos miestelio**,
verk mergelė ir Vilniaus pilelės***.

Žveng žirgelis grynų aviželių,
verk mergelė rūtų vainikėlio.

Neatžvengsi**** grynų aviželių,
neatverksi***** rūtų vainikėlio.

---

* Dauk — Palangoje.

** Dauk № 61 — vietelės (wijteleęs), bet № 80 — miestel(i)o.

*** Dauk № 61 — miestel(i)o, № 80 — bajorų szaleląs, bet Ns, matyt, iš paties toliau praleisto Dauk № 61 dvieilio:

Nebatžvengsi Palangos miestelio,
neatverksi Vilniaus pilelės.

**** Dauk № 61 — Nebatžvengs žirgelis grynų aviželių.

***** Dauk № 61 — Neatverks mergelė rūtų vainikėlio.

[0] Ns p. 352 rodo atmainą: Aš ne prastą ir mergelę vesiu (bene iš Dauk).

O čia štai Ns praleistoji Dauk № 61 atmainos pradžia:

[1. Kad aš jojau par žalę girelę,
nusilaužiau putelio šakelę;
tiek nebuvo (putelio)[0] uogelių,
kiek nukrito[00] graudių ašarėlių.]

[2. Aš neprastas tetušio sunelis,
aš neprastą ir mergelę vesiu;
aš vienturtis tetušio sunelis,
aš vienturtę ir mergelę vesiu.]

[0] Čia įstatoma iš Dauk № 80.
[00] Dauk № 80 — nubiro.

a Rz Msc I ir 1825 m.: Der Teich ist befroren, Msc II ir 1825 m. Anmerkungen p. 309 — Der befrorene Teich, X be antraštės ir vertimo.
b Rz, Ns — Wunder.
c Rz — hellbraunes Rosz, Ns — braunes Rosz.
d Rz, Ns — von Bojaren.
e Rz, Ns — aus der Nied'rung.
f Rz — um die ersten Tage, Ns — um die Jugendtage.

4. Motė verpianti[1a].

Vakar parėjau labai vėlai,
radau močiutę negulinčę,

šakalytį[2b] bedegančę[3],
plonai drobelę[4c] beverpiančę.

„Verpkis, močiute, labai plonai,
tu mane leisi labai toli“.
„Verpkis, dukryte, ir dar ploniaus,
aš tave leisiu ir dar toliaus“.

Rž, Kr — **Mote werpjanti**, I — **Mote werpanti**, II — **Werpėja**, X be antraštės.

II — Wakkar, Rz, I, II, X, Kr — wėlay, Ns — wėley.
Rz, Kr — Rądau. Rz, I, II, X — Moczuttę, Ns — moczutę, Kr — Mocziutę. Rz, I — ne gullinczę, II — ne gullen[czę, Kr, Ns — negulinczę.
II — Waszka Žwakelę, Ns — Waszko žwakelę. Kr — bedeg'nanczę. Kl — bedegantį.
Rz, I, II, X — Ploney, Kr — Plonay, Ns — Plonai. Ns — drobelei.
II — Werpkit. Žiūr. aukščiau dėl — Moczuttę — ir — ploney—plonay —; čia ir Ns — plonay.
II — Jus... leiste. II — toley.
II — Duktyte. Rz, I, II, X — plonaus.
Rz, I, II, X — leisu, Kr — léisu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 14 (vokiškas vertimas pusl. 15). Kr 1843 m. pusl. 42 (№ 4). Ns 1853 m. № 57. Kl 1905 m. pusl. 274 (pridėjimų № 3). Rz Msc 36 I № 4, Rz Msc 36 II № 11, Msc 37 X 3 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen). Ns kiekvieną Rz eilutę skaldo dviem, tad jo yra du posmu po aštuonias eilutes.

Rz p. 357 rodo tą dainą turįs „aus der Gegend von Pliwiszkėmen bei Insterburg“. Jis, be abejo, rėmėsi čia Plyviškių kleb. Zigpr. Ostermejerio rinkinio tekstu, nuo kurio savo Msc 36 II № 11 kiek buvo nutolęs (Waszka žwakelę, Werpkit Moczutte, Jus mane leiste, Duktyte), gal dar atsirėmęs kuriuo mums nebežinomu, bet Ns tebeturimu tekstu (Ns — Waszko žwakelę).

Be to, Ns № 58 patiekia tos dainos atmainą kaip atskirą dainą, kurią taip pat ir Kl yra Vilkyškių par. 1888—1894 m. užrašęs (№ 337):

Ns № 58:

Jau eisim namuon namužytę,
dar rasim namėj' ne gulusę
jauną dukrytę bewerpjanczę.
seną moczutę belenkianczę[d].
„Lenk, lenk[e], mamuže, į pusstukys,[f]
nuleisk ir manę į pusubus.[g]
Lenk, lenk,[e] mamuž, ir dar daugiaus,
nuleisi mane ir dar toliaus“.

Kl № 37 (Dainelė iš lintalkės namon rengiantis):

Ei namon, namučių,
dar rasim namiej' negulus
seną motynėlę belaukiančią,
gelsvus linužius beverpjančią.
„Lenk', lenk', motynėle, į pusstukius,
išleisi dukrytę į pusūbius;
lenk', lenk', motynėle, į stukužius,
išleisi dukrytę į ūbužius“.

[2] Ns p. 349: Rh. Szakalytį gegen das Metrum.
[3] Ns p. 349: Kurschat corrigirt Bedeg'nanczę ohne Noth.
[4] Ns p. 349: Rh. Ploney drobelę ohne Sinn.

[a] Rz Msc I Ir 1825 m. — Die spinnende Mutter, II — Die Spinnerindene, X be antraštės ir vertimo.

[b] Rz — Kienfakkel (Kr žodyne — szakalytis, žiburys, vert. Kiehnfackel). Ns — Kerze (Waszko žwakelę), Kr žod. žiburys, liktis.

[c] Rz — des Flachses feine Fäden (plonas linų gijas, siūlus). Ns — zu feiner Leinwand (plonai drobei).

[d] Ns — an der Haspel (ratelis, Kr — vindas, vytuvas).

[e] Ns — O hasple (Garn auf eine Haspel winden — verpalus lenkti).

[f] halbe stücke — daiktai (dalykai) pusiau, pusdalykiai.

[g] Hufe — ubas (30 margų). Ns — dem Halbhübner (pusubiui, pusės ubo laukininkui).

5. Žirgatis[1a].

Rz; I — **Zirgatis**, II ir IX — **Ermunterung** (= paraginimas), II — **An das Rosz**, Kr — **Žirgátis**, X, XI, XII be antraštės.

„Bėk, žirgati[b],
mano bėrasis[c],
iki žalios lankelės[d],
ir kai pribėgsi
žalią lankelę,
ten tave ganysiu.

Rz — Bėgk Zirgati, I — Bėgk Žirgatį, II — Bėgk Žirgyti, IX, XI — Beg Zirgyte, XII — Bėgk mano Žirgužžėle, Kr ir Ns — Kr Gram. ir Bohlen — man' juodbieryti. [Bėgk, bėgk, žirgati, Kr Gram., Bohlen — Bėgk, bėgk, žirgyti.
Rz ir Msc — Ikki žalos, bet Kr — Iki žaliôs.
II — ir kaip, IX, XI, Kr Gram., Kl 175, 193 — o kaip.
II — žalę, Rz — žalą, Kr — žálią.

Bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki srovės upužės[2e],
ir kai pribėgsi
srovės upužę[3],
ten tave pagirdysiu.

IX, XI, Kr, Ns, Kl 186, 182 — pagan(n)ys(i)u. Kl 175, Kr Gram ir Bohlen — Lankužėj apsistokie. Kl 193 — Apsistokie žirgeli.
Kr Gram, Bohlen, Kl 175, 293 tarp 2 ir 3 posmo čia dar — Aš paganysiu (193 — pasišersiu) savo žirgytį (193 — žirgelį) bal- [taisiais dobilėliais (193 — vien baltais).
Šio posmo 1 ir 2 eilutės atmainos atitinka pirmojo posmo atmainas.

Bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki uošvio dvarelio[f],
ir kai pribėgsi[4]
uošvio dvarelį,
ten tave apstabdysiu“.

Rz ir Msc — Ikki Srowês Uppužês (Rz — uppužês).
I — ir kaip, IX, XI, XII, Kl 193 — o kaip.
XII — Srovę Uppelę.
XII — tai, Rz, Msc, Kr — pagirdy(i)su. II — Uppelij', XII — Uppeli (viet. ten tave), Kl 193, Bohlen — Apsistokie žirgeli, aš pa- [sigirdysiu savo žirgelį vien čystu vandenėliu.
Šio posmo 1 ir 2 eil. atmainos atitinka pirmojo posmo atmainas.
Prieš šitą posmą Bohlen turi 2, o Kl 193 3 posmus su — Bėgk ir tt. ikki žalios girelės ir — Aš pasilaušiu — Beržo šakelę [— Žirgužį pasibausti.

Išeit mergytė
iš rūtų daržo[5g],
vainikėlį pindama[h].

II — ir kaip, IX, XI, Kl 193 — o kaip.

„Įsižiūrėkis[6].
mano mergyte[i],
kaip dreb mano žirgytis;
taip tu drebėsi,
kad vainikuota[k]
man jauna[7] ištekėsi.

Kl 193 — Apsistokie žirgeli.

X — Ey dreba, dreba,
beras Žirgytis
po manimi stowedams[10].

Kl 193 — Pasižiūrėkie,
jauna mergele,
kaip tas žirgelis dreba.

II — kad mano būsi, X — mano mergyte, Kl 192 — kai laps virpėsi, Kl 193 — kaip laps krutėsi.
Ns — Už manęs, IX, XI — kad jauna isztekėsi, X, Kl 193 — kai mano valėj (Kl — valioj) būsi. Ns atm. — kad mana būsi, kad [jauna ištekėsi.

O kad tu eisi
pro mano šalį,
kai vaškužė[81] sutirpsi“[9].

II — Ir kad. X vietoje šio posmo du — Asz nusiwysu saw botagelį ir t.t. (= keturiems posmams) iš kitos dainos, giminingos Rz pusl. 54 ir 56 (№ 16) ir Ns 200 (Ei dreba, dreba) pakartotos. Kl 193 neturi šio posmo, tik 16 eilučių (Ei, atsiminkie, šelmi berneli).

XI — taip (ištaisyta — kaip), Ns — kaip. X po šio posmo dar — Sztay Ryksztuželis, sztay Nendrinelis tawe jaunoje budint.

[1] Rz 1825 m. pusl. 16 ir 18 (vokiškas vertimas pusl. 17 ir 19). Kr 1843 m. pusl. 42 ir 44 (№ 5). Ns 1853 m. № 209. Rz Msc 36 I № 5, Rz Msc 36 II № 3, Msc 37 IX № 10 (Hassenstein, Piktuppoenen) ir bemaž tas pat Msc 37 XI № 10 (Hassenstein, Piktuppoenen), Msc 37 X № 2 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen), Msc 37 XII № 2 (iš Pilkalnio, 1819 m.).

Rz p. 357: „aus Piktuppoenen bei Tilsit". Jis, be abeja, rėmėsi čia Piktupėnų kleb. Hassensteino tekstu. Plyviškių Ostermejerio tekstas tėra tik giminingas Žirgačiui, bet turi tik 3 posmus (prasideda — Ei dreba, dreba bėras žirgytis). Taippat Pilkalnio tekstas turi kai ką iš šios dainos, bet šiaip tai atsisveikinimas į krygę išjojant (Ėsk mano žirgužėli, tuojau žabosiu, tuojau balnosiu), tad Žirgačio atmainose čia bemaž neminimas; šiaip žiūr. šio leidimo № 53.

„Bėk, žirgati" Mažojoje Lietuvoje plačiai žinoma daina, palyg. Pr. Kuršaičio apie 1830 m. atmainą (Bėk, bėk, žirgyti — duodama tik 3 posmai — Melodien, littauische Volkslieder № 5 aus der Gegend von Tilsit, skyriuje iš Grammatik der littauischen Sprache, 1876 m.), Petro Bohleno 1833 m. atmainą (Bėk, bėk, žirgyti — Chr. Bartsch, Dainų balsai, II d., 1889 m., № 296 — Aus P. v. Bohlens Nachlasz — „P. v. B. erhielt Text und Melodie anonym sugesandt" — pirmas posmas lietuviškai, o visi kiti čia patiekti vokiškame vertime — keli pirmieji posmai artimi Rz, Kr Gram. ir Kl 175, 193), taippat V. Kalvaičio 1888—1894 m. (Prusijos lietuvių dainos, 1905) №№ 175 (Bilviečių par. 3 posmai tolygūs Pr. Kurš. Gramatikos Tilžės apylinkės tekstui № 5 ir sudaro Kl 193 pradžią), 186 (Širvintos par.), 192 (Rukų par.), 193 (Piktupėnų par.), kaikas 187 (Rusnės par.) ir pan., dar Aug. Leskieno 1882 m. № 29 (Bėk, bėk, žirgeli — aus der Gegend von Wilkischken — Litauische Volkslieder u. Märchen, 1882) ir t t.

Kadangi Rz tekstas seka piktupėniškiu, tad neprošalį bus palyginti tas pats tekstas dviejose atmainose, kurias skiria vieną nuo kitos bent 70—75 metų tarpas (Hassenstein mirė 1821 m., Kalvaitis rinko 1886—1894 m.).

Rz № 5:

„Bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki žalios lankelės,
ir kai pribėgsi
žalią lankelę,
ten tave ganysiu.

Bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki srovės upužės,
ir kai pribėgsi
srovės upužę,
ten tave pagirdysiu.

Bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki uošvio dvarelio,
ir kai pribėgsi
uošvio dvarelį,
ten tave apstabdysiu".

Išeit mergytė
iš rūtų daržo,
vainikėlį pindama.
„Įsižiūrėkis,
mano mergyte,
kaip dreb mano žirgatis
taip tu drebėsi
kad vainikuota (Msc II — kad mano būsi)
man jauna ištekėsi,
o kad tu eisi
pro mano šalį,
kai vaškužė sutirpsi".

Kl № 193:

„Bėk, bėk, žirgeli,
mans juodbėrėli,
iki žalios lankelės,
o kai pribėgsi
žalią lankelę,
apsistoki, žirgeli:
aš pasišersiu
savo žirgelį
vien baltais dobilėliais.
Bėk, bėk, žirgeli,
mans juodbėrėli,
iki srovnaus upelio,
o kai pribėgsi
srovnų upelį,
apsistoki, žirgeli:
aš pasigirdysiu
savo žirgelį
vien čystu vandenėliu.
Bėk, bėk, žirgeli,
mans juodbėrėli,
iki žalios girelės,
o kai pribėgsi
žalią girelę,
apsistoki, žirgeli:
aš pasilaušiu
beržo šakelę
žirguži pasibausti.
Bėk, bėk, žirgeli,
mans juodbėrėli,
iki uošvio dvarelio,
o kai pribėgsi
uošvio dvarelį,
apsistoki, žirgeli".

Išeit mergytė
iš rūtų daržo,
vainikėlį pindama.
„Pasižiūrėki,
jauna mergele,
kaip tas žirgelis dreba;
taip tu drebėsi,
kai laps krutėsi,
kai mano valioj būsi".

„Ei, atsiminki,
šelmi berneli,
kaip meiliai kalbėjai,
kol mane perkalbėjai.
Tu neketinai
į penkis metus
nei vieną žodį keisti.

o dar n'išėjo
nei penkios dienos,
jau lendrės lazda rankoj.

Ne tiek aš valgiau
tavo duonelės,
kiek peršulų turėjau;

ne tiek aš myniau
tavo slenkstelį,
kiek ašarų praliejau.

2 Kr — Upùžės.
3 Kr — Upùžę.
4 Rz spaudos klaida — prebėgsi.
5 Kr — Isz Rûtû Dàržo.
6 Rz, Msc ir Kr — Isižurėkis (Kr — Įsižurėkis).
7 Kr — jaunà.
8 Kr — Waszkùžis.
9 XII № 2, šiaip kita daina ir iš Žirgačio dainos bemaž nieko neturinti, turi betgi vieną gimininga atmainą:

Begk mano Žirgužžėle
Begk mano Jodbėrėle
O kaip pribegksi aukszta kalneli
Tai tawę apstabdysu(.)

Toliau karo motyvas: Ant Kalno Usarei, po Kalnu Dragonei
O Muszkitėrei balti Brolėlei
Tie Kriguže stowejo.

10 X № 2 čia iš viso 3 posmų daina:

Ey dreba, dreba, beras Žirgytis * Asz nusiwysu **** saw Botagelį
Po manimi stowėdams. Szeszû szimtû Strunaczũ.
Taip ** tu drebesi mano Mergyte, Asz iszmokysu sawo Merg(yte)ele *****
Kai *** mano Walej busi. Sparû ****** Darbelį dirbti.
Anytai lenktis,
Szeimyną dengti,
Ma ploney Drobę werpti 0,
Ma anksty kelti 00, ma welay 000 gulti,
Ma 0000 umay Ugnį kurti 00000.

a I — Der (?) Rosz, II, IX — Ermunterung, Rz ir Kr — Das Rosz.
b Rz — o Hengstlein, Ns — mein Pferdchen.
c Rz — Brauner.
d Rz — Wiese.
e Rz — bis zu des Stromes Bächlein, Ns — bis zu des Flusses Strömung.
f Rz — bis zu Schwiegervaters Höfchen.
g Rz — Rautengarten.
h Rz — das Kränzlein flechtend.
i Rz — du zartes Mägdlein, Ns — mein liebes Mädchen.
k Rz — im Brautkranz.
l Rz — Wachs.

---

* Ns 200 paverčia kiekvieną X № 2 dvieilį trimis eilutėmis — Ey dreba, dreba — bėras žirgelis — po manim' stowėdamas.
** Ns 200 — teip.
*** Ns 200 — kad.
**** Ns 200 — nusiwysu.
***** Ns 200 — mergelei.
****** Ns 200 — Dailey.
0 Ns 200 — ir plonai drobei verpti.
00 Ns 200 — keltis.
000 Ns 200 — ir weley.
0000 Ns 200 — Ir.
00000 Šis penkiaeilis posmas Ns paverstas dviem trieiliais.

* * *

6. Vainikas[1] ir [2a].

Rz, I — **Wainikkas**, II — **Wainikkelis**, Kr — **Wainikas**, III be antrašties.

Kas tai dyvai, didi dyvai![b]
Rūtų sėjau, rožės dygo.
„Pink[3], mergyte, vainikėlį[c],
žalių rūtų vainikėlį![d]
Eik, mergyte, vandenėlio!“
Aš ir ėjau[4] vandenėlio,
ir užtiko šiauras vėjas[e]
ir įpūtė vainikėlį
į[5] jūrių gilumėlį[f].
Trys bernyčei[g] žalioj lankoj[6],
šieną pjovė žalioj lankoj[6].
„Katras būsit mano mielas?
Katras plauksit vainikėlio?“
„Ir aš būsiu tavo mielas,
ir aš plauksiu vainikėlio
į jūrių gilumėlį“[f].
Vainikėlis prie krantelio[h],
bernužėlis prie dugnelio[i].
Vainikėlis ant rankelės[j],
bernužėlis ant lentelės.
[„Katro dabar tav gaila?
Ar tav gaila vainikėlio
ar tav gaila bernužėlio?“
Nei ma gaila bernužėlio,
tikt ma gaila vainikėlio.
Vainikėliu bedėvėsiu,
kito bernužio žiūrėsiu.
„Kas mokina taip kalbėti?“
Mokin' mane vargios dienos
ir gailiosios ašarėlės].

I, Ns — didi, II, Rz, Kr — diddi.

Rz, I, Kr — Rutû (Kr — Rûtû), II — užbr. Rutas, pataisyta Rutû, III — Ruta(s), Ns — Rutas.

Po to III — Bijonelû Palapelû.

III, Ns — wandenelio, I, II, Rz, Kr — wandinélio.

III šioji eilutė apleista. Ns — O aš.

Rz, I, III — szauras, II — szaurus, Ns — szaunus, Kr — száures, Kl — šiauras.

Ns prieš tai dar — Ir nupute wainikelį.

Ns — į jureliû.

Ns — szėną pjowe.

II, III — Szeną pjowe Szeną pjowe.

Rz, I, II, III, Kr, Kl — busu.

Rz, I, II, III, Kr, Kl — plauksu.

Ns — į jureliû.

II — Duknelio.

Ns — ant galwelês.

Ns po to dar — Ey mergyte, ey jaunoji, o katro dabar tav gaila ir t.t.

Skliaustuose ([]) 10 eilučių tėra tik II, bet nė I, nė Rz jų nėra. Ns, matyt, remiasi I

Ns — man.

Ns — man.

II — bedewesu.

II — žurėsu.

Ns toliau nebeduoda.

II — wargos.

[1] Rz 1825 m. pusl. 20 (vokiškas vertimas pusl. 21). Kr 1843 m. pusl. 46 (№ 6). Ns 1853 m. № 85. Kl 1905 m. pusl. 343 (pridėjimų № 160). Rz Msc 36 I № 6, Rz Msc 36 II № 39, Msc 37 III № 6 (Bildviečių lietuvninkų dainuotos).

Rz p. 357 rodo: „Aus der Gegend von Bilderweiczen bei Staluppönen“. Jis rėmėsi čia, beabeja, Bilviečių (ir Kaukėnų) precentorio (pirmam dešimtmety XIX a.), vėliau Karaliaučiaus kunigo (nuo 1811 m.) Sam. Teod. Cypelio (Zippel,

g. 1777) dainų rinkiniu, kaiką apleidęs (bijonėlių palapėlių), pridėjęs (aš ir ėjau vandenėlio), perdirbęs (šieną pjovė, šieną pjovė perdir. šieną pjovė žalioj lankoj) Matyt, Rz bus turėjęs dar vieną rinkinį, iš kurio savo Msc II № 39 dainos pabaigai įrašė 10 eilučių (Katro dabar tav gaila?), kurias ir Ns № 85 kartoja.

Toji daina yra žinoma daugeliu atmainų ne tik Mažoje (Ns №№ 83, 84, 87, 88, 89 ir pan., Schleicher p. 33—34, Bezzenberger 1879 m., Leskien 1880 m. № 6 ir t.t.), bet ir Didžioje Lietuvoje (S. Stanevičia 1829 m. № 7, Juška 1883 m. №№ 77, 78, 165, 1026, Basanavičius 1902 m. №№ 118, 119, Niemi ir Sabaliauskas 1912 m. № 64 ir t.t.). Tačiau rėziškai „Kas tai dyvai, didi dyvai" ji niekur neprasideda, bet — Nusipyniau vainikėlį — arba — Siuntė mane motinėlė ir pan. Palyg. taippat Rz № 61 (Rutus sėjau ir gedėjau) = Ns № 86 (Rutus sėjau, prikalbėjau).

[2] Rz pusl. 311 savo dainų Anmerkungen'ose rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Vainikas, paprastai Brautkranz išverčiamas, yra ištikro lietuviškos merginos aukštas, panašus į turboną, galvos pašveitalas (Turbanartige Hauptschmuck), viršuj dar rūtų vainiku išrėdytas. Kitos rūtų vainiką ant nepadengtos galvos nešioja. Lietuviškus galvos pašveitalus aprašo Fr. Sam. Bock*, Naturgeschichte Preuszens, I dalis, pusl. 158—163; Donalitius, Jahreszeiten, — Anmerkungen** prie 3-sios giesmės (Gesang), pusl. 149, 150. Senovės prūsių apvalkalai atrodo tokie pat buvę. Žiūr. Preusz(ische) Sammler***, 2 dalis, pusl. 1241.

---

* Fried. Sam. Bock, 1780 m.

** 1818 m. Rėzos leidinys.

*** „Der Preuszische Sammler" (Königsberg) 1774 m. birželio 30 d. (78 Stück): Abbildung des Preussischen Frauenzimmers in den ältesten zeiten). Apie šio rašinio autorių redakcija pasako: „garbingas senis (ein ehrnürdiger Greis), kurio nuopelnus per ilgus metus įvairiose tarnybose ir plačias žinias iš Prūsų istorijos kiekvienas žino ir brangina" (pusl. 1233). Jis nurodęs tikrą Karaliaučiaus pilies vietą (ten pat). Baltromaičio bibliografijoj (Sbornik bibliograficeskich materialov, II leid. 1904 m. № 5685) autorium paversta straipsnio antraštės žodis Frauen.

Pats žodis yra ir slavų kalbose: rusų vieniec, lenkų wieniec, žemaičių vainiks, latvių vainaks, sušveln. vainacinsch, lietuvių vainikas, sušveln. vainikėlis".

[3] Rz, I, II — Pyk, Kr — Pik, Ns, Kl — Pįk.

[4] Kr — ėjaŭ.

[5] Rz, I, II — I, Kr, Ns — Į.

[6] Kr — žaliój' Lankój'.

a Rz, I — Der Kranz, II, Kr ir Rz Anmerkungen — Der Brautkranz.

b Rz — Welche Wunder, grosze Wunder, Ns — Welches Wunder, groszes Wunder.

c Rz — Brautkranz, Ns — Kränzchen.

d Rz, Ns — Kranz.

e Rz — Nordwind, Ns — Sturm.

f Rz — auf des Meeres Höhe, Ns — Auf des Meeres hohe Fläche.

g Rz — Drei Jünglinge, Ns — drei junge Burschen.

h Rz — kam zum Ufer, Ns — an das Ufer kam.

i Rz — zu Grunde, Ns — in die Tiefe.

j Rz — auf den Händen, Ns — auf dem Kopf.

7. Sirata[1a].

Į girę mane siuntė,
į giružę uogelių,
į girę serbentėlių[b].
Aš uogelių nerinkau[2],
serbentėlių nebraukiau[3].
Užėjau[4] ant kalnelio[c],
ant močiutės kapelio[d];
tai labai graudzei verkiau[5]
aš savo motinėlės.
„O kas če[e] manęs verkia?
Mano kapelį mindžioj?“
„Aš, aš, ak motinėle,
aš viena[6f] siratėlė.
Kas šukos mano galvelę?
Nupraus mano burnelę?[g]
Kas kalbės meilės žodelį?[h]“
„Eik namo[i], dukryte!
Ten kita[7] motinėlė
šukos tavo galvelę,
nupraus tavo burnelę[g];
ten jaunasis bernytis[j]
kalbės meilės žodelius[h].

*

* *

I, Rz — **Sirrata**, Kr — **Siratà**, II — **Sirrata ant Motinos Kappû**, VIII be antraštės.

Rz, I, II — I Girrę, Kr — Į Girę. I, II, VIII, Rz, Kr, Ns — sunte.
VIII — pirmoji eilutė: Sunte manne Bernitis, — sunte manne jaunasis; Ns — Į girę mane sunte — Jaunaję siratelę.
VIII — į girne (apsirikta viet. — į Girre).

Rz, I, II — kalnėliû, VIII, Kr, Ns — kalnelio.
Rz, I, II, VIII — Ka(p)péliû, Kr, Ns — kapelio. I, II, VIII, Ns — moczut(t)ês, Kr — mocziùtês.

Po to dar VIII — Atsake Motinėle, — atsake Garbužėle, II — Atsake Motinele, — Atsake Garbužele (Tai sena jôs Balsele). [Ns — Atsakė motinele, — Tai sena jos balselis,
VIII — O kas manno. I — mindžoj', Rz, II, Ns — mindzoj', VIII, Kr — mindzioj.
VIII — Asz asz motinėli.
Toliau VIII teturi du posmu — Eik tu namon Dukrite pas sawo Moczekėlę. Szukkuos tawo Galwelė, nupraus tawo Burnėle. — Wilks tawe marszkinnėleis, storaiseis Marszkinėleis wilkdama, manno Rankeles lauže, Burnuže nubraukdama manno Burnuže plesze. II ir Ns po — aš viena siratėlė — duoda kitokį tekstą:

II — Asz wiena Sirratele.
Klausu ar wel sugryžsi
Į Rutuzû Daržele
Ant linksmû musû Dienû?
Ne gryszsu Dukruzite.
Jau kittam Darže turru
Jau kittus Ruczus (viet. Rutuzus. M.B.) sėti
Tie nikados pawysta
Kas dabbar Motinele
Szukkos mano Galwelę?
Nupraus mano Burnelę?
Kalbes Meilês Žodelį?
Eik nammon Dukryte
Pas sawo Moczekelę —
Szukkos tawo Galwelę
Nupraus tawo Burnelę
Kalbes Meilês Žodelį —
Ateis jaunas Bernytis
Mokįs Wainikką pyti.

Ns — Asz wiena siratele.
Klausiu, ar wėl sugrįszi
Ant linksmû musû dėnû.
Ne grįsziu, dukružele,
Ne grįsziu, siratele.
Kas dabar, motinele,
Kas dabar, garbužele,
Szukos mano galwelę,
Nupraus mano burnelę?
Eik namuon, dukrytele,
Pas sawo moczekelę*,
Szukos tawo galwelę.
Nupraus tawo burnelę.
Kas dabar, motinele,
Kas dabar, garbužele,
Kalbės meilês žodelį,
Mokįs wainiką pįti?
Eik namon, dukrytele,
Ateis jaunas bernytis,
Kalbės meilės žodelį,
Mokįs wainiką pįti.

* Ns — A(ndere) L(eseart): Ten kita motinele, oder: Ten turi pamotelę.

1 Rz 1825 m. pusl. 22 ir 24 (vokiškas vertimas pusl. 23 ir 25). Kr 1843 m. pusl. 48 (№ 7). Ns 1853 m. № 69. Kl 1905 m. pusl. 345 (pridėjimų № 164). Rz Msc 36 I № 7, Rz Msc 36 II № 29, Msc 37 VIII A № 9 (J. Bild. — eilutėmis nepaskirstyta; prikergta ten dar daina — Atlėke juodas Warnas, atnesze baltą Ranką ir t.t.).

Rz pusl. 357 rašo šią dainą gavęs iš Bilviečių apylinkės (apie Stalupėnus). Nors Msc 37 VIII A galima būtų laikyti Bilviečių (kun. Cypelio?) rinkiniu, bet ar Rz jį turėjo čia galvoje, neaišku, nes Rz I ir 1825m., iš dalies ir II, nutolsta nuo VIII (II antroje dalyje net ir nuo I bei 1825 m.). II, juo seka ir Ns, lyg būtų paremtas dar kažkokiu nežinomu rinkiniu, o I ir Rz net ir dar vienu (nežinomu) Bilviečių rinkiniu, bet tuomet bene perdaug būtų tų „nežinomųjų" ir perdaug Bilviečių (Msc 37 III, Msc 37 VIII A ir dar nežinomasis) rinkinių? Taigi bene reiktų I ir 1825 m. daugiau priskirti Rz redakcijos darbui?

2 Kr — nerinkaù.
3 Kr — nebraukiaù.
4 Kr — Užėjaù.
5 Kr — werkiaù.
6 Kr — wienà.
7 Kr — kità.

a Rz, I — Die Waise, II — Das Mädchen auf dem Grabe der Mutter, VIII A be antrašties.
b Rz — Heidelbeeren.
c Rz — hin auf den Hügel.
d Rz — zu... Grabe.
e Rz — da oben.
f Rz — die Einz(i)ge, Ns — die verlass(e)ne.
g Rz — meine Lippen, Ns — das Gesicht.
h Rz — Liebesworte, Ns — Liebeswörtchen.
i Rz — zur Heimath, Ns — heim.
j Rz — ein zarter Jüngling, Ns — ein junger Bursche

8. Sesuo[1a].

Kur graži mūsų sesytė stovėjo,
rūtužės žydėjo ir lelijužės[b];
če[2] mūsų sesytė smutnei[3] liūdėjo.
„O ko nuliūsti, jaunoji[c] sesyte?
Ar ne pirmos tavo dienužatės?
Ar ne jaunas[d] tavo bernužatis?“
„Nors ir pirmos mano dienužatės,
nors ir jaunas[d] mano bernužatis,
gaila širdzei mano dienužačių,
į svetimą vietą toli[e] išeinant,
savo brangę močiutę[4] paliekant —
ne giedokit jūs, raibi[f] gaidužei!
Pailginkit ma šitą naktatę,
kad aš gaučiau[5] ilgesnei stovėti,
su močiute[6] žodytį kalbėti[g].
Tai ne giedojo raibi[f] gaidužei,
kad aš gavau[7] ilgesnei stovėti,
su močiute[6] žodytį kalbėti“[8g].

Rz, I, II, Kr — **Sessu**, XII — **Mergû Daina, kad szalin weża Marczę.**

II — O kur mano, XII — Kur musu Sessuže.
Ns — ir lėlijates, II — Gražes Lelijuzes žydėjo, XII — Su jáunu Bernužžu kalbejo
II — Cze mano Sessyte ludejo,, XII nėra šios eilutės.
II — mano Sessyte, XII — O ko werki tu musu Sessite.
Ns — Ar ne pirmoses, XII — Denužželis.
Ns — Ar ne jaunasis, XII — Bernužžėlis.
Ns — Nors ir pirmoses, XII nėra šios eilutės.
II — Nors ir, Ns — Nors ir jaunasis, XII — Jeib ir jaunas mano Bernužžėlis.
Ns — Tikt gaila, I — Szirdżei, II — Szirdij', XII — Man labay gaila nů Moczuttês szalin einànt.
II — vietą išeinant. XII — Iszein Moczutte isš auksztû Swrnû (Kleta)
I — seną, Ns — brangują. Iszsinesza Wainikkėle Ranka
Ns — gaiduželei! II — Negiedokit gaidužei raibi. Jus mano Wainikkelei, jus su manim toli kellausit.
Ns — Naktužatę, II — Naktatį.
Ns — Kad asz ben gauczau, II — ilgay.
Ns — Su moczutele.
Ns — gaiduželei.
Ns — įgawau, II — ilgay.
Ns — Su moczutele.

[1] Rz 1825 m. pusl. 26 ir 28 (vokiškas vertimas pusl. 27 ir 29). Kr 1843 m. pusl. 50 (№ 8). Ns 1853 m. № 223. Kl 1905 m. pusl. 331 (pridėjimų № 133). Rz Msc 36 I № 8, Rz Msc 36 II № 31, Msc 37 XII № 1 (iš Pilkalnio, 1819 m.).

Rz p. 357: „aus Pliwiszkėmen bei Insterburg“ (Kl, kartodamas Rz tekstą, rodo: „Isručio par.“). Rz čia nesirėmė Pilkalnio rinkiniu, tik gal kuriuo nežinomu Plyviškių klebono Zigprydžio Ostermejerio (1759—1821). Msc 37 XII № 1 (Mergû Daina, kad szalin weża Marczę) yra dvišakė, mergelių ir bernelių („Nů Bernû Pussês), kiekviena iš dviejų posmų (mergelių pusės posmas po 5 eilutes, o bernelių vienas turi 8, o antras 5 eilutes).

[2] Kr — Czę.
[3] Kr — smutnay (Rz — smutney, Ns — smutnay).
[4] Kr — Mocziutę (Rz — Moczuttę).
[5] Kr — gáucziau (Rz — gauczau).
[6] Kr — su Mocziutė.
[7] Kr — gawaù.

[8] Msc 37 XII № 1, kaip aukščiau pažymėta, turi dar „bernelių pusę“, kur vietoj Rz dviejų paskutiniųjų trieilių posmų ji pasisako dviem ilgesniam posmam:

O kur musu Brolužžis stowejo
Su jaunaja Merguzze kalbejo
Cze prazido gražus Bijonelis
Aszarelei Zemuzze ne kėle
O ko werki tu musu Brolite
O ko werki tu musu Jaunasis?
Ar ne pirmos tawo Denuzzelis
Ar ne jauna tawo Merguzzele(?)[h]
Jeib ir jauna mano Merguzzėle
Man labai gaila nů Tewužžės szalin ei-
[nant.
Iszein Tewužžis isz aukszto Slanelio[i]
Iszsinesza Pentinėles Ranka
Jus mano Pentinėlei, jus su manim to-
[li kellausit.

[a] Rz, I, II, Kr — Die Schwester, bet 1825 m. pusl. 357 ir Kr Inhalt — Der Schwester Klage.
[b] Rz — holde Lilien, Ns — zarte Lilien.
[c] Rz — zarte, Ns — geliebte.
[d] Rz — ein zarter Jüngling, Ns — jung an Jahren.
[e] Rz — in fremde Gegend, Ns — in weite Ferne.
[f] Rz — braunen, Ns — bunten.
[g] Rz — ein Wörtlein zu der Mutterreden, Ns — Mit meiner lieben Mutter noch zu kosen.
[h] Nesunku būtų šis posmas dviem ketureiliam paskirstyti.
[i] Aiški rašto klaida viet. Sta(i)nelio.

9. Laivas[1a].

Rz, I — **Laivas**, II — **Laiva**, V, VIII A be antraštės.

Į šilą[b] ėjau[2],
šilužyj kirtau[3],
pagirėj[c] laivą kūriau.

Taip šis posmas I, II, Kr, Ns. V ir VIII A, žiūr. 1 prierašą, prieš tai turi dar kitus posmus. Šiaip šis posmas V (ten jis eina 3-ju): Giruze kirtau — Giruze taszau, — pagiruže sutasze; VIII (eina 4-ju) — Szillužij Kirtau — Szillužij Tuszau — pagirrij' Laiwa kurau.

Kr, VIII A — Pagirij'. Rz, I, II, VIII A — kurau, Kr, Ns, Kl — kuriau. Ši trečioji eilutė II, VIII A kartojama (VIII A :/:).

O kai pakūriau
juodą[d] laivatį
su aštuoniais kampačeis[e];

Taip šis posmas Rz, I, II, VIII A, Kr, Kl; Ns palieka tik dvi pirmas eilutes.

Rz, I, II — asztůnais, VIII A, Kr, Kl — aštuoneis (asztůneis). Ns 186 — Plaukiau jurems marelems, o № 203 — Su asz-
[toneis kampeleis.

ant kožno kampo[4]
po liepos medį
su devynioms[5] šakatėms[f];

Taip šis posmas Rz, I, II, Kr, Kl; VIII A palieka tik pirmą eilutę. Ns abu posmu (ant kožno kampo — ir ant kožnos šakos
VIII A — po Briedžio Raga. |priskiria savo № 203.

Rz, I, Ns (№ 203) — dewynom's, Kr, Kl — devynioms. Ns (№ 203) — šakelem's.

ant kožnos šakos[6g]
po[h] gražiu paukščiu[7]
su meilingais balseleis[8i].

Taip šis posmas Rz, I, II, Kr, Kl; VIII A palieka tik pirmą eilutę, o toliau — po auksia Kupka Rinczwinaczio pripilta. II (Ns № 203 A. L.) — Prie koznos Lepôs — Po aukso Kupka — Tarp linksmû Bernužatcziû. Ns № 203 — Ant kožnôs szakôs —
Rz, Kl, I — Po gražu paukszczu, Kr — Po gražiu paukszcziu. |Po geguželę — Su meilingeis balseleis-

„Ei broli, broli,
brolyti mano,
kur kreipsiva laivatį?[j]

VIII A — Broli mano.
VIII A — kreipziwa. VIII A — Laiwate.

V (eina 4-ju posmu):
O ir atjoje
Szelmis Bernytis,
klause ant to Kelacze.

V (5 ir 6 posmas):
ar ant Juraczu
ar ant Maraczu,
ar ant Didže Kemacze(?)
nei ant Juraczu
ney ant Maraczu
tik ant Didzo Kemacze(.)

Ar ant dvaračio?[k]
ar ant miestačio?
ar ant mažo kiemačio?[9l]

VIII A — ar ant mažio Kiemaczio?

Mažam[10] kiematyj
mažos mergatės,
ale didi meilatė“[11].

Ns — kėmaczij', V — Didzam Kemate.
VIII A — mažios, V — dailes Mergites, Ns A.L. — Dailes mergates.

„O jei negausiu,
kokios[12] norėjau,
lauksiu priaugančiosės[m].

Kr, Ns — dide, V (ir Ns A.L.) — tos man labai patinka.
Rz, Kr, I, V, Kl — negausu, Ns — negausiu, II, VIII A — negauczau.
II, VIII A — norėczau, V — tos norimoses.
Rz, I, V, Kr, Kl — lauksu, Ns — lauksiu, il, VIII A — laukczau. Rz, I, II, V, VIII A, Ns, Kl — priauganczoses, Kr — priau-
|ganczioses.

O jei negausiu
priaugančiosės[n],
vesiu žvejų mergatę[13].

Rz, Kr, I, V, Kl — negausu, Ns — negausiu, II, VIII A — negaucz(i)au.
VIII A — pruauganczoses, V — tos augunczoses (= tos norimoses).
Rz, Kr, I, V, Kl — wesu, II, VIII A, net Ns (nors šis: O jey negausiu) — wescz(i)au. V — mergite.

Žvejų mergatė,
pajuodakatė[p],
nemok trijų darbačių[14]:

VIII A — ta jůdukate, II — Ta judukate, I — Ta jůdekate, V — pajod Akite, Rz — Pajůdekate (Ns: Druckfehler), Kr, Kl —
V — darbelu. |Pajuodakate, Ns — Ta juodakate.

nei tankei austi,
nei plonai verpti[r],
nei stakluţes[15s] taisyti;
tik anksti keltis,
laive[16] sėdėti,
baltas rankas[17] mazgoti“[18].

V, VIII A, II — Ney moka austi. Ns — Ney plonay werpti, — Ney tankey austi.

VIII A — Stakluţei(?), Ns — Ney drobuţės rėdyti.
V — ji tik temoka, VIII A, II, Ns — O ji tikt moka.

V — Laiwuţi nuwalditi (Ns A.L.), VIII A — Laiwuczio Sznurus traukti, — Baltas Rankas mazgoti, Ns — Laiwaczo sznurus [traukti.

[1] Rz 1825 m. pusl. 30, 32 ir 34 (vokiškas vertimas pusl. 31, 33 ir 35). Kr 1843 m. pusl. 52 ir 54 (№ 9). Ns 1853 m. № 186 (iš dalies № 203). Kl 1905 m. pusl. 287 (pridėjimų № 36), palyg. pusl. 30—32 (№№ 65—68), pusl. 35—38 (№№ 74, 77). Rz Msc 36 I № 9, Rz Msc 36 II № 20, Msc 37 V № 1 (Piktupėnų Hassenstein), Msc 37 VIII A № 14 (J. Bild.).

Rz p. 357: „aus Walterkėmen bei Gumbinnen“. Rz medžiagoje to valtarkiemiškio dainos šaltinio neužeiname. Nuo Msc 37 V — Hasenšteino piktupėniškio — gerokai skiriasi ir artimesnė Msc 37 VIII A — neaiškios kilmės rinkinio (J. Bild); matyt, Rz remiamasi dar kuriuo nežinomu šaltiniu. Ns savo № 186 jungia dvi Rz daini: № 9 (į šilą ėjau), atskyręs nuo jos du posmu (Ant kožno kampo) ir priskyręs juodu savo № 203 (Ui užkit, gauskit, girioj medelei — iš Simano Stanevičios № 21), ir № 21 (į žvejus jočiau, žvejus lankyčiau, žvejų mergatę vesčiau), atskyręs nuo jos pirmąjį posmą, kurį priskyrė savo № 93 (Rz № 65 : į žvejus josiu, žvejį lankysiu, žvejo žentelis rods būčiau).

Msc 37 V № 1, be antraštės ir be posmų, gerokai skiriasi nuo Rz:

ay Didi Didi
gyro medeli
mazi mano broleli,
ey užauks uzauks
mana Broleli,
iszkirs Giro Medeli,
Giruze kirtau
Giruze taszau,
pagiruže sutasze,
O. ir atjoje
Szelmis Bernytis,
klause ant to Kelacze,
ar ant Juraczu
ar ant Maraczu,
ar ant Didže Kemacze
nei ant Juraczu
ney ant Maraczu
tik ant Didzo Kemacze,
Didzam Kemate
dailes Mergites,
tos man labai patinka.
wisas milejau
wisas užgerau
tik wienos tenorejau,
O jei negausu tos norimoses
lauksu priauganczoses,
O. jei ne gausu
tos augunczoses,
wesu Žweju mergite,
Žweju mergite
pajod Akite,
ne mok trijju darbelu,
ney moka austi,
nei plonai werpti
nei Stakluţes taisyti,
ji tik temoka
Laiwe Sedeti,
Laiwuţi nuwalditi,
jo wejas pute
jo Laywas bega
raudin mano Szirdele,
ay Broli batai
batukai mana,
perleisk man ta mergite:
Weli perleides
trys Ubus Lauka
ne kaip sawa Mergite,
trys Ubai Lauko
wienam metukui
wienam tik Rudenukui,
mana mergite
wisam Amžukui
wisam Amže metukui.

Msc 37 VIII A № 14 be antraštės, eilutėmis nepaskirstyta, kas čia pradžioje išlaikoma, bet toliau eilėmis paverčiama:

Po Tėwo Langu stiklu Langaczei Alywužei židejo, :/: *
O jie žydejo, o je kléstejo, Raudonas Ůgas nesze. :/:
O tos Ůgates, tos raudonoses Rinszwiniczio kwepejo. :/:
Szillužij Kirtau,
Szillužij Tuszau
pagirrij' Laiwa kurau. :/:
O kaip pakurau,
jůda Laiwati
su asztüneis Kampaczeis, :/:
Ant kožno Kampo,
po Briedžio Raga
su dewinoms Szakkatems. :/:
Ant kožnos Szakkos
po auksia Kupka
Rinczwinaczio pripilta. (:/: ?)
Ey Broli, Broli,
Broli mano,
kur kreipziwa Laiwate? :/:
Ar ant Dwaraczio,
ar ant Miestaczio,
ant ant mažio Kiemaczio? :/:
Mažam Kiematij
mažios Mergates,
alle didi Meilate. :/:
O jey ne gauczau
kokios noreczau,
laukczau priauganczoses. :/:
O jey ne gauczau
pruauganczoses,
wesczau Žwejů Mergate. (:/: ?)
Žwejů Mergate
ta jůdukate,
ne mok Triju Darbaczu. :/:
Ney moka austi
ney plonay werpti,
ney Stakluţei taisiti. :/:
O ji tikt moka
Laiwe sedeti,
Laiwuczio Sznurus traukti. :/:
Baltas Rankas mazgoti. :/:

* Pakartojama, tik neaišku, ar ištisas sakinys ar tik jo pabaiga (Alywužei židejo — Raudonas Ůgas nesze — Rinszwiniczio kwepejo — pagirij Laiwa kurau — ir t.t.).

Abiejų Msc dainų vienodas arba panašias, giminingas vietas čia pažymime kursivu. Ns, greičiausia, naudojosi šiedviem atmainom savo № 186, kurią čia dėl jos nutolimo nuo Rz № 9 ištisą pakartojame:

Į szilą ėjau,	O ji tikt moka
szilužij' kirtau,	Laiwe sėdėti(,)
Pagirėj' laiwą kuriau.	Laiwaczo sznurus traukti.
O kai pakuriau	Laiwe sėdėjau,
Jůdą laiwatį,	Tinkluži traukiau,
Plaukiau jurems marelems.	Baltas rankas mazgojau.
Ey broli broli,	Jů wėjas puta,
Brolyti mano,	Jů laiwas bėga,
Kur kreipsiwa laiwatį?	Raudin' mano szirdelę.
Ar ant dwaraczo?	Ey baltos baltos
Ar ant mėstacze?	Mano rankeles,
Ar ant mažo kėmaczo?	Kasdėn' ant wandenaczo.
Ney ant dwaraczo,	Ey skaistus skaistus
Ney ant mėstaczo,	Mano weidužei,
Tikt ant mažo kėmaczo.	Kasdėn' wėjužio pusti.
Mažam kėmaczij'	Ey warges warges
Mažos mergates,	Mano dėnates!
Ale dide meilate.	O bus ir daug wargesnes·
Wisas mylėjau,	Wargas ant wargo,
Wisas užgėriau,	Bėda ant bėdôs
Tikt wėnôs asz norėjau.	Ant wandenů mergatei!
O jey ne gausiu	Ey Bati Bati(,)
Kokiôs norėjau,	Batuži mano,
Lauksiu priauganczosês.	Perleisk man tą mergytę.
O jey ne gausiu	Weikiaus perleisczau
Priauganczosês,	Trįs ubus lauko(,)
Wesczau žwejů mergatę.	Ne kaip sawo mergytę.
Zwejů mergate,	Trįs ubus lauko
Ta jůdakate,	Wėnam metukui,
Ne mok' trijů darbaczů.	Wėnam tikt rudenukui,
Ney plonay werpti,	Mano mergytę
Ney tankey austi,	Wisam amžukui,
Ney drobužes rėdyti.	Wisam amžio metukui.

2 Kr — ėjaů.

3 Kr — kirtaů.

4 Ns p. 186: Rėzos čia paskui einančiu (du) posmu regimai rodo buto budavojimą (den Bau eines Landhauses), ne laivo.

5 Kr — dewyniôms.

6 Kr — Szakkôs.

7 Kr — Po gražių paukszcziů.

8 Rz čia daugiataškis (...), net lyg brūkšneliai (- - -), turbūt, tolesniam kreipimuis išskirti kaip svetimai kalbai (= svetimžodžiui).

9 Čia Ns dar, panašiai kaip V, duoda dar vieną posmą:

Ney ant dwaraczo,
Ney ant mėstaczo,
Tikt ant mažo kėmaczo(.)

10 Kr — Mažàm.

11 Rz (ir Kl) čia --, lyg būtų svetimoji kalba pabaigta, bet iš pridedamojo dar V ir Ns posmo atrodytų lyg — Mažam kiematyj ir t.t. būtų jau laivelį sukūrusio brolio (bernelio) kalbos pradžia.

V ir Ns čia dar: wisas milejau
wisas užgerau
tik wienos tenorėjau(.)

12 Kr — Kokiôs.

13 Ns, kuris № 186 jungia Rz 9 ir 21, primena, jog Rz toliau eina:

Į žwejus joczau,
žwejus lankyczau,
žwejů mergatę wesczau.

Toliau Rz 21 trys posmai yra bendri su Rz 9.

14 I užbraukta (viet. — Ne mok triju Darbaczů):
Tur Lelijů Rankážů(.)
Laiwatij' sedėsim'(,)
Su Laima bėgsim
Per Juras, per Mareles(.)
Ten pat ir vokiškas vertimas, taippat užbrauktas.

15 Kr — Staklužės.

16 Rz — Laiwė, I — Laiwė, Kr — Láiwe.

17 Kr — Báltas Rankàs.

18 Rz (ir Kl) čia --, lyg svetimoji kalba būtų baigta. Šiuo posmu baigiasi Rz № 9. Tuo tarpu Ns savo № 186, atsirėmęs Rz № 21 (Į žvejus jočiau, žvejus lankyčiau, žvejų mergatę vesčiau) ir Msc V (Ai didí didi girioj medeliai, maži mano broleliai), Rz № 9 tęsia toliau: Laiwe sėdėjau, — Tinkluži traukiau, — Baltas rankas mazgojau ir t.t. Žiūr. čia 1 prierašą, V ir Ns 186 tekstus.

a Rz, I — Der Nachen, II — Der Kahn, Ns tekste — Nachen ir Kahn.
b Rz — ins Fichtenwäldchen, Ns — Zur Heide.
c Rz — Vor dem Walde, Ns — am Walde.
d Rz — braun, Ns apleidžia.
e Rz — mit acht Ecken.
f Rz — mit neun schlanken Aesten.
g Rz — Auf jedem Zweige.
h Rz — zwei.
i Rz — Mit lieblichen Liedern.
j Čia ir Rz ir Ns — den Kahn.
k Rz ir Ns — Hin zu dem Landhof?
l Rz — Dörflein, Ns — Dörfchen.
m Rz — auf die Erwachsende, Ns — auf die jüng're.
n Rz — Die Erwachsende, Ns — Die kaum Erwachsne.
o Rz ir Ns — ein Fischermädchen.
p Rz — Das Schwärzlichbraune, Ns — Mit schwarzen Augen.
r Rz — Nicht fein zu spinnen, Nicht dicht zu weben (taip ir Ns), sukeitus eilutes (fein spinnen — plonai verpti, dicht weben — tankiai austi). Ns bene tuo Rz vertimu sekdamas, pakeitė lietuviškojo teksto tvarką (Nei plonai verpti, nei tankiai austi).
s Rz — Webstuhl. Ns drobužes — Leinewand.

10. Ant vėversėlės[1a].

Rz, I, II, III — **Ant wewersélês**, Kr — **Ant Wèwersėlio**, Xl — **Die Lerche**, kitur be antraštės

Vėversėle[b],
vyturėle![c]
ko ne čiulbi pievelėj?
ko ne rykauji[2] dirvelėj?[d]
Kur aš čiulbėsiu pievelėj?
kur aš rykausiu[3e] dirvelėj?
visi mane užeina[f],
visi mane pabaido[4].
Piemenėlei bandužę gano,
artojėlei laukužį aria;
tai tie mane užeina,
tai tie mane pabaido[5].

Rz, I, II, III, Kl — Wewersele, Kr — Wewersėli, Xl — Wyturėli Paukszti tėli :/:, VIII A — Ey Paukstiti akkaleti (:/: ?), Ns — Wewerseli, wytureli, Bolėnas — Wyturėli, paukszti teli :/:

Kr — Wyturėli, Ns — Akylasis paukszty teli, Xl, Bolėnas, gal VIII A (Ey Paukstiti akkaleti) kartoja čia pirmą eilutę.

Rz, I, II, III, Kr, Ns — ne czulbi, Kl — ne čiulbi, VIII A, Xl, Bolėnas — ne žaidi. VIII A — Girrėlej.

Xl — ne czulbauj' ant dirwo, Bolėnas — ne czulbi ant dirwos. VIII A — Piewėlej.

Rz, I, II, III, Kr — czulbesu, Ns — czulbesiu, Kl — čiulbėsiu. Xl — Kur asz žaisu Piewužėlė :/:, VIII A — Kur asz ne žaisu žaloj Girréloj.

Rz, I, II, III, VIII A, Kr — rykausu (Rz Gesänge — rykausau), Ns, Kl — rykausiu. VIII A — kur ne rykausu žaloj Piewelej? Xl — Kur czulbausu Dirwuž(: arba ?).

Xl deda tiedwi eiluti po — Artojei laukusz áre(,) -- Szienpjowėlei Szienuži pjowe :/:, vadinasi, kas kituose tekstuose eina pradžioje III posmo.

VIII A 3 ir 4 eilutė — wisi manne pabaidė, — asz ne turru Wietéles.

Ns — Piemenys, Ns A.L. — Szėnpjowelei szėną pjauja (gal turima galvoje Xl, bet ten šioji eilutė eina po: — Artojei laukusz áre.

Ns — Artojei, Rz, I, II, III — are.

Xl šis ketureilis posmas nevisai teatitinka III šį posmą ir nė čia nė kitur neturi --tai tie —, tik visur — wissi.

[1] Rz 1825 m. pusl. 36 (vokiškas vertimas pusl. 37); gaida ten pat Nationalgesänge № 2. Kr 1843 m. pusl. 56 (№ 10). Ns 1853 m. № 16. Kl 1905 m. pusl. 273 (pridėjimų № 1). Bartsch (Dainų Balsai, I. 1886 m.), № 289 (Peter v. Bohlen, 1832 m.). Rz Msc 36 I № 10, Rz Msc 36 II № 18, Msc 37 VIII A № 5 (J. Bild, kur du pirmu posmu, o trys kiti — Ei brolyti raitelyti), Msc 37 XII № 23 (Pilkalnis, 1819 m., kur vienas posmas zur Daina Wewersele Paukstulele), Msc 37 III № 5 (Kelios Dainos Bildwiecziû Lietuwninkû dainuotos), Msc 175 XI № 40 („Anonim", rink. Litthauische Dainos, kurios yra surinktos 1827—1829 m., daug. pajūrio ir žemutinės panemunės srities).

Rz pusl. 358: „aus Bilderweiczen bei Staluppönen". Rz tekstas tepakartoja, skirdamasis tik rašybos atžvilgiu, taippat triposmį Msc 37 III tekstą. Nė kitu (bene) Bilviečių tekstu (Msc 37 VIII A), nė Pilkalnio posmeliu (Msc 37 XII), nė, žinoma, vėlesniu Msc 175 XI savo tekstui Rz nesinaudojo. Rėžos pavyzdžiu Kr ir Kl tenkinasi 3 posmais. Tuo tarpu Msc 175 XI turi 5 (bemaž 6) posmus, Ns — 5 ir Bolėnas (Bartsch, № 289) — 6; dargi Msc 37 XII rodo posmą, Rz nepažymėtą ir atitinkantį Msc 175 XI, Ns ir Bolėną. Taigi Rz bus čia atsirėmęs nepilnai užrašyta daina.

[2] Kr — rykáuji.

[3] Kr — rykáusu.

[4] Msc 37 VIII A toliau teturi:

Ey Broliti raiteliti!
ko ne szweiti Kardėli
ne szropoji Žirgéli?

Kur asz ne szweisu szweisu Kardeli,
kur ne szroposu bera Žirgeli,
asz ne turru Tewėli,
kurs gal manne užtarti.

Asz ir nujoczau į Krygužate
Asz isistoczau į Gillutate
Užtars' manne Kardelis
ir Flintužes Balsélis(.)

5 Čia baigiasi Rz, I, II, III, Kr, KI tekstas. Toliau:

XII (pirmų trijų posmų nė nėturi):

Asz nussilekczau i Girrele
Į Lazdû Kruméle
Ten asz grazey czulbeczau
Nakwinužžę turreczau.

XI:

Nusilėkczau i žal'girrę
i žal' Girre Beržinele
Czonay asz Lisse krauczau
Czon asz linksmay czulbeczau(.)
Szutcai szutcaw'
Girr' wektawo :/:
Wissi manẽ* užeina(,)
wissi manẽ* pabaido(.)
Nusilekczau i Daržele :/:
Kur bijunai žideja(,)
kur meronužei kwepeje :/:

O štai atitinkami Bolėno ir Ns tekstai:

Bohlen (Bartsch):

Möcht' hin zum Walde,
Zum Birkenwalde,
Möcht' dort mein Nestchen bauen,
Möcht' dort mein Liedchen singen.
Schützen, die schossen,
Den Wald zu hüten,
Haben mich auch erschrecket,
Haben mich all' genecket.
Möchte nun fliegen
Ins Blumengärtlein,
Wo die Päonien blühen,
Wo Majorane duften.

Ns:

Nusilėkczau į girelę
į žalių lazdû krumelį g,
Ten asz lizdelį krauczaus,
Ten asz linksmay czulbėczau.

Nusilėkczau į darželį,
Kur meironužei kwėpėja,
Kur bijuneleih žyda,
Ten asz linksmay rykauczau.

a Rz, I, II, Kr — An die Lerche, XI — Die Lerche, kiti tekstai be antraštės ir vertimo.

b Rz — Holde Lerche, Ns, Bartsch № 106 — Lerche. Bolėnas (Bartsch № 289) — Holde Lerche, bet = Wyturėli.

c Rz — Liebe Sängerin, Ns — holder Frühlingsbote, Bartsch № 106 — holder Frühlingsvogel, Bolėnas-Bartsch — liebster Vogel = pauksztiteli (palyg XI — Wyturėli Pauksztitėli).

Ns — Wewerseli, wyturėli, — Akylasis pauksztyteli (palyg. VIII A — Ey Paukstiti akkaleti), kur antrą eilutę verčia: Du vorsichtig kluger Vogel.

d Rz (ne czulbi) — nistest du nicht (Bartsch № 106 — singst nicht), ne rykauji — jubelst du nicht (Bartsch № 106 — rufst nicht), Ns — ne czulbi — ir — ne rykauji — sakinį baigia vienu singst du (nicht), o Bolėnas-Bartsch — ne žaidi — ir — ne czulbi — kaip Ns, vienu singst du (nicht).

e Rz (czulbesu) — (wie) soll ich nisten (Ns, Bolėnas, Bartsch № 106 — singen), rykausu — (wie) soll ich jubeln (Ns — schlagen, Bartsch № 106 — rufen, Bolėnas-Bartsch skyrium nuo singen čia neverčia).

f Rz (užeiti) — nachstellen, Ns, Bartsch — stören.

g Ns (Bartsch № 106) — In die grünen Haselbüsche.

h Ns (Bartsch № 106) — Päonien.

* XI „nn" (manne) žymi brūkšniu ant „n".

11. Iškeliavimas[1a].

Rz, I, II, Kr — **Iszkeláwimas**, III (Cipelis?) be antraštės.

Šendien alų[b] gersim,
rytoj[2] iškeliausim
į vengrųjų[3c] žemę,
kur upužės vyno,
aukso obelačei[4]
ir girės sodačei[d].
O ką mes ten veiksim
toj vengrųjų šemėj?
Miestą mums[5] pakursim
iš[6] brangių akmenačių[e],
saulužės langates[7f].
O kadai sugrįšim
iš vengrųjų žemės?
Kad išdygs kolačei[g],
žels ir akmenačei[h],
ant jūrių medačei[i].

III — ryto iszwandrosim.
III — i Wengryû Žeme.
Rz — Uppužes. III šio posmo nėra.
II — Kur Oblyczei Aukso, Kr, Ns — Obolaczei (Kl, Schleicher, Gisevius — Obůlaczei).
Rz, Gisevius — Girrės, II — Girruzelei Sodû.
III — tenay, Ns šią eilutę kartoja.
Schl — to... žemė, III — Wengryû.
II — Miestą buddawosim, III — viet. 3-eilio posmo 2-eilis: Uba Lauko arsim, — Lànkoj sziena pjáusim.
II, Ns (be — isz) — brangû, Rz, I, Ns, Schl — Akmenaczû, II, Kr, Kl — Akmenacziû.
Schl — isz Saulùžės, II — Langacziû, Ns, Schl — langaczũ, Gisevius — Langaczius.
Schl, Gisevius — kada, Ns eilutę kartoja.

Ns, Schl, Kl — kůlaczei.

Rz, I, II, Kr — Ant Jurû.

Prieš šį posmą II, o vietoje 2 pastarųjų posmų III (O kadai sugrįšim):

O ka mes (išbr. — ten) valgysim
Toj' Wengrujû Žemej?
Swiesto Peno Meddaus
Keptus Karvelelus
Ant Saulês Kamyno.
O kas mums paszluzys
Toj Wengrujû Žemej'?
Diewo Sunus, Dukteles
Su baltais Rankeliems
Ir Meiles Žodelieis.

O ka mes ten walgisim?
Mažus Wisztytelus,
Keptus Karwelelus.
O ka mes ten gersim?
Dubbilaji Pywa
ir žalia Wyneli,
O ko mes tę wilkesim?
Trumpais Župponaiczeis,
Aukso Guzikaiczeis.
O kur mes ten gullesim?
Szilkû Patalůse,
Pukû Perynůse.

Ns lyg suderina II ir III, juo seka Schl.

[1] Rz 1825 m. pusl. 38 (vokiškas vertimas pusl. 39). Kr 1843 m. pusl. 56 ir 58 (№ 11). Ns 1853 m. № 10. Schleicher 1857 m. (Lit. Leseb. u. Glossar) pusl. 13—14 (atsiremta Neselmano tekstu). Kl 1905 m. pusl. 337 (pridėjimų № 149) ir atmainų pusl. 341 (№ 491) -- iš Gryneidės par. Rz Msc 36 I № 11, Rz Msc 36 II № 56, Msc 37 III № 7 (Bildwiečių lietuwininkų dainuotos). Savarankiškai patiekė Tilžės gimn. mokytojas E. Gisevius Bitėnuose užr. (Achtzehn Dainos, № 1 — Neue Preuszische Provinzial-Blätter 1846 m., I. pusl. 241—242); Bartsch (Dainų balsai, pusl. 225) kažkodėl pažymi, jog G. atsiųstoji daina wahrscheinlich (turbūt) bus Tilžės apyl. užrašyta (Bitėnai yra Tilžės apyl.).

Rz p. 358 rodo: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen", tad lyg kun. Cypelio Msc 37 III, tačiau išspausdintas tekstas neseka šiuo šaltiniu (tik Rz Msc 36 II yra labiau giminingas Msc 37 III); Rz, matyt, bus dar mums nežinomą Bilviečių rinkinį turėjęs. Rz № 11, paremtas dar jo Msc 36 I, seka Kl pusl. 337, labai giminingas, kad ir vėliau savarankiškai užrašytas, Giseviaus tekstas. Ns, Schleicherio sekamas, lyg derina Rz Msc 36 II su Msc 37 III; jo tekstui giminingа Kl Gryneidėj užr. atmaina № 491.

Šiaip Iškeliavimo daina yra išrutuliojusi dar dviem (vėlesnėm) kryptim: 1) Šiandien midų gersim, ryto iškeliausim į Prancūzų žemę (Ns № 21) ir ypačiai 2) Šiandien esam be bėdos, ryto ir kraujuos brydosm' (Rz pusl. 248, Ns № 26 ir tt.).

[2] Kr čia nežymi kirčio.

[3] Kl savo užr. Gryneidės atmainoj visur — Vengrų žemelę, Vengrų žemelėj.

[4] Kl Gryneidės atm. — obuolaičiai, sodaičiai, akmenaičiai, langaičiai, kuolaičiai, medaičiai.

[5] Kl Gryneidės atm. — sav, Schl kad ir kartoja Rz ir Ns — mums, bet ir pažymi: die regel fordert aber sav (pusl. 13).

6 Dėl Ns „iš“ apleidimo Schl pažymi, jog tai einen etwas andern sinn gibt und villeicht alt ist (pusl. 13).

7 Čia Ns prieš — O kadai sugrįšim įterpia (palyg. Rz Msc 36 II ir Msc 37 III), juo seka ir Schl, o Kl savarankiškai užrašo tokią pat Gryneidės atmainą):

Ns:

O ką mes ten walgysim,
o ką mes ten walgysim, Schl ir Kl nekartoja.
Toj' Wengrujû žemėj'? Kl — Toj' Vengrų žemelėj', Schl — to vengruju žemė.
Mažus wysztytelius,
keptus karwelelius Schl — karveliùs.
ant saulės kamyno i. Schl ir Kl — kamino.
O ką mes ten gersim,
o ką mes ten gersim, Schl ir Kl nekartoja.
Toj' Wengrujû žemėj'? Kl — Toj' Vengrų žemelėj', Schl — to vengruju žemė.
Pėnelio, medeliaus k, Kl, žinoma, — pienelio.
dubiląjį pywą l, Kl — dvigubąjį.
raudoną wynelį m.
O kuo mes wilkėsim? n Schl priduria — to Vengrúju žemė.
Trumpais župonaiczeis o, Kl — žiuponaičiais.
aukso guzikaiczeis p.
O kur mes gulėsim? Schl priduria — to Vengrúju žemė.
Szilkû patalůse r,
Pukû perynůse s. Schl — perynose, Kl — priegalviuose.
O kas mums paslužis,
o kas mums paslužis Schl ir Kl nekartoja.
Toj' Wengrujû žemėj'? Kl — Toj' Vengrų žemelėj, Schl — to vengruju žemė.
Dėwo dukruželes t Kl — Dievo dukterelės.
Šu baltom's rankelems,
Su meilės žodelems. Schl — žodeleis, Kl — su meiliais žodeliais.

a Rz, I, II, Kr, Gisevius — die Auswanderung, III be vertimo.
b Rz, Gisevius — Alus, Ns — apleidžia (tiesiog: Heute laszt uns trinken).
c Rz, Ns — der Ungarn, Gis — nach dem Ungarn-Lande.
d Rz, Ns, Gis — die Wälder Gärten.
e Rz, Ns, Gis — aus Edelsteinen.
f Rz — aus der Sonne Fenstern, Gis — Fenster aus der Sonne, Ns — mit der Sonne Fenstern.
g Rz, Gis — wann die Pfähle grüaen, Ns — wenn die Pfähle sprieszen.
h Rz, Gis — wann die Steine blühen, Ns — wenn die Steine grünen.
i Rz, Gis — auf dem Meer die Bäume, Ns — Bäume auf der See stehn.
j Ns — auf dem Sonnenheerde.
k Ns — Milch und süszen Honig.
l Ns — Doppelbier die Menge.
m Ns — Wein von rothen Trauben.
n Ns — Womit uns bekleiden?
o Ns — mit kurzen Röcken.
p Ns — mit goldnen Knöpfen.
r Ns — auf seidnen Betten.
s Ns — auf Daunenpfühlen.
t Ns — zarte Gottestöchter.

* * *

12. Išpažinimas[1a].

Kai aš ėjau[2] į lelijų daržą,
penki, šeši ant manęs žiūrėjo;
kad išėjau iš lelijų daržo,
penki, šeši kepures[3] kylėjo.
Kad aš šokau[4] su šviežiu[b] bernyčiu,

mano baltą šurštelį[c] sudraskė;
nieks paklausė[d], kieno[e] ta mergatė? —
mane greitai į šalis[f] nublaškė[g].

Kad aš šokau[4] su savo bernyčiu,
mane jauną ant rankelių nešė[h].

Rz — **Iszpažinnimas**, I, II — **Iszpažinimas**, VIII, X be antraštės.

VIII, Ns — Kad (matyt, suderinta su tolesniais „kad").

Rz, II — ant mannęs, X — ant manes, VIII — į mane. Tik Ns ir Kl — žiūrėjo, o visur (ir Kr) — žurėjo.

X — Kai. VIII — Kad aš ėjau į...

Rz — keppurres, I — Keppurres, X, Ns — kepurates kele (kėlė).

X — Kai. Rz, Kr — szwėžu, I — swėžu, VIII — szwiežu, II — swieczu, Ns — sweczu (szwėžu ohne Sinn — [pusl. 353), X — su swetimais Klapaczeis.

Viet. — mano baltą II — Su Pentinéleis, X — Su Pentinnais, Ns — Su pentineis. X — Szurkszteli ma.

II, Ns — Nieks ne klause. Rz, Kr, I — tą Mergatę. X, Ns — ta Mergate, II — ta Mergyte.

X — graitai, Ns — į szalį. VIII viet. — mano baltą — ligi — nublaškė — teduoda dvi eiluti (posmas čia 3 ei-[lučių) — Manne jaunę į Szallis nubloszke — Pentinelei Szursztėlės sudraske.

X — Kai. X — Brolaczu.

X — Manę ant Rankeliû, II — ant Rankeles. VIII dar — Pentinelei Szursztelus ne draske. Ns in einer andern Auffassung viet. dviejų paskutinių eilučių duoda:

Bepig szokti su sawo bernyczu,
Manę jauną ant rankužės* nesze.
Bėda szokti su sweczu bernyczu,
Manę jauną į szalužę blaszke**.
Su sopagais kojas nůgas*** myne,
Su pentineis szurszteli sudraske.

1 Rz 1825 m. pusl. 40 (vokiškas vertimas pusl. 41). Kr 1843 m. pusl. 58 ir 60 (№ 12). Ns 1853 m. № 288. Kl 1905 m. pusl. 285 (pridėjimų № 30). Rz Msc 36 I 12, Rz Msc 36 II 16, Msc 37 VIII A № 2 (J. Bild), Msc 37 X № 5 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen).

Rz p. 358: „aus Pliwiszkėmen bei Insterburg". Jis čia rėmėsi Plyviškių kleb. Zigpr. Ostermejerio (1769—1821) rinkinio tekstu, kaiką pakeisdamas: kai — kad, kepurates kėlė — kepures kylėjo, su svetimais klapačeis — su švėžu bernyčiu, su pentinais — mano baltą, brolaču — bernyčiu, mane ant — mane jauną.

2 Kr — ėjaù.
3 Kr — Kepurės.
4 Kr — szókau.

a Rz, I, Kr — Das Geständnisz, II — Der Geständnisz, VIII ir X be vertimo.
b Rz — mit frischen Gesellen, Ns — mit dem fremden Burschen.
c Rz — Schürzlein, Ns — Schürzchen.
d Rz, Ns — Niemand fragte.
e Rz — Wesz ist, Ns — wem gehört.
f Rz, Ns — in den Winkel.
g Rz — warfen, Ns — stieszen.
h Rz, Ns — trugen... auf den Händen.

* Ns — auf den Händen.
** Ns — Gleich bei Seite stieszen sie mich junge.
*** Ns — kojas nuogas — auf die Füsze.

13. Lenkų[2] svodboj[3] dainuota[1a]. Rz, Kr, I, II, III — **Lenkû Swodboj' dainota.**

Trys šeštokai[b],
šeši[4] trečiokai[c],
tai gražei žyda
daržė[5] burnotai[d].
I, Ns — Szeszi trejopay $^{b}{}_{1}$.
I, Ns — Trys szeszer(i)opay $^{c}{}_{1}$. Kr, Kl — Trecziokai (trečiokai).
Kr, Kl — žydi.
I — Rutû Daržatij', Ns rodo atmainą — Rutai daržatij'.

O aš pažįstu,
o ir suprantu[6],
kuri mergytė
yr darbininka[e]:
III tiesiog — ir suprantu.
Kr, Kl — Darbininke (darbininke). Rz dvitaškis čia paliekama.

eidama[7] šokti
staklužes[8] taisė[f],
parėjus šokus
drabužes[9] rėdė[g].
Rz, I — Drabužes rėde, II, Kr, Ns, Kl — Drobužes (II — Drobuzzes, III — Drobužžes), Kr, Ns — rėtė, Kl — riete.

Trys šeštokai[10b],
šeši trečiokai[c],
tai gražei žyda
daržė[5] burnotai[d].
I, Ns — Szeszi trejopay.
I, Ns — Trys szeszer(i)opay. Kr, Kl — Trecziokai (trečiokai).
Kr, Kl — žydi.
— Rutû Daržatij'.

O aš pažįstu,
o ir suprantu[6],
kuris bernytis
yr darbininkas[e]:
, III — Ir (ir) suprantu.

eidamas šokti
žagružę taisė[h],
parėjęs šokęs
laukuže[i] arė.
Kr, Ns, Kl — Laukužį.

Trys šeštokai[b],
šeši trečiokai[c],
tai gražei žyda
daržė[5] burnotai[d].
II, Ns — Szeszi trejopay.
I, Ns — Trys szeszeropay. Kr, Kl — Trecziokai (trečiokai).
Kr, Kl — žydi.
I — Rutû Daržatij'.

O aš pažįstu,
o ir suprantu[6],
kuri mergytė
ne darbininkaj:
II, III — Ir (ir) suprantu.
I, Kr, Kl — Ne darbininke, III — ne darbininka (niekam newerta).

eidama[7] šokti
vainiką pynė,
parėjus šokus
darže[5] gulėjo.
Trys šeštokai [b],
šeši trečiokai[c],
tai gražei žyda
darže[5] burnotai[d].
O aš pažįstu,
o ir suprantu[6],
kuris bernytis
ne darbininkas[j]:
eidamas šokti
pentinus[11] šveitė,
parėjęs šokęs
patvoreis[12] šlaistos[k].

Rz, I, II, III — gullėjo.
I, Ns — Szeszi trejopay.
I, Ns — Trys szeszer(i)opay. Kr, Kl — Trečiokai (trečiokai).
Kr, Kl — žydi.
I — Rutû Daržatij'.

II, III — Ir (ir) suprantu.

Rz, I, II, III — Pentinnus, Kr — Pentinus, Ns, Kl — Pentinius.

Kr, Ns — szlaistes.

1 Rz 1825 m. pusl. 42, 44 ir 46 (vokiškas vertimas pusl. 43, 45 ir 47). Kr 1843 m. pusl. 60, 62 ir 64 (№ 13). Ns 1853 m. № 33. Kl 1905 m. pusl. 295 (pridėjimų № 53). Rz Msc I 36 № 13, Rz Msc 36 II № 27, Msc 37 III № 4 (Bildviečių lietuvninkų dainuotos); III nuo Rz 1825 m. ir II tesiskiria šešiaeiliais posmais (dvi Rz eiluti = III vienai eilutei, o trys Rz posmai = III vienam posmui, tad Rz 4 eilutės = III 24 eilutėms, Rz 12 posmų = III 4 posmams).

Rz p. 358: „aus Bilderweiczen bei Insterburg", tad rėmėsi Msc III (precentorio, vėl. kunigo Sam. Teod. Cypelio), pavertęs — ir suprantu — į — o ir suprantu (išlyginta eilutės skiemenų skaičius) ir — Drobužžes — Drabužes.

2 Kr — Lénkû.
3 Kr — Swodbôj'.
4 II — Szészì.
5 Kr — Daržė.
6 Kr — suprantù.
7 Kr — Eidamà.
8 Kr — Staklužės.
9 II — Drobúzzes, Kr — Drobužės.
10 II — Szésztokai (bet — Treczókai), Kr — Szesztôkai.
11 Kr — Pentinùs.
12 Kr — Patworeis.

a Rz, I, Kr — Auf der Masuren Hochzeit gesungen, II — Auf der Polen Hochzeit Gesungen, III be vertimo.
b Rz — Drei der Sechser, b_1 Ns — Sechs dreierlei Art.
c Rz — Sechs der Dreier, c_1 Ns — Drei sechserlei Art.
d Rz — holde Rosen, Ns — die Amaranten.
e Rz — flink und fleiszig, Ns — flink zur Arbeit.
f Rz — richtete, Ns — stellt.
g Rz — wob sie die Linnen, Ns — rollt sie das Zeug auf.
h Rz — stellt er die Pflugschaar, Ns — den Pflug er ordnet.
i Rz — im Felde, Ns — den Acker.
j Rz — nicht flink und fleiszig, Ns — nicht flink zur Arbeit.
k Rz — scheu'rt er sich am Zaun, Ns — reibt er am Zaun sich.

14. Mylinti[1a]. Rz, Kr, I — **Mylinti**, II — **Die Liebende**, IX — **Die Verliebte**, XI be antraštės.

Teka upužėlyj — Rz, I, II, IX — Uppuželij', XI — Uppuczelij', Ns, Kl — upuželij, Kr — Upužėlėj'.
čystas vandenėlis.
Paupelyj[2], — Rz, I, II, IX, XI — Pauppelij' (Pa-uppelij', Pauppely), Kr, Ns, Kl — Paupelij'.
pašaltinyj[3] — Rz, I, II, IX, XI — Paszaltinnij' (Pa-szaltinnij, Paszaltinny), Kr, Ns, Kl — Paszaltinij'.
ko liūdi, mergyte?
„Kur aš neliūdėsiu, — Rz, I, II, IX, XI, Kr — ne ludėsu, Ns, Kl — ne liudėsiu.
kur aš neraudosiu? — Rz, I, II, IX, XI, Kr — ne raudosu, Ns, Kl — ne raudosiu.
Nieko to — IX — Nieką to nematau, kurrio asz norėjau, ka szirdij turrejau.
nematau,
ką širdyj turėjau[b]. — Rz, I, II, IX, XI — turréjau, Kr, Ns, Kl — turėjau.
Naktyj be miegelio — Rz — be Megelio, I, Kr, Ns — be Mėgelio (mėgelio), IX, XI, Kl — be Miegelio (miegelio). II — Szioje Naktuželij'. IX, XI — Szioji (XI — [Szoj') Naktelij be Miegelio.
žoduką kalbėjau: — Rz, I, II — Žodukką, Kr, Ns, Kl — Žoduką. IX — su jůmi kalbejau Su jůmi susznekejau, XI — su jům sukalbejau su jům susznekkejau.
amžinai, — Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns — Amžinay.
niekadai — Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns — Niekaday.
nuo jo atsikreiptis[c]. — Rz, I, XI — Nu. Rz, I, Ns, Kl — atsikreiptis, II — atsiskirtis, IX, XI — nesiskirtis, Kr — n'atsikreiptis.
Velyčiau[4] atskirtą — Rz, I, IX, XI, Ns — Weliczau, II — Welyczíau (Kl — Velyčiau), Kr — Welicziau.
kūną nuog dūšelės, — IX — nu, II, Ns, Kl — nuo.
o ne kai
aš tiktai — Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns — tiktay.
nuo jauno bernelio[d]". — Rz, I — Nu, II, IX — Bernyczio.

[1] Rz 1825 m. pusl. 48 ir 50 (vokiškas vertimas pusl. 49 ir 51). Kr 1843 m. pusl. 64 ir 66 (№ 14). Ns 1853 m. № 104. Kl 1905 m. pusl. 287 (pridėjimų № 34). Rz Msc 36 I № 14, Rz Msc 36 II № 1, Msc 37 IX № 1 (Hassenstein, Piktuppoenen), Msc 37 XI № 1 (Hassenstein, Piktuppoenen).

Rz p. 358: „Aus Piktuppoenen bei Tilsit". Jis remiasi IX ir XI (Piktupėnų Hasenšteinu, m. 1821), ypačiai XI, kuris nuo Rz 1825 m. tesiskiria (mažmožius išskyrus) penkiaeilį posmą sutraukdamas ketureiliu (taippat ir X). Kl № 125 patiekia Kusų par. atmainą (užr. 1888—1894 m.): Teka upužėlis, čystas vandenėlis; paupyje pas šaltinį: „Ko liūdi mergyte?" „Ko aš neliūdėsiu, ko aš nedejuosiu, nieko nematau, ką širdyj' turėjau! Naktyj' be miegelio žodį pakalbėjau, amžinai, niekadai, nuo jo atsiskirti. Velyčiaus atskirti kūną nuo dūšelės, o ne ką aš tiktai nuo jauno bernyčio".

[2] Rz — Pàuppelij', Kr — Paupėlij',

[3] Rz, Kr — Pászaltin(n)ij..

[4] Rz, Kr — Wėlicz(i)au.

a I, II, Rz, Kr — Die Liebende, IX — Die Verliebti, IX be antraštės.

b Rz — Nichts von Dem hab' ich gesehen, was ich im Herzen trage, Ns — Nichts von dem sah' ich, ach, den ich trag' im Herzen.

c Rz, Ns — ewiglich nun und nie von ihm mich (Ns — mich von ihm) zu trennen.

d Rz — von dem zarten Jüngling, Ns — von dem holden Knaben.

15. Myliș[1a].

Rz, I, II, Kr — **Myliș**, IX — **Der Verliebte**, XI be antraštės.

Kur eisiu? kur busiu? kur tai matysiu?
kuom' savo širdužę[b] aš nuramdysiu?[2c]
Jos meilės minėdams taip graudžei[d] verksiu,
kol savo širdužę nuo jos nulenksiu[e].
Numyniau takelį ję[f] belankydams,
išsėmjau upužę tikt bežangstydams[g].
Mergytę, širdytę tikt dar lankysiu,
vėl grįšiu, kad meilės jos atsimįsiu.

Rz, I, II, IX, XI, Kr — eisu, busu, matysu, nuramdysu, werksu, nulenksu, lankysu, gryszu, atsimįsu (atsimysu). [Ns, Kl — eisiu, busiu, matysiu, nuramdysiu, werksiu (verksiu), lankysiu, grįsziu, atsimįsiu.

Rz, I, II, IX, XI — minnėdams. Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns — graudzey.

Rz, I, II, IX, XI — nu, Kr, Ns, Kl — nů (nuo).

Rz, I, II, IX, XI — Numynau, Kr, Ns, Kl — Numyniau. Rz, I, II, IX, XI — Takkelę.

Rz, I, II, XI, Kr — bežengstydams, IX, Ns, Kl — bežangstydams.

II, IX — Dar tikt.

II — gryszsu. II, IX — meilės tos.

[1] Rz 1825 m. pusl. 52 (vokiškas vertimas pusl. 53). Kr 1843 m. pusl. 66 (№ 15). Ns 1853 m. № 96. Kl 1905 m pusl. 287 (pridėjimų № 35). Rz Msc 36 I № 15, Rz Msc 36 II № 2, Msc 37 IX № 2 (Hassenstein, Piktuppoenen), Msc 37 XI № 2 (Hassenstein, Piktuppoenen).

Rz p. 358: „Aus Piktuppoenen bei Tilsit". Kaip ir № 14 (Mylinti), ji remiasi taippat IX ir XI (Piktupėnų Hasenšteinu, m. 1821), tik XI viet. Rz dviejų ketureilių posmų turi keturis trieilius (Kur eisu, kur busu, — Kur tai matysu, — Kuom savo szirduze asz nuramdysu); IX nuo Rz nei posmais nei eilėmis nesiskiria. Ns duoda keturis ketureilius posmus: Kur eisiu, kur busiu, — kur tai matysiu, — kuom savo szirdužę — asz nuramdisiu. Kl posmų atžvilgiu laikosi Rz—Kr. Kl № 137 duoda Saugų par. atmainą: Kur eisiu, kur busiu, kur ję matysiu, — Kur savo szirdužę asz nuramdysiu? (antroji eilutė kartojama). Toliau pasikalbama su mergyte ant aukšto kalnelio po anžuolėliu linužius raujančia.

[2] Kr — nurámdysu.

a Rz, I, II, Kr — Der Liebende, IX — Der Verliebte, XI be antraštės.
b Rz ir Ns priduria — armes (das arme).
c Rz — soll ich beruhigen, Ns — soll ich stillen.
d Rz — bitterlich.
e Rz — ablenke, Ns — abwende.
f Rz priduria — stets, Ns — oft.
g Rz, Ns — hinüberschreitend.

16. Nemokanti plonai verpti[1a].

(Rugio tekstas).

Aš turėjau žirgužėlį[b],
norint mažą, ale[2] gražų[c].
Jis pakėlė mane jauną[d],
o ir mano mundieratę[e].
Prieš kalnelį riščia[3f] bėgo,
pakalnėlėj vis šolele[4g].
Per upelį šokte[5] šoko[h],
per mareles[6i] plaukte[7] plaukė[j].
Aš sutikau mergužėlę
darbužėlių nemokančę.
Ji nemokė plonai verpti,
plonai verpti, tankei austi.
Aš turėjau barborėlį[k]
plonai rėštą, tankei pytą[l].
O tasai ję išmokino
plonai verpti, tankei austi.

Rz, I, Kr — **Ne mokanti plonay werpti.**

Rhg, Rz, I — turrėjau. Bhsz — tureiau žirguzili.
Rhg, Rz, I — alle. Bhsz — mažu. Bhsz — wienok.

Rhg — Munderatę, Bhsz — mundurate, Rz, Kr, Ns — Sermėgatę (sermėgatę), I — Sermėgantę.
Bhsz — Presz kałneli. Rhg, Bhsz — riszcia, Rz, I, Ns — riszczia (Ns — riszcza), Kr — riscza.
Rhg — wiss. Bhsz spaudos riktas — stolele (=szolele).
Rhg, Rz, I — Uppelį. Bhsz riktas — stoko (= szoko).
Rhg, Bhsz, Kr, Ns — plaukte, Rz, I — plaukti.
Rhg, Bhsz, Rz, I — sutikkau.
Rhg — ne mokancią, Bhsz — nie mokanczią, Rz, I, Kr, Ns — ne mokanczę.
Rhg, Rz, I — ne mokie (ne moke), Bhsz, Kr — ne moka, Ns — ne moko. Rhg, Bhsz, Rz, I, Kr, Ns — plonay, tan-[kiey (tankey) ir t.t.

Bhsz riktas — Barboteli.
Rhg, Rz, I, Kr, Ns — rėsztą, Bhsz — restą. Rhg, Rz, I — pytą, Kr — pitą, Ns — pintą.
Rhg, Rz, I, Kr — tassai. Rhg, Bhsz, Rz, I — iszmokinno. Bhsz riktas — iey.

[1] Ruhig, Betrachtung der littauischen Sprache, 1745 m., pusl. 76—77. Bohusz, O początku narodu i języka litewskiego, 1808 m., pusl. 162. Rz 1825 m. pusl. 54 ir 56 (vokiškas vertimas pusl. 55 ir 57). Kr 1843 m. pusl. 68 (№ 16). Ns 1853 m. № 43. Rz Msc 36 I № 16, iš dalies dar Msc 37 X № 2 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen).

Rz p. 358 rodo dainą iš Rugio (Ruhig'o) paėmęs, „wo dasselbe (ohne Anzeige des Orts) aufgezeichnet worden ist". Rz tepakeitė — mundieratę — sermėgate, plauktie — plaukti (Kr — plaukte). Rugio dainos atmainų nežinome, galime nurodyti gimininguų dainų.

1820 m. išėjo „Tygodnik'e Wileński'ame" (IX. 56—57: Emeryk Staniewicz, Spiewy ludu litewskiego) ir nenurodant šaltinio pakartota Ns 1853 m. № 388, kaiką atmainius, kaikur spaudos riktą teištaisius:

Mano brola zirgas mažis,	Ns — brolio žirgas mažas.
nunc mažutis bili gražis.	Ns — t'est, Ns — bile gražus.
Par łaukiali reytys ioiou,	Ns — Per laukelį raitas jojau.
par miszkiali wiasti wiadziau.	Ns — per miszkelį weste wedzau.
Gałe łauka lepužaytia,	Ns — lauko lėpužaite.
po lepužie ažeraytis.	Ns — ežeraitis.
Nia prausk panna bałtos barnos,	Ns — Ne prausk, pana, baltay burną.
tian Maskoley orklos girdia.	Ns — ten, Ns — arklius girdza.
Nuims tawa auksa žieda,	Ns — tawo aukso.
pasikaustis žirgužela;	Ns — žirguželius.
nuims tawa kaptonieli,	
pasisindis bałnialeli;	Ns — pasisiudys.
nuims tawa weynikieli,	Ns — tawo wainikelį.
pasisziars sau žirgužela;	Ns — sawo žirgelius.
nuims tawa kaspinika(,)	Ns — tawo kaspiniką.
pasisindis kamanieles.	Ns — pasisiudys.

Rz pusl. 79 ir 80 Puikoratis (Rz Msc 36 I № 23, Rz Msc 36 II № 35, Msc 37 X № 8 — Ostermeyer, Pliwiszkėmen), pakartota Kr 1843 m. pusl. 84 (№ 23), Ns 1853 m. № 63, Kl 1905 m. pusl. 299 (pridėjimų № 61):

Aš turėjau mažą brolį,	
bet didelis pukoratis;	Kr — bet didelį puikoratį, Ns — didį [puikoratį.
jis turėjo bėrą žirgą	
aukso patkavatėms.	
Kad jis jojo per pievatę,	Ns — Kai.
pievužė linkėjo;	
jis užmynė dobilatę,	Kr, Ns — dobilatį (duobilatį).
dobilatė suteškėjo	Kr — duobilatis, Ns — žybokles suteškė.

Kai jis jojo per laukatį,
laukužis bildėjo;
kai jis jojo per šilatį,
šilužis skambėjo.
Jis užmynė šile šiekštą,
kad žėvulelei lėkė; Ns — kad žėweles lėke.
jis sutiko mergužatę,
baltą lelijatę. Ns — baltą ir raudoną.
Jis jei davė labą rytą,
ji jam nė žodatį;
jis jei kėlė kepuratę, (Ns naudojasi Rz Msc, kurių atmainų
ji jam vainikatį. čia nenurodoma; jos bus nurodytos
prie 23. Puikoratis).

Giminingas taippat Rz pusl. 16 iž 18 Žirgatis (Kr pusl. 42 ir 44 — № 5, Ns № 209 ir daugelis Msc atmainų — žr. aukščiau), iš kurio čia patiekiama paskutinieji posmai ir ištisas Msc 37 X № 2 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen):

Rz	Ost
Įsižiūrėkis,	Ey dreba, dreba beras Žirgytis
mano mergyte,	po manimi stowedams.
kaip dreb mano žirgytis:	Taip tu drebesi mano Mergyte,
	kaip mano Walej bssi.
taip tu drebėsi,	Asz nusiwysu saw Botagelį
kad vainikuota	szesziû szimtû strunaczû.
man jauna ištekėsi.	Asz iszmokysu sawo Merg(yte)le
	sparû Darbelį dirbti.
O kad tu eisį	Anytai lenktis, Szeimyną dengti,
pro mano šalį,	Ma ploney Drobę werpti,
kai vaškužė sutirpsi.	Ma anksty kelti, ma welay gulti,
	Ma umay Ugnį kurti.

Čia Msc 37 IX № 10 (Hassenstein, Piktuppoenen) priduria:

Sztay Ryksztuželis, (atitinka Rz barborėlį, Ostermejerio botagėlį).
sztay Nendrinelis
tawa jaunoje budint.

2 Kr — alė.
3 Kr — Risczià.
4 Kr — szolelė.
5 Kr — szókte.
6 Kr — marelės.
7 Kr — plauktė.

a Rhg — Auf eine, nicht fein spinnen kann, Rz, I, Kr — Die nicht fein spinnen kann.
b Rhg, Rz — Ich hatte ein Roszlein, Ns — Ich besasz ein liebes Pferdchen.
c Rhg, Rz — das war klein, aber fein, Ns — das war klein zwar, aber niedlich.
d Rz — mich jungen Gesellen, Ns — mich, den jungen Burschen.
e Rz — meinen Anzug, Ns — meinen Rock (= sermėgatę).
f Rz — im Trabe, Ns — trabend.
g Rz — im Galopp, Ns — galoppirend.
h Rz — sprang es, Ns — sprang es hüpfend.
i Rz — ueber die Seen, Ns — durch des Haffes Wogen.
j Rz, Ns — schwammes.
k Rz — ein Peitschelein (Kr — Peitschlein), Ns — eine gute Peitsche. Lot. barbarea — digliažolė, vartojama sinopizmams.
l Rz, Ns — fein geschnitten, dicht geflochen.

*

* *

17. Paskalba[1a].

Rz, I, II, Gisevius — **Paskalba.**

Aš anksti kėliau,
visus[2] pasėjau
žaliuosius meironačius[b].
Aš retai[3c] sėjau,
jie tankei dygo
ir gražei pumpuravo[d].
Iš palapelių[e]
vainiką pyniau,
daviau[4] kiemo[f] mergatėms.
Iš pumpurėlių
kvietkelių skyniau[g],
daviau[4] kiemo[f] bernatiems[h].
Einu[5] per kiemą[f],
girdžiu[6] per sieną,
apkalb[i] mudu žmoneles.
„Ei, ne bok nieką[j],
brangi[7] mergyte,
mink žodelius[8] po kojoms.
Padzius medelei,
nukris lapelei,
paliaus mud' apkalbėti"[9].

Rz, I, II, X, Gisevius — angsti.
Rz, I, II, X — wissus.
Rz, I, II, X, Gisevius — Žalůsus, Rz, I, II, X, Gisevius, Ns — Meyronaczus (meironaczus).
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius, Ns — retay. Kl № 71 — Juo retai sėjau,
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius — tankiey, Ns — tankey. juo tankiai dygo,
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius, Ns — gražey. II, X — Ir jie]grazey pumpuravo. juo dailiai pumpuravo. (užr. Klaipėdos par.).
Rz, I, II, X — pynau.
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius, Ns, Kl — dawjau (davjau). Rz, I, II, X, Kr, Gisevius, Kl — mergatiems, Ns — mergatems.
Rz, i, II, X — skynau.
Rz, I, II. X, Kr, Gisevius, Ns, Kl — dawjau (daviau). Rz, I, II. X, Ns (bernatems), Kl — Bernatiems, Kr — Bernacziems, Gsevius [— Bernytiems.
Rz, I, Kr, Gisevius — girdziu, II, X, Ns — girdzu, Kl — girdžiu. IX — Einu per Kiemą(,) girdžu per Seną(,)
Ns A.L. — Apkalb (Wainoj') manę kaimynai (bene iš IX). wainoj manne kaiminai.
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius — Ey (Ei) ne bůk. Rz, I, II, X, Kl — nieką. Ns A.L. — Ticz, ticz Ticz, ticz sesyte,
II, X — Mano. [Sesyte, ne sakyk nieką (bene iš IX)· ne sakyk nieką,
Rz, I. II, X, Gisevius — myk, Kr — mik, Kl — mįk, Ns — mink. Ns — žodukus (bene mink žcdžukus po kojû.
Rz, I, II, X, Kr, Gisevius, Ns — Padzus. [iš IX)· |Toliau vasaros sniego motyvas].
Rz, II, X — Nukrisz, I — Nukriss.
Rz — apkalbiti. II, X — Palaus Mudu kalbeje, Ns A.L. — Paliaus taw' apkalbėti, Ns A.L. — Galaus mudu kalbėję.

[1] Rz 1825 m. pusl. 58 ir 60 (vokiškas vertimas pusl. 59 ir 61). Kr 1843 m. pusl. 70 ir 72 (№ 17). Ns 1853 m. № 307. Kl 1905 m. pusl. 282 (pridėjimų № 23). Rz Msc 36 I № 17, Rz Msc 36 II № 14, Msc 37 X №1 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen). Savarankiškai (bemaž identiškai su Rz) Edv. Gisevius Kraupiškiuose užr. (Achtzehn Dainos № 11 — „Neue Preuszische Provinzial-Blätter" 1846 m. I., pusl. 249—250).

Rz p. 358: „Aus der Gegend von Insterburg". Rz Msc 36 I virto Rz 1825m. pagrindu; Rz Msc 36 II tepakartoja Msc 37 X ir bemaž nesiskiria nuo Rz Msc 36 I ir nuo Rz 1825 m., tad Plyviškių (Įsručio apyl.) Ostermejeris tenka čia vyriausiu Rz šaltiniu palaikyti.

Trys paskulinieji posmai (Einu per kiemą) yra žinomi ir kaip atskira daina. Sim. Daukantas, Dajnes ziamajtiû 1846 m. № 9 (Ns № 315):

Dk	Ns
Eitu par kijmą,	Einu per kėmą,
girdiu par sijną,	girdzu per sėną.
wajno, wajno mergelę mąną.	wainoj', wainoj'[k] mano mergelę.
Noris sogaiszket	Noris sugaiszkit[l]
bewajnodamis,	bewainodami,
jus mąn, jus mąn neiszwajnoset.	jus man, jus man ne iszwainosit[m].
Noris ožtwerket	Noris užtwerkit
kijtiû tworelę,	kėczû tworelę
par szę, par szę platę marelę,	per szę, per szę platę marelę,
iszpus mijtelej,	iszpus kėtelei[n],
iszwirs tworele,	iszwirs tworele,
sueis, sueis mejlęs žodelej.	sueis, sueis meilês žodelei[o].

Daina Einu per kiemą, kaip matyt iš Msc 37IX № 7, painiojama kartais su rūstos anytos pasiųstos vasaros sniego parnešti našlaitės daina: Rz pusl. 325 (№ 86: Ai siuntė, siuntė mane anytėlė žiemužės šėkos, vasaružės sniego), S. Stanevičia, Daynas žemaycziu 1929 m. № 22 (Oy matusz' matusz' matuszy muna, tay łabay toly muny nudawey), Ns № 279 ir t.t.

Msc 37 IX № 7 (Hassenstein, Piktuppoenen) prie dainos Gerk sesyte mylimoji (sesytės šaka Gerk brolyti mylimasis dainoje, palyg. Rz pusl. 288, Kr № 80) lyg tęsinį (brolyčio šakos vietoje) duoda:

Einu per Kiemą(,) girdžu per Seną(,)
wainoj manne Kaiminai.
Ticz, ticz Sesyte, ne sakyk nieką,
mink žodžukus po Kojû.

Juk pri Anyczû ne pri Mamuczû(,)
kad sius tawa rusta Anyta
Waseras Sniego, žiemos Szekelio.

Nusikakink Sesyte pri Jurû Pakruttes.
Jurû Puttelio parneszk Anytai,
Wasaras Sniega, Jurû Puttelis Wasaras Sniegas.
Nusikakink Sesyte į žale Girre į Eglynate,
parneszk Anytai Egliû Szakeliû,
Žiemos Szekele; Egles Szakeles, Žiemos Szekele.

2 Kr — wisùs.
3 Rz — rétay.
4 Kr — dawjaù.
5 Kr — Einù.
6 Kr — Girdziù.
7 Kr — Brangi.
8 Kr — Žodeliùs.

9 Ns pusl. 353: In einer Handschrift lautet der Schlusz weniger passend so:

O ar jus kalbat,
ar jus nekalbat,
manę ne apkalbėsit.

Žėmutei szalant
snėgelis baltas,
teip baltas man' bernytis.

Szį aukso žėdą
kaip saule szwėsą
tą asz jam důwanosiu.

a Rz, I, II, Gisevius — Die Nachrede.
b Rz, Gisevius, Ns — Majorane.
c Rz, Gisevius, Ns — Weitläufig.
d Rz, Gisevius, Ns — und trieben schöne Knospen.
e Rz, Gisevius, Ns — aus ihren Blättern.
f Rz, Gisevius, Ns — des Dorfes.
g Rz, Gisevius — aus thren Blüthen flocht ich mir Sträuser, Ns — aus ihren Knospen band ich ein Sträuszchen.
h Rz — (den) Gesellen, Gisevius — (den) Jünglingen, Ns — (den) Burschen.
i Rz — verläumden, Gisevius, Ns — verleumden.
j Rz, Gisevius — O sey (sei) nicht traurig, Ns — lass' dich's nicht kümmern.
k Ns — da schelten, schelten sie.
l Ns — ohn' Ende.
m Ns — nicht aus dem Sinn ihr mir sie scheltet.
n Ns — die Hecken, mietelius pakeitus kieteliais.
o Ns — es treffen doch sich Liebesworte.

18. Žvirblytis[1a]. Rz, I, Budrius (37 I 1) — **Žvirblytis**.

Išėjo tetužis, iškuprino[2b], Kl — tėtužis, iškūprino.
pučkelę prie šono, ten dyrino[c];
įstel'jęs betupint[3] pavilbino[d], Rz, Kr — įstel'jęs, I, Budrius — Istelges, Ns, Schl, Kl — įstelgęs. Rz, I, Budrius — be tuppint.
atlaužęs žvirblytį nubildino[e].
Parvežė[4] brolyčei, pargirgždino[f],
įvilko[g] nuo rogių, įčunčino[h]. Rz, I, Budrius, Kr, Ns, Schl, Kl — įczunczino (ne: įcziunczino).
Nupešė[5i] dukrytės, nudulkino[j];
iškepė mamužė, iščirškino[k]. Rz, Budrius — Iszkeppe Mammuže, I — Iszkep(p)e Mammuže.
Iškepė žvirblytį, iščirškino[k], Rz, Budrius — Iszkeppe Mammuže, I — Iszkep(p)e Mammuže.
įnešė sesytės, įstyrijo[l]. Rz, I, Budrius — Sessytes.
Įnešė žvirblytį, įstyrijo[l],
pastatė ant stalo, parėplino[m].
Susėdo svetyčei, suroglino[n], Kl — sus'roglino (Schl — gebräuchlich wäre susisėdo, susiroglino).
suvalgė[6o] žvirblytį, sutraškino[p]. Schl — Besser stimmt zur jetzigen Sprache sutruszkino.
Bevalgant žvirblytį, betraškinant,
išmaukė aluko dvi pusbački[7r]. Rz, I, Budrius — Alukko.

[1] Rz 1825 m. pusl. 62 ir 64 (vokiškas vertimas pusl. 63 ir 65). Kr 1843 m. pusl. 72 ir 74 (№ 18). Ns 1853 m. № 20. Schleicher 1857 (Lit. Lesebuch u. Glossar), atsirėmus Neselmano tekstu, pusl. 16—17. Kl 1905 m. pusl. 311 (pridėjimų № 86). Rz Msc 36 I № 18. Msc 37 I 1 (1820 pilupėniškio Budriaus laiškas Rėzai).

Rz pusl. 358: „Aus Pillupönen im Staluppönischen Kreise". Be abeja, Rz rėmėsi čia vieninteliu jo žinomu Budriaus tekstu. Šiaipjau toji daina yra žinoma, visupirma Mažojoje Lietuvoje: 1876 m. Kuršaitis, Grammatik der littauischen Sprache, №6, apie 1820 m. Tilžės apyl. girdėtos atmainos pradžia — Iszėjo tėtužis, iszkuprino; nuszowė žwirblytį, nubildino. Iszwažawo brolycziai, isztarszkino; parwežė žwirblytį, pargirgždino; 1905 m. Kl № 281 Lazdynų par. 1888—1894 m. užr. — Išėjo tėtužis, iškūprino, pūčkelę pažastėj įstyrino. Nušovė žvirblelį, nubildino, parvežė sūneliai, pargirgždino. Nupešė dūkrytės, nudulkino, iškepė žvirblelį, iščirškino. Įnešė į stubą, įstyrino, padėjo ant stalo, parėplino. Susėdo svetukų penkiolika, suvalgė žvirblelį, sutriuškino. Suvalgius žvirblelį, sutruškinus, išgėrė alučiaus du bertainius; Kl № 282 Vilkyškių par. 1888—1894 m. užr. — Tupėjo žvirblelis ant ulyčios, išėjo tėvelis, iškiūtino. Nušovė plunksnuočių, nupyškino, atėjo močiutė, atbildino. Paėmė žvirblelį jau mirštantį, uždėjo ant rogių, užviknijo. Parvežė plunksnuočių šešiais žirgais, nukėlė žvirblelį, įkuknijo. Keturios mergelės paėmusios nupešė plunksnuočių, nuspurzdino. Išvalė žvirblelį, iščystijo, suplėšė jo rūbą, susmulkino. Pripylė pagalvę, pripurtino, išvirė plunksnuočių, išgarmino. Dėl šmoko bei kvapo dar negana, iškepė žvirblelį, iščirškino. Padėjo ant stalo parėplino kūnelį plunksnuočiaus ant valgymo. Atėjo svetukai, atslimpino, ant žvirblio pjautuvių pakviestiejie. Prisėdo prie stalo penkiolika, suvalgė plunksnuočių, sutruškino. Išėjo svetukai, išbyzino privalgę žvirblienos, prispringsėję. Yra ir Didžiojoje Lietuvoje: A. Juškevičės Lietuv. dainų 1880 m. № 264, užr. 1865—1870 m. — Įtupė žvirblelis į kanapes, čažėju žvirblelis kuo ąnksčiausej. Išėju tėvelis, iškrypšlinu, užmušė žvirbleli, užpųmpinu. Atėju močiutė, atbildinu, pajėmė žvirbleli į rankeles. Parvežė žvirbleli šešejs žirgajs, nupešė žvirbleli, nuruntinu. Supešė plųnksneles, sudulkinu, pripylė patalus, pripurtinu. Išvirė žvirbleli, išpleškinu, iškepė žvirbleli, iščyrškinu. Atėju svetelej, atgužėju, suėdė žvirbleli, sutreškinu. Išėju svetelej, iškiejnioju, priėdė žvirblelu, prispringsėju; ten pat № 461, užr. 1865—1870 m. — Išėju senelis, iškiutinu, užmušė žvirbleli, užkłumpinu. Parvežė namolej, pargirgždinu, įvežė seklyčian, led įvertė. Prisudė mėselės penkias rėčkas, pripléšė plunksnelu šešias bačkas. Atjoju dvariškis dvaran varyt, norėju žvirbleli vienas praryt. Prirydžiau dvariški, prispringinau, atlejdu man darba, cieła diena; ten pat № 500 [nuo № 462 galininkas rašoma: žvirblelį], užr. 1865—1870 m.: Pasėju tėvelis gelsvus miežius į lygų laukelį, į lydimą. Nuvėju tėvelis miežiu łąnkyt, uzmušė žvirblelį, užtrįnkinu. Kinkykit, sunelej, bėrus žirgus, važiuokit žvirblelį parvežt, parvežt. Parveża žvirblelį, partrįnkina, tąn slaunų paukštelį, tąn žvirblelį. Nupešė žvirblelį, nudulkinu, tąn slaunų paukštelį, tąn žvirblelį. Pripylė priegalviu ir perynu, tuo

slaunaus paukštelu, tuo žvirblelu. Iškepė žvirblelį, iščyrškinu, tąn slaunų paukštelį, tąn žvirblelį. Pridėju torėlus, prikaupavu tuo slaunaus paukštelu, tuo žvirblelu. Suprašė tėvelis visus svečius, suvalgė žvirblelį, supuškinu. Suvalgė žvirblelį, supuškinu, tąn slaunų paukštelį, tąn žvirblelį; A. Juškevičės Lietuv. svotbinių dajnų 1883 m. № 736, užr. 1865—1870 (Piršlys dajnuo svočiaj) — Šokinėja žvirblis po ulyčę, tas slaunus paukštelis, tas žvirblelis. Išėju tėvelis, išlįnginu, užmušė žvirblelį, užplųmpinų. Užkįnkė brolelej šešius žirgus, parvežė žvirblelį, pargirgždinu. Įnešė į vidų, įvilkinu tąn slaunų paukštelį, tąn žvirblelį. Nupešė seselės, nudulkinu, nupešė žvirblelį, nurųntinu. Pripylė perynas ir priegalvius tuo slaunaus paukštelu, tuo žvirblelu. Prisudė mėselės penkias verpeles tuo slaunaus paukštelu, tuo žvirblelu. Iškepė žvirblelį, iščirškinu, pripjaustė torėlus, čerpės bludus. Pridėju torėlus, prikaupinu tuo slaunaus paukštelu, tuo žvirblelu. Atjoju dvariškis dvarą varyti, norėju žvirblelį vienas praryti. Prirydžiau dvariškį, prispringinau; atlejdu baudžiavos čielą dieną. Sukviečiau aš ponus ir bajorus ąnt slaunaus paukštelu, ąnt žvirblelu. Atejna bajoraj, atlįngina, ant žvirblu kepenės atkuprina. Suėdė bajorai, sutriuškinu, suėdė žvirblelį, suspringinu. Išėju bajoraj, išlįnginu, priputę žvirblienos, iškuprinu.

2 Kr — iszkûprino,
3 Kr — bètupint.
4 Kr — Pàrweže.
5 Kr — Nùpesze.
6 Kr — Suwálge.
7 Kr — Pùsbaczki. Savo dainų Anmerkungenose Rz 1825 m. p. 311—312 rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Alukko dwi pusbaczki“. Alus arba Ailus, kilm. Allaus; tas ypatiškas* lietuvininkų** gėrimas skiriasi nuo pyvo*** tuomi, kad jis iš salyklos tėra padarytas, kuri yra sudėta pusiau iš apynių pusiau iš miežių ir daug mažiau ne kaip pyvo**** yra išdžiovinta. Todėl alus turi gelsvą parvą*****, kuris mažne į baltumą paneš, bet turi meilingą****** ir saldų skanumą*******, kas kusin******** ir lengvai girtu padaro. Žiūr. kas mano paženklinta⁰ Donalitius, Jahreszeiten 162 laiške⁰⁰. Žodis alus bus iš Skandinavijos parėjęs. Deniškai⁰⁰⁰ sakoma Ol, inglizaksiškai⁰⁰⁰⁰ Eal, inglioniškai Ale. Slaviškoms kalboms tai svetima, tiktai krainiškai*, kur tai iš senųjų germanų įsigavo, alų vadina Ol. Kaip lietuvininkai skiria alų nuo pyvo (lenk. piwo, rus. пиво), taip skandinavai Beor ir Eal „Alwismalyje“** šiaip skamba: ką žmonės Ol vadina, azai*** vadina Beor, ranai**** Weigam, milžinai***** Hreina—Langum, požeminiame sviete****** Miod ir sutungiai******* Sumbl. Apie kitus lietuviškus gėrimus palyg. Donalitius, Jahreszeiten, II giesmės 198 eil. ir paženklinimą 143 lakšte.

Priegtam⁰ šita ypatiška⁰⁰ žmonių daina Žvirblytis daug nustojo vokiškame išvertime⁰⁰⁰. Beveik kožna⁰⁰⁰⁰ eilutė turi žodžių žaidimą⁰⁰⁰⁰⁰, kas vokiškai negali būt perduota. Verba⁰⁰⁰⁰⁰⁰ parėplino, suroglino, iščirškino, sutraškino yra išdalies onomatopoetica⁰⁰⁰⁰⁰⁰⁰, kuriems mūsų kalba neturi lygių garsų“. Čia mūsų=vokiečių.

a Rz, I — Der Sperling.
b Rz — ging er sich bückend, Ns — er duckte sich.
c Rz, Ns — da lauert' er.
d Rz — Dann stellt er das Rohr und duckt sich und lockt es, Ns — Dann zielend und hockend lockt er ihn an. Schl (p. 16—17) pastebi, jog Rėzos įstel'jęs būtų lyg nuo įsteluojęs (=įsteliuojęs), įsteluoti, steluoti (stellen, bestellen), bet Schl abejoja dėl žodžio sutrumpinimo ir pritaria Ns pataisai įstelgęs, kurį jis (Schl) iš ein älteres handschriftliches wörterbuch in quart šiaip skaito: „įstelgiu einen an sehen, an schauen“, tad įstelgiau, įstelgti, įstelgęs — an geschaut, etwas erblickt habend. Šio žodžio nebežiną (ist jetzt völlig unbekannt); tuo reikią išaiškinti ir Rz įstel'jęs atsiradimą.
e Rz — Schlägt er auf den Sperling und schieszt ihn hernieder, Ns — Anschlagend mit Poltern erlegt er den Spatz.
f Rz — Heimführten..., heimschleiften sie ihn, Ns — Heimführten, heimknarrten.
g Rz — Sie zogen, Ns — Sie zerrten.
h Rz — schleiften, Ns — liebkosten.
i Rz — Abflückten, Ns — rupften.
j Rz — abstäubten, Ns — stäubten ihn ab.
k Rz — ausschmorte, Ns — schmirgelt'.
l Rz — Hineintrugen .., hineinsteuerten, Ns — trugen, wohl steuernd, hinein.
m Rz — Sie setzten..., sie stellten ihn auf, Ns — Sie stellten, sie pflanzten ihn.
n Rz — Sie saaszten sich fest, Ns — kauerten sich.
o Rz, Ns — Verzehrten.
p Rz, Ns — verschmausten ihn.
r Rz — Ausleerten sie fröhlich zwei Fässer mit Alus, Ns — Da zogen zwei Halbtonnen Bier sie aus.

---

* eigenthümliche Getränk — savotiškas gėralas.
** lietuvių.
*** Rz skiria Alus ir Bier — pyvas.
**** Biermalz.
***** Farbe — spalva.
****** malonų.
******* skonį.
******** vilioja.
⁰ pastabos.
⁰⁰ 1818 m.
⁰⁰⁰ daniškai.
⁰⁰⁰⁰ anglosaksiškai.

---

* slovėn(c)iškai. **Islandų—norvegų vyresniojoj Eddoj (XII a.) Alvissmal giesmė (palyg. Rigsmal, Havamal ir kt.), kurioje įvardijama dangaus, žemės ir požemio viršenybės. *** bei den Asen; azai — dvasios, kovojančios su ranais. ****bei den Ranen; ranai — dvasios kovojančios su azais. ***** bei den Riesen. ****** in der Unterwelt. ******* bei den Suttungern; Suttung — šiaurės mitų milžinas. ⁰ Be to. ⁰⁰ originelle. ⁰⁰⁰ vertime. ⁰⁰⁰⁰ kiekviena. ⁰⁰⁰⁰⁰ ein Wortspiel. ⁰⁰⁰⁰⁰⁰ veiksmažodžiai. ⁰⁰⁰⁰⁰⁰⁰ gr. onoma — vardas, gr. poieo — kūriu: garsais seką žodžiai.

19. Žvirblio česnis[1a].

Rz, I, II — **Žvirblio Czesnis,** VII — **Žwirblis Alų daro,** VIII be antraštės.

O ir padarė žvirblelis alų[b],
dam, dam, dali dam,
žvirblelis alų.
O ir sukvietė[2] visus[3] paukštyčius,
dam, dam, dali dam,
visus paukštyčius.
O ir išvedė žvirblis pelėdą,
dam, dam, dali dam,
pelėdą šokti.
O ir numynė pelėdos pirštą,
dam, dam, dali dam,
pelėdos pirštą.
Pelėda į provą[c], žvirblis į tvorą,
dam, dam, dali dam,
žvirblis į tvorą.

II, Ns, Schl visur duoda ketureilius posmus (O ir padare — Žwirblelis Alų).
VII, VIII visuose posmuose — Dam dam dam, dalidam dam.

I, III, VII, VIII — wissus Pauksztyczus (I — Pauksztuczus),

ir I — Pauksztyczus.

II, — Iszwede Žwirblis — Peledą szokti.

VII, VIII — Peled' į Prvwą.

[1] Rz 1825 m. pusl. 66 (vokiškas vertimas pusl. 67). Kr 1843 m. pusl. 74 (№ 19). Kl 1905 m. pusl. 310 (pridėjimų № 85). Rz Msc 36 I № 19, Rz Msc 36 II № 44, Msc 37 VII № 3 (Jordan, Walterkėmen), Msc 37 VIII B № 4 (Jordan, Walterkėmen).

Rz p. 358: „Aus Walterkehmen bei Gumbinnen". Be abeja, iš Msc VII—VIII Valtarkiemio kun. J. G. Jordano (1758—1822). Ns 1853 m. (juo pasekė Schl 1857 m. pusl. 17—19) pasitenkina vien Rz tekstu (Schl pusl 17: bruchstücke — nuotrupos), bet atsirėmęs dar S. Daukanto 1846 m. № 96 (Žvirblio su pelėda tancius), duoda 23 posmų Žada žvirblelis dukrytę leisti (Rz 5 posmai, Dk 21 posmas). Čia kartojame abu (Dk ir Ns) tekstu (Dk rašyba ir kalba išlaikyti čia nesvarbu, tad jos išlyginta, kai ką tepažymėjus).

Dk		Ns	Ns A(ndere) L(eseart), pusl. 347, vietoj 3-jų pirmųjų Ns posmų duoda 2 šitokiu:
		Žada žvirblelis dukrytę leisti, dam dam dali dam dukrytę leisti.	O ir padarė žvirblelis alų dam dam dali dam žvirblelis alų.
Iš rugių grūdo	orig. rogio.	Iš rugių grūdo	
iškepė duoną,	orig. douną.	iškepė duoną,	
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	
iškepė duoną.		iškepė duoną.	

Dk		Ns	Ns A.L.
Iš miežių grūdo	orig. mijžio.	Iš miežių grūdo	Dar iš pusantro
padarė alų,		padarė alų,	miežių grūdelio
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	dam dam dali dam
padarė alų.		padarė alų.	penkes bačkelių.
Pakvietė žvirblis	orig. pakwijtę.	O ir sukvietė	(palaikyta Jordano—Rėzos redakcija).
visus paukštelius,		visus paukštyčius,	
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	
visus paukštelius.		visus paukštyčius.	
Tiktai nekvietė		Tiktai nekvietė	
pelėdos vienos,	orig. wijnos.	pelėdą vieną,	(vietoj Dk — pelėdos vienos).
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	
pelėdos vienos.		pelėdą vieną.	
Atėjo pelėda		Ateit pelėda	
ir nekviečiama,	orig. ir nekwijtama	ir nekviečiama,	
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	
ir nekviečiama.		ir nekviečiama.	
Sėdos pelėda		Sėdos pelėda	
už stalo galo,	orig. os... gałą.	už stalo galo,	
ei dzium, dzium, dzium, dzium		dam dam dali dam	
už stalo galo.		už stalo galo.	

Dk

Ištraukė pelėda
pyrago galą,
ei dzium, dzium, dzium, dzium
pyrago galą.
Išved žvirblelis
pelėdą šokti,
ei dzium, dzium, dzium, dzium
pelėdą šokti.
Pamynė žvirblelis
pelėdai koją, orig. koję.
ei dzium, dzium, dzium, dzium
pelėdai koją.
Iškirto žvirblelis
pelėdai akį,
ei dzium, dzium, dzium, dzium
pelėdai akį.
Šoko pelėda
akla ir raiša,
ei dzium, dzium, dzium, dzium
akla ir raiša.

Pelėdos lizdas
ar ne dvarelis?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne dvarelis?
Pelėdos vaikai
ar ne ponaičiai? orig. ponajtej.
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne ponaičiai?
Pelėdos dukrės orig. dokres.
ar ne panelės?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne panelės?
Pelėdos galvelė
ar ne puodelis? orig. poudelis.
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne puodelis?
Pelėdos akelės
ar ne spunkelės?

Ns

Ištraukė pelėda
pyrago galą,
dam dam dali dam
pyrago galą.
Išvedė žvirblis (viet. Dk — žvirblelis)
pelėdą šokti,
dam dam dali dam
pelėdą šokti.
O ir pamynė
pelėdos pirštą,
dam dam dali dam
pelėdos pirštą.
Iškirto žvirblis (viet. Dk — žvirblelis)
pelėdos akį,
dam dam dali dam
pelėdos akį.
Šoko pelėda
akla ir raiša,
dam dam dali dam
akla ir raiša.
Pelėda provon,
žvirblis į tvorą,
dam dam dali dam
žvirblis į tvorą.
Pelėdos lizdas
ar ne dvarelis?
Dam dam dali dam
ar [illegible] dvarelis?
Pelėdos vaikai
ar ne ponaičiai?
Dam dam dali dam
ar ne ponaičiai?
Pelėdos dukrės
ar ne panelės?
Dam dam dali dam
ar ne panelės?
Pelėdos galva (viet. Dk — galvelė)
ar ne puodelis?
Dam dam dali dam
ar ne puodelis?
Pelėdos akis (viet. Dk — akelės)
ar ne spuntelės? Ns p. 347: „D. spunkeles(?)"

Dk

Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne spunkelės?
Pelėdos snapelis
ar ne pučkelė?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne pučkelė?
Pelėdos plunksnelės
ar ne barvelės?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne barvelės?
Pelėdos sparnai
ar ne kvietkelės?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne kvietkelės?
Pelėdos uodega orig. oudega.
ar ne šluotražys? orig. szłoutražys.
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne šluotražys?
Pelėdos kojos
ar ne grėbleliai?
Ei dzium, dzium, dzium, dzium
ar ne grėbleliai?

Ns

Dam dam dali dam
ar ne spuntelės?
Pelėdos snapas (viet. Dk — snapelis)
ar ne pučkelė?
Dam dam dali dam
ar ne pučkelė?
Pelėdos plunksnos (viet. Dk — plunk-
ar ne barvelės? [snos)
Dam dam dali dam
ar ne barvelės?
Pelėdos sparnai
ar ne kvietkelės?
Dam dam dali dam
ar ne kvietkelės?
Pelėdos kojos
ar ne grėbleliai?
Dam dam dali dam
ar ne grėbleliai?
Ir jos uodega
ar ne šluotražys?
Dam dam dali dam
ar ne šluotražys?

Čia dar įsidėmėtina, jog Ns savo pirmąjį posmą (Žada žvirblelis dukrytę leisti) ne pats redaktoriškai įžangai sugalvojo, bet pasiėmė iš kurio jo nenurodomo dainų rankraščio, nes šitokis įvadas yra žinomas ir kitiems dainų rinkėjams, net Didžiojoje Lietuvoje, pav. Ant. Juškos užr. 1865—1870 Liet. dain. № 501 (Žada žvirblis dukterį duoti), Liet. svotb. dain. № 631 (Žada žvirblis dukterį duoti), Fortunatovo ir Millerio Litov. narodn. piesni, 1872 m. № 100 (Žada žvirblelis dukterį leisti), o Mažojoje Lietuvoje Kl užr. 1888—1894 Piktupėnų par. № 388 — Žvirblis žada dukt'rį leisti, žvirblis žad' alaus daryt' (Iš pusantro kviečių grūdo penkias bačkas pyvo, kas tai pyvas, kas nepyvas, taip labai geltonas; toliau nebe apie žvirblį, tik kita daina). Bartsch № 348 kartoja iš Petro v. Bohleno palikimo 1833 m. užr. Kintuose (Šilutės aps.) — Taiso giružėje paukštelis swodbą, ai, ai, žam žam, paukštelis swodbą; toliau vokiškai apie Vöglein (toliau Sperling) ir Eule, viso 12 posmų (trūksta pastarųjų 12 Dk posmų nuo Pelėdos lizdo, bet turi dar Rz ir Ns Pelėdos į provą posmą).

2 Kr — sùkwiete.
3 Kr — wisùs.

a Rz, I, II, VIII — Gastmahl des Sperlings.
b Rz — Gastgetränk.
c Rz — vor Gericht.

20. Vilko svodba[1a]. Rz, I, II, VII (Jordan) — **Wilko Swodba.**

Atvažiavo meška[2]
su alučiaus bačka[3b],
o vilkeliui,
nebagėliui[c],
svodbelę pakelti.
Ežys į piršlius[4d],
lapė į svočius[5e],
o kiškelis,
nebagėlis[c],
tur jis važnyčioti.
Šeškas[f] alų darė,
žvirblis misą[g] maišė,
gegužėlė,
nebagėlė[c],
apvynių parnešė[6h].
Jaut's[i] malką kapoj',
šuo puodus[7] mazgoj',
katinėlis[k],
nebagėlis[c]
mėselės[8] medžioj'.
Gandras[l] kankliavo[m],
lokys[n] trimitavo[o],
o vilkelis[p],
linksmas esąs[r]
vesis ožką šokti.
„Jei iš geros[9] valės,
aš su kūma[10s] šoksiu,
o jeigu iš pikto,
aš ję sudraskysiu".
„O iš tavo skuros[11t]
bus kerdzeliui[u] šuba[v],
kurs mane gano
po dobilačius[12],
po avižates"[13 ir 14].

Rz, I, II, VII, VIII (Jordan), Kr — Atwažawo, Ns — Atwažiawo.
Rz, VII, I — Alluczaus, VIII — Alluczas (Rz pirašyta — [Midduczaus], Middaus), II — Middaus.
Ne tik Rz ir Msc, bet ir Kr, Ns.
Ns — pakelti.
Ns — į pirszlelus.
Ns — į swotelius, Rz, I, II — į Swoczus, VII, Kr — į Swoczius, VIII — į Swoczas.
Rz, I, II, VII, VIII, Ns — važnyczoti, Kr — važnyczioti.
Rz, I, II, VII, VIII — Missą. VIII — neisze.
II — Gegužele, užbr. Skruzdužele, skliaustuose lyg Keksztele. VII, VIII, Ns A.L. — Lėk Silele (Ns — zylele) nebagele Apwynů (Ns — Apwy- [niů) parneszti.
Rz, I, II, VII, VIII — Apwynů. VII, VIII — parneszti (I — išbr. -ti, priraš. -o), II, Rz — parneszo, Kr — parnesze.
VII, VIII, Ns (A.L. offenbar unpassend — regimai netinka) — Wilks, II — Jauts (užbr. Wilks), I, Rz — Jauts, Kr, Ns — Jaut's. Rz, I, II, VII, VIII — Půdus, II — Půdas, I, Rz, Kr — Podus, Ns — půdus. Ns — mazgojo. [VII, VIII — kappoj', Ns — kapojo.
VII — medžoj', VIII, I, II, Rz — medzoj', Ns — medzojo.
Ns — gandrelis.
VII, VIII, Ns A.L. — Meszka (meszka), I, II, Rz, Kr, Ns — Lokys. Rz, I, II, VII, VIII — trimittawo.
VII, VIII — O Wilkelis linksmas wessis Oszką szokti.
I, Rz, Kr, Ns — Linksmas ėsąs, II — Isz Linksmybės, užbr. Lingsmužėlis.
I, II, Rz — wessis, I, II, Rz, Kr. Ns — Oszką (oszką).
II — gerros.
I, II — su Kumu, I, II, VII, VIII, Rz, Kr — szoksu, Ns — szoksiu.
II — Alle (užbr. Ogi) jey isz pikto. Ns — O jey isz — piktôs walês (restauruotas 5 eilis posmas, o pusl. 347: Rh. O jeygu isz pikto — asz
VII, VIII, I, II, Rz, Kr — sudraskysu. [ję sudraskysiu gegen Metrum und Strophe).
Ns — skůros.
VII — Kerdželui, VIII — Kerdžui, II — Kerdzui, užbr. Pemenui, I, Rz — Kerdzelui, Kr, Ns — Kerdzeliui. Kr — Szubas.
VII, VIII, I, II, Rz — mannę. VII, VIII — ganne, II — gane, I, Rz — gana, Kr, Ns — gano. Ns — Kuris manę — rupjey gano — po žalią lankelę
VIII — po žala Lanka, po Dobilaczu, po owižates. VII, I, II, Rz — po Dobilaczus. |(pusl. 347 dėl Rz teksto: gegen Metrum).
II — Po Owizatês.

[1] Rz 1825 m. pusl. 68 ir 70 (vokiškas vertimas pusl. 69 ir 71). Kr 1843 m. pusl. 76 ir 78 (№ 20). Ns 1853 m. № 14. Rz Msc 36 I № 20, Rz Msc 36 II № 43, Msc 37 VII № 2 (Jordan, Walterkėmen) Msc 37 VIII B № 3 (Jordan, Walterkėmen).

Rz ps. 358: „Aus Walterkėmen bei Gumbinnen". Rz atsiremia, kiek pakeitęs, Jordano VII—VIII Msc tekstu. Plačiai žinoma daina, palyg. Mažojoje Lietuvoje Kl 1895 m. (1888—1894 m. užr.) № 294 (Lazdynų par. — Atvažiavo meška su alučiaus bačka), ypačiai Didžiojoje Liet., Juškos 1865—1870 m. užr. Liet. dainos № 94 (Atvažiuoja meška su alaus dvim bačkim), № 191 (Atein lokelis su alaus vėrpele), Svotb. dainos № 904 (Atvažiuoja meška su midučiaus bačka), № 905 (Atvažiuoja meška su alučiaus bačka), Basanavičiaus Ožkab. dainos (1902 m., užr. 1868 m.) № 74 (Atvažiavo meškos su alaus dviem bačkoms), Janulaičio Malavėnų dainos (užr. 1896 m. — Mitteilungen der Lit. Lit. Gesell., IV, pusl. 458) № 40 (Atvažiavo meška su arielkos bačka), Niemio ir Sabaliausko Liet. dainos ir giesmės (1912 m.) № 1361, 1363, 1364, 1365, 1366, Gudavičiaus Žemaičių dainos (1912 m.) № 6 (Atvažiavo meška šiubuose) ir pan. Palyginimui čia patiekiama iš įvairių Lietuvos kraštų Bs 1868 m., Jš 1865—1870 m., Kl 1888—1894 m. ir Jn 1896 m. (vis ketureiliai posmai, kartais kiek nukrypę, ne Rz penkiaeiliai):

Bs (№ 74)	Jš (№ 904)	Kl (№ 294)	Jn (№ 40)
Atvažiavo meškos su alaus dviem bačkoms — vilkelis nabagėlis svotbelę rengė.	Atvažiuoja meška su midučiaus bačka, o vilkeliui — nabagėliui reik veseliją kelti.	Atvažiavo meška su alučiaus bačka; ji vilkeliui, nabagėliui, svotbužę nor kelti.	Atvažiavo meška su arielkos bačka; vilkelis — nabagėlis žad veselią kelti.
Ežiukas į piršlius, zuikis į maršalkas, o laputė ilgvuodegė ing svočias ėjo.	Lapė į svočias, ožys į piršlius, o zuikučiui — nabagučiui reik važnyčioti.	Šeškas į piršlius, lapė į svečius, o kiškelis, nabagėlis, turjs važnyčiot.	Ežys — piršlys, o laputė svočia,
Žvirblis alų darė, kielė šokinėjo: „Lėk, žylute nabagute, parnešk apvynėlių".	Vilkas alų darė, žvirblis misą maišė, gegužėlė — nabagėlė apvynių pritaisė.	Šeškas alų darė, žvirblis misą maišė.	šeškus alų darė, kiaulė misą maišė, o gegutė, pati poni, apynius sutaisė.
Kuilys malkas kirto, šuo puodus mazgojo: „Bėk, kačiute mažiukėle, pamedžiok mėsutės".	Jautis medžius rantė, šuo puodus mazgojo, katinėlis — nabagėlis mėselę medžiojo.	Jautis malkų kapojo, šuo puodus mazgojo, katinėlis, nabagėlis, mėselę dabojo.	Šuo puodus mazgojo, katinėlis — nabagėlis mėselės medžiojo. Jautis medžius rinko, žuikelis — nabagėlis visiems važnyčioja.
Šarka kiemą šlavė, varna pridabojo, o kuoselė nabagėlė pečenkėlę kepė.			
Žąsinas kankliavo, meška trimitavo, o vilkelis nabagėlis vedė ožką šokti.	Žąsinas kankliavo, meška trimitavo, o vilkelis, linksmas būdams, vedė ožką šokti.	Gandras kankliavo, lokys trimitavo, o vilkelis, nabagėlis, vedės ožką šokti.	
Ožka nenor eiti su vilkeliu šokti, ir vilkeliui nabageliui taip drąsiai atsakė:	Ožka šokdama su ragais mosavo, o vilkelis mislydamas, kaip čia ją papiauti.		
„Jei iš geros valios — aš su tavim šoksiu, o kaip tik supyksiu, visą subadysiu!	„O jei geruoju, duosiu saldaus pieno; o jeigu piktuoju, ragais subadysiu.	„Kad iš geros valios, su tav', kūmai, šokčiau, ale kad iš pikto, kūmą sudraskyčiau.	

Bs

Aš iš tavo skūros
šiubą pasiudinsiu,
šiubą pasiudinus
kerdžių aprėdysiu,
kuris mane gano
po žalią lankelę,
po žalią girelę,
po karklynėlį".
Ožka puikiai šoko,
vilks gražiai dainavo,
o sveteliai pasigėrę
visi linksmi buvo.

Jš

O jeigu piktuoju,
ragais subadysiu,
savo mielam kerdžiukui
šiubą pasiudysiu".

Kl

Iš tavo skūrelės
būt' kerdžiui šiubaitė,

kursai tave ganė
po dobilužius".

Jn

2 Kr — Meszkà.
3 Kr — Baczkà.
4 Kr — Pirszliùs.
5 Kr — Swocziùs.
6 Kr — pàrnesze.
7 Kr — Pódus.
8 Kr — Mėsėlės.
9 Kr — gerôs.
10 Kr — Kumà.
11 Kr — Skurôs.
12 Kr — Dobiláczius.
13 Kr — Awižátes.
14 Savo Anmerkungenose pusl. 312—313 Rz (vokiškai) rašo: „Panaši daina, kurioje žvėrys gauna priimti ypatiškas (ypatingas) roles (vaidmenį), yra latvių kalboje; ją aš palyginimui paduodu:

Lustijeties síki putni, nu es ņemšos ligaviņu.
Strazdinš žirgu seglotajs, tam ir peléks mételis,
Bebra délinš ōrmanis, tam ir cauna cepurite.
Zakišam ir vieglas kàjas, tas papriekšu tekulits.
Lakstigalei daudz mélišu, ta dziesmiņu sácejiņa.
Žagatiņa(,) lèkataja, ta dancišu vìcelina.
Vilkam (ira) liela taure, tas stabułu pútejiņs. (Tęsinys gretimoje skiltyje).

Rz (1825 m. iš 1808 m.)

Lustig auf, ihr kleinen Vögel, ich will eine Braut mir nehmen.
Der Staar soll uns die Pferde satteln, denn er hat einen grauen Mantel.
Der Biber mit der Mardermütze musz unser Fuhrmann sein.
Der Haase mit den leichten Füszen, der musz den Voreiter machen.
Die Nachtigall mit heller Stimme, musz die Lieder singen.

Lačam (ira) lielas ķepas, tas malciņu skalditajs.
Vàrniņai ir líkas pleces, ta ir údens nèsataja.
Bezdeligai melni brunči, ta ríciņu mazgataja.
Vàveritei kupla aste, ta galdiņa slaucitaja.
Lapsai (ira) skaistas drèbas, ta vìen brùtei lidzi séž.

Rz patiekia šią dainą, kaip ir lietuviškas, gotiku, bet čia pritaikoma lotiniškoji rašyba taip, kaip ji pavartota toje dainoje J. Lautenbacho „Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva" (Jurjev, 1896 m.) pusl. 88—89. Skliaustelių „ira" taippat J. Lautenbacho papildinys. Toji daina Rz, be abejo, paimta iš Gust. Bergmanio (1814 m.) Zweite Sammlung ächt lettischer Sinn — oder Stegreimgedichte (Rujen, 1808 m.), № 19. Pilnesnė jos atmaina yra Kr. Barono Latwju Dainas, 1922 m., I tomas, № 2686,$_2$; ten išlyginama „ōrmanis" į „ormanitis", „papriekšu" į „pa priekšu", „Lakstigalei" į „Lakstigalai", „vìcelina" į „vicejiņa", „Vilkam" į „Vilciņam", „malciņu" į „malciņas", „ir líkas pleces" „liki pleci", „ta ir" į „ta bus", „nesataja" į „nesajiņą", „lidzi" „lidza".

Rz tenpat pusl. 313—314 patiekia vokišką vertimą, iš kurio (aiškiai ne š latviško originalo) verčia T. Narbutas lenkiškai (Dzieje starożytne narodu litewskiego, I t. 1835 m., pusl. 155; ten klaidingai rodoma Rz pusl. 342—343 vietoje 312—313 ir neaiškiai apie dainą pasakoma „u ludów litewskich", lyg originalu čia būt ėjusi lietuvių daina):

Nb (1835 m., cenz. 1833 VII 21)

Hola wy, małe ptaszęta, ja chcę pojąć żonę.
Kwiczoł niech mi konie siodła, gdyż on ma szary płaszcz.
Bobr z kunią czapką będzie naszym furmanem.
Zając, z lekkiemi nogami, niech będzie forysiem,
Słowik z czystym głosem, pieśni musi śpiewać.

Die Elster, die beständig hüpft, musz uns die Tänze ordnen.
Der Wolf mit seinen groszen (Horn) Rachen, musz die Dudelpfeife spielen.
Der Bär mit seinen groszen Tazzen musz das Holz zerspalten.
Der Raabe mit dem krummen Rücken musz das Wasser tragen.
Die Schwalbe mir der schwarzen Schürze musz die Geräte waschen.
Das Eichhorn mit dem dicken Schweif musz den Tisch abwischen.
Der Fuchs mit seinen hellen Kleid darf bei der Braut allein nur sitzen.

Sroka, co ciągle skacze, powinna tańce urządzać.
Wilk, ze swoją wielką trąbą, będzie grał na dudzie.
Niedźwiedź, z wielkimi łapami, drwa musi szczepać.
Kruk, z krzywym grzbietem, wodę musi nosić.
Jaskółka, z białym fartuchem, powinna myć naczynie.
Wiewiórka, z grubym ogonem, niech stół ściera.
Lis, ze swoją jasną suknią, może tylko jeden przy mojej oblubienicy siedzieć.

J. I. Kraszewski (Litwa, I t. 1847 m., K. Nezabitausko cenz. 1856 VIII 1/13, pusl. 319; anksčiau skyrius Dainos išspaus. 1844 m. „Athenaeum") išlygino Narbuto vertimą ar gal į jį tik žiūrėjo savąjį iš vokiečių kalbos parūpindamas (Žwawo małe ptaszki, chcę wziąć żonę). Osk. Kolberg (Pieśni ludu litewskiego, Kraków, 1879 m., pusl. 56—57 № 53; skyr. iš „Zbiór wiadomości do antropologii krajowej", III t.), kuris tiekia mums 1860 m. savo užrašytų Sūduvoje lietuviškųjų dainų, greta su šios lietuviškos dainos lenkiškuoju Narbuto vertimu, klaidingai į pažymėjęs lietuviškos dainos vertimu (dargi „ištrauka" — wyjątek, berods ir N. taip pavadinta), parodo dar, kaip „šioji daina skamba lietuviškai" (śpiew ten brzmi po litewsku, pusl. 55). Čia ją kartojame, tik nelaikome jos lietuviška daina: 1) Kolbergas, kaip matome, lyg vertimą (gai net ne savo) ją paduoda, 2) nerodo, kur būtų ją užrašęs, nors prie kitų dainų jis tai žymi, 3) niekur neužeiname jos atmainų.

Klb (1860)

Hóla juns, maží paukštėlej, aš nóriu z(ž)iánitis,
strázas tegùl bałnó žírga, ans tur ziła (ziła?) plóščiu.
Bóbras su kiaúnu kiapùre bus músu furmónu,
zuikís su lengviùms kójoms bus laufrù.
Łakštingáła su čístu bałsù gisméles tur gidóti,
šárka, kurí visadós šokinié, tur tancù rundíti.
Vilks su sáva díde trúba gráis ant dudós,
meška su didelòms łápoms medžiùs tur skalditi.
Kruks su kréjva kuprà vándeni tur nešióti.
bledíngie su báltu kvartùku tur indus płáuti.
Voveris su drúkta údega tegùl stáła šlústa,
Tapi su gražiá sùknia gal tyktéj viéna pri mána pačiós siedieti.

Neatkreipęs dėmesio, jog pati šio teksto kalba, su liaufru, kruku, bobru, lapomis ir pan., nėra dainų, tik šiaip dvaro „kukninė" (žianitis, furmonas, čistas, tancis, truba, duda, kvartukas, suknia), J. Lautenbach (Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, Jurjev, 1896 m., pusl. 88—89) lietuviškąjį tekstą deda daina greta su Rėzos latviškuoju tekstu (net nežymi Rėzai Bergmanio šaltinio), tepataisęs strazą į strazdą. Dar kartą pažymime, jog „Holia jūs, maži paukšteliai" yra Kolbergo ar Kolbergui parūpintas latviškos dainos lietuviškas vertimas (vertėjo tarmei charakteringa: juns, paukštelej, zuikís, gismelė, gidoti, rundyti, udega, šlusta) per vokiškąjį ir lenkiškąjį.

a Rz, I, II — Des Wolfes Hochzeit, VIII — Die Hochzeit des Wolfes, VII be vertimo.
b Rz — Fasz voll Alus, Ns — Mit 'nem groszen Bierfasz.
c Rz, Ns — dem armen Wicht.
d Rz — Das Stachelthier ist Freysmann, Ns — Freismann ist del Igel.
e Rz — Brautführer, Ns — Brautbegleiter.
f Rz, Ns — der Iltis.
g Rz, Ns — den Maisch.
h Rz, Ns — den Hopfen.
i Rz — Der Stier, Ns — Öchslein.
k Rz, Ns — der Kater.
l Rz — Der Storch, Ns — Störchlein.
m Rz — machte Harfenspiel, Ns — schlägt die Cyther.
n Rz ir Ns meškai ir lokiui vienodai Der Bär taiko.
o Rz — blies die Posaune, Ns — trompetet.
p Rz — der Wolf, Ns — Wölflein.
r Rz — Der fröhlich war, Ns — voller Freude.
s Rz, Ns — mit der Muhme.
t Rz, Ns — Fell.
u Rz, Ns — dem Hirten.
v Rz, Ns — ein Pelz.

21. Žvejų mergatė[1a].

Rz, I, II — **Žwejû Mergate (Mergatė)**, X be antraštės.

Į žvejus[2] jočiau,
žvejus[3] lankyčiau,
žvejų mergatę vesčiau[4].
Žvejų mergatė,
pajuodakatė[b],
nemok trijų darbačių:
nei plonai verpti,
nei tankei austi,
nei drabužes[5c] rėdyti[d];
o ji tikt moka
laive[6e] sėdėti,
baltas rankas[7] mazgoti.
„Laive[6f] sėdėjau,
tinklužį traukiau,
baltas rankas[7] mazgojau[8].
Ai baltos, baltos
mano rankatės,
kasdien ant vandenačių![9]
Ai vargios, vargios[g]
mano dienatės,
o bus ir dar vargesnės!
Vargas ant vargo[h],
bėda ant bėdos[10i]
ant vandenų mergatei".
„Ai bati, bati[11k],
batuži mano,
perleisk[12] ma(n) tavo mergytę!"[l]
„Veikiaus perleisčiau[13]
daug mierų lauko,[m]
ne kai mano mergytę"[14n].

II — Į zewejus. Rz, I, II, X — joczau, Kr — jocziau, Kl — jočiau.
II — Sweius. Rz, I, II, X — lankyczau, Kr — lankycziau, Kl — lankyčiau.
II — Szwejû (Rz, I, II — Žwejus, Žwejû). Rz, I, II — wesczau, Kr — wescziau, Kl — vesčiau.

X — pajodakkate, I, II, Rz № 21 — Pajůdakkate, Kr, Kl — Pajů(o)dakate, Ns — Ta jůdakate. Rz № 9 — Pajůdekate.
Rz, I, II, X, Ns — Darbaczů, Kr, Kl — Darbacziû (darbačių).
Rz, I — Ne (kitose eilutėse: Ney). X — Ney mok ji áusti, ney plonay verpti, — Ne stakles taisyti, ne Drobe redyti. Rz, [I, II, X, Kr, Ns — ney, plonay, tankey.
Rz, I, II, X — redyti.
X — Ji tikt moka.
II — užbr. Laiwuzej'.
X — Ir Laiwą, Tinklužę tráukti. Ns — Laiwaczo sznurus traukti, A. L. — Laiwužį nuwaldyti.

Rz, I, II — Tinkluže, X, Kr, Ns, Kl — Tinkluži.

X, II, Ns — Ey, Rz, I, Kr — Ay, Kl — Ai. X — baltas, baltas.
Ns — rankeles.
X, II — po Wandinaczu, Rz, I — ant Wandenaczû, Kr — ant Wandenacziû (Kl — ant vandenačių), Ns — ant wandenaczo.
X, Ns — Ey, II — Ei, Rz, I, Kr — Ay, Kl — Ai. X, II, Ns — warges, warges, Rz, I, Kr — Wargas, Wargas, Kl — vargias, vargias.
Rz, X, I, II, Kr, Ns, Kl — Dienates (dėnates, dienates).
Ns — daug wargesnes.

I — ant Pedôs (išversta, žinoma, auf Elend).
Kl — Ant vandenių.
X, II, Ns — Ey, Rz, I, Kr — Ay, Kl — Ai. Rz, X, I, II, Kr — Batti, Batti, Ns — Bati, Bati, Kl — baty, baty.
X — Battužį, Rz, I, II, Kr — Battuži, Ns — Batuži (Kl — Batuži [eilutės pradžioj, bet prieš tai — baty]).
Rz, X, I, II — ma, Kr — mą, Ns, Kl — man. Ns — tą. X — Mergate.
X, Ns — perleisczau.
X, II — taw (Taw) Mierą (Miera), Rz, I, Kr, Kl — Daug mierų, Ns — Trjs ubus.
X, Ns — kaip. Ns — sawo. X — Mergate.

[1] Rz 1825 m. pusl. 72 ir 74 (vokiškas vertimas pusl. 73 ir 75). Kr 1843 m. pusl. 78 ir 80 (№ 21). Ns 1853 m. № 186 (suderinta Rz № 9 ir № 21). Kl 1905 m. pusl. 303 (pridėjimų № 73). Rz Msc 36 I № 21, Rz Msc 36 II № 32, Msc X № 12 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen; dvieillai posmai).

Rz pusl. 358: „Aus der Gegend von Kaukėnen zwischen Rusz und Tilsit". Vadinasi, nesiremta Plyviškių Ostermejeriu, tik nežinomu mums užrašu iš Kaukėnų bažnytkaimio.

[2] Rz — I, žwejus, Kr — Į, Žwejùs.

3 Kr — Žwejùs.

4 Ns visą pirmąjį posmą išleidžia (jie yra Ns № 93 ir Ns № 94, tik su — žwejû žentelis buczau). Šiaip pirmi 4 posmai lygintina su Rz № 9 (*Laivas*: Į šilą ėjau) 9—12 posmu.

5 Kr — Drobužės.

6 Kr — Láiwe.

7 Kr — Báltas Rankàs.

8 Po to Ns — Jů wėjas puta, — Jů laiwas bėga, — Raudin' mano szirdlę.

9 Po to X — O skaistus, skaistus mano Weidužei, — Kas Dien Wejužio pûsti; II — O skaistus skaistus — Mano Weidužei — Kas dien Wejužio pūsti; Ns — Ey skaistus skaistus — Mano weidužei, — Kasdėn wėjužio pusti.

10 Kr — Bėdà ant Bėdôs.

11 Rz, Kr, Ns laiko tai asmens vardu ir rašo didžiąja raide. Ns savo žodyne, jį paminėjęs, jo visai neaiškina, o Kr lietuv. vokiš. žodyne rašo: batis, -čio Freund, Kamerad (in einer Daina). Bene reiktų sugretinti su (ir sen.) rusų batia (batiuška) — tėvas, ukr. bat'ko — tėvas?

12 Kr — Pérleisk.

13 Kr — Weikiaùs pérleiscziau.

14 Po to Ns — Trįs ubus lauko — Wėnam metukui, — Wėnam tikt rudenukui. Mano mergytę — Wisam amžukui, — Wisam amžio metukui.

a Rz, I, II — Das Fischermädchen (Fischer Mädchen).

b Rz — Schwarzbraun von Augen, Ns — Mit schwarzen Augen.

c Rz, Ns — Leingewand.

d Rz — nähen, Ns — ordnen.

e Rz, Ns — Im Kahn.

f Rz — Im Kahne, Ns — Im Nachen.

g Rz — Ei Kummer, Kummar sind meine Tage (Ay Wargas, Wargas, mano Dienates), Ns — Ach trübe, trübe sind meine Tage (Ey warges, warges mano Dėnates).

h Rz — Kummer auf Kummer, Ns — Sorg' auf Sorge.

i Rz, Ns — Elend auf Elend.

k Rz, Ns — Ei Batti, Batti, — Mein lieber Batti.

l Rz — die Tochter, Ns — das Mädchen,

m Rz — Viel Hufen Feldes (nors lietuv.: Daug Mierû Lauko), Ns — Drei Hufen Landes (liet. Trįs ubus lauko).

n Rz, Ns — die Tochter.

22. Šokėjatė[1 a].

Rz, I, II — **Szokėjate (Szokejate)**, X be antraštės.

Ko bernytis[b] verkia[2],
ko jaunasis[3c] verkia?[2]
Verkia[2] gavęs mergužatę[d]
didę šokėjatę[e],
Kai kitos verpė,
kai kitos burzdė,
tai mano mergytė[f]
karčiamėlyj[g] šoko.
Kai kitos audė[4],
kai kitos siuvo[5],
tai mano mergytė[f]
klėtyj'[h] skanei miegojo.
Kai kitos tiesė,
kai kitos baltavo,
tai mano mergytės[f]
vindužis[6i] dejavo.

Ns — Ko werk' bernytis?
Ns — Ko werk' jaunasis? X — Jaunassis.
Ns — Werk' gawęs mergužę.
Rz, I, II, X — Diddę.
Rz, I, II, X — kittos. Ns — werpja.
Rz, I, II, X — kittos. X, II — burszke, I — barszke, Rz, Kr, Kl — burzde, Ns — burzda.
Kl — Karčiamėlėj'. Ns — šoka.
Rz, I, II, X — kittos. Ns — audza.
Rz, I, II, X — kittos. Rz, I, II — suwe, Kr — suwo, Kl — siuvo, Ns — suwa, X visas šis posmas apleistas.
X — Kletcze. Rz, I, II, X — skanney, Kr, Ns — skaney, Kl — skaniai. Ns — mėgsti (= miegti).
Rz, I, II, X — kittos. Rz, I, II, X — tėse, Kr, Kl — tiese, Ns — tęsia.
Rz, I, II, X — kittos. II — ballawo, Ns — baltoj'.
Ns — dejoja.

[1] Rz 1825 m. pusl. 76 (vokiškas vertimas pusl. 77). Kr 1843 m. pusl. 82 (№ 22). Ns 1853 m. № 42. Kl 1905 m. pusl. 322 (pridėjimų № 112). Rz Msc 36 I № 22, Rz Msc 36 II № 36, Msc 37 X № 9 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen).

Rz pusl. 358: „Aus der Insterburger Gegend". Kadangi Ostermejerio Plyviškiai yra Įsručio apylinkėje ir čia Rz yra artimas Msc X tekstui (išskyrus — Kai kittos suwe, ko X trūksta), tenka Ostermejerio tekstas palaikyti pagrindiniu Rz šaltiniu.

[2] Kr — wèrkia.
[3] Kr — Jaunàsis.
[4] Kr (ir X) — áude.
[5] Kr — sùwo.
[6] Kr — Windùžis.

a Rz, I, II, — Die Tanzlustige.
b Rz — der liebe Jüngling, Ns — der Knabe.
c Rz — der zarte Jüngling, Ns — der junge.
d Rz — eine Braut, Ns — ein Mädchen.
e Rz — von zu groszer Tanzlust, Ns — die dem Tanz ergeben.
f Rz — mein Mägdlein, Ns — mein Mädchen.
g Rz — im Gasthof, Ns — in dem Krug.
h Rz — in der Kleete, Ns — in ihrer Kammer.
i Rz — der Rokken, Ns — Rocken.

23. Puikoratis[1] [a].

Rz, I, II — **Puikoratis**, X be antraštės.

Aš turėjau mažą brolį,
bet didelį puikoratį[b].
Jis turėjo bėrą[c] žirgą
aukso patkavatėms.
Kai jis jojo per pievatę,
pievužė linkėjo.
Jis užmynė dobilatį,
dobilatis suteškėjo[d].
Kai jis jojo per laukatį,
laukužis bildėjo.
Kai jis jojo per šilatį[e],
šilužis skambėjo.
Jis užmynė šile[2] šiekštą[f],
kad žievulėlei lėkė[g].
[Kai jis jojo per kalnatį,
kalnužis bildėjo.]
Jis sutiko mergužatę,
baltą lelijatę.
Jis jai davė labą rytą,
ji jam nei žodatį.
Jis jai kėlė kepuratę,
ji jam[h] vainikatį.

Rz, I, II, X — turrėjau. X — maža Broli, nedidelį.
Rz, I, II, X, Kl — Bet didelis Puikoratis (puikoratis), Kr — Bet didelį Puikoratį, Ns — Didį puikoratį.
Rz, I, II, X — turrėjo.
X — patkawates.
II, X, Ns, Kl — Kai, Rz, I, Kr — Kad. X — joje.

Rz, I, II, X — Důbilatę, Kl — dobilatę, Kr — Důbilatį, Ns — dobilatį.
X — Dobilate, II — Žyboklėle, Rz, I — Důbilatę, Kr — Důbilatis, Ns — Žybokles (sutėszke), Kl — Dobilatę.
X — joje per Laukatę. II užbr. — Kai jis joje per Laukatę, Szillele Laukužis bildėjo. Ns šį posmą deda po posmo — Jis užmynė Šile Šiekštą.
X — joje per Szillate, II — joje Szillate.

X — Szewulelei. II — Žewelei (Ns — žėweles), Rz, I — Žewulelei, Kr, Kl — Žewulėlei (ževulėlei).
Šis posmas tėra tik II ir X (jojė).

Rz, I, II, X — sutikko. X — Mergužate, II — Marguzate, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Mergužatę (mergužatę).
II, X — Balta ir raudona. Ns — baltą ir raudoną, Rz, I, Kr, Kl — Baltą Lelijatę (lelijatę).
Rz, I, II, X, Kr, Ns, Kl — jei.
Rz, I, II, X, Kl — ne, Kr, Ns — ney.
Rz, I, II, X, Kr, Ns, Kl — jei. II — Keppurale, Rz, I, X — Keppurratę.
I — Wainikkatį.

[1] Rz 1825 m. pusl. 78 ir 80, vokiškas vertimas pusl. 79 ir 81. Kr 1843 m. pusl. 84 (№ 23). Ns 1853 m. № 63. Kl 1905 m. pusl. 299 (pridėjimų № 61). Rz Msc 36 I № 23, Rz Msc 36 II № 35, Msc 37 X № 8 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen).

Rz pusl. 358: „Aus der Insterburger Gegend". Turbūt, Rz naudotasi Ostermejerio tekstu, kiek jį pakeitus (išleista posmas apie kalnatį, pakeista — baltą ir raudoną — baltą lelijatę).

Šiai dainai netrūksta atmainų Mažojoj, bet ir Didžiojoj Lietuvoj jų yra, pvz. Daukanto 1846 m. № 26 (Brolis Puikorėlis, viet. Gz 10 D 18 posmų), F. Zschokkes iš Stalupėnų apyl. („Neue Preusz. Provinz. Blätter" 1849 m., pusl. 401 № 39, Jaunikkis: Asz turėjau brolužėlį mažą nedidelį, palyg. Ns № 64), Kl (užr. 1888—1894 m.) №№ 221 (Kai aš buvau jauns, nevedęs, didis puikiurėdis — iš Rukų par.), 222 (Kad aš buvau jauns, nevedęs, didis puikauninkas — iš Katyčių par.), 223 (Kai aš buvau mažas vaikas, vygužėj gulėjau — iš Kretingos par.), 261 (Kai aš buvau jauns nevedęs, didis puikūnėlis — iš Piktupėnų par.), 277 (Kai aš buvau maž' vaikelis, vygužės vygiavau — iš Lenkviečių par.), 433 (Aš turėjau brolytį mažą, nedidelį, ale didį puikorėlį — iš Kraupiškio par.) ir pan.

[2] Kr — Szilė.

a Rz, I, II — der Hoffärtige.
b Rz — doch von groszer Hoffart, Ns — aber voller Dünkel.
c Rz — hellbraunes, Ns — braunes.
d Rz — zerschellte, Ns — knickte ab.
e Rz, Ns — durch die Haide.
f Rz — das Holz der Haide, Ns — die Haidenhölzer.
g Rz, Ns — die Rinden.
h Rz — für ihn, Ns — vor ihm.

24. Siratėlės rauda[1a].

Rz, I — **Sirratelės Rauda**, II — **Mergate Wargdienele.**

Aš vargdienėlė[b],
aš siratėlė,
papratus vargti
vargadienėlė;[c]
kad aš turėčiau
nors motinėlę,
užtarėjėlę!
[Mano močiutė,
užtarėjėlė,]
jau senei gul
aukštam[2] kalnelyj'.
Ant jos kapelių
rūtų raselė
taip gražei šviečia
kai sidabrėlis.

Rz, I, II — Asz Sirratele!

Rz, I, II — Wargadienele (Kl — vargadienele), Kr — Wargû-Dienelę, Ns — Naktį dėnelę.

Ns — Butu moczute.

Rz, I, II — Užtarajele. Ns — Užtarėjele.

Šios dvi eilutės tėra tik II.

Rz, I, II — senney, Kr — seney (Kl — senei), Ns — Ji gul jau senay. Kr — guli.

Kr, Ns, Kl — Kapelio (kapelio).

II — Rassale, Ns — Rutužes auga — Ant jôs kapelio — Rutû rasele.

II — Kaip.

1 Rz 1825 m. pusl. 82, vokiškas vertimas pusl. 83. Kr 1843 m. pusl. 86 (№ 24). Ns 1853 m. № 67. Kl 1905 m. pusl. 345 (pridėjimų № 163). Rz Msc 36 I № 24, Rz Msc 36 II № 54.

Rz pusl. 358: „Aus der Insterburger Gegend". Rz šaltinis nežinomas; šiaip pažymėjimams Aus Insterburger Gegend paprastai Rz tekstu artimiausias esti Ostermeyer, Pliwiszkėmen. Šiaip Rz tekstas čia aiškiai apgadintas (7+6 eilutės), ką jis savo Msc II mėgino kiek taisyti beartindamas 8 eilučių posmui (7+8), bet pirmojo posmo (7 eilutės) neišlygino. Kr, paprastai bemaž netaisęs Rz teksto, šį kartą ir keliose vietose jį taisė (Wargû-Dienelę, guli, kapelio). Ns padaro 4 posmus (4+4+4+4 eilutės), tekstą kiek išlyginęs. Kl ir linkęs čia ketureiliam posmui (4+3+4+4) ir pasekęs Kr — kapelio.

Gimininga šiai dainai, lyg jos tęsinys, Ns № 68 (Ten auksztame kalnelij', — Ten auksztame kapelij' — Cze gul, cze gul mano moczute — Ten auksztame kapelij' ir tt.), iš dalies Rz № 7 (į girę mane siuntė, palyg. Ns № 69, 70, 71, 72, pagaliau net 77). Rz № 24 atmaina tenka laikyti pilnesne daina Kl (užr. 1888—1894) № 520 (Aš vargdienėlė — Lazdynų par.).

2 Kr — Auksztàm.

a Rz, I — Der Waise Klage, II — Das arme Mädchen.
b Rz — armes Mägdlein, Ns — armes Mädchen.
c Rz — In bitterm Elend, Ns — Bei Nacht, bei Tage.

25. Pažadėjimas[1a].

Rz, I — **Pažadėjimas (Pazadėjimas)**, II — **Žaddėjimas**, III be antraštės.

Per šilelį[b] jojau,
šile[2c] šėką[d] pioviau,
ant juodo laivelio[e]
žirgužį[f] pašėriau.

Rz, I, II, III — Per Szillelį.
Rz, I, II, III — Szille. Rz, I, II, III, Kr, Ns — pjowiau, Kl — pjoviau.
III — Ant joda.
III — Žirgužži, II — Žirgužžį, Rz, I — Zirguzį, Kr, Ns, Kl — Žirgužį. Rz, I, II, III — paszėrau.

Šėkužis pavyto,
žirgužis pailso, —
tikrai nenujosiu
pas žalią kiematį[g]

II — Žirguzis, Rz — Zirgužis ir pan.
Rz, I, II, III, Kr, Ns — Tikray. Rz, I, II, III, Kr — ne nujosu, Ns — ne nujosiu.
III — pas sawo Mergelę, II — Pas sawo Mergytę, Ns — Pas sawo mergytę, Kl — Per žalią kiemelį.

„Tu merguže mano,
lelijate mano,
ar tu negirdėjei
šile[2h] žirgą žvengiant?“

III — Mergužile mano, II — Merguzele mano, Ns — Mergužyte mano, Kl — Tu mergyte mano.
II, III — Lelijele mano, bet Ns ir kt. — Lėlijate mano, Kl — Lelijyte mano.
II — Ar tu ne girdėjau.
Rz, I, II, III — Szille.

„O jei ir girdėjau,
ale[3] neatspėjau, —
dar aš pasiliksiu
prie mano močiutės“.

III — O jey ir asz girdėjau, Kl — Jei aš ir girdėjau.
Rz, I, II, III — Alle.
Rz, I, II, III, Kr, Kl — pasiliksu.
Rz, I, II, III — Moczuttês, Ns — moczutês, Kr — Mocziutês, Kl — Prie savo močiutės.

Senai motinėlei
patalėlį klosčiau,
patalėlį klosčiau,
galvužėlę glosčiau!

II, III — klosczau, Rz, I, Kr — klocziau, Ns — kloczau, Kl — klosčiau.
II, III — klosczau, Rz, I, Kr — klocziau, Ns — kloczau, Kl ši eilutė apleista.
II — Galwuzelį. Rz, I, II, III, Ns — glosczau, Kr — glosczіau, Kl — glosčiau.

„Meldžiu[4], mamužėle,
mano garbužėle[i],
nežadėk dukrytę
nelabam[5k] bernyčiui!

Rz, I, II, III, Kr — Meldziu, Ns — Meldzu, Kl — Meldžiu.

III — Ne žaddek Moczutte, II — Ne zaddek durytę.
III — ne lubam Berniczui, Ns — Nelubam bernyczui.

Kad tu pažadėsi
nelabam[5k] bernyčiui,
tankei atlankysiu,
graudžei suvirkdysiu[l].

III — ne lubam Berniczui, Ns — Nelubam bernyczui.
Rz, I, II, III, Kr, Ns — Tankey, Kl — Tankiai. Rz, I, II, III, Kr — atlankysu, Ns, Kl — atlankysiu.
Rz, I, II, III, Kr, Ns — Graudzey, Kl — Graudžiai. Rz, I, II, III, Kr — suwirkdįsu, Ns — suwirkdįsiu, Kl — pravirkdysiu.

Kad tu pažadėsi
labamjam[6m] bernyčiui,
retai atlankysiu,
meilei pakalbėsiu“.

Kl — O kad pažadėsi.
III — lubamam, Rz, II — Labamam, I — Labammam, Kr — Labamjam, Ns — Lubamjam, Kl — Mylimam.
II — Rettay, Rz, I, III, Kr, Ns — Retay, Kl — Retai. Rz, I, II, III, Kr — atlankysu, Ns, Kl — atlankysiu.
Rz, I, II, III, Kr, Ns — Meiley, Kl — Meiliai. II, III — pakalbysu, Rz, I, Kr — pakalbėsu, Ns — pakalbėsiu, Kl — pakalbysiu.

1 Rz 1825 m. pusl. 84 ir 86, vokiškas vertimas pusl. 85 ir 87. Kr 1843 m. pusl. 86, 88 ir 90 (№ 25). Ns 1853 m. № 190. Kl 1905 m. nekartoja Rz, bet pusl. 109 (№ 214) duoda 1888—1894 m. Širvintos par. užrašytą atmainą ne kuo besiskiriančią nuo Rz teksto ir vietoj 8 posmų po 4 eiles turinčią 4 posmus po 8 eiles (trečiame posme tik 7 eiles, nepakartojus — Patalėlį klosčiau). Rz Msc 36 I № 25, Rz Msc 36 II № 55, Msc 37 III № 11 (Bildviečių lietuvninkų dainos).

Rz pusl. 359: „Aus Bilderweiczen bei Stalluppönen". Beabejo, atsiremta Msc 37 III, kaiką išlyginus. Palygintina dar Kr 1820 m. užr. № 3 (Grammatik der littauischen Sprache, 1876 m. pusl. 452), Schl 1857 m. pusl. 34—35, Bartsch 1876 m. (užr. 1857 m.) № 34, Juškos Liet. Svodb. Dainos № 453, 692 ir pan.

2 Kr — Szillė.

3 Kr — Alė.

4 Kr — Meldziù.

5 Kr — Nelabám.

6 Kr — Labámjam.

a Rz, I — Die Zusage, II — Die Zusagung, III be vertimo.

b Rz — Durchs Fichtenwäldchen, Kr — Durch die Haide, Ns — Durch die Heide.

c Rz — Im Wäldchen, Kr — In der Haide, Ns — im Walde.

d Rz — Heu, Ns — Gras.

e Rz — Ans schwarze Nachen, Ns — Auf dem dunklen Kahne.

f Rz — Mein Rosz, Ns — mein Pferdchen.

g Rz — Dörfchen.

h Rz — Im Fichtenwalde, Kr — In der Haide, Ns — Im Walde.

i Rz — o Ehrenwerthe, Ns — hochgeehrte.

k Rz — einem bösen Freier.

l Rz — (werde) bittere Thränen weinen, Ns — Dich zu Thränen rühren.

m Rz — Einem guten Freier, Ns — Einem lieben Freier.

26. Tekėjimas už vyrą[1a].

Rz, I — **Tekkėjimas už Wyrą** (Kr — **Tekėjimas už Wyrą**), II — **Tekkėjimas už Wyro**, X be antraštės.

Kas nor varguž̨į[b] vargti
ir ašarėlių braukti,
tekėk už būro vaiką,[c]
baudžiauninko[2] svaitelį[d].

X — Warguž̨i, II — Warguzį, Rz, I — Warguže, Kr — Warguž̨i (Ns — warguž̨i).

Rz, I, II, X — Tekkėk. X, II — Waika, Rz, I, Kr — Waiką, Ns — Waiko (palyg. Juškos Svod. dain. № 391 — už Baudžiau-[ninką, bet № 401 — už baudžiaudinku = -ko).

X — Už Buro Swaiteli (lyg pagadinta — Suniteli), II — Už Buro Suniteli, Rz, I, Kr — Baudz(i)auninko Swaitelį, Ns — Baudzau-[ninko sunelio, A.L. — Tekėk už nabagelį, — Baudzauninko sunelį (Accusativ unrichtig, pusl. 351).

Išeis į baudžiavatę,[3e]
į margąjį dvaratį,[f]
paliks mane beverkiant,
už girnelių[g] bestovint.

X, II — Baudzawati, Rz, I — Baudzawatę (Kr — Baudziawatę, Ns — baudzawatę).

Rz — Diwaratį (rankraščiuose Rz visur — Dwaratį).

Rz, I, II, X — mannę.

Pareis iš baudžiavatės,[e]
iš margojo dvaračio,[f]
parneš's gražių žodačių
ir gailių ašaračių.

Rz, I, II, X — Baudzawatês, Kr — Baudziawatês, Ns — baudzawatês,

X — Dwaratczo.

Rz, I, II, X, Kr — Parnesz's (= Parneš jis?), Ns — Parnesz. Rz, I, II, X, Ns — gražû, Kr — gražiû. X — Žodatczû, Rz, I, II X — Aszaratczû, Rz, I, II — Aszeraczû, Kr — Aszaraczių, Ns — aszaraczû. [— Žodaczû (Ns — žodaczu), Kr — Žodacziû.

Kas nenor vargą[b] vargti
nei ašarėlių braukti,
tekėk už varto vaiką,[h]
už varto sūnytėlį.[i]

X — Warga, Rz, I, II, Kr — Wargą (Ns — wargą),

Rz, I, II, X, Ns — Ne, Kr — Ney.

Rz, I, II, X — Tekkėk. Rz, I, II, X, Kr — Waiką, Ns — waiko.

X — Suniteli, I, II — Sunytelį, Kr — Sunytėlį, Rz — Sunytelų, Ns — sunytelio.

Išeis jis į giratę,
į žalią beržynatį,[j]
paliks mane bemiegant
perynužeis[k] užklojęs.

II, X — Girratį, Rz, I — Girratę, Kr — Giratę, Ns — giratę.

Rz, I, II, X — Berzinatį (X — -ti), Kr — Beržinatį, Ns — beržynatį.

Rz, I, II, X — mannę.

Ns — Perynužem's.

Pareis jis iš giratės,
iš žalio beržynačio,[j]
parneš raibų[l] paukštačių
ir meilatės žodačių.

Rz, I, II, X — Girratês, Kr — Giratês, Ns — giratês.

X — Isz žalos Beržinatês, II — Isz zalôs Beržinatês, Rz, I — Berzinaczio, Kr — Beržinaczio, Ns — beržynaczo.

Rz, I, II, X — Pauksztaczû, Ns — pauksztaczû, Kr — Pauksztacziû.

X — Ir meilû Žodatczû. Rz, I, II — Žodaczû, Ns — žodaczû, Kr — Žodacziû.

[1] Rz 1825 m. pusl. 88 ir 90 (vokiškas vertimas pusl. 89 ir 91). Kr 1843 m. pusl. 90 ir 92 (№ 26). Ns 1853 m. № 201 (A. L. pusl. 351). Rz Msc 36 I № 26, Rz Msc 36 II № 33, Msc 37 X № 14 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen).

Rz pusl. 359: „Aus Pliwiszkėmen zwisczen Taplakken und Insterburg". Rz rėmėsi čia Plyviškių Ostermejeriu kaiką pakeitęs. Atmainas palyg. Kl 1905 m. (užr. 1888—1894 m) №№ 359 (Priekulės par.), 360 (Plaškių par.) arba Juškos Svodb. dainos (užr. 1865—1870 m.) №№ 393, 401.

[2] Kr — Baudziáuninko.

[3] Anmerkungose pusl. 314 Rz rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Lietuvininkai pasako baudžiavą (Schaarwerk) ypatiškai (= ypatingai) parodydami jos vargą (Plage), baudą (Züchtigung). Daugelio dienų prapuolimas savo lauko apdirbimui, kelionė per kelias mylias, nežmoniškas (inhumane) apsiėjimas — viskas darė baudžiavą (Frohndienst) labai sunkią. Donalitius ją aprašo Metuose, II giesmėj 147—165 eil." (1818 m. Rėzos leid.) „labai gyvai (mit sehr lebhaften Farben). Nuo 1809 m. toji baisenybė (schreckliche Uebel-Dank) garbingo ir teisingo Pričkaus Viliaus III Prūsuose panaikinta ir Lietuvoje nebegirdėti panašių dainų; nebedreba jaunoji, jog ištekėsianti už baudžiauninko sūnaus".

a I — Mädchenheirath, II — Die beste Heirath, Rz — Die Verheirathung.
b Rz — Kummer, Ns — Elend.
c Ns — Bauerbusch (Rz neverčia).
d Rz — des Schaarwerksohnes Gattin, Ns — zum Schaarwerksohne.
e Rz, Ns — Schaarwerk.
f Rz — Hof, Ns — Herrnhof.
g Rz — bei der Quirdel, Ns — an der Mühle.
h Ns — zum Jägerburschen (Rz neverčia).
i Rz — des Waldwartsohnes Gattin, Ns — zu des Jägers Sohne.
j Rz — Birkenwäldchen, Ns — Birkenhain.
k Rz — mit dem Pfühle, Ns — Mit Betten.
l Rz — braun, Ns — bunte.

27. Mėnesio svodba[1a2].

Rz — **Mėnesio swodba** (= Kr, Gis — **Mėnesio Swodba**), I — **Menesio Newiernybe**, IX be antraštės.

Mėnuo saulužę vedė
pirmą pavasarėlį[b].
I, IX — Pirmam Pawasarelij'. IX, be to, dar eilutė: (Szwaigždeles szokterejo).

Saulužė anksti kėlės,
Rz, I, IX — angsti. Gisevius — anksti rytą (keles').

mėnužis atsiskyrė.
IX — Menů (tik) ikki (temstant) pritemus, I — Menužis ikki temstant.

Mėnuo viens vaikštinėjo,
IX — (Mėnů) Nakczej wiens waiksztinedams.

aušrinę[c] pamylėjo.
Rz, I, IX — Auszrinnę.

Perkūns[d] didei supykęs
Rz, I, IX, Kr, Ns — didey, Gis — diddey.

jį kardu[3] perdalijo:
IX — (Aptamsinnes) (Atsimainantis) (jo Wada) (Su) Kardu ji perdalijo, I — Kardù jį perdallijo, Rz, Kr, Ns, Gis — Jį kardu per[dalijo (perdallijo, perdalijo).

„Ko saulužės atsiskyrei?
IX — (Kodel) O ko Sauluže (pastojes) (leisdams) palikkes, I — Kodėl Saulužę palikkęs, Rz, Kr, Ns — Ko Saulužės (Ns — Sau|lės) atsiskyrei. Schl: jetzt würde man sagen ko nuo (pusl. 3).

Aušrinę[c] pamylėjei?
IX — Nakcze wiens waiksztinėjei, Ns — wèn's naktij waiksztinėjei. Rz, I, Kr, Gis — Auszrinnę (-inę) pamilejei (pamylėjei).

Viens naktij' vaikštinėjei?"[e]
IX, Ns — Auszrinnę (Auszrinę) pamilėji (pamylėjei), I, Rz, Kr, Gis — Wiens Naktij waiksztinėjei.
Be to, dar Gis, Ns (iš Gis), Schl (iš Ns) — Szirdis pilna Smutnybės (smutnybės), bet ne Kl.

[1] Rz 1825 m. pusl. 92 (vokiškas vertimas pusl. 93). Kr 1843 m. pusl. 92 (№ 27). Ns 1853 m. № 2 (pakartojo Schl 1857 m. pusl. 3). Kl 1905 m. pusl. 334 (pridėjimų № 140). Msc 37 IX № 12. Ns dar rėmėsi, tai nurodydamas, Giseviaus Achtzehn Dainomis („Neue Preuszische Provinzial-Blätter", Band I. 1846 m., pusl. 250, № 12), iš kurio pasiėmė paskutinę eilutę, kurios nėra pas Rz (Szirdis pilna smutnybės), ir tuo išlygino 3 posmus po 4 eilutes; Gis savo atmainą, bemaž nieko nuo Rz nesiskiriančią, pažymi: Prökuls (Priekulė).

Rz pusl. 359: „Aus der Gegend von Piktuppoenen bei Tilsit". Nors Msc IX yra pažymėtas Hass(ensteino) Pikt(u)pp(oenen) Dainos oder Volkslieder der Litthauer, bet ten Mėnesio svodbos tekstas ne Hassensteino, tik Rėzos prirašytas ir lyg čia pat svyruojant nustatytas; Msc I kaiką perdirbo, o 1825 m. ir dar toliau nužengė. Gal buvo dar kitas Hassensteino lapelis su Mėnesio svodbos tekstu, kuriuo betgi Rz labai laisvai vertėsi? Be Giseviaus priekuliškės atmainos, teturime tą vieną Rz tekstą, tuo tarpu latviams tai dainai gimininių atmainų netrūksta (palyg. Kr. Barono Latwju dainas, 1922 m. V. 2 tomas, Saulės, mėnesio, aušrinės, žvaigždžių skyrių pusl. 335—388, ypačiai № 33845[1], 33950 ir pan., taippat J. Lautenbacho Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m., pusl. 25 – 26, tik ten klaidingai Ns ir Schl tekstai keliami savarankiškom dainos atmainom). Savo Anmerkungose pusl. 314—316 dėl šios dainos Rėza pastebi (verčiame iš vokiečių kalbos): „Šitoje dainoje regimai bus užsilikusių pagoniškos mitologijos atbalsių iš prieškrikščionijos laikų. Saulė ir mėnuo kaip vyras ir moteris, dangaus dievo perkūno nubaudimas mėnesio neviernybės ir kitos idėjos, kurios yra visoje lietų giminėje (die durch den ganzen Lettischen Völkerstamm gehen), puolas tikrai tam čiesui, kai ji tebeslužijo dar paprastai notūrai (der rohe Naturdienst), tebegarbino dar saulę ir mėnesį, o taippat šventais laikė visokius žvėris kaip štai žalčius. Daugelis dievų vardų, minimų vėlesniųjų kronikininkų ir mitografų kaip Meletius*, Grunau**, Hartknoch***, Prätorius****, Ostermeyer*****, Strykovius******,

* Jonas Malecki (m. 1567): Epistola ad Georgium Sabinum de sacrificiis et idololatria veterum Borussorum, Livonum etc., 1551 m., arba Libellus de religione et sacrificiis idolatricis veterum Borussorum, Livonum, Litavorum, aliarumque gentium vicinarum, 1573 m.; sūnaus Jeronimo (1583 m.) perdirbinys Wahrhafftige beschreybung der Sudawen auff Samlandt etc. (apie 1562 m.). Rėza, turbūt, naudojosi šio rašto pakartojimu prof. M. Lilienthalio leidiny „Erleutertes Preussen", V t., 1742 m., pusl 701—721.

** Simano Grunau daug. 1515—1530 m. surašytoji Cronica und beschreibung aller lustigsten, nützlichsten und wahren Historien des namhaften landes zu Preussen tik 1876—1896 m. teišspausdinta. Rėza, be abejo, iš kitų bus Grunavą pažinęs — gal iš savo minimo Kr. Hartknocho (Selectae dissertationes historiae de variis rebus Prussicis. 1679 m.: De tribus veterum Prussorum diis majoribus Percuno, Picollo et Potrimpo), Ł. A. Baczko (Geschichte Preussens, 1799—1800 m.) arba A. F. F. Kotzebue (Preussens ältere Geschichte, 1808—1809 m.).

Kojalovičius* ir kiti, apgyvendino kraštą vandens —, girių —, namų —, lauko — ir kupčystės (verslo — Handel) didžiaisiais ir mažaisiais dievais (Dii majorum et minorum gentium) — Curcho, Patrimpo, Picollo, Occupirno, Swaixtix, Perdoitis ir tt., puolas tam čiesui, kai jau laukininkystė buvo įvesta ir tvirti namai buvo pabūdavoti (pastatyti). Jei Curcho buvo piūties (derliaus) dievas, o Potrimpo parodomas (wurde abgebildet) varpų vainiku, tas jau regimai rodo laukininkystę. Vieni greičiausia nuo kaimynų yra paimti, kiti bus tos pat dievystės įvairūs vardai (blosze Beinamen). Kadangi tačiau daugelis vardų, Hartknocho ir Ostermejerio paminėtų tarp lietuviškų ir senprūsiškų dievų, randasi dainose kaip Laima, Percuno, Bangputtis, Silla — Radikis (Girių dievas, gal gimininigas Radegastui?), Zemina (Žemės deivė), Giltinė (Mirties deivė) ir tt., tokie negali būt palaikyti kronikininkų esą pramanyti, bet toje giminėje bus kilę iš tų tikėjimų (aus dem Glauben), kurie tebegyvena dar jos lupose.

Nors šitos mitologiškos dainos taip, kaip jos dabar skamba (in der heutigen Gestalterscheinen), nevisiškai bus iš senovės užsilikusios (herrühren), bet vis dėlto kai kurie jųjų posmai tikrai yra senoviški. Tik žvilgterėkime čia duodamas lietuvių dainas ir latvių dziesmas arba zinges Wahro (Palzmareeschu uzeesmu krahjums, 1807) ir Bergmanio (Lettische Sinn — und Stegreifsgedichte, 1808), ir neabejosime šitokio pasakymo tiesa. Kai kurie vardai, seni išreiškimai ir pakrypimai (alte Ausdrücke und Wendungen) yra tokie, jog šiandien jie vargiai (kaum) bėra suprantami. Šitas nesupratimas tankiai yra priežastis praeities tyrinėtojų juokingų etimologijų, Kai kurie, kaip Praetorius savo Preuss. Schaubühne lietų giminės pradžią veda nuo Jėruzalės gyventojų, nes latvių daina prasidedanti Jeru, jeru žodžiais (latviškas vardas), kurie bus Jėruzalės miesto pirmosios zilbės (Anfangssylben — pirmieji skiemenys)**. Priegtam kas sakoma lietuviškoje dainoje apie mėnesio neviernybę, tas pat yra ir latviškoje. Bergmanio surinkime pusl. 42 šitaip skamba:

Saule menesi sacirte	Saulė mėnesį perdalijo
ar asaju zobeni,	aštriu kardu,
kam paņema auseklam	kam paėmė aušriniui
saderetu ligaviņu?	suderėtą mergaitę?

Cia saulė pati rodoma savo vyro neviernybės keršytoja; lietuviškoje dainoje keršija perkūnas. Čia aukseklis yra vyriškis (aušrinis), lietuviškoje moteriškė (aušrinė). Tačiau abiejų dainų mintis vienoda".

2 Kr — Swodbà.

3 Rz, Gis — Kardù, Kr — Kárdu.

a I — Des Mondes Untreue, Rz, Gis — Des Mondes Heirath, IX be vertimo.

b Rz — der erste Frühling, Ns — im ersten Frühling, Gis — der wonnige Lenz, Tetzner (Dainos, 1897 m., № 42: Perkun; ten pusl. 91 palyg. ir latvių daina) — im frühsten Lenze.

c Rz, Gis — den Morgenstern, Ns, Tetz — den Frühstern.

d Rz, Gis — der Donnergott, Ns — Perkunas, Tetz — Perkun.

e Šioji Rz—Kr trūkstamoji eilutė išversta: Gis — Dein Herz bleibt voll Liebe und Gram, Ns — Da war sein Herz voll Trauer, Tetz — Und trauernd stand er nun.

*** Kr. Hartknoch (m. 1687): Selectae dissertationes historicae de variis rebus Prussicis (1679 m.: De locis divinae cultui dicatis, De tribus veterumi Prussorum diis majoribus Percuno, Picollo et Patrimpo, De diis secundi et tertii ordinis, De sacerdotibus veterum Prussorum, De festis veterum Prussorum, De funeribus veterum Prussorum ir pan., vokiškai pakartota jo 1684 m. Alt und neues Preussen). Rz naudojosi tikriausia vokišku leidimu.

**** Math. Schulz-Praetorius (m. 1707): Deliciae Prussicae oder Preussische Schaubühne, išsp. tik 1871 m., bet ištraukos paduotos dar „Erleutertes Preussen" 1724—1725 m.

***** Gottfr. Ostermeyer (m. 1800): Ueber die 3 Gottheiten d. alten Preussen Perkun, Pykull u. Potrimp („Archiv der Deutschen Gesellschaft", 1793 m., IV. 299—307; palyg. S. Baltromaitis, Sbornik bibliografičeskich materialov, Izd. II, 1904 m., № 5017), dar Kritischer Beytrag zur Altpreussische Religionsgeschichte (1775 m.) ir Ueber den Götzendienst der Preussen („Preuss. Arch." 1790 m., 179—188 pusl.).

****** Mac. Stryjkowski: Kronika polska, litewska, żmudzka etc., która nigdy świata nie widziała (1582 m., greičiau II leidimas 1766 m.). Rėza bene labiau čia rėmėsi lotynišku Strikauskio atpasakojimu Kojalavičiaus knygoje Historiae Lituanae pars prima (1650 m.).

Alb. Kojałowicz (m. 1677): Historiae Lituaniae pars prima (1650 m.).

** Dar XVI amž. Karaliaučiaus šviesuomenėje kilus nuomonei apie prūsų ir lietuvių kilimą iš žydų (kun. Jonas Funk in Commentario ad Chronologiam suam, remdamasis Karaliaučiaus univers. prof. And. Ossianderio, m. 1552, nuomone, pasak Hartknocho Selectae dissertationes, pusl. 48 - 49), Sev. Goebel (Einfältiger jedoch gründlicher Bericht und Bedencken vom Ursprung des Agads oder Börnsteins, 1567 m., pasak to pat Hartknocho, pusl. 49—50) tikrino prūsus (sūdavus) savo senoje raudoje „jeru, jeru" kartojant, tuo Jėruzalę prisimenant. XVII—XVIII a. lietuvių istorijos ir kalbos žinovai atmetė šią nuomonę, „jeru" palaikę prūsišku žodžiu (geriu), nes, pasak Praetoriaus, prūsai prie dirbo labiau apie gėrimą negu apie Jėruzalę galvoję (klausimo literatūra nurodoma M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorijoje, 1919 m., pusl. 99). Pylypas Rugys (Ruhig) 1745 m. latvišką „jeru, jeru" pavertė „giriu, giriu", o K. J. Caspary pastaboje prie Zwey historische Disputationen 1755 m. pažymėjo savo girdėtą estų dainą „jerru, jerru", kurią iš jo ir Herderis išvertė Jörru, ein estnisches Lied (palyg. M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorija, pusl. 23—24).

28. Iškada darželyj[1a].

Rz, I, II — **Iszkada darželij'**, IX — **Iszkada**, X be antraštės.

„Dainuok, sesyte!
Ko ne dainuoji?
Ko rymai ant rankelių?
Rankeles užrymotas?“[2b]
„Kur aš dainuosiu?
Kur linksma[3] būsiu?
Yra darže iškada,[4]
darželyj' iškadužė:[c]
Rūtos numintos,
rožės nuskintos,
lelijos išlankstytos,[d]
rasužė nubraukyta“.
„Ar šiaurys pūtė?
ar upė aptvino?
ar perkūnas[e] griovė?[16]
ar žaibais mušė?“
„Ne šiaurys pūtė,
ne upė aptvino,
perkūns[e] negriaudams
su žaibais nemušė.[8]
Barzdoti vyrai[9g]
vyrai iš jūrių,[i]
prie krašto leidant,[j]
į daržą kopant,
rūtas[10] numynė,
rožes[11] nuskynė,
lelijas[12] išlakštė,[m]
rasužę nubraukė.[13]
O ir aš pati
vos išsilaikiau[14]
po rūtų pašakėle,[n]
po juodu vainikėliu“[15-16o].

Rz, I, II, IX, Kr, Ns, Kl — Dainok, Schl — Dainůk. Rz, I, II, IX — Sessyte.
Ns, bene išlygindamas iš antro posmo, — Kur ne. Be Schl, kiti — ne dainoji.
Ns, bene išlygindamas iš antrojo posmo, — Kur rymai.
Rz, I, II, IX, Kr, Ns, Kl — Rankeles užrymotas (II — užrymotus).
Rz, I, II, IX, Kr, Kl — dainosu, Ns — dainosiu, Schl — dainůsiu.
Rz, I, II, IX, Kr, Kl — busu, Ns, Schl — busiu.

Rz, I, IX, Kr, Ns — Darželij', II — Darzelej', Schl — daržely, Kl — Darželyj'.

IX — iszlankstytos, II — iszlanstytos, Rz, I, Kr, Ns, Schl, Kl — iszlaksztytos (išlakštytos).
Rz, I, II, IX — Rassuže. Rz, I, II, IX, Ns — nubraukįta, Kr — nubraukita, Schl, Kl — nubraukyta.
Rz, I, II, X, Kr — Szaurys, Ns, Schl, Kl — sziaurys (šiaurys). X — pu(czia)te.
Rz, I, II, X — Uppe. X — twinno (Ns — twino), Rz, I, II — aptwinno (Kr — aptwino, Schl, Kl — aptvino).
X — O ar Perkunas grau(dams) jo, II — O ar Perkunas graudams (užbr. — žengdams), Schl iš Ns atmainos — o ar Perkunas graudams, [Ns — Ar Perkunas atgrowe, Rz, I, Kr — Ar Perkunas growe, Schl, Kl — ar (Ar) Perkunas (perkunas) griovė.
II, X, Schl iš Ns atm. ir Ns — Ugnies streluzes (strėlužes) szowe (szove), Rz, I, Kr, Schl, Kl — Ar Žaibais (žaibais) musze (muszė, muše).
X — Szaures, Rz, I, II, Kr — Szaurys, Ns, Schl, Kl — sziaurys (šiaurys).
Rz, I, II, X — Uppe. X — twinno (Ns — twino), Rz, I, II — aptwinno (Kr — aptwino, Schl, Kl — aptvino).
X — O ne Perkunas graudams, II — Ir ne Perkunas graudams (užbr. — žengdams), Rz, I, Kr, Schl, Kl — Perkuns negraudams (negriaudams), [Ns — Ne Perkunas atgrowe (Schl iš Ns atm. — o ne Perkunas atgriowe).
X — ugnies Streluzes szowe, II — Ugniės Strelužus szôwe, Schl iš Ns atm. — ugnės strėlužes neszovė, Ns — N' ugnės strėlužes szowe, [Rz, I, Kr, Schl, Kl — su Žaibais ne musze (nemuszė, nemušė).
X — Naktij' Naktuzej, II — Naktij' Naktuzij', Ns — Naktij' naktužej', Rz, I, Kr, Schl, Kl — Barzdoti (Schl — Barzdůti) Wyrai (vyrai).
X — Wyra su Kardu, II — Wyrai su Kardu, Rz, I, Ns, Schl, Kl — Wyrai isz Jurů (Jurių).
X, Ns — Į Darželi įkope, II — Į Darželį įkope, Rz, I, Kr (Prie), Schl (Prie), Kl — Pri Kraszto leidant (Schl mano esant nuo sen. leidmi).
X — Ir Iszkada padare, II, Ns — Ir tą Iszkadą (iszkadą) daro (Ns — dare), Rz, I, Kr, Schl, Kl — Į Daržą (daržą) kopant.
X — numine.
X — nuskire.
X — iszlanksz(te)cze, II — iszlanszcze, Rz, I, Kr, Ns, Schl, Kl — iszlakszte (išlakštė)
Rz, I, II, X — Rassužę (X — Rassuže).
I, Rz — patti. Šio posmo nėra II, o IX jis eina ketvirtuoju.
IX — isilaukau, Rz, I, Kr, Ns — issilaikiau, Schl — iszsilaikiau, Kl — išsilaikiau.
Rz, I, IX — Paszakelu (Kl — pašakelių), Kr, Ns, Schl — Paszakėle (paszakele).

[IX po trijų posmų eina 8-tas (O ir aš pati), o vietoj Rz 4, 5, 6 ir 7 posmų eina bernelio šaka, gimininga Ns № 48 (taippat Rz № 77):

Dainok Brolyti![5]
ko[6] ne dainoji?
Ko rymai ant Rankeliû,
Rankelês užrymotas?[7f]
Kur asz dainosu,
kur linksmas busu?
Yr Laiwe Iszkada,
Laiwelij' Iszkaduže.
Ledai[h] sukule
jůdą Laiweli,
Kruszak musz Žegleli
ir jůda Barageli,[l]
o ir asz patsai
wos issilaukiau
po jůda Keppureliû.]

1 Rz 1825 m. pusl. 94 ir 96 (vokiškas vertimas pusl. 95 ir 97). Kr 1843 m. pusl. 94 ir 96 (№ 28). Ns 1853 m. № 47. Schl 1857 m. pusl. 5. Kl 1905 m. pusl. 292 (pridėjimų № 45). Rz Msc 36 I № 29, Rz Msc 36 II № 58, Msc 37 IX № 8 (Hassenstein, Piktuppoenen), Msc 37 X № 25 (Ostermeyer, Pliwiszkėmen, dainų rinkinys, bet daina № 25 Rz prirašyta).

Rz pusl. 359: „Aus der Gegend von Piktuppoenen bei Tilsit". Lyg reikštų Rz pasiėmus iš Piktupėnų Hasenšteino, bet Rz tik 1—3 ir 8 posmai tebus atsirėmę IX № 8 (jo 1—4 posmais), kurio betgi antroji dalis (5—8 posmai: bernelio šaka) nepateko į Rz № 28 (nebent IX № 8-tuoju bus pasinaudota Rz № 77 — Per jūres per mareles bėk, bėk laiveli —, tačiau ten pažymėta Aus der Gegend von Labiau); vietoj IX N 8 antrosios dalies Rz № 28 duoda nieko bendra su IX № 8 neturinčius 4—7 posmus, kuriems artimas, be Rz II № 58, dar X № 25, o šis yra Rž prirašytas prie Plyviškių Ostermejerio dainų rinkinio. Iš kur Rz bus X № 25 pasiėmęs, iš kito kurio Piktupėnų dainų rinkinio ar pats šią dainą (Piktupėnuose?) užrašęs, nežinia.

2 Schl 1857 m. pusl. 5 prisipažįsta šio galininko čia nesuprantąs (diser accus. ist mir unverständlich). Kl 1888—1894 m. Viešvilės par. užrašė (1905 m. rink. № 400)— Rankužes nurymosi, Leskien Vilkyškiuos (1882 m. rink. № 78) — Rankužės nurymoste; kitur šio įvaizdžio nėra.

3 Kr — linksmà.

4 Kr — Yrà Daržė Iszkadà.

5 IX № 8 mergelės ir bernelio šakom duoda po 4 dvieilius posmus, pvz. Dainok Brolyti! ko ne dainoji? — ir tt. Bernelio šaka Ns sujungiama su Rz №77 ir duodama savarankiška № 48 daina tuoj po Dainok sesyte (Ns № 47); IX № 8 bernelio šakos posmai atitinka šešiaposmės Ns № 48 1, 2, 4 ir 5 posmus kai kuriomis atmainomis (Rz № 77 atitinka Ns № 48 3, 4, 5 ir 6 posmus). Bernelio šaka, ne kaip savarankiška daina, žymima dar Leskieno Vilkyškiuos № 76 (užr. 1882 m.) Basanavičiaus Ožkabaliuose (1875 m. užr. № 184), Bendoravičiaus Mockavoj (Volterio Liet. Chrest. pusl. 442) ir kt.

6 Ns išlygina — Kur, kaip jis ir mergelės šakoje yra išlyginęs, bet toliau palieka — Ko rymai, nors mergelės dainoje ir yra čia išlyginęs — Kur rymai.

7 IX Rankelės eina vardininku, bet — užrymotas; lyg būtų a, ne o. Ns — Rankeles užrymotas.

8 Čia nuginčijama, kad darželio iškadą būtų šiaurys ar kiti kurie gamtos prajovai padarę. Tas neigimas tėra žinomas vien Rz (I, II, X, 1825 m.), juo pasekta Ns ir tt.. ir atrodo vėlesnis įterpinys pakeičiant ledus ir tt. (Leskien № 76 — ledai rutàs sukule; Basanavičiaus № 184 — Vėjas laužė roželę, — Ledai kirto rutelę; Bendoravičius — Volteris: Kirto ledai rūtelę, — Vėjas laužė mėtelę; Kl №400 — Šiauris pūtė vėjelis, Ledai daužė žiedelius) vyrais su kardu ir pan. Ledai ir tt. beliko bernelio dainoj (Rz № 77, Ns № 48, minėtųjų dvišakių dainų bernelių šakose).

9 M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorijoje (I. 1919 m.) pusl. 83 ir 111 (335 prieraše) prisimenama, kad Rz № 32 (Du žveju: Išbėg', išbėgo iš Rusnės kiemo du jaunu žvejytėliu) dainos Rusnės—Varusnės vardai davė prof. Rėzai progos pusl. 319—320 kelti klausimą, bene bus ant Nemuno ir šiaip pajūrio Lietuvoje švedai (normanai), suomių vadinami rusais, kadaise buvę įsitaisę. Čia 335 prieraše M. B. priduria: „Kita Rėzos suteiktoji, Iškados darželyje daina (Dainuok, sesyte), kurioje minima barzdoti vyrai, vyrai iš jūrų, šiam rusų normanų klausimui Lietuvos istorininkų (Narbūto Dzieje narodu litewskiego, III. 1838 m , p. 68; askui Krašiauskio Litwa. I. 1847 m., p. 63 ir 465—466) ir kitų kiek vėliau išnaudojama: pats Rėza, regis, nebus jos svarbumo šiam klausimui pastebėjęs". Toliau, 115 pusl. 375 prieraše, dėl tos pat Iškados darželyje M. B. nurodo: „Jos yra žinoma apie 10 atmainų: Herderis, 1777—1779 m.;* Rėza, p. 94 (№ 28);** Neselmanas, № 47 (ir Šleikeris, p. 5); Leskynas, № 76; A. Juška, Liet. dain., № 1258; Pogodinas, № 4 (iš Žarėnų);*** Volteris, p. 441; Basanavičius, № 184; Kalvaitis, № 400; „Aušrinės" 1911 m. № 9, Vasaros Darbų p. 26; „Ateities" 1912 m. № 3, Žiedų p. 17. Taigi ji yra žinoma Mažojoje Lietuvoje, Žemaičiuose ir Suvalkijoje, gal Ventos—Dubysos—Nemuno į rytus neperžengusi; vadinasi, gimusi ir išsiplėtojusi jūrai artimuose Lietuvos vakaruose. Šiame neperplačiame plote paplitusi, savo atmainose ji nėra labai susiskirsčiusi; vienos — trumpesnės, kitos kiek ilgesnės, bet jos visos lengvai yra sudedamos vienon dainon, pradainėn. Tiktai keistas dalykas: išskyrus Rėzą ir juo atsirėmusius Neselmaną ir Šleikerį, niekur neužeiname šių garsių, istorijos išvadams tiek medžiagos davusių žodžių: Ar šiaurys pūtė? — ar upė aptvino? — ar perkūnas griovė? — ar žaibais mušė? — Ne šiaurys pūtė, — ne upė aptvino, — perkūns ne griaudams (—) su žaibais ne mušė (Nes. Ne Perkūnas atgriovė, n' ugnies strėlužes šovė) — *Barzdoti vyrai, — vyrai iš jūrų, — prie daržo leidant* (Nes. *į darželį įkopė*), *į daržą kopant* (Nes. *ir tą iškadą darė*). — *rūtas numynė, — rožes nuskynė, — lelijas išlakštė*, (—) *rasužę nubraukė*. Įdėmu, jog ir ankstesniame už Rėzos tekstą Herderio vertime

---

* 1778 m. Buch 2, № 3, pusl. 111: Lied des Mädchens um ihren Garten (Auf singe, Mädchen, nicht? O, warum nicht?) pakartota wörtlich iš Joh. Gottl. Kreutzfeldo (1745—1784, nuo 1776 m. poezijos prof. Karaliaučiaus univers.) vertimo, išspausdinto 1775 m. „Preussische Blumenlese" almanache (Karaliaučiuje) pusl. 157 kaip „Drittes Daino" (Hans v. Müller, Die „Preussische Blumenlese" von 1775, eine Quelle von Herders Volksliedern — 1917 m. „Zentralblatt für Bibliothekswesen", pusl. 182, 185 ir 186). Pats H. (= Kr) vertimas pakartotas M. Biržiškos Lietuvių dainų literatūros istorijoje, pusl. 47. Jis visiškai sutinka su Msc IX № 8 (Hassenstein, Piktuppoenen) mergaitės šaka, kuri visiškai atitinka Rz № 28 1, 2, 3 ir 8 posmus.

** Įsidėmėtina dar gimininga (savo pradžia) Rz № 28-aijai Rz № 50: Ko liūdit, sesytės, ko nedainuojat, ar manęs ieškot nerūpestingos; toji *nuotakos daina* yra žinoma Mažojoje Lietuvoje (be Rz, palyg. dar Gis, Schl, Kl) ir Didžiojoje (palyg. Daukantą, Jušką).

*** 1894 m. „Živaja Starina", vypusk II: Priloženije k otčetu A. L. Pogodina o pojezdke v Kovenskuju gub. lietom 1893 g.

tos vietos nėra. Belieka tiktai Rėza ir Neselmanas, kuris turėjęs ne vien Rėzos tekstą, bet ir jo atmainą su kitų nepažymėtu „barzdotų vyrų“ posmu. Tad gi, sekant Brücknerio skeptingumu, reiktų gal Rėzą ir Neselmaną dainos „fabrikantais“ pažymėti? Tačiau ir čia bene bus jie bylą laimėję: 1) ne vien įtariamasis „Rėza“, bet ir kritingasis Neselmanas būtų „atsakomybėn“ traukiamas, kas, žinoma, kaltinimą būtų apsilpninę; 2) Rėza nėra supratęs ar bent iškėlęs „barzdotų vyrų“ istorijos prasmę (Dainų p. 316—318 darydamas pastabų dėl šios dainos, terašo apie Perkūno reikšmę lietuvių tikyboje), tat nesuprantama būtų, kam jis būtų tai įdėjęs“.

Neatsisakydami nuo savo prieš keliolika metų pareikštų pastabų, turime betgi pažymėtus jose Rz dainos neaiškumus dar labiau pabraukti, atsižvelgę ir į Rz archivo medžiagą. Neatrodo, kad Ns būtų turėjęs kokią dainos atmainą su barzdotais vyrais, nes № 47 davęs Naktij' naktužej' Wyrai isz juriû, pusl. 349 kaip atmainą čia terodo Rz (Rh) —Barzdoti wyrai, Wyrai isz juriû; nebent vyrus isz juriû Ns bus iš kokios mums nežinomos atmainos pakartojęs, bet jie lygiai galėjo būt jo pasilaikyti iš Rz I ar Rz 1825 m. Taigi *vienintėlis Barzdotų vyrų, vyrų iš jūrių šaltinis tėra tuo tarpu Rėzos spausdintasis tekstas*, kurio pagrindas vėl yra tas pats Rėza, tariant jo surašytas Msc 37 X № 25. Pažymėtina taippat, jog Al. Brücknerio (Starożytna Litwa, 1904 m., pusl. 21, 54) paskelbtoms falsifikatais mitinėms ar saulinėms Rz dainoms gaudami gausių giminingų atmainų latvių dainose (J. Lautenbach, Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m., II skyriuje: Aušrinė svodbą kėlė, — Žiemynėle, žiedeklėle, — Miela saulyte, Dievo dukryte, — Mėnuo saulužę vedė), panašių į Rz № 28 latvių dainų nerandame, bent J. Lautenbachas nėra jų pažymėjęs. Jei abejojimus dėl mitinių ar saulinių Rz dainų autentiškumo bent latviškųjų dainų paralėlemis galime atremti, dėl Iškados daržely je šitokio ginklo, pasirodo, neturime. Belieka tik aukščiau nurodytieji baigiamieji ano 375 prierašo, sakyčiau, psichologinio pobūdžio įrodymėliai, atsargios pastabos dėi iškeltų abejojimų, mūsų patiekti Lietuvių dainų literaturos istorijoje.

10 Kr — Rutàs.
11 Kr — Rožės.
12 Kr — Lelijàs.
13 Kr — nubraùke.
14 Kr — issilaikiaù.
15 Kr — Wainikeliù.

16 Anmerkungenose Rz pusl. 316—318 rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Perkūnas, labai tankiai minimas dainose, priklauso prie lietų giminių seniausių dievysčių, ir jo garbinimas tikrai bus taip senas, kaip saulės ir mėnesio. Paprasto notūros žmogaus (Naturmensch) širdis (jausmas — Gemüth) nenutveria nieko daugiau kaip perkūniją (vėtrą, audrą, gamtos smarkavimą) — ir čia daugiausiai gali būt palaikytas Demokrîto* pasakymas (Ausspruch), kad baimė gaminanti dievus. Petras Dusburgiškis (Peter aus Dusburg) savo Chronicon Pruss. pusl. 78 (Hartknocho leid.)** sako: „Prutheni solem, lunam et stellas, tonitrua, volatilia, quadrupedia etiam usque ad bufonem pro deo coluerunt“ — prūsai dievu garbino (laikė) saulę, mėnesį ir žvaigždes, perkūnus (tonitrua), paukščius, gyvulius, kurmius. Jis, tiesa, nemini perkūno vardo (perkūno neįvardina — Er nennt zwar den Perkun nicht namentlich, — mat, bendrai paseko tonitrua. M. B.), bet jis ir kitų dievų vardu nevadina. Iš kitų kronistų mes žinom, kad perkūnas priklausė prie vyriausiųjų dievų, kurie buvo garbinami Romuvoje, ir kad jo garbei buvo laikoma niekad negesinama ugnis. Panašiai nusidavė pasak (nach Bericht) Strikoviaus ir Kojalavičiaus įvairiose Lietuvos vietose, kaip štai Dubysai įtekant Nemunan, Deltuvoje ir Vilniuje. Henneberger* užlaikė mums maldos žodžius (Gebetsformel), kuriuos įbaugintas laukininkas čiesu perkūnijos liubėdavo sakyti: „Diewas Percunos absolo mus“ — „Dieve perkūne apsaugok mus!“ Kitokius maldos žodžius rodo mums Lasitius (de diis Samogitiis):** „Percune Diewaiti, ne muski and manne, melsu tawi palti miessu“. Tuos žodžius laukininkas čiesu perkūnijos turėjo pasakyti su nuoga galva, mėsos paltį laikydamas ant savo pečių. Hartknoch savo Alt- und neu. Preuszen (VII Dissertatio de Diis Prussorum vet. majoribus)*** laiko Perkūną švedų Thor, tačiau vardas čia visiškai ne skandinaviškas, bet turi daugiau panašumo su slavišku (slavonisch) Perun oder Pierun. Šitoji slavų dievystė yra paminėta dar dešimtame šimtmetyje. Nestor**** sako prie 982 metų: Peruno balvonas (statula — Götzenbild) stovėjo Kijeve ant kalno Vladimiro dvare (kieme — Hof); jis buvo medinis su sidabrine galva ir auksiniais ūsais. Karamzin aiškina (leitet) šį vardą slavišku „peru“ — spaudžiu, mušu (Geschichte des Russ. Reiches,***** 1 dalis, III skyr., 194 pastaba): „Peru ženklin (reiškia) ne tik „spaudžiu“ (presse), bet ir „bju“ — mušu (schlage). Kultuvė, kuria senovėje skalbinius skalbė, vadinosi „perialnik“, tad „Perun“ ženklin mušantį, užgaunantį. Naujesnėje gadynėje žaibą vadino Perunu. Dalmatų krašte viena giria tebeturi dar Perun Dabrave vardą“. Ar šitoji dievystė pradžioj buvo lietų ar slaviškųjų giminių, sunku nulemti. Karamzin ten pat pusl. 75 sako: „Pagoniškieji rusai

---

* V a. prieš Kr. graikų filosofas.

** XIV amž. rankraštis, Hartknocho išspausdintas: Petri de D., ordinis Teutonici sacerdotis, Chronicon Prussiae, cum incerti auctoris continuatione, 1679 m.

* Kasp. Henneberger, g. 1529 m., 1550 m. baigė Karaliaučiaus univers., †1600 m. 1576 m. (1595 m. II leid.) išleido žemėlapį: Prussiae, das ist des Landes zu Preussen, welches der herrlichste Theil ist Sarmatiae Europeae Eigentliche und Warrhaftige Beschreibung, o 1584 m.: Kurcze und wahrhaftige Beschreibung des Landes zu Preussen (II leid. 1595 m.: Erklärung der Preussischen grosseren Landtaffel oder Mappen).

** Jonas Lasicki, g. 1534 m., m. po 1599. De diis Samagitarum, parašyta 1595 m., išsp. 1615 m.

*** Alt- und Neues Preussen, 1684 m., o dar 1679 m. Selectae dissertationes historicae de variis rebus Prussicis.

**** A. L. Schlözer'io leid. 1802—1809 m.: Nestor, Ruszische Annalen.

***** Mykal. Karamzin (m. 1826); Istorija gosudarstva rossijskago, išsp. 1817—1829 m., vokiš. vert. 1820—1833 m (Geschichte des Russ. Reiches).

keliaudavo Kuršan ir Žemaitijon balvonų (Götzenbilder) garbinti. taigi jie ir lietai (die Letten) turėjo tuos pačius dievus. Mes jau esame pažymėję, kad slavai savo dievų skaičių mielai daugino ir dar svetimus priimdavo". Tą patį pasakoja apie grykonus (graikus) Adomas Bremiškis (Adam von Bremen) de Situ Daniae pusl. 120,* bet grykonais jis vadina rusus. Palyg. taippat Comment. Societ. Petropol. X tomas, 371 pusl.* ir Schlözer Nord. Gesch., pusl. 496.***

Dar šiandien der Donner (griaustinis) lietuviškai vadinasi perkūnas, bet kalboje (in allen Redensarten) jis eina veiksniu (als handelndes Subject): Perkunas grauja, muša. Ne taip rusų ir lenkų kalbose, kur Piorun tereiškia tik žaibą. Prūsuose ir Lietuvoje daugybė yra vietų vardų kaip Perkunlauken, Perkujken, Perkuniszken ir tt., regimai dėl senovės Perkūno garbinimo (Götzendienst) tose vietose".

---

* Adomas Bremiškis 1072—1075 m. parašė „Gesta Hammaburgensis Ecclesiae Pontificum", kurios IV kn. Libellus de Situ Daniae et reliquorum quae trans Daniam sunt regionum, Descriptio Insularum Aquilonis. Gesta I leidimas 1579 m. Kopenhagoj, bet Libellus I leid. 1615 m. Stokholme.

** Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae 1726—1746 m.

*** A. L. Schlözer (m. 1809) Allgemeine Nordische Geschichte (1772, Halėj).

a Rz, I — Der Schaden im Garten, II — Der beschädigte Garten, IX — Der Schaden. Palyg. dar W. Jordan, Litthauische Volkslieder und Sagen, 1844 m. pusl. 46 — Verwüstung.

b Herder, Stimmen der Völker — O, warum aufgestüzet, Ns — Was sitzest du so traurig auf deine Hand gestützet, Rz — Warum so auf den Händen gelehnet, aufgestützet.

c Herder, Rz — Das Gärtlein ist verwüstet.

d Herder — zerknicket, Rz, Ns — zerstreuet.

e Rz — Perkun, Ns — Perkunas.

f Ns — Was sitzest du so traurig auf deine Hand gestützet.

g Rz — Bärtige Männer (W. Jordan, Litthauische Volkslieder und Sagen, 1844 m. pusl. 47 — Bärtige Männer).

h Ns — Kruszai: Eisschollen.

i Rz — vom Meere, Ns, Jordan — vom Meer.

j Rz — Ans Ufer gelandet.

k Ns — Ledai: Der Hagel.

l Ns — das dunkle Kahndach.

m Rz — Lilien zerstreuet, Ns — Zerstreuten mir die Lilien, Jordan — Haben die Lilien geknickt.

n Rz, Ns — Unterdem (unter'm) Rautenzweige.

o Rz — Unterdem braunen Kranze, Ns — unter'm schwarzen Kopfputz.

29. Tiltas[1a].

Rz, I — **Tiltas**, V, XII be antraštės.

Per tiltą jojau,
žirg's išsibaidė,
nuo žirgužio nupuoliau.

V — nu žirga polau, XII — Nužirga půlau, Rz, I — Žirg's (Zirg's) issibaido, Kr, Ns, Kl — Žirg's (Zirg's) issibaide.
V — purwiene gulejau, XII — Į jůda Purwynéle, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Nů Žirgužio [žirgužio] nupůl(i)au.

Ai, tai man minkštas
man's patalėlis,
čystasis[2] vandenėlis!

Rz, V, I, Kr, Kl — Ay (Ai), XII — O, Ns — Ui.
Rz, V, I, Kr, Kl — Man's, XII, Ns — Tas.
V — Klorasis Wandenelis, Rz, I, Kr, Kl — Czystasis Wandenelis, XII — Jůdasis Purw'nélis, Ns — Jůdasis Purwynelis.

Aš atsisėdęs,
apsižiūrėjęs:
jau nėr mano draugelio![b]

Rz, V, I, Kr, Kl — atsikėlęs, XII, Ns — atsikėl(i)au.
Rz, V, I, Kr, Kl — Apsiž(i)urėjęs, XII — Asz apsižwalgiau, Ns — Apsižiurėjau.
Rz, V, I, Kr, Kl — Jau nier (nėr) mano Draugelio (V — dragele), XII, Ns — Kur yr' mano Brolyt's (brolytis).

Aš patsai liūdnas,
žirgytis smūtnas,
ui, ką dabar darysiu?

Rz, V, I, Kr, Kl — Asz patsai (V — pacai) liudnas (liūdnas), XII, Ns — Mana (Mano) Brolytis (brolytis),
XII, Ns — Auksztam Kalnéle (kalnelij').
V — ujuju ka nu dabar darisu, Rz, I, Kr, Kl — Uj, ka dabar darysu, XII — Po žalůses Wejuž's, Ns — Po žaliosês wejužês.

O ir atlėkė[3]
trys gulbužėlės[4]
iš karaliaus darželio[c];

V — geguželes, XII — gégužytes, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Gulbuželes (gulbuželes).
XII — Daržel'.

o ir nutupė[5]
tos gulbužėlės
ant brolyčio kapelio:

V — geguželes, XII — Gégužytes, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Gulbuželes (gulbuželes).
XII — Ant Brolycze Kappel'.

gulbė prie kojų,
gulbė prie galvos,
gulbė prie šalaties;

V — Kuko..., XII — Wiena..., Rz, I, Kr, Ns, Kl — Gulbe. Rz, V, XII, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie.
V — Kukuo..., XII — Antra..., Rz, I, Kr, Ns, Kl — Gulbe. Rz, V, XII, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie.
V — Kuko.., XII — Treczoje (pri Szirduž's), Rz, I, Kr, Ns, Kl — Gulbe (Ns — pri szirdužês). Rz, V, XII, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie. Kr [— Szalatės.

marti prie kojų,
sesuo prie galvos,
mamužė prie šalaties[6].

XII viso šio posmo trūksta. Rz, V, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie.
Rz, V, I — Sessů. Rz, V, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie.
I — Mammuže. Rz, V, I, Ns, Kl — pri, Kr — prie. Kr — Szalatês. Ns — Szirdužes.

Marti gedėjo[d]
tris nedėlates,
sesuo trejus metelius[7],

XII — Nedelužes.
Rz, V, I — Sessů. XII — Szészis. Rz, V, XII — Mettelus.

o ši mamužė,
mano garbužėlė[e],
kol jos gyva[8f] galvelė[9].

I — Mammuže (antroji m išbr.). Ns — O mamužele.
V — Man Senolele, XII — Szis sennausoje, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Mano (Ns — Szi) Garbužele (garbužele).
Ns — Pakol. XII — Wissa sawo Amžéle.

[1] Rz 1825 m. pusl. 98 ir 100 (vokiškas vertimas pusl. 99 ir 101). Kr 1843 m. pusl. 96 ir 98 (№ 29). Ns 1853 m. № 359. Kl 1905 m. pusl. 339 (pridėjimų № 152). Rz Msc 36 I № 30, Msc 37 V № 2 (Hassenstein, Piktuppoenen), Ms 175 XII № 11 (Bedarf, Kalninken).

Rz pusl. 359: „Aus der Gegend von Pillkallen". Kalninkų Bedarfo rankraštis yra vėlesnis (1829 m.), be to, Kalninkai toli nuo Pilkalnio (netoli Kuršmarių), Piktupėnai irgi toli (net kitoje Nemuno pusėje, dabartiniame Klaipėdos krašte), tad nėvienas Msc čia netinka, nors šiaip Hasenšteino Piktupėnų tekstas čia gan artimas Rz. Galbūt, Rz bus apie Pilkalnį pats dainą užsirašęs, tik kiek čia ir Hasenšteinu pasinaudojęs.

Čia įsidėmėtina, kad žinomųjų šios dainos atmainų mažoji dalis teprasideda — Per tiltą jojau: Msc 37 V № 2 (Hassenstein), kuriuo pasekta Rz (Msc 36 I № 30, Rz 1825 m. № 29, Kr 1843 m. № 29, Kl 1905 m. pridėjimų № 152, bet ne Ns 1853 m. № 359, kuris seka Msc 175 XII № 11 Bedarfu); Sim. Stanevičia1829 m. № 28 (15 posmų, kurių 10 bemaž be atmainų yra ir L. Jucevičios Litwa 1846 m. pusl. 51—52, o pastarieji 5 — Verks mums varpai ir tt. nepakartoti), visi 15 posmų pakartota, tik bendrine kalba, Ns Acht Dainos aus der Sammlung von S. Stanewitz 1850 m. „Neue Preussische Provinzial-Blätter" XI Bd, pusl. 249—260, o iš čia Ns suplakta su S. Daukanto Dainių žemaitių 1846 m. № 20 — Mano brolelis valelėj augo [26 posmai] — į Ns 1853 m. № 360, prasidedančią — Per tiltą jojau —, bet turinčią 25 posmus); Kr Gram. der lit. Sprache 1876 m., bet užr. apie 1820 m., № 7; Bartsch Dainų balsai 1886 m. (užr. 1857 m. apie Širvintas) № 116; Basanavičiaus Ožkab. dainos 1902 m. (užr. 1875 m.) № 259; Janulaičio Malavėnų dainos „Mittheilungen der lit. litt. Gesell." IV. užr. 1893 m. № 10. Čia dar galima būtų nurodyti Lietuvių Mokslo Draugijos arch. № 55 Ivinskio rankr. III № 2, VII № 57. Tačiau kurkas daugiau yra atmainų, kur prieš — Per tiltą jojau — yra dar kelių posmų įvadas, pradedant dar Msc 175 XII № 11 (Bedarf, Kalninkai, 1829 m. — Kelk, kelk, draugeli, šukuok galvelę ir tt. — 4 posmai, o po to — Per tiltą jojau), kuria pasekė Ns 1853 m. № 359 ir su kuria visiškai sutampa (tik pilnesnė, nes turi ir trūkstantį posmą) P. von Bohlen'o 1834 m. tuose pat Kalninkuose užr. atmaina, pažym. Bartsch Dainų balsai № 382. Štai Bedarfo 1829 m. atmainos įvadas:

Kelk, kelk Draugéle — Mano Žirgytis
Szukkůk galwéle — Jau panulnotas (ne: pabalnotas)
Szweisk szwiesus Pent'nélus. — Pro Wartélus iszwest's.
Mano Plaukélei — Ant žirgo sėdau
Jau pakrůsot' — Į Kilpa mijnau
Pentinélei nuszwēst. — Jau su Dėwu Mergijt.

Leskieno 1882 m. № 86 — Musu brolycziu plaukai kruzůti — tenka laikyti nutrukusia Tilto dainos atmaina.

Tik plačiau už šį įvadą yra žinomas S. Daukanto 1846 m. № 20 — Mano brolelis valelė(j) augęs (taippat L. M. Dr. arch. Daukanto dainų medžiaga XXXIII. 95. 138) = Pakalniškio Klaipėdiškių dainų 1908 m. № 102 — Mano brolelis savavalninkėlis. Šis įvadas, čia trumpesnis, ten ilgesnis, paplito dviem vyriausiom atmainom: 1) brolelis nušauna balandėlį — Daukanto № 20 (įvado 5 posmai), A. Juškos Liet. datnų № 605 (Oi brolau, brolau, broleli mano — įv. 4 posmai), № 1202 (Mano brolelis valužėj augo — įv. 8 posmai), № 1257 (Ak broli, broli, broleli mano — įv. 7 posmai), Kl 1905 m. (užr. 1888—1894 m.) № 509 (Oi broli, broli, broleli mano — įv. 3 posmai), Pakalniškio № 102 (P. įv. $3^1/_2$ posmo = D. 7 posmams), Niemi-Sabaliausko 1917 m. № 1185 (Mano broliukas valioj užaugis — N. įv. 2 posmu = D. 4 posmams); 2) brolelis nušauna volungėlę — D. Juškos Liet. svodb. dainų № 92 (Ei broli, broli, brolyti mano — įv. 11 posmų); № 772 Šėriau žirgelį par nedėlmetį — atšoko nuo Tilto dainos), Liet. dainų № 608 (Ei brolau, brolau, broliukai mano — įv. 8 posmai), № 944 (Ei brolau, brolau, broliukai mano — įv. 14 posmų); № 85 Aš viens sūnelis — atšoko nuo Tilto dainos), Brugmann 1882 m. № 1 (Ai broli, broli, broliukėli mano — įv. 8 posmai), Niemi-Sabaliausko № 1186 (Išjojo, jojo brolis medžioti — N. įv. 1 posmas = D. 2 posmam). Yra dar ir kitokių Tilto įvadų: Kolberg 1879 m. № 4 (Per lauką jojau, dumojau; Tilto dainos nuotrupa, vien pabaiga — № 28 — Seselė lydi pusę kelelio), Leskien № 92 (Nevesiu šokię, nevesiu tokię; berods čia nebliko nė — Per tiltą jojau —, o tik kūkuojančios mergelės-moterėlės), Šimtakojo Trakiečių dzukų dainos, 1899 m. № 94 (Iš karčemėlės be kepurėlės), Niemi-Sabaliausko 1912 m. (Oi, motynėla, ugintojėla). Kaikuriose atmainose — Per tiltą jojau — posmas kiek atsimaino, pvz. Brugmann № 1D (...Per girę jojau. no žirgo půliau), Pakalniškis № 102 (...Per laukus jodams, nu žirgo puldams).

[2] Kr — Czystàsis.

[3] Kr — àtlėke.

[4] Gulbes (trys gulbužėlės iš karaliaus darželio) čia randame: Rz, I, Kr, Ns, Kl = visi šie tekstai remiasi pačiu Rz Msc 36 I № 30 (Msc 37 V № 2 ir Msc 176 XII № 11 čia turi dvi gegužėles, gegužytes); Basanavičius (užr. 1875 m.) № 259 (trys paukštytėlės, trys baltos gulbužėlės). Visur kitur tik gegužėles (gegužytes, gegutėles, geges): Msc 37 V № 2 (Hassenstein), Msc 175 XII № 11 (Bedarf) ir gimininga iš Petro v. Bohlen palikimo (B rtsch № 382); S. Stanevičia № 28 (trys raibos gegelės), L. Jucevičios Litwoje pakartota; S. Daukantas № 20 (trys raibos gegės), pakartota Ns № 360 (trys gegužėlės); Bartsch № 116 (užr. 1857 m.: drei Kuckucks,... die bunten Vögel); Kolberg № 4 (trys raibosios gegelės); Juška Svodb. dainos № 94 (trys raibos gegelės), Liet. dain. № 608 (trys raibos gegelės), № 944 (trys raimos gegos), № 1202 (trys raibos gegos), № 1257 (trys gegužėlės); Leskien № 92 (trys raibos gegelės), Brugmann № 1 (raibos gegutės); Šimtakojis № 14 (trys raibos paukštės, visos trys gegužėlės); Niemi-Sabaliaukas № 1184 (trys gegutėlės), № 1186 (trys gegutės); Kl № 509 (trys gegužėlės). Yra taippat atmainų, kur jokių paukščių neminima, pvz. Kr Grammatik № 7 (tepaduodama 2 posmu), Pakalniškis № 102, Niemi-Sabaliauskas № 1185. Paukščiai dažniausiai atskrenda iš tamsios girelės arba vidur tamsios girelės, bet kai kada pasitaiko ir iš karaliaus daržo: Iš karaliaus darželio atskrenda gulbužėlės — I (ir tt., bet ne Basanavičiaus № 259, kur nenurodoma, iš kur jos atskridusios), gegužėlės — V, XII (ir jai gimininga Bohlen-Bartsch № 382), Kl № 509.

Dėl gulbių šioje ir kitoje Rz dainoje (№ 37 — Jau ir atlėkė gulbių pulkatis) J. I. Kraševskis (Litwa, 1847 m. pusl. 336) pažymi: „Pasak Čackio*, pirmosios gulbės radosi Lietuvoje tik Žygimanto Augusto laikais, jo parvežintos Barborai (Radvilaitei) į Gulbių salą Vilniuje; tad galima būtų manyti, jog toji daina nesiekianti žilos senovės (wielkiej starożytności). Tačiau labai gali būti, kad tos trys gulbės iš karaliaus daržo vėliau bus dainon įėjusios, o seniau buvusios iš kur kitur atvykusios gulbės (bene šiaip gegužėlės? *M.B-ka*), nes Lietuva, turėdama savų „lwa, lamparta, wielbląda, małpy" vardų (Krš, be abeja, turi čia galvoje K. Širvydo Dictionarium trium linguarum, 1713 m. leid.: levas, l(i)utas, — lušis, — kupranugaris, — bezdžiona. *M.B-ka*), galėjo ir gulbę turėti atsivežus iš savo senos tėvynės" (Krš nuomone — iš Rytų. *M.B-ka*). Ten pat Krš spėja, jog Rz patiektoji daina esanti tik didesniosios nuotrupa (obłamek), nes pradžioje nėra „draugelio", apie kurį sakoma trečiame posme (Jau nėr mano draugelio); gal net būsią čia suplaktos dviejų dainų nuotrupos (ułamki), 1—4 posmai iš vienos dainos ir 5—8 iš kitos, taip spėjant dėl ryšio trūkumo tarp dainos pradžios ir tęsinio (dla braku związku między początkiem a dalszym ciągiem pieśni). Taigi nė nežinodamas apie XII, Ns ir kitų atmainas su įvadu, kurio Rz nėra, Krš priėjo išvadą, jog įvadas turėjęs būti.

5 Kr — nùtupe.

6 Ns № 359, bene S. Stanevičios № 28 atsirėmęs, įterpia dar du posmu:

Marti lydėjo — O mamužele,
Per lygius laukus, — Augintojele,
Sesů ik bažnyteles. — Ik paczôs têwiszkelês.

7 Kr — trejùs Meteliùs.

8 Kr — gywà.

9 Ludwik z Pokiewia (L. A. Jucevičia), Litwa, 1846 m., iš K. Vl. Voícickio (1807—1879, bene iš Pieśni ludu Białochrobatów, Mazurów i Rusi z nad Bugu, z dołączeniem odpowiednich pieśni ruskich, serbskich, czeskich i słowieńskich, Varšuvoje, 1836 m.) kartoja dvi dainas (serbų ir ukrainiečių), kuriose sugretinama trys liūdinčios moterys (žmona, sesuo ir motina) su gegutėmis. Pusl. 53—54 jis tiekia Aug. Bieliovskio (1806—1876) į lenkų kalbą išverstą serbų dainą, kur prie nunuodyto bernelio kūkuoja trys gegutės: viena kūkuoja dieną ir naktį, antra vakarą ir auštant, o trečia retai ir trumpai — pirmoji motina, antroji sesuo, o trečioji žmona; Bieliovskis šią dainą išvertė iš V. Karadžičio (1787—1864) Srpske narodne pjesme (1823—1824 m.). Jok. Lautenbach savo Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva (Jurjev—Tartu, 1896 m.) 189 pusl. žino panašią bulgarų dainą, kurioje trys gegutės = motina, sesuo ir marti (mylimoji) liūdi dėl patekusio nelaisvėn karžygio.

---

* Tad. Čacki (1765—1813 m.), O litewskich i polskich prawach, 1800—1801 m.

Pusl. 54—55 J. kartoja ukrainiečių dainą Oi vyletil sokil, kur prie užmušto našlės sūnaus (vdovynoho syna) kūkuoja trys zažulenki (gegutės).

Ukrainiečių daina:

Oho! odna upala po konec holovki,
a druhaja upala po konec nožeček,
a tretaja upala po konec serdeńka;
po konec holovki — maty stareńka,
po konec nožeček — sestryčka rydneńka,
po konec serdeńka — to jeho myłeńka.
Hde mateńka płače — krvavaja ryčka,
hde płače sestryca — krvavaja kermyčka,
hde płače myłeńka — suchaja strežeńka,
bo mateńka płače vid roku do roku,
a sestryca płače kilka sy zhadaje,
a myłeńka płače — inšu hadku maje,
o innym hadaje!

(palyginimui:)

viena prie kojų,
antra prie galvos,
trečia prie širdužės (XII),
marti prie kojų,
sesuo prie galvos,
mamužė prie širdužės (Ns № 359).

Marti gedėjo tris nedėlates,
sesuo trejus metelius,
o ši mamužė, mano garbužėlė, kol jos [gyva galvelė (Rz 1825 m.).

Yra ir mums artimesnės (istorijos ir teritorijos atžvilgiu) tautos panaši daina, gudų, kad ir iš (Jan Czeczot) Piosnki wiesniacze z nad Niemna i Dźwiny (Vilniuje, 1846 m.) № 96, kur taippat yra gegužės (ziaziulki), ne gulbės (čia suposminama):

Ů čystym poli pad bieloj biaroskaj
biały maladziec sačyvočku kosić,
pakasiůšy karavatočku ścielić,
a paslaůšy spátyčki kladziecca.
Jak nastali buinyje vietry,
i zabili malaica ů karavatce;
niekamu pa nim kukavaci,
ai niekamu pa nim ščebitaci!
Pryliacieli try ziaziulki z boru,
pryliacieli try šéryńkich z boru;
jany stali pa nim kukavaci,
jany stali pa nim ščebitaci.

Adna siela u malaica u haloůce,
druhaja u malaica na sercu,
a trécija u biełych nožkach jahó.

A jak stali pa im kukavaci,
a jak stali pa im ščebitaci,
jak ródnyje matki na dziciaci.

Što u haloůce, to jahó mamulka,
što u sercu, to jahó žanuchna,
što u nožkach, to jaho siastryca.

Rašybą čia sulietuvinome, bet turėjome kai kur ir ł pavartoti (biały, biełych).

Mamka płačyć ad vieku da vieku,
siastrá płačyć ad hodu da hodu,
žaná płačyć ad abiedu da abiedu.
Paabiédaůšy pašlá u sadočyk,
zvila sabié na haloůku vianočyk.

a Rz, I — Die Brücke, V, XII be vertimo.
b Rz — mein Gefährte.
c Rz, Ns — aus des Königs Garten.
d Rz — betrauerte ihn, Ns — klagte um ihn.
e Rz — Die Hochehrwürdige, Ns — Die hochverehrte.
f Rz, Ns — Solang' ihr Haupt am Leben (war).

30. Prapuolusi[1a].

Rz, I — **Prapůlusi**, V be antraštės.

O ir išdygo liepatėlė
tėvo žaliam'[2] sodužij'.
O po ta liepa, liepatėle
stovėjo tėvo dukrytė.
Su dvaronėleis[b] ji kalbėjo,
su dvaroneis, puikoračeis.
„Ai sesyt, sesyt[3], sesytėle,
aš pasakysiu tėtužiui".
„Ai brolyt, brolyt[4], brolytėli,
dėl ko sakysi tėtužiui?
Ar dėl šių dviejų žodužėlių,
ar dėl šio aukso žiedužio?"
„Ne dėl šių dviejų žodužėlių,
tikt dėl šio aukso žiedelio".
Seredos rytą, anksti rytą
prapuolė tėvo dukrytė.
Nedėlios rytą, anksti rytą
išjojo brolei ieškoti:
vario trimitais trimitavo[c],
būbnais[5] įtemptais būbnavo.
O ir surado[6] sesytėlę
ant jūrių marių dugnelio
šėmom's[7d] smiltelėmis apdumtą,
žaleis[8] maureleis[e] apneštą[9].

V — Lepitele.
Rz, I, V — žalam'. Ns — soduželij'. V — i Tewa zale Soduzi.
V — Lepitele,

V — kalbeje.
V nėra šios eilutės. Rz, I — Su Dwaroneis, Kr, Ns — Su Dwaronais (dwaronais).
V, Ns — Ey, Rz, I, Kr — Ay, Kl — Ai. Rz, I, V — Sessyt', Sessyt', Sessytele.
Rz, I, V, Kr, Kl — pasakysu, Ns — pasakysiu.
V, Ns — Ey, Rz, I, Kr — Ay, Kl — Ai.

V — nei.
V — tik. Rz, I, Kr — Zedelio (Žėdelio), V, Ns, Kl — žeduže (žėdužio, žiedužio).
V, Kl — Seredos, Rz, I — Serradôs, Kl — Seriadôs, Ns — Seradôs.

Rz, I, V, Kr, Kl, Ns — jeszkoti (jėszkoti, jieszkoti).
V — Ware, Rz, I — Waro, Kr, Ns, Kl — Wario (Vario). Rz, I, V — Trimittais. Rz, I — trimittawo, V — trumitawo.
V — Misinges Bugnais bugnawo.
Rz, I, V — Sessytelę.
Rz, I — Ant Jurů, Marū Dugnelio, V — i Juru maru Gruntuži.
V — Szewums Smiltelums, I, Kl — Smiltelem's (smiltelėms).

[1] Rz 1825 m. pusl. 102 ir 104 (vokiškas vertimas pusl. 103 ir 105). Kr 1843 m. pusl. 100 ir 102 (№ 30). Ns 1853 m. № 361. Kl 1905 m. pusl. 290 (pridėjimų № 42). Rz Msc 36 I № 31, Msc 37 V № 8 (Hassenstein, Piktuppoenen).

Rz 359 pusl.: „Aus der Gegend von Pillkallen", tad lyg ne iš Hasenšteino, nuo kurio ir šiaip šen ten skiriasi keliomis eilutėmis ir žodžiais. Gal iš Thilo klaipėdiškio?

Šios dainos apie kalbėjusios su dvaronėliu (dragunėliu, žalnierėliu) tėvo dukrytės nužudymą spausdintoje dainų medžiagoje yra žinoma keliolika atmainų, lyg išplitusių iš (ar greta) žinomos ir slavams dainos apie brolio nužudymą Poni poną papjovė — M. Davainius-Silvestraitis 70-is m. nuo Kalnujų, Oi mati poni, kur dėjai brolį — T. Zykus 1885 m. nuo Kruonių, to pat Išjojo Jonas apsiženyti, (žiūr. [E. Wolter] Romantish-sagenhafte Motive des litauischen Volksliedes — „Mitt. der lit. liter. Gesellschaft", Bd IV, pusl. 64—67, taippat E. Wolter Eine litauische Daina über der Brudermord — ten pat, Bd III, pusl. 542). Dainos motyvas išplito dviem kryptim: 1) ant kalno liepa — tėvo dukrytė (mūsų sesytė) kalbasi (Rz — Seredos rytą) su svetimu berneliu (ir tt., kartais net jenerolu) — apie tai pranešama tėvui — subatos (kartais nedėlios, pėtnyčios) rytą tėvas skandina dukterį — nedėlios rytą broliai surado jos kūną (Hassenstein iš Piktupėnų — Msc 37 V № 8, Rz № 30 ir tt.; Kolberg 1879 m. № 29; A. Juškos Liet. dainų № 384; E. Wolter „Mitt." IV, pusl. 68; Fortunatov ir Miller 1872 m. № 60; Bartsch № 121; Šimtakojis 1899 m. № 44; Kl 1905 m. № 50, 51); 2) rodos, tik Mažojoje Lietuvoje (F. Zschokke's Skandita Dûkryte — 1849 m. „Neue Preuss. Prov. Blätter"

Bd VIII, pusl. 403, iš ten Ns 1853 m. № 362; Bartsch užr. 1856 m. apie Pilkalnį — № 8, berods čia ar tik ne Sesutės gerumas; Bezzenbėrger užr. 1880 m. Enskiemy apie Stalupėnus — № 12) — Petnyčios (Aš šiandien) dieną per dieną gėriau ir su martuškatėm's kalbėjau — Subatos rytą tėvas dukrytę skandino — nedėlios rytą rado paskandintą sesytę.

2 Kr — žaliàm'.
3 Kr — Ay, Sėsyt', Sėsyt'
4 Kr — Ay, Brôlyt', Brôlyt'.
5 Kr — Bûbnais.
6 Kr — surądo.
7 Kr — Szėmóms.
8 Kr — Žaléis.
9 Kr — àpnesztą.

a Rz, I — Die Verschwundene (pusl. 359: Die verschwundene Tochter), Zschokke („Neue Preuss. Prov. Blätter" 1849 m. VIII. 403) — Die ertränkte Tochter (spaudos riktas: erträukte).

b Rz — Mit den Hofgessellen, den Hoffärtigen, Ns — mit den jungen Höfnern, den hoffärtigen.

c Rz — Mit ehernen Drommeten drommeteten sie, Ns — Mit eherner Trompeten Klange.

d Rz — Mit feinem Grausande, Ns — Mit grauem Sande.

e Rz — Mit grünem Meergrase, Ns — mit grünem Seegras.

31. Vainikėlis[1a].

Rz, I, Gis — **Wainikelis**, II — **Wainikkis.**

Aš ėjau[b] per kiemelį[c]
pro rūtų daržėlį,
o ir sutikau[2]
Selmą[3] bernelį[d]
pas rūtų daržėlį;
tvėrė baltą rankelę,
movė[e] aukso žiedelį.

Gis — Asz per Kiemą eidama.
Gis — Wainikužį pindama, Ns — Pro rutužíû daržėlį.
II — O ir sutikkau Bernelį. Rz, I, II — sutikkau.
Rz (ir vert.), I, Kr (ir vert.), Gis (ir vert.) — Selmą (vardas), bet Ns — Szelmį bernelį (den losen Buben).
Ns — Pas rutužiû daržėlį, II — Daržele. Gis ir Ns čia baigiasi 1 posmas (5 eilutės).
Gis — Jis nutwere Rankelę. Gis ir Ns čia prasideda 2 posmas (5 eilutės).
Gis — Ir numowe Žiedelį. Gis ir Ns po to dar — O ir numowe
Aukso (Gis — Aukse) Žiedelį
Nů baltujû Rankû (Ns — rankelių).

„Atduok, berneli[f],
mano žiedelį!
Su tavim nekalbėsiu,
dar būsiu pas močiutę,
dar klausysiu močiutei[g]“.

I — Addok, Rz, II, Kr — Atdok, Gis, Ns — Atdůk. Gis ir Ns prieš tai, 3 posmą pradėdami — Merguže Supykdama Žieduž̧ praszydama.
Rz, I, II, Gis — ne kalbėsu, Kr, Ns — ne kalbėsiu. Gis ir Ns čia baigia 3 posmą (5 eilutes).
Rz, I, II, Kr, Gis — busu, Ns — busiu. Rz, I, II — Moczuttę, Gis — Moczutę (Ns — moczutę), Kr — Mocziutę.
Rz, I, II, Kr, Gis — klausysu, Ns — klausysiu. Rz, I, II — Moczuttei, Gis — Moczutei (Ns — moczutei), Kr — Mocziutei.

„Pirkit, broleliai,
man vainikėlį
ant gelsvų kaselių![h]
Vainikužį devėsiu,

lankoj'[4] šienužį grėbsiu“.

Gis ir Ns čia jungia ano posmo dvi eiluti (Dar busiu ir tt.) su šio pirmomis 3 eilutėmis (baigiant „kaselių“) į 4 posmą. II — Broi — Wainikkelį (iš dviejų k viena užbraukta). [lyczei.
Rz, I, II — Kasselû (Kr, Gis, Ns — ...liû).
Gis ir Ns šio posmo 2 paskutini eiluti jungia su kito posmo 3 pirmomis eilutėmis į 5 posmą (nuo — Vainikužį; baigiant — vandenėlį).
|Rz, I, II — Wainikkuzi, Kr — Wainikuzį, Gis, Ns — Wainikužį. Rz, I, II, Gis — dewėsu, Kr — dėwėsu, Ns — dewėjau.
Rz, II — Szenuže, I, Gis — Szenužę, Kr — Szėnužį, Ns — szėnužį. Rz, I, II, Kr — grėbsu, Gis — grebsu, Ns — grėbjau.

O ir nupuolė
mano vainikėlis
į čystą vandenėlį:
„Dabar nuplauksi[5]
žalioms lankelėms[6]
į jures, į mareles[7i];
jūružėms[j] plauksi,
mergužę bevirkdįsi“.

Gis — Man'. Ns — wainikas.
Gis — Wandenį. Gis atmaina čia baigiasi.
Ns — Ui dabar tu nuplauksi (6 posmas 5 eilutėmis).
Rz, I, II — Žaloms. Ns — Pro žaliases lankeles.
Ns — Į jures mares.

„Ai tič, ne verkis,
mano mergyte!
Gausi svečią, bernytį[k]
su žaliaiseis tinkleleis“[8].

Rz, I, Kr — Ay, Ey. Rz, I — ne werkis, I — ne werkia, Kr — ne werki.

(svečią = svetimą? bet Rz ir Kr verčia — ein Gast). II — Swieczią.
Rz, I, II — žalaiseis.

Ns iš šių dviejų posmų (priešpaskutinio ir paskutinio) sudaro 7 posmą 5 eilutėmis:
Ey ticz, ne werk, mergyte,
Gausi žweją bernytį,
Tas taw sužwejos
Tawo wainiką
Su žaliaseis tinkleleis.

„O tu sužvejosi
mano vainikėlį
iš jūrų, iš marelių“[9].

Rz, I, II — Marelû.

1 Rz 1825 m. pusl. 106 ir 108 (vokiškas vertimas pusl. 107 ir 109). Kr 1843 m. pusl. 102 ir 104 (№ 32). Ns 1853 m, № 144. Rz Msc 36 I № 32, Rz Msc 36 II № 60.

Rz 359 pusl.: „Aus Pillkallen". Ten pat pažymėta, jog dainos vertimą Rz davė savo Pruthena Th. I (1809 m.), pusl. 116. Rz yra davęs kelias dainas iš Msc 37 XII (Kelios Dainos Lietuvninkų Pilkalnų parapijoje giedamos, ne Rz surašytos 1819), bet šios dainos tame Msc nėra.

Jau Kr kai ką joje taisė (šienužį viet. šienužę, ne verki viet. ne verkis), o Ns, ypačiai atsirėmęs Giseviaus Achtzehn Dainos № 17 — iš Kraupiškių apyl. („Neue Preuss. Prov.-Blätt" I 1846 m. pusl. 253—254), ją gerokai pertvarkė, suposmindamas, kaip ir Gis, 5-eiliais posmais (Rz: 7+5+5+8+4+3 = 32; Gis: 5+5+5+5+5= 25 ir baigiant — O ir nupůlė — Man' Wainikelis — Į czystą Wandenį; Ns: 5+5+5+5+5+5+5 = 35), teksto atžvilgiu arčiau, tik ne visur, laikydamasis Gis.

2 Kr — sutikaù.

3 Kr — Sėlmą.

4 Kr — Lankôj'.

5 Kr — Dabàr nuplaùksi-

6 Kr — Žaliôms Lankėlėms.

7 Kr — Į Júres į Marelės.

8 Kr — Tinkléleis.

9 Kr — Isz Júriû, isz Maréliû.

a Rz, I, Gis — Das Kränzlein, II — Der Brautkranz.

b Rz — Ich wanderte, Gis — ich ging (eidama). Ns — Ich schritt.

c Rz, Ns — Dörfchen, Gis — Dörflein.

d Rz — Selmas, den Jüngling, Gis — Dem Bürschlein Selma, Ns — Den losen Buben.

e Rz, Gis — zog ab, Ns — zog herab.

f Rz — o Jüngling, Gis — du Bürschchen, Ns — o Knabe.

g Rz — Will Mütterlein gechorchen, Gis — Ihr will ich noch gehorchen, Ns — Gehorche noch der Mutter.

h Rz — Ins goldene Haupthaar, Gis — Mir zu den goldnen Flochten, Ns — Auf meine blonden Zöpfe.

i Rz — In Seen und in Meere, Ns — In's Haff, in's Meer hin.

j Rz — in Seen, Ns — im Meere.

k Rz — Es kommt ein Gast, der Knabe, Ns — Wohl kommt ein junger Fischer.

32. Du žveju[1 a].

Rz, I — **Du žveju,** XVI be antraštės.

Išbėg' išbėgo[b]
iš Rusnės[2] kiemo[c]
du jaunu žvejytėliu[3].
Jie leido, leido
plonus[4] tinklelius[5]
padumo[6] vidurėlyj'[d].
O ir sugavo
dyvnai[7e] tinkleleis[8]
du jūrių veršukėliu[9f].
„Ai drauge, drauge[10g],
tavoršiau mano[h],
kas tai dyvų[11] žuvelių?“[12]
O ir supyko
bangų[13] dievatis[14i]:
pakilo šiaurys vėjatis.
„Ai drauge, drauge[10],
tavoršiau mano,
mesk aukso inkarėlį!
Tegul, te rito[15]
Bangputys[16j] vaitę
ant aukso inkorėlio!“[17]
„Ai drauge, drauge[10],
tavoršiau mano,
lipk masto viršūnėlę[k];
rasi matysi
kopų kalnelio[l]
ar laibasės pušikės?“[18m]
„Nei matau kopų
nei kopų kalnų[19],
nei laibųjų pušikių[20n],
o aš tikt matau
mergytę savo
pro pušyną vaikščiojant[21].

XVI — Isz beg isz bege.
XVI — isz Russne Kema.
XVI Du yaune Schipporuke ·/. (kartojama). Rz, I — Žwejytelu.
XVI — O yi...
XVI — Tinklellus, Rz, I — Tinklelus.
XVI — Bodumo, Rz, I — Padummo. XVI — Widdurelle ·/., Rz, I — Widdurelij', Kr, Ns, Kl — Widurėlij (vidurėlij), Schl — vidurėly.
Prieš tą posmą (XVI jo išviso nėra) XVI, Ns, Schl — O (XVI dar — yi) gaude, gaude marių žuwikes (XVI — marro Schuwikkes)
I, Ns, Schl, Kl po Dywnay (dyvnai) rašo kablelį. [sawo plonais tinkleleis (XVI — mudmes plone Tinklelle ·/.).
Rz, I — Jurû. I — Werszukkelu, Rz — Werszukelu, Kr, Ns — Werszukėlių (werszukelių).
Šio posmo XVI nėra. Rz, I, Kr, Kl — Ay (Ai), Ns, Schl — Ey (Ei).
Rz, I, Kr — Taworszau, Ns, Schl — Taworszczau, Kl — Tavorčiau.
Ns — dywnu (Schl atitaiso — dyvu).
Šio posmo XVI nėra.
I — Rangû. Kl — Dievaitis.
Rz, I, Kr — szaurys Wėjatis, Ns, Schl, Kl — sziaurvėjatis. Rz, I — Pakillo.
Rz, I, Kr, Kl — Ay (Ai), Ns, Schl — Ey (Ei), XVI — O (Drauks Draugelle).
Rz, I — Towarschau, XVI — Tawortszu (manne), Kr — Taworszau, Ns, Schl — Taworszczau, Kl — Tavorčiau.
Rz, I, Kr, Ns, Kl — inkorėlį, Schl — Inkarėlį. XVI — Mek(s)t auksza Inkarelle.
XVI — Te gigul(,) te riddo. Schl, Kl — Tegul. Rz, I — te ritto, Ns — te rito, Kr — te rita, Schl — terita, Kl — te ritą.
XVI (viet. bangpučio) — yo (Waltusze), Rz. I — Bangputtys. Rz, I — Waltę, Kr, Ns, Schl, Kl — Waltį (waltį, valtį)
Schl — inkarėlio, XVI — auksza (Inkarelle).
Rz, I, Kr, Kl — Ay (Ai), XVI, Ns, Schl — Ey (Ei). XVI — Draugs(,) Draugelle.
Rz, I — Towarschau, XVI — Towortszau (manne), Kr — Taworszau, Ns, Schl — Taworszczau (tavorszczau), Kl — Tavorčiau.
Rz, I — Wirszonelę, XVI — (Maste) Wirszunelli.
Rz, I — Rassi (XVI — Rasse). I — mattysi (XVI — mattisse).
XVI — Koppû (Kallnelle). Schl, Kl — kalnelį.
XVI — laibassis Puszikkis, Rz, I — laibasês Puszikkês (vienaskaita), Ns — laibosês puszikês) (vienaskaita), Kr, Schl, Kl — laibases Pu-
XVI prieš tai — O ir atsacke — Draugellis manne — Mastelle kibodamas. XVI — Ney matschau Koppu. [szikes (puszikes; čia daugisk.).
XVI — Ney Koppu (Kalnu).
Rz, I — laibaju (XVI — Laibayo). Rz, I — Puszikkiû (XVI — Puszikku).
XVI — Teck asz ta matschau.
Ns, Schl — sawo mergytę.
Rz, I — Pro Puszynę, XVI — Pa gurelle. Rz, I, XVI, Ns — waikszczojant, Schl — waikszczojent, Kr, Kl — waikszcziojant (vaikščiojant).

Juods[o] vainikėlis[p],
gelsvos kaselės,
žalio rašto žiurstelis[r].
Kad įmanyčiau,
pusiau dalyčiau
žalio rašto žiurstelį:
vieną puselę
į skrynužę[s] dėsiu,
antrąję[22] į vėlukėlę“[t].
„Ai drauge, drauge[10],
tavoršiau mano,

katrul[23] suksi valtužį:

ar ant Pakalnės[u],
ar ant Varusnės,
ar ant Rusnės kiemelio?“

„Nei ant Pakalnės[u],
nei ant Varusnės,
tikt ant Rusnės kiemelio[24].

Rusnės kiemelis
kai Klaipėdužė,
če bėga su valtužeis;

Rusnės kiemelyj'
aug' mano žiedelis[v],
ten rimst mano širdelis“[z].

Rz, I, Kr — Jůds.
Rz, I — Kasselės.
Rz, I — Žalo, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Szursztelis (szursztelis), Schl — žursztelis.
Rz, I, Ns, Schl — įmanyczau (XVI — imanitszau).
Rz, I, XVI — Pussau (pussau). Rz, I, Ns, Schl — dalyczau (XVI — dalitszau).
Rz, I — Žalo, XVI — Szalle. XVI — rasze. XVI — Szurszelle, Rz, I, Kr, Ns, Kl — Szursztelį (szursztelį), Schl — žursztelį.
XVI — Wene. Rz, I — Pusselę (XVI — pusselę).
XVI (nėra — į). Rz, I, Kr — dėsu (XVI — dessu).
XVI — i Welakelle, Kr — į Wėlukėlį, Ns, Schl — į weluką (vėluką).
Rz, I, Kr, Kl — Ay (Ai), XVI, Ns, Schl — Ey. XVI — Draugs Draugelle.
Rz, I — Towarszau. Kr — Taworszau (XVI — Tawortszau manne), [Ns, Schl — Taworszczu (taworszczau), Kl — Tavorčiau.
XVI — Kadrun. XVI — zuksze, Ns, Kl — suksim, Schl — suksva [(Ns jam patiektame rankraštyje esą — sukseu). XVI — Waltusze,
XVI — Pakalnis. [Kr, Ns, Schl, Kl — Waltužę (waltužę).
XVI — Warusnis.
XVI — Rusnis. Rz, I — Kemelio (XVI — Kemelle).

XVI — Pakalnis.
XVI — Warusnis.
XVI — Russnis. XVI — Tik. Rz, I — Kemelio (XVI — Kemelle).

XXI — Russnis Ksmellis (Rz, I — Kemelis).
XVI — kaip Karalautszis.
XVI — Scze, Kr — Czę, Kl — Čia. XVI — Szeglo, Rz, I, Schl, Kl — [bego (bėgo). XVI — Waltuszim, Kr, Ns. Schl — Waltužėms. XVI [— Teck Uppuszis per Keme; bene Rz ten pat pakeičia į — Ten
XVI šio posmo nėra. [aug mano Zirdelis.
Ns — man.
Rz — rinst (bet I ir tt. — rimst). Rz, I — Szirdelis.

Vietoj šio posmo XVI: Szals Keddelukkes(,)
raudons Wistukis(,)
Szalle rasze Szurszellis.

Rz № 9 (į šilą ėjau) = (Ns № 12, VIII A № 14) čia turi šitokią atmainą:
Ei broli, broli(,)
brolyti mano (VIII — broli mano),
kur kreipsiva laivatį:

ar ant dvaračio,
ar ant miestačio,
ar ant mažo kiemačio?

[Turėtų dar būti:
Nei ant dvaračio,
nei ant miestačio,
tikt ant mažo kiemačio.]

[. . . . .]

Mažam kiematyj
mažos mergatės,
ale didi meilatė.

V № 1 (Ai didi, didi girioj medeliai):
O ir atjoje
šelmis bernytis,
klausė ant to kelačio:

ar ant jūračių,
ar ant maračių,
ar ant didžio kiemačio?

Nei ant jūračių,
nei ant maračių,
tik ant didžio kiemačio.

[kaip ir Rz № 9, šio posmo čia nėra . . . . .]

Didžiam kiematy
dailios mergytės,
tos man labai patinka.

Tarp — Klaipėdužė — ir — če — XVI, Ns, Schl — Tek (XVI — Teck) upužė (XVI — Uppuszis) per kėmą (XVI — Keme).
Cze (XVI — Scze) joja (Schl — jojo, XVI — yoye) raiti (XVI — rayte, Ns — raite), XVI (dar)
Po — waltužeis (waltužem's) XVI, Ns, Schl — Cze (XVI — Scze) gėd (XVI — ged) gaidelei (XVI — Gaidelle), |—wasza waszote.
Cze (XVI — Scze) lo szunelei (XVI — Szunelle),
Cze (XVI — Scze) ryloj' (XVI, Schl — rilo, rylů) malėjikės (XVI — Malleyikkis).

[1]) Rz 1825 m. pusl. 110, 112, 114 ir 116 (vokiškas vertimas 111, 113, 115 ir 117). Kr 1843 m. pusl. 106, 108 ir 110 (№ 32). Ns 1853 m. №12; Schl 1857 m. pusl. 6. Kl 1905 m. pusl. 290—291 (pridėjimų № 43). Rz Msc 36 I № 33, Msc 37 XVI № 5 (lyg ne lietuvio rašyta; Rz šios atmainos nesekė). XVI paskirstoma ketureiliais posmais, kurių kiekvienas lygus Rz 1825 m. trieiliam.

Rz 359 pusl.: „Aus der Gegend von Memel“; gal iš klaipėdiečio Thilo, bet ne iš Msc 37 VI, kur Thilo patiekta trys eilėraščiai.

Tai Mažosios Lietuvos žvejų daina, kurios žinoma atmainų: Pet. von Bohlen 1830 (Bartsch išsp. Dainų balsai II. 1839 m. № 196) iš Auluvėnų ties Įsručiu (Ei kilo, kilo, o ir iškilo iš Gilijos miestužio), Bartsch 1856 m. (išsp. Dainų balsų I. 1886 m. № 23) iš Širvintos par. (Ei kilu, kilu, o ir iškilu iš Rygavos miestužio), Leskien užr. 1880 m. (išsp. 1882) № 47 (Ei kila, kila, o ir iškila iš Gilijos kiemužio dėmantinis laivužis) iš Vilkyškių, Kl užr. 1888—1894 m. (išsp. 1905) №№ 65 iš Lauksargių par. (Ei kyla, kyla, o ir iškyla iš Gilijos kiemužio sidabrinis laivužis), 74 iš Gilijos par. (Ui kyla, kyla, štai ir iškyla iš jūružių, marelių, juods kadagių laivelis), 75 iš Kintų par. (O įbėg, įbėg į Minės kiemą du jaunu šiporukai), 77 iš Vilkyškių par. (Ei linksmas rundas, geltons laivelis, žalių šilkų žegleliai; šioji atmaina krypsta į Rz № 9 — Į šilą ėjau, šilužyj kirtau), 78 iš (klaipėdiečių) Kretingos par. (Išbėg', išbėgo iš Rusnės kiemo du jaunnu žvejytėliu), Bruožis-Pakalniškis 1908 m. (Klaipėdiškių dainos) № 10 (Ui ir išbėgo iš Minės kiemo). Daina atsidūrė ir Didžiojoj Lietuvoj, palyg. Juškos Liet. svodb. dainų užrašus Veliuonoj 1865—1870 m., išsp. 1883: №№ 67 (Ei kilu, kilu, o ir iškilu iš Kirijos miestužiu), 435 (Ei kilu, kilu, o ir iškilu iš Gilijos miestužiu). — Katrul (Ant kur) suksi(u, suksiva) valtužį (laivužį) — motyvas randamas taippat Rz 1825 m. № 9 (Į šilą ėjau), Giseviaus „N. Pr. Prov.-Bl." 1850 m. X, pusl. 323 (Mano plaukeliai, mano geltonieji), Ns № 284 (Mano plaukeliai, mano geltonieji.... Ar.... Rusnę Varusnę, ar ant Minės kiemelio) ir Schl pusl. 48, Leskien № 110 (Plaukelei mano... Ar ant Suodėnų, ar ant Ginčačių ar ant šio didžio kiemo).

2 Kr — Rùsnês.

3 Kr — Žwejytėliù (Schl — žvejytėliù).

4 Kr — Plónus (Schl — plónus).

5 Rz — Tinklél(i)us, Kr — Tinkleliùs (Schl — tinkleliùs).

6 Kr — Padùmo (Schl — padùmo).

7 Schl — dyvnai. Ns ir Schl atskiria — dyvnan — kableliu nuo — sugavo — ir — tinkleleis.

8 Rz, Kr — Tinkléleis (Schl — tinkléleis).

9 Rz — Wėrszukél(i)u, Schl — verszukėliù.

10 Kr — Draugė, Draugė; Schl — dráuge, dráuge.

11 Schl — dývu.

12 Kr — Žuvéliû (Schl — žuvéliu).

13 Schl — Bángu.

14 Rz pastabose pusl. 319 — diewaitis.

15 Kr — Te gùl, tè rita; Schl — Tegùl, tèrita.

16 Schl — Bangputys.

17 Anmerkungenose Rz pusl. 319 rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Bangputtys, ankstybesniame posme pavadintas Bangų dievaitis, yra regimai ta pati dievystė, kuri senovės prūsų buvo vadinama Patrimpu (Potrimp). Vardas yra grynai lietuviškas: banga ir puta (Putta). Ruhig (Lexic. I. pusl. 12)* jį laiko Neptūnu, Ostermeyer (Krit. Beitrag zur altpr. Rel. Gesch., pusl. 11)* — rymijonų Eolu. Tačiau rymijonų ir grykų mytologija nėra nei jokiame ryštyje su lietuvininkų. Toks baisus elementas kaip jūrios, arti kurics visados gyveno lietų** giminės, pats vienas galėjo pabudinti vandenims paliepiančjos dievystės idėją. Pas slavus, kurie niekados negyveno prie jūrių ir nebuvo jūrių kelionių giminė (schiffahrt treibendes Volk), jei prie jų neprirokuosime vendų Pamarėj (Pommern) ir Meklemburge, ši dievystė nerandama". Įsidėmėtina, jog Msc 37 XVI niekur bangpučio nemini; jį žino tik Rz 1825 m. ir Msc 36 I spaudinys.

18 Kr, Schl — laibáses Puszikės (puszikės).

19 Kr — Kôpû Kalnû, Schl — Kópu kalnú.

20 Kr — laibûjû Puszikiû, Schl — laibúju puszikiu.

21 Kr — wáikszczojant, Schl — vaikszczójent.

22 Schl — àntrąję.

23 Kr — Katrúl, Schl — katrùl.

24 Anmerkungenose Rz pusl. 319—320 rašo (verčiame iš vokiečių kalbos): „Gražiai pastatytas ir gyvas kaimas Rusnė randasi Nemuno (vadinamo čia Rusne) žiotyse prie marių (Haff)***. Upė dalijasi čia į dvi mažesni rankovi, kurių viena vadinama Varusne (Warusz), prie kurios randasi to paties vardo kaimas****, kita Rusnyte (Ruszneit), prie kurios yra Pakalnė*****. Daugelis vardų — Rusnė, Rasytė (Rossiten)******, Rusnytė, Varusnė ir kiti, kyla arba iš to, kad kadaise valstybė siekė nuo Naugardo (Nowogrod) ligi Nemuno žiočių, arba kad labai senais laikais šioje pakrantėje skandinavų gyventojai buvo gyvenę. Švedai yra ne tik slavų, bet ir suomių vadinami Russi. Žiūr. Juslenio suomiškąjį žodyną******* p. 319: Ruotzi švedai, Ruotzi-maa švedų žemė, Rotsilaine švedas, Rotsik švedė. Tikrai yra daug įrodymų, kad čia kadaise gyvenę švedai. Kuršių nerijoj tebevadinamas dar vienas kalnas Švedkalniu (Schwedenberg)********, Dargi Klaipėdos miesto vardas yra skandinaviškas, nes Chlaip arba Hlaif gotiškai bus duona (Ul-

---

* Phil. Ruhig (1675—1749), Littauisch-deutsches Lexicon, 1747.

* Gotfr. Ostermeyer (1716—1800), Kritischer Beytrag zur altpreussischen Religionsgeschichte, 1775.

** Rz lietuvius priskiria prie lettischen Völker.

*** Kuršmarės. V. Kalvaitis, Lietuwiszkų wardų klėtelė (1900 m.): Rusnis (bažnytkaimis), Rusnė (upė).

**** Kalvaitis, ten pat: Varusnė (upė), Varusnė, Varai (vietovė). Rz temini vokišką Warusz.

***** Kalvaitis Rusnytės nežino (Pakalnė jam — Pakalna), o Rz rašo ją tik vokiškai.

****** Rz rašo tik vokišką Rasytės vardą.

******* Dan. Juslenius (1676—1752), Abo (Turku) vysk., suomių patriotas. Jo suomių kalbos žodynas išsp. Stokholme 1745 m.: Suomalaisen sana—lugun coetus.

******** Rz terašo čia vokišką vardą: die lettischen Völker.

fil. Matth. VI. 11)*, anglosaksiškai Hlaifs, senoviškai daniškai Hlaf, senoviškai germaniškai Laib, slaviškai Chleb. Iš čia Klaipėda — duonos miestas. Dar ir dabar Kuršių marių žvejai savo žuvimis gauna sau duoną iš Klaipėdos. Taigi ši vieta tikrai jiems yra duonos miestas — Klaipėda".

a Rz — Die beiden Fischer, I — Die beyden Fischer.
b Rz, Ns — Es schifften, schifften.
c Rz, Ns — Aus Ruszens (Russens) Dörfchen.
d Rz, Ns — mitten auf dem Haff(e).
e Rz — O welch ein Wunder, Ns — Wunder.
f Rz, Ns — zwei Meereskälber.
g Rz, Ns — Gesell, Geselle.
h Rz — Mitgefährte, Ns — Gefährte.

* Ulfila (Vulfila — Vilkelis, mažd. 311—383 m.), gotų vysknpas, vertė Šventraštį į gotų kalbą.

i Rz, Ns — Der Gott der Wellen.
j Rz — Der Wellenschäumer, Ns — Der Wogenbläser.
k Rz — auf des Mastes Gipfel, Ns — auf des Mastes Spitze.
l Rz — den Berg der Nehrung, Ns — der Nehrung Gipfe..
m Rz — die schlanke Fichte, Ns — (ei)ne schlanke Fichte.
n Rz — Auch nicht die schlanke Fichte, Ns — noch irgend schlanke Fichten.
o Rz — braun, Ns — schwarz.
p Rz — Kränzlein, Ns — Kopfputz.
r Rz — Schürzlein.
s Rz — in die Kajüte, Ns — in den Schrein.
t Rz, Ns — Flagge.
u Rz — nach Pakalne, Ns — nach der Nied(e)rung.
v Rz, Ns — Blüthe.
z Rz — Dahin verlangt mein Herz nur, Ns — Da wünscht mein Herz zu bleiben.

33. Žvejienė[1a].

Rz, I — **Žwejėna,** Kr — **Žwejėne,** II — **Welijimas,** X be antraštės.

„Vei[2b], mergyte, per langelę,
kursai vėjas pučia?“
„Tas, kurs vakar, tas ir šendien,
šiaurių[3] vėjužatis[c].
Kad galėčiau su laiveliu[4]
per jūrates[5d] plaukti,
persivesčiau[e] juodų šilkų,
žalių rūtužačių.
Juodų šilkų vėlukėlę[f]
išrašyt žvejatiems,
o šių žalių rūtužačių
vainikėliems[6] pyti“.

Rz, I, II, Kr, Ns, Kl — Wey (Vey), Kr, X — Żurek Mergait. Ns, Kl — Langelį.
Rz, I, II, X — Wejas. Ns — pucza.

Rz, I, II, X — Szaurû, Kr — Szauriû. Ns, Kl — Sziauriu (Šiaurių).
Rz, I, II, X, Ns — galėczau. Rz, I, II, X — Laiwelu.

Rz, I, II, X — Persiwesczau, Ns — Parsiwesczau, Kl — Parsivesčiau, Kr — Parsiwežczau. Visur čia — jůdû (juodų).
Rz, I, II, X — Žalû. Rz, I, X, Ns — Rutužaczû (rutužaczu), II, Kr, Kl Rutužacziû (rutužačių).
Rz, I, II, X, Kr — Jodû. Ns — Jůdû szilkû, welukelį. Rz, I, Kl — Welukelę, Ns — welukelį, Kr — Wėlukėlį. II, X — Mastininkû
II, X — Sermegeliems suti (Ns A.L. — Sermėgelems suti). Kr — Žwejacziems. [(Ns A.L. — mastininkû).
Rz, I — szû. Rz, I, II, X — žalû. R, I, II, X — Rutužaczû (Ns — rutužaczû).
Kr — Wainikelius, Ns — Wainikelems. Kr, Ns, Kl — pįti. X — (suti) pyti.

[1] Rz 1825 m. pusl. 118 (vokiškas vertimas pusl. 119). Kr 1843 m. pusl. 110 ir 112 (№ 33). Ns 1853 m. № 381. Kl 1905 m. pusl. 301 (pridėjimų № 68). Rz Msc 36 I № 34, Rz Msc 36 II № 15, Msc 37 X № 4 (Plyviškių Ostermejeris, kuriuo Rz Msc 36 II № 15 visiškai seka, identiškas, o ir Ns A.L. jį žino).

Rz 359 pusl. rašo: „Aus der Gegend von Memel“, vadinasi, ne iš Ostermejerio. Greičiausia iš to pat šaltinio, ką ir № 32 (Du žveju — iš Thilo klaipėdiškio?). Žiūrėti, iš kur vėjas pučia, motyvas tebėra dainose užsilikęs, tik toliau nebe apie laivelį ir vėlukėlę dainuojama: Kl užr. 1888—1894 Priekulės par. № 35 (Kad aš ėjau pajūrėliais.... Eisim laukan pažiūrėti, iš kur puč vėjužis), Bruožis-Pakalniškis Klaip. dain. (1908 m.) № 55 (Veizd mergelė pro langelį koks vėjelis pučia); taippat Didž. Liet. — Juškos Svodb. dainos (užr. 1865—1870 m.) № 290 (Eisim lauką pažiūrėti, katras vėjas putė) ir 315 (taippat). Juškos dainai giminiga, tik nebežiūrinti, katras vėjas putė, prof. J. Gerullio 1931 m. Tovėje ties Kuršmarėmis užrašyta ir man paskaityta daina — Aš ėjau per tą kelužę, sutikau mergytę baltą bei raudoną (palyg. su ja taippat iš dalies Rz № 23 — Puikoratis, tad ir Ns № 63, bet ypač Juškos Svodb. dain. №№ 93, 1012, Kl №№ 221, 223, 227).

[2] Čia II daro „a“ pastabą: für Weizdek.
[3] Kr — Száuriû.
[4] Rz — Laiwél(i)u, Kr — Laiweliù.
[5] Kr — Jurátes.
[6] Kr — Wainikeliùs.

a Rz, I — Die Fischerin, II — Der Wunsch.
b Rz, Ns — Sieh,
c Rz — Lieber Wind aus Norden, Ns — Sanfter Wind aus Norden.
d Rz — Ueber See, Ns — Ueber's Meer.
e Rz, Ns — Würd(') ich holen.
f Rz, Ns — den Wimpel.

34. Šeirys[1a].

Rz, I — **Szeirys**, II — **Apsiemimas**, IX (vok. antr.), XI be antraštės.

Aš už šeirį eisiu[b],
šeirį apslankysiu;
aš pasiversiu
į margą lydekytę.
Aš nusiplauksiu
į jūres, į maružes[2c],
ten pasiglausiu[d]
po žalia žolele[3].

Ns, Kl — Szeirio (šeirio). Rz, I, II, IX, XI, Kr — eisu.
Rz, II, IX, XI, Kr — apslankysu, I — aplankysu, Ns — apslankysiu, Kl — aplankysiu.
II — passiwersu, Rz, I, IX, XI, Kr — pasiwersu. Ns — O asz.
Ns (be — į) — Margą Lydekytę.
Rz, I, II, IX, XI, Kr — nusiplauksu. Ns — O asz.
Ns — Į jures maružes (XI — i Jures, Maružes).
II — passiglausu, Rz, I, IX, XI, Kr — pasiglausu, Ns, Kl — pasiglausiu.
Rz, I, IX — Po žalą Žolelę, II — Po zalą zolelę, XI — po žale Žolele, Kr — Po žalia Žolele (Kl — Po žalia žolele), Ns — Po [žalią žolelę.

Ateit šeirys paskui[4]
šilkų tinklą nešąs[5]:
nor tinklą traukti,
nor mane sugauti.
Tikrai dabodams[e],
meilei kalbėdams:
„Marga[6] lydekytė,
stai[f], graži mergytė!“[7]

Ns — Tinklelį.
Rz, I, II, IX, XI — mannę.
II — dabbodams (I čia išbr. antroji b), Ns — dabodamas.
Ns — Kalbėdamas

IX, XI, Ns, Kl — sztay (Sztay, štai).

1 Rz 1825 m. pusl. 120 (vokiškas vertimas pusl. 121). Kr 1843 m. pusl. 112 (№ 34). Ns 1853 m. № 162. Kl 1905 m. pusl. 317 (pridėjimų № 102). Rz Msc 36 I № 35, Rz Msc 36 II № 6, Msc 37 IX (Piktupėnų Hasenšteinas), Msc 37 XI № 3 (Piktupėnų Hasenšteinas).

Rėza pusl. 359: „Aus Piktuppoenen bei Tilsit“. IX ir XI ne kuo tarp savęs tesiskiriančiu Hasenšteino tekstu Rz yra panaudotu bemaž be jokių atmainų. Vėliau toji daina nebegaudanti tinklu mergytės-lydekytės, tik virtusi bernelio ir mergelės pasikalbėjimu, Maž. Lietuvoje, bent dab. Klaipėdos krašte, tebėra žinoma iš kelių atmainų: Kalvaičio užr. 1888—1894 m. Kretingos par. (išsp. 1905 m. № 382 — Ui kad mudu eisva per laužynų tiltą), Bruožio-Pakalniškio 1908 m. № 33 (O, kad mudu eisav' per Minijės tiltą).

2 Kr — Į Júres, į Maružės.

3 Kr — Po žalià Žolelė.

4 Kr — paskùj.

5 Kr — nésząs.

6 Kr — Margà.

7 Šiai dainai, rodos, tiktų 35 dainos antraštė — Už šeirio netekanti. Dainos įvadas tektų suprasti: Aš už šeirio neisiu, šeirio nelankysiu.

a Rz, I — Der Wittwer, IX, II — Das Vornehmen, XI be antraštės.
b Rz, Ns — den Wittwer... freien.
c Rz — Ins Meer und in die See, Ns — In das Haff, in's Meer hin.
d Rz, Ns — mich verbergen.
e Rz — achtend, Ns — beschauend.
f Rz, Ns — Sieh.

35. Už šeirį netekanti[1a].

Rz, I, Kr — **Už szeirį ne tekanti**, II — **Dukte**, kiti Msc be antraštės (III — **Bagotą Marczę norįs** — kitokis turinys).

Po tėvo langu[2],
stiklo[b] langužačiu,
alyvužė[3c] žydėjo.
O ji žydėjo,
o ji klystėjo,
juodas[d] uogates[4] nešė.
O tos uogatės,
o tos juodosės[5],
rinšvynatį[6e] kvėpėjo.
Kad aš žinočiau
bernužį[f] gausent'
jam sermėgėlį[g] siūčiau;
siūte išsiūčiau[h],
rašte išrašyčiau[i],
sidabrėliu[7] išvadžiočiau[j].
Kad aš žinočiau
našlužį[k] gausent,
kaldyčiau jam lencugates[8];
aš surakyčiau
jam kojas, rankates[9],
ir įmesčiau jį į kuoratį[1].
Jis nežinotų
dienos naktelės,
nei žiemos nei vasarėlės[10].

XI — Po muna tewa, III, X, XII, Ns (208) — Po mano Tewo (têwo) (nêra — langu).
XI — Stikla. X — Langaczo, VIII A — Langaczei, Ns — langaczu (Kl — langačiu), XI — langeli, III, XII — Langelio, Rz, I, II — Langu- [žaczu, Kr — Langužačiu.
X — Alliwuže, XII — Aliwuzze, VIII A — Alywužei, III — Alywužis, XI — Aliweley, Ns — Alywelis. III (išbr. žydėjo) — želawo, XI — [žallawo, XII — želawo, Ns — žaliawo.
X — Jů ji(s), VIII A — jie. XI — Ui te Žedukay, III, XII, Ns — O tie (tė) Žiedelei (žėdelei). XII: Tas Aliwelis žalis Medelis baltais [Žiedais zydejo. III: Tas Alywelis, — Žalas Medelis — Baltais Žiedais žydejo. Ns № 208 žiūr. žemiau.
X — jů ji(e), VIII A — je. II, VIII, Kl — klestejo (klestėjo), X — klesdejo. XI — Ui te baltey ey, XII — tie baltiejie, III, Ns — O tie (tė) [baltieji (baltėji).
VIII A — Raudonas, II, X — Jůdus, XI, XII — jodas. VIII A — Ůgas, XI — Ogeles. XII — Oguzzes, III, Ns — Ůgužes (ůgužes).
XI — Ui tas. XI — Ogelis, XII — Ogeles, III — Ůgeles.
VIII A — tos raudonoses. XI — Ui tos. XI — jodasis, XII — jodosos (III — jůdosos, Ns — jůdosios).
Ns — Krint ant žaliôs wejelês. Rz, I — Rinszwynatį K(l — Rinšvynatį), Kr — Rinszwynatim', II — Rinszwynacze, VIII — Rinszwini- czio, X — Rinczwynuže, XI — Aliwelu, XII — Kaddigužžeis (III — Kaddygužeis), Ns A.L. — Kadagužeis. III, XII — kwiepe (kwėpe).
Rz, II, X — žinnoczau, I, Ns (166) — žinoczau, Kr, Kl — žinocziau (žinočiau).
Kl — gausiant.
X — Sermegeli, Rz, I, II — Sermegelį, Kr — Sermėgėlę (Kl — sermėgėlę, Ns — sermėgelę). II, X — sutczau, Rz, I, Ns — suczau, Kr — sucziau, Kl — siūčiau.
Rz, I, II, X, Kr, Ns — Sute, Kl — Siūte. X — iszsutczau, II — iszsutcziau, Rz, I, Ns — iszsuczau, Kr — iszsucziau, Kl — išsiūčiau.
II, X, Kr, Ns — Raszyt('), Kl — Raszyte, Rz, I — Raszte. X — iszraszytczau, Rz, I — iszraszyczau (Ns — raszyczau), II, Kr — iszraszy- cziau (Kl — išrašyčiau).
(Rz, I, II, X — Sidabrelu), Ns — Sidabru. X — iszwadžotczau, I — iszwadzotczau, Rz, II, Ns — iszwadzoczau, Kr — iszwadziocziau, Kl [— išvadžiočiau.
Rz, II, X — žinnoczau, I, Ns — žinoczau, Kr, Kl — žinocziau (žinočiau).
II — Naszluzę. Kl — gausiant'.
Rz, I, II, X — Kabdyczau (kabdyczau), Kr, Kl — Kabdycziau (Kabdyčiau), Ns — Kabjczau. Ns — Lencugas.
Rz, I, II, X — surakyczau (Kr — surakiczau, Ns — surakjczau), Kl — surakyčiau.
Ns apleidžia — Jam.
Ns apleidžia — Ir. I — įmeszczau. Rz, II, X, Ns — įmeszczau (imeszczau), Kr — įmescziau (Kl — įmesčiau).
Rz, II, X — ne žinnotu, I, Kr, Ns — ne žinotu, Kl — ne žinotų.
I — Dienôs, Naktelės,(.)
Ns — Ney žėmôs wasarelês.

Tarp I ir II posmo Ns (208):

Tas alywelis,
Žalias medelis
Baltais žėdais žydėjo.

Po III (Ns po IV) posmo Ns (208):

Nů tos wejelês(,)
Nů tos žaliosês
Rankioj' jauna sesyte.

1 Rz 1825 m. pusl. 122 ir 124 (vokiškas vertimas pusl. 123 ir 125). Kr 1843 m. pusl. 114 ir 116 (№ 35). Kl 1905 m. pusl. 317 (pridėjimų № 101). Rz Msc 36 I № 36, Rz Msc 36 II № 19, Msc 37 X № 6 (Plyviškių Ostermejeris). Nors pusl. 359 Rz rodo: „Aus Walterkėmen bei Gumbinen", lyg būtų iš Valtarkiemio Jordano gauta, bet esamoje Msc medžiagoje Jordano tėra tik Msc 37 VII ir Msc 37 VIII B, o ten tokios dainos nėra. Tuo tarpu Rz I, II ir 1825 m. aiškiai seka Msc 37 X — Plyviškių Ostermejeriu.

Ns 1853 m. nelaiko Rz teksto viena daina, tik jį skaldo: pirmus tris Rz posmus, į juos dar du posmu įterpęs ir sujungęs su 8 posmų daina — O ir atjojo jaunas bernytis —, jis duoda № 208 (Po mano tėvo stiklo langačiu alyvelis žaliavo), o penkis tolesnius Rz posmus duoda № 166 (Kad aš žinočiau bernužį gausent). Ns turėjo tam pagrindą atsirėmęs kad ir paties Rz medžiaga, kurioj Msc 175 XI № 32 (Rusnies Krieger — tuo rankraščiu Rz dar nesinaudojo, nes jis 1827—1829 m.) skiriasi nuo Rz ir visiškai sutampa su Ns № 208; yra daugiau Kriegerio-Ns atmainos, vienur išplėstos, kitur sutrauktos, kartais bemaž nieko nuo Ns nesiskiriančios, pažymėjimų: Pet. von Bohlen 1832 m. Rusnyje (ten, kur ir Krieger!), paskelbta Bartscho Dainų balsuose, II (1889 m.) № 287; Bartsch 1856 m. užr. apie Širvintą (I. № 91); Bezzenberger (Lit. Forschungen, 1882 m., № 22) užr. 1879—1881 m. netoli Šilutės Šilmeižiuose ir Meterkviečiuose; Leskien užr. 1889 m. Vilkyškiuose (Lit. Volksl. 1882 m. № 112); Kalvaitis užs. 1888—1894 m. Rusnies par. 1905 m. išsp. № 187), Piktupėnų par. (№ 450); kitaip prasideda (Mano tėvelio margi dvareliai, zerkoliniai langeliai), bet šiaip atitinka Ns № 208 tekstą Juškos Liet. dainų (užr. 1865—1870 m.) № 681 iš Veliuonos (o № 271 atitinka Ns № 166: O kad aš tai žinočiau... jaunam berneliui teksint).

Tačiau Ostermejerio-Rz (iš Valtarkiemio?) tekstas, Ns suskaldytas atsirėmus kitokia dainos atmaina ar net šaka, nėra atsitiktinis, bet ir vėliau esti žymimas, tik jau susidedąs nebe iš dviejų Rz dalių (I Po tėvo langu ir II Kad aš žinočiau), tik iš trijų dalių (I Po tėvo langu, II Kad aš žinočiau = Ns № 166 ir III = Ns № 208 II — O ir atjojo jaunas bernelis): 1886 m. „Aušros" № 3 pusl. 86—87 Kucziu Vilius — Mergytė priešginė (Po mano tėvo stiklo langelio), pasak Barčo (II. 1889 m. pusl. 34) — užr. pietuose nuo Klaipėdos; tas pats, bet jau kaip iš (klaipėdiečių) Kretingos (to pat?) Kučiaus 1888—1894 m. užr. Kalvaičio išsp. 1905 m. № 378; Bartsch (1889 m. № 189) „Aušros" tekstą kartodamas, nebekartoja dainos II dalies (Kad aš žinočiau = Ns № 166; „A." 4 posmai) kaip offenbar aus einem anders Liede herübergenommene Strophen. Taigi arba 1) Ost-Rz tekstas nebuvo užbaigtas (jam trūko III dalies — O ir atjojo ir tt.), arba 2) Ost-Rz tekstas prisiemė dar aną III dalį ir virto Kučiaus — „A." — Kl tekstu.

Rz medžiagoj yra dar viena šaka — atmaina, prasidedanti — Po mano tėvo stiklo langelio alyvužė žaliavo, kur po I d. = Rz I d. (tik Rz 3 posmai čia = 4 posmams, surašytiems keturiomis eilutėmis, kiekvienas posmas viena eilute) eina II d. — Aš melsčiau Dievą per visą dieną (bent miglotą rytelį ir tt., bent bagotą mergytę). Tai Msc 37 XII № 101 (1819 m. Pilkalnio dainos) ir Msc 36 II № 25 (nežinomos kilmės — Bagotą morčią norįs). Tos dainos II dalį (Aš melsčiau Dievą per visą dieną) Ns duoda atskira daina № 124. Leskien 1880 m. (išsp. 1882 m. № 113) taippat yra ją Vilkyškiuose girdėjęs (Po mano tėvo), tik ji ten yra išlikus iatskirais posmais (Msc XII—III rinkiniu dainos I d. apie 2 posmu, III d. 2 posmu) susijusi su — O ir užkila šiáuris vėjelis, — Aš atrakinsiu dainų skrynelę — ir — Jauns josiu į krygelę — aš tau parsiųsiu... kvietkelę (pasodinus reiks žiūrėt, kokiais žydės žiedeliais ir tt.) motyvais; vadinasi, neišliko sveika.

Pagaliau, dar Rz teksto šaka-atmaina, taippat prasidedanti — Po tėvo langu, stiklo langačiu (langačei) ir I dalį išlaikiusi 3 posmuose, bet II d. turinti — Šilužij kirtau, šilužij tašiau, pagiryj laivą kūriau, yra Msc 37 VIII A № 14 (J. Bild); II tos dainos dalis (Šilužij kirtau) gimininga su Rz 1925 m, № 9 ir № 31 (palyg. Ns 1853 m. №№ 186 ir 203).

2 Kr — Lángu.
3 Kr — Alywùže.
4 Kr — Ůgátes.
5 Kr — jůdóses.
6 Kr — Rinszwynátim'.
7 Rz — Sidabrél(i)u, Kr — Sidabrėliù.
8 Kr — Lencugátes.
9 Kr — Kójas, Rankátes.
10 Po pirmų trijų posmų XII ir III, kaip žinom, turi — Aš melsčiau Dievą (= Ns № 124, prasidedančiai žodžiais — Aš melsčiau Dievą), o XI = Ns № 208 turi — O ir atjojo jaunas bernytis. Čia patiekiama abu tuodu tos dainos tęsiniu* vietoj Rz 1825 m. (X, I, II, Kr, Ns [№ 208 — 3 posmai + № 166], Kl) tęsinio (Kad aš žinočiau bernužį gausent), o VIII A atmainos tęsinys (Šilužij kirtau) mūsų jau panaudotas Rz № 9.

a Rz — Die keinen Wittwerfreien will, II — Die Tochter.
b Rz — des Glases (Fensterlein), Ns — blank (Fenster).
c Rz (Ns — junger) — Oelbaum.
d Rz — schwarzbraune, Ns — schwarzen.
e Rz — Weingeruch.
f Rz — Junggeselle, Ns — Jüngling.
g Rz — ein Kleid, Ns — ein Röckchen.
h Rz — Nähen, wollt' ichs, nähen; Ns — Ja, nähen wollt' ichs.
i Rz — Sticken, wollt' ichs, sticken; Ns — Und zierlich sticken.
j Rz — fertigen, Ns — vollenden.
k Rz, Ns — Wittwer.
l Rz, Ns — Thurm.

* III, XII ir XI (ir kai kurrie skirtumai iš Ns № 208) tekstų tęsiniai mūsų patiekiami kitame puslapyje:

Msc 36 III № 25 (Bagotą Marczę norįs)*.	Skirtumai iš Msc 37 XII № 16 — 1819 m. Pilkalnio rinkinio**.	Msc 175 XI № 32 (intendantas Krieger; rinkiny yra ir iš kitų tiekėjų, kartais pažym. 1827, 1829 m.)***.	
. . . . .	. . . . .	. . . . .	
Asz melsczіau Diewą	... melsczau Diewa	Ui ir atjojo,	Ns — O ir...
Per wissą dieną	... wissa Diena	Szelmes bernytis	Ns — Jaunas...
Bent miglotą Rytele,	... miglota Rytéle(,)	su juod beru žirgelu.	
O garota Dienéle.	o kanota... (Rz įrašo — garóta dunstig).	Ir prikabina,	Ns — Ir prikabino
Asz melsczіau Diewą	.....czau ....wa	Jodber žirgeli,	Ns — Bėrą...
Per wissą Dieną	.....ssa ....na	pri Aliwa szakeli :/:	
Bent Bagota Mergyte	. . . . .	žirgelis mundrus(,)	
Su szeszeis Szimtais,	. . . . .	Aliwelis laibus	
Su trimis Dwarais.	.....reis(.) [Čia Ns dar: Su aukselio	nulauže Wirszuneli(.)	
Pardůczіau Dwarą,	....doczau ....re. [žėdeleis.]	Ui bares, bares	
Pirkczіau Žirgytį,	....czau .....te	lenas tetužis	
Pats jůczіau į Karatį(.)	.... joczau i Krigéle(.)	del Aliwo Szakelis :/:	
Isz to Karaczio,	... tos Krigèles(,)	Uy ne bark, nebark,	
Isz to didžiojo	... tos diddeses	Sena Tetuže(,)	
Raszyczіau Gromatelę.	...sziczau .....lį(.)	Ne didze isz kaduze :/:	
Toj' Gromatelį'	. . . , ...	Asz pats nujosu,	
Ir toj' margojoj'	.. toj .....joj	y tilzes mesta	
Yr daug meilů Žodeliů.	..... Žodélů(.)	ir nusi pirksu	
O tie Žodelei,	Tie...	ožalu szilkelu.	Ns — Pirksiu žaliů szilkeliů.
O tie meilieji	tie... .....jie	Ir suwinosu	
Séney mûma kalbėti;	seney... .....bet(;)	szi Aliwely	
Mûma rankéles,	..... Rankéles(,)	su žalisseis	Ns — Su žaliaiseis szilkeleis
Mûma baltosos	. . . . .	Szilkeleis :/:	Ns — Suteks Dėwužis
Séney, séney sudėtos,	seney seney ..de...(,)	Sutecks, diwužes	
Mûma Žiedelei,	....dė...(,)	Szilta Liteli,	
Mûma auksinėli	.... aúksinėlei	Algaiwys Aliweli :/: ****	
Seney, seney sukeisti.	senei senei.....		

* Tekstas eina ilgesnėmis eilutėmis (Po mano Tewo Stiklo Langelio — Alywužis [išbr. —žydėjo] želawo — ...Asz melsczіau Diewą Per wissą Dieną — Bent miglotą Rytele, O garota Dienéle — ...), tik bene Rz suskirstė rankraštį trumpesnėmis (kaip čia patiekiama), įterpdamas ten per eilutės vidurį ženklą /.

** Tekstas eina ilgesnėmis eilutėmis: — Asz melsczau Diewa per wissa Diena — Bent miglota Rytéle o kanota Dienéle... Ns duoda trieilius posmus: — Asz melsczau Dėwą — Per wisą dėną — Bent miglotą dėnelę...

*** Primename, kad 1886 m. „A." № 3 prieš toliau einantį tekstą duoda ir — Kad aš žinočiau.

**** Rankraštyje ne kitaip, tik: juod beru, laibus, lenas, Szakelis, isz kaduze, tilzes, nusi pirksu, ožalu, žalisseis, Sutecks, Algaiwys.

36. Karo vaiskas[1a].

Rz, I — **Karo Waiskas**, V be antraštės.

Vaikščiojo tėtužis[2]
po margą dvarą[b],
aukso rakteleis skambindams[3],
savo sūnyčius jau keldamas[4]:

V — Waikszczo, Rz, I — Waikszczojo, Ns — Waikszczoj', Kr — Waikszcziojo (Kl — Vaikščiojo). Rz, I, Kr, Ns — Tetužis (tetužis).
Ns kartoja posmui papildyti. V — Raktelius (Ns — raktelius), Rz, I — Rakteles, Kr, Kl — Rakteleis (rakteleis), V, Ns — Wis skambindamas.
V — (Sunelus) Suniczus, Rz, I, Ns — Sunyczus (sunyczus), Kr, Kl — Sūnyczius (sūnyčius). Ns — anksti keldamas. [Ns šį posmą pavertė aštuoneiliu.

„Ai, kelkit, kelkit,
sūnyčei mano!
Jau mūsų dvarą
vaiskas[c] apstojo[d]
ir mūsų sesytes išvajavojo[e]“.

V, Ns — Ey.

Ns kartoja žodžius — Jau mūsų dvarą vaiskas apstojo.

Ns — Jusû sesytes — Iszwajawojo. Tuo būdu ir šis posmas Ns paverstas aštuoneiliu.

Vėlai išjosim,
pirma[5f] pristosim[g],
ir tą vaiskelį
mes išvajavosim,
ir mūsų sesytes
vaiske[6] pažysim:

Ns — Wėley (spät).
V — (parjosim) pristosim.

Ns — Iszwajawosim (viet. mes iszwajawosim).
Ns — Musû sesytes (viet. Ir musû sesytes).
I — Waikse. Kr, Ns — pažįsim. Ns dar aštuoneiliui posmui sudaryti: Musû jaunoses — Waiske pažįsim.

Ant jų galvelės
gelsvos kaselės[h],
ir ant kaselių[7]
žals kaspinėlis[i],
ir ant kaspinų
juods vainikėlis[k],
ir ant vainiko
aukso kvietkelė.

I — Geswos.
Rz, I, V — Kasselû.

Ns — kaspinių.

Rz, I, Kr — Kwėtkele, Ns — kwėtkele, Kl — kvietkele.

„Sesytės mūsų,
jaunosės[8] mūsų,
o kur jūs gavot
aukso kvietkelę?“

Rz, I, V — Sessytes.

Rz, Kr — Kwėtkelę (I — Kwetkelę), Ns — kwėtkeles. Priešpaskutinį ir paskutinį posmą Ns jungia vienan aštuoneilin.

„Didžiame kare[9]
tarp[1] mūsų brolelių[10],
o čion mes gavom
aukso kvietkelę“.

V — Didzo krygele. Rz, I, Kr, Ns — Didzame Kare (kare), Kl — Didžiame kare.
V — tar. Ns — brolių.
Rz, I, V, Kr, Ns — czon.
Rz, Kr — Kwėtkelę (I — kwėtkelę), Ns — kwėtkeles.

[1] Rz 1825 m. pusl. 126 ir 128 (vokiškas vertimas pusl. 127 ir 129). Kr 1843 m. pusl. 116 ir 118 (№ 36). Ns 1853 m. № 355. Kl 1905 m. pusl. 335 (pridėjimų № 145). Rz Msc 36 I № 37. Msc 37 V № 3 (Piktupėnų Hasenšteinas).

Rz pusl. 359: „aus der Gegend von Ragnit". Rz aiškiai seka Hasenšteinu (V), kurio betgi dainynas, bene iš kurio sodiečio gautas, gal iš Ragainės, nėra suposmintas. Ns duoda 5 aštuoneilius posmus, kai kur bene ką pats posmams išlaikyti įterpęs ar pakeitęs, ir naudojasi, kaip atrodo, tik V-ju. Šiaip daina ir vėliau žinoma: Bartsch 1857 m. apie Širvintą — № 162 (Ėjo per dvarą mūsų tėvelis, kur betgi tik du posmu Rz dainos beliko, o toliau eina prancūzmečio daina*); (Kalvaitis užr. 1888—1894 iš Lauksargių par. — № 455 (gerokai sutrumpėjusi — vietoj Rz 6 nelygių posmų su 31 eilute, nekalbant apie Ns 5×8=40 eil., čia tik 4×6=24 eil.), ir ne tik Mažojoje Lietuvoje, bet ir Didžiojoje: A. Juška Liet. dain. № 687, iš dalies dar № 644.

[2] Kr — Wáikszcziojo Tetùžis.

[3] Kr — skámbindams.

[4] Kr — kéldamas.

[5] Kr — Pirmà.

[6] Rz, Kr — Waiskė.

[7] Rz, Kr — Kas(s)él(i)û.

[8] Kr — Jáunoses.

[9] Kr — Didzamė Karė.

[10] Rz, Kr — Brolél(i)û.

a Rz, I — Das Kriegesheer.

b Rz, Ns — im bunten Hofe.

c Rz — ein Kriegesheer, Ns — ein Heer.

d Rz — hat umringet, Ns — hat besetzt.

e Rz — hat hinausgetrieben, Ns — hat weggeführet.

f Rz — früh, Ns — erst.

g Rz — wir werden es einholen, Ns — sie befreien.

h Rz — gelbe Lokken, Ns — blonde Zöpfe.

i Rz, Ns — Haarband.

k Rz — braunes Kränzlein, Ns — schwarze Kranzhut.

l Rz — zwischen, Ns — bei.

---

* Rz ir pusl. 330 Karo vaisko dainą taippat priskiria „be abeja" (unstreitig) 1813—1814 m. Prūsų ir Prancūzų kovų gadynei.

37. Sesyčių raudojimas[1a].

Jau ir atlėkė[2] gulbių* pulkatis[b],

o ir pavarė į karą[c] joti.

Kitų[d] išjojo jauni brolyčei,

o mūsų nėra[3] neigi[4] kam joti:

brolyčiui joti, broliui nejoti[e] —

„Eiva[5] tėveliui žirgą žaboti!“[6]

Viena[7] sesytė brolytį rėdė,

o ši antroji vartelius[8] kėlė:

„Ai broli, broli, kada parjosi

po mūsų tėvo raudona rože?“[9]

„Kad ji pražydės, tai aš parjosiu“.

O ir pražydo nedėlės rytą.
Nėra[3], kai nėra[3] muma brolačio.

„Eiva[5], sesyte, brolyčio laukti,

ant ano kalno, pas uosies tvorą!“

---

* J. Lautenbach, Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m., pusl. 173, kažkodėl jas čia palaikė balandžiais (golubi — gulbė, golub'?), nors pusl. 177 gerai jas suprato (lebed').

II, X — **Sessytes** (daugisk. M.B) **wienintelį Brolį apraudojant** (X dar užbr. — palydint), Rz, I — **Sessyczû Raudojimas**, Kr — **[Sesyczių Raudojimas**, kitur Msc be antraštės. Budrius-Gisevius — **Žirgytis sugryszta.**

XII — O ir atjojo Pons Obersleutmons, VIII A neturi šios eilutės, XI — Szenden mes gersim (rito ritosim, po ritu josim [fort maszerosim), V — mes Szendien gersim, (rundas rūndosim, o Ryto josim Forts maszerosim. O ir atjoje Pons Obersz- [leitmons). Ns mini rankr. O ir atjojo Pons Oberszleitmon's.

VIII A — į Krigi (Rz, I, II, X, Kr, Ns, Schl, Kl — į Karą). XII — Ir pastellawe į Kryge joti. V — ir pastelawo broli y Kryge. [XI nėra.

Rz, I, II, X — Kittû. X — iszjûje, Rz, I, II, Kr — iszjûjo. X — Brolaczei. XII, VII IA, XI, [Bdr nėr dviejų eilučių pradedant — Kitų išjojo — ir baigiant — neigi kam joti.

V — Tetužis Senas(,)
Brolitis jaunas(,)
cze nier kas musu
y Kryge joti.

Rz, II, X, Kr, Ns — Neygi. Rz, I, II, X, Kr — jûti. Ns — Cze nėr kas musû — į karą joti.

XI nėra ir šių dviejų eilučių, pra- [dedant brolyčiui joti — ir [baigiant — žirgą žabojo.

V — Ey Brolyt Brolyt(,)
broliti musu,
reiks taw paczam y Kryge joti,

XII — Tetužis sennas(,) Sunytis jaunas(,)
Reiks man paczamui y Kryge jot'.

Bdr — Tewelis senas,
Brolytis mažas,
Ui, ui, Diewulau mano!

X — Einam. Rz 1825 m. ir Msc — Žirgą (Žirga), žirga, Zirgą. Ns — žiaboti. VIII A — Senam Teweliui žinga žaboti.

Rz, Kr, Ns, Kl ir Msc — rėde. Rz, I, II, X, XII — Sessyte. V — Žirga žabawa. Bdr — Žirgytį szėre. VIII A — Eiwa Sessite Bro- [lį lydėti. VIII A posmą Ns įterpia tarp — žirgą daboti ir — Viena sesytė. XI nėra 2 eilučių, pradedant — Viena sesyte — ir [baigiant — vartelius kėlė.

Rz, Kr, Ns, Kl ir Msc — kėle. XII, V — Antra (antra) Sessyte (Sesite). XII — žirgyte szėre, V — Žirga balnawa. Bdr — Antra [Žirgytį szweitė. VIII A — Jį lydedamos Žodužį kalbesim(.)

II, X, Ns — Ei (Ey). I, II, X — Ai Brolyt', Brolyt'. Rz, I, II, X — kad- [da. Rz, I, II, X, Kr — parjûsi. VIII A, Ns A.L. vietoj — kada par- [josi: — Brolyti manno (mano).

X — Po Tewo. Rz — raudoną. VIII A, Ns A.L. vietoj — Po musû [tewo ir tt.: — Joti (Jote) iszjojei, baugi parjosi. Po šios eilutės [Ns dar — Sesyt' sesyti, Jauniji mano.

VIII A nėra. II — Jei prazydesent. X — Kai toje pražydes. Rz, I, II, [X, Kr — parjûsu, Kl — parjosiu.

VIII A nėra.

VIII A nėra. X — Brolatczei, X — Muma Brolacziû, Ns — brolaczo.

Rz, I, II, X — Sessyte, VIII A — Sessite. Ns — brolyczo, VIII A — [Broluczio. X — Brolyczû laukti. XII, XI, V — O (XI — Ui) eisim, [eisim (V — mes ir eisim), mes (trys) Sessytės (V nėra — Sessytes).

XII, XI, V — Ant aukszto Kalno (V — ant aukszta Kalna; toliau [V nėra) Brolyczu (XI — Brolicziu) laukt(i). Ns — Ant aukszto [kalno, Pas ûsės tworą.

Tarp — kėlė — ir — Ai broli:

V — O szi treczoji(,)
szi mažausoji(,)
wartus atkele(,)
Brolį Lideje,

XII — O szi treczoje szį Mažau- [soje
Wartus atkėle Brolį lydėj'.

Viet. — Ai broli — baigiant — nėra muma brolačio:

V, XI, XII

Ei Brolyt'(,) Brolyt
Brolyti(e) musu,
Ka(n) tu parsusi
mums trims se(s)syti(e)ms?
Wienai(y) parsusu
Jûd(a) wainikeli
(szilka wyssteli),
antra(i) parsusu
Žales Kassele(i)s
(juoda Wainikeli),
O szei(y) Treczei (tczo)jei(y),
sze(y, wis)mažausei(so)je(i)
auksa(-stu) ž(i)edel(i,y)
(ant baltu ranku)
ant jos Pirsztel(i)
(aukso žedeli).

Bdr

O szi treczoji
Brolytį rėde (renge),
Kardu želiu dabinno;
O ketwirtoji
Lauku lydėjo(,)
Per žaleję Lankelę.
Ir lydedama,
Graudžei werkdama:
Isz kur lauksu Brolyczo?
O ar isz Rytû,
Szwiesû Pietužû,
Isz tamsû Wakarėliû?

Ir nustovėjom kalną, duobatę[f],
ir pakilnėjom[9] uosies tvoratę—
nėra[3], kai nėra[3] muma brolačio.

II, X, Schl, Kl — Kalne (kalne). VIII A nėra posmo, |pradedant — Ir nustovėjom — ir baigiant — mu- |ma brolačio.
X — Ir nurimojom, I, II, Ns A.L. — Perlipinėjom', Kl |— Ir pakilnojom.
X — Brolatcze, II — Brolacziu, Ns, Schl — brolaczo. |V, VIII A, XI, XII, Bdr šios eilutės nėra.
XII — Ir nusėdėjom aukszto Kalneli(,) Ir nurymawom ose Tvorelli.
V — mes nustowejom aukszta Kalneli(,) ir nurimawom aukso tworeles.
XI — Ir nustowėjom Smilcziu Kalnali! Ir nurimawom osi tworeli.

Bdr — Asz parstoweczau Kalną klonelį Brolyczo be laukdama; Asz nurymoczau ûses Tworelę, Brolyczo belaukdama; Asz paržureczau Jûdas akeles Brolyczo belaukdama.
Ns — Ir nustowėjom Kalną dûbatę, Nėra kai nėra Muma brolaczo. Ir nurymojom ûses tworatę, Nėra kai nėra Muma brolaczo.

Parbėg'[10] žirgatis, riščia parbėgo[11],
aukso kilpatis šale[12] kabėjo.

VIII A — Antay(,) Sessyte(,) parbega, XI — Ui matom, matom(,) parbeg žirgelis. X, XII, Bdr, V — žirgytis (Žirgytis). II nėra — |riszczia parbėgo. Bdr — parprunksztawoja, Puttodams jûdbėrytis; XII — passiplunkstaudams, XI — parsiplunkgsztodamas. |V — pasiplunksztaudams. Rz — riszia, I — reszcza, Ns — riszcza, Schl — riszcze. Ns, Schl — parbėga.
V — aukša. Rz, I, II — Kilpatis, X — Kilpate, XII — Kilpel's, V — Killpele, XI — Kilpelij, VIII A, Bdr — Kilpeles, Kr, Ns, Schl, Kl |— Kilpatės (Kilpates). Rz, I, II, X, XII, Bdr — Szalle. II, X — kabojo, XII — blizgawo, V, XI — subawa (subawo), X — Subojo, |Ns, Bdr — suboja, Schl — subûje, VIII A — parsuboja, II — Szalle kabojo(,) Szalle subojo, Bdr — Raiteluko neb'esant.

„Eiva, sesyte, žirgą sugaudyt,
ir jam sugavus, išklausinėsim“:

Rz, I, II — Sessyte (VIII A — Sessite). VIII A, II — Žirguže (Žirguze). VIII A, II, Ns, Schl — gaudyt (gaudit, gaudyti). X, XII, XI, V |nėra dviejų eilučių, pradedant — Eiva, sesyte — ir baigiant — iszklausinėsim.
II, VIII A, Ns — O. VIII A, Kr, Schl, Kl — jį. VIII A — Sugawusios. II — Jį isz- |klausinėsim.

Bdr — Žirgyti mano, Bėrasis mano, O kur dingo Brolytis? Krygužėj' pasiliko:
Kirto galwelę
Kaip Kopustėlį,
Bėgo Kraujû Srowelę.
Brolytis tawo, Jaunasis tawo,

„Ai žirge, žirge, brolio bėgūne[h],
o kur tu dėjei muma brolyti?“

XII, X, II, VIII A, V, Ns, Schl — Ei (Ey, ey), XI — Ui. XII, XI, V — žirgyt, žirgyt- |I — Begune, X, II — Begunne, XII, V — Žirgyti musu, XI — Žirgyte musu.
XI — Kur tu padejey, X, V — O kur palikai. Rz, II, X — mumma. X — Brola tį |VIII A — muma Brolyte Sawo Raititi, XII, XI, V — Brolytį (Brolyt') musû.

Čia V, XII, XI įterpinys:
Jey (asz jum) nesakysi (sakiau) (pasakau)
tai (jus) graudzey werksu (werket).
Jey (asz ne sakiau) pasakisu
Man pacz(i)am gaila (gailu).

„Jauną brolytį mūšyj nušovė,
o mane paleido į visą svietą.

Rz, I — Jumma. Schl — muszy, II — Kare, VIII A — Krygei. XII — Kryguže |kirta, szepat parwirta. XI, V — Jusu Brolitis (Broliti) Jauns raitelitis (Kryguže kirto) Kryguže kirstas (kirto) ant pleciaus (cze |pat) wirstas (parwirto). X nėra, pradedant — Juma brolyti — ir baigiant — į visą svietą.
Rz, I, II, VIII A — mannę (wissą). VIII A — ant Lustelio. XI — Kur galwass leke (V — Kur jis gulejo) Dwarus pakure (V — Krau- |jai warweje) Kur Kraujs warweje) (V — Kraus) Rožes žydejo (V — žydeje), XII — Kur Krauj's warwėjo(,) rože žydėj'.

Devynes upes[13] plaukte[14] per-
plaukiau[15]
o šę dešimtą nerte[16] pernėriau[17]“i.

Rz, I, II, X — Uppes. X — parplaukiau. XI, V, VIII A, Ns nėra, pradedant — Devynes upes — ir baigiant — pernėriau. Ns šį pos- |mą prijungia prie savo № 342 (S. Stanevičios № 24) — Visi bajorai žirgus balnoja.
Rz, I, II, X — pernėrau. X — O toj' deszimtoj' jau jį palikkau,
Kai knupszczas pûlau, Pieskas žarstau.
Kai aukszinais pûlau(,) žwaigzdeles skaitau.

„Ui, ui, Dievuži, Dievuliau ma- |noj,
kas mum padėsi brolio gedėti?“

I — Diewuzi. VIII A — Ui ui ui ui, Diewulau mano. X, XII, XI, V nėra, pradedant — Ui, ui, Dievuži — ir baigiant — brolio ge- |dėti. Bdr čia atskira antraštė: *Sauleles Pagalba.*

Saulužė tarė nusileidama[18]:
„Aš jum padėsiu brolio gedėti;
Devynes rytus miglužėj' temsiu,
o šį dešimtą nei netekėsiu“.

VIII A, Ns, Schl — mums, Bdr, Ns A.L., Schl and(er.) var(iant) — man. Bdr, Ns, Kl — padėtu. Rz, I, II, VIII A, Bdr — gedėti.
VIII A — Sauluze. Rz, I, II, Ns — nusileidama, VIII A — nussileindama, Kr, Schl — nusileisdama. Bdr — Sauluže tare, szwėsoji tare.
VIII A, Ns, Schl — jums. Rz, I, II, VIII A, Kr — padesu (padėsu). Bdr — Sztay asz padėsu. Rz, I, II — geddėti (VIII A — gedėti). X, XII, XI, V nėra
Rz, I, II, Ns — Dewynes, VIII A, Kr, Bdr, Schl, Kl — Dewynis. II — Rytas. VIII A, II — Miglužė (Schl — miglužė). Rz, I, |ligi galo.
II — O szę. Rz, I, II, VIII A, Kr — ney ne tek(k)ėsu. Bdr — Lytumi lysu, Ns A.L. — Lvtumi lysiu. | II, VIII A, Kr, Bdr — temsu.

1 Rz 1825 m. pusl. 130, 132 ir 134 (vokiškas vertimas pusl. 131, 133 ir 135). Kr 1843 m. pusl. 118, 120 ir 122 (№ 37). Ns 1853 m. № 341 (Schl 1857 m. pusl. 14 seka Ns-u); Ns naudojosi ir Budriaus-Giseviaus Litauischer Volksgesang (N. Pr. Pr. Bl. 1848. V) № 2. Kl 1905 m. pusl. 338 (pridėjimų № 151). Rz Msc 36 I № 38, Rz Msc 36 II № 50 (Jau ir atleke / Gulbju Pulkatis / O ir paware / Į Karą joti), Msc 37 X № 17 (Plyviškių Ostermejeris), Msc 175 XII № 12 (Kalninkų Bedarfas 1829 m.), Msc 175 XI № 30 (Rusnės Krygeris). Msc 37 V № 7 (Piktupėnų Hasenšteinas, posmais neskirsto), Msc 37 VIII A № 11 (J. Bild.).

Rz pusl. 359: „Aus Walterkėmen bei Gumbinnen". Rz paliktoje medžiagoje iš Valtarkiemio (Jordano) dainų yra Msc 37 II ir Msc 37 VII, kuriose šios dainos nėra. Šiaip Rz tekstui artimiausias Plyviškių Ostermejerio Msc 37 X № 17.

Rz № 37 plačiai yra žinoma Mažojoje ir Didžiojoje Lietuvoje, tačiau bene tik plyviškinė Ostermejerio atmaina, Rz I, II ir 1825 m. pasekta, ir šilėniškė Barčo 1857 m. (№ 149a) prasideda — Jau (O) ir atlėkė gulbių pulkatis, o ir pavarė į karą (krygę) joti. Didžiojoje Lietuvoje dažnai — Visi bajorai (žirgus balnoja) į Rygą joja (Liet. Mokslo Draug. arch. 55—III—2, — VII № 62 Ivins. net jau — Visi bajorai į Lenkus joja): S. Stanevičios 1829 m. № 24, Jucevičios 1846 m. pusl. 100, Ign. Chodzkos 1854 m. (Żegota z Milanowa Milanowski); nekartoja dainos pradžios, bet sprendžiant iš minimo joje Kircholmo ji turėjo būt su bajorų jojimu į Rygą), J. Juškos 1867 m. № 3 (iš Ariogalos), Brugmano 1882 m. (iš Garliavos, № 101, Davainiaus-Silvestraičio 1893 m. № 13 (iš Palangos) ir pan.; Ryga nekartą pamirštama — Visi bajorai vaiskan išjoja (Becenbergerio 1882 m. № 1 iš Biržų; ten pat minimos kelios Maž. Lietuvos atmainos, tik jų pradžios nekartojama). Mažojoje Lietuvoje rygiškės pradžios, rods, nėra, tik bajorai vis dėlto dar kiek tebeminimi (bene ir anose nepilnose Becenbergerio atmainose): Barčo 1877 m. № 149b (Lenkų bajorai į krygę joja), Kalvaičio 1888—1894 m. № 504 (Kiti bajorai į krygę joja — palyg. L. M. Dr. Daukanto dainų rankr. XXIV № 37 — Visi bajorai į karę joja) ir pan. Dažniau Maž. Lietuvoje — Oi varė, varė, o ir pavarė (Neselmano № 343 švelniau — O ir paragin į krygę joti —, ypač Didž. Lietuvoje A. Juškos Liet. dainų № 1174 — Ei piešė, piešė į karą joti, bet jau J. Juškos 1867 m. № 3 — Vo ir pavarė į krygę joti, taip ir Pogodino 1894 m. № 3 — Varo brolelį į vaiską joti): Barčo № 149 ir pan. — O ir atjojo pons oberleitmons — Bolėno 1835 m. (= Barčo № 149c), Neselmano pastaba prie № 341, Becenbergerio № 14 ir pan. (Didž. Lietuvoj Juškos Liet. dainų № 1136 — O ir atlėkė juods vabalėlis, palyg. taippat Rz № 47 — Atlėkė juodas varnas). Didžiojoje Lietuvoje ši daina visaip kaip pakrinka: čia ir — Eikim seselės ant vieškelėlio (palyg. ir Chodzkos tekstą), ir — Sviravo, lingavo trake beržeiis, ir — Oi broli, broli, ir — Stovi žirgelis kieme pabalnotas ir dar kitaip. Nekartą ji painiojama su gimininga Rz № 29 (Per tiltą jojau, nuo žirgo puoliau). Nebe pagrindo šią dainą galime pripažinti žemaičiams, kurių — Visi bajorai į Rygą joja — paplito Didžiojoje ir Mažojoje Lietuvoje, vis labiau pakeisdami savo pradžią.

Rz medžiagoje, kaip žinom, Msc 37 X № 17 (juo pasekė Rz I, II ir 1825 m.) prasideda — Jau ir atlėkė gulbių pulkatis, bet nėra nei vienos atmainos, kuri būtų prasidėjusi — Visi bajorai žirgus balnoja, Msc 175 XII № 12 — O ir atjojo pons obersleutmons ir pasteliavo į krygę joti, Msc 37 VIII A № 11 — O ir pavarė į krygę joti (Budrius „N. Pr. Pr. Bl." V. 68 № 2 — O ir paragin į krygę joti Musû jauną Brolytį·/.), Msc 175 XI № 31 — Šiandien mes gersim, ryto rytosim (ryliosim?), Msc 37 V № 7 — Mes šiandien gersim, rundas rundosim (pal. Rz № 11 ir 68, Ns № 21 pradžias, bet toliau kaip Rz № 37-uoju).

Jok. Lautenbach, Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m. pusl. 47—51 sugretino lietuviškas ir latviškas tos danos atmainas, laikydamas ją (pusl. 176) kryžiuočių laikų daina.

2 Kr — àtlèke.

3 Kr — nierà (Rz ir Msc taippat — niera), Schl — nėrà.

4 Schl — neigì. 5 Kr, Schl — Eiwà (eivà).

6 Ns abejoja (pusl. 355) dėl tėvo minėjimo tikslingumo (gal viet. brolelio išpradžių norima tėvelis siųsti?!). Tačiau kitose atmainose (Tėvelis senas) tėvo pasirodymas pamatuotas, bet ten jam žirgo nežaboja.

7 Kr, Bdr, Schl — Wienà (wienà, vėnà).

8 Kr, Schl — Warteliùs (varteliùs).

9 Kr, Schl — Rožė (rožė).

10 Schl — Parbĕg('), parbĕga.

11 Kr, Schl — Riszczià (riszczè).

12 Rz, Kr, Bdr, Ns — Szal(l)è.

13 Kr, Schl — Upès (upès).

14 Kr, Schl — plauktè.

15 Kr, Schl — pérplaukiau.

16 Kr, Schl — nérte.

17 Kr, Schl — pérnėriau. Šį posmą Ns išskiria iš šios dainos (pusl. 355: „Die bei Rhesa hier folgende Strophe gehört in das folgende Lied") ir palaiko savo № 342 = S. Stanevičios № 24 (Visi bajorai žirgus balnoja), kuri betgi yra tos pat dainos atmaina. Schl čia neseka Ns, teisingai pastebėdamas (16 pusl. 5 pastaboj), jog ji dažnai šios dainos atmainose girdėti.

18 Kr, Schl — nusiléisdama.

a I — Der Schwestern Klage um den Bruder, II — Die Schwestern um den einzigen Bruder klagend, Rz — Der Schwestern Klage, Bdr — Das heimkehrende Streitrosz (nuo — Ui, ui, Dievuži — Der Sonne Hilfe).

b Rz, Ns — Ein Zug von Schwänen.

c Rz — in den Krieg, Ns — zum Kampf.

d Rz — Viel andre, Ns — der Nachbarn.

e Rz — Ein Bruder zu reiten, kein Bruder zu bleiben, Ns — Mag reiten oder mag nicht der Bruder.

f Rz — Wır überschritten wohl Berg und Hügel, Ns — Wir standen, bis wir den Berg aushöhlten.

g Rz — Wir räumten, hoben; Ns (nurymojom) — Uns lehnend, drückten den Zaum wir nieder.

h Rz — des Bruders Renner, Ns — der Bruders Läufer.

i Rz — Neun Ströme bin ich hindurch geschwommen, und diesen zehnten hindurch getauchet.

j Rz — Ach wehe, wehe! mein Gott, du lieber! Ns — O wehe, wehe, mein liebes Gottchen.

38. Moté[2] ir dukrytė[1a].
(Rugio tekstas)

Anksti rytą, rytužį[b],
saulužė[c] tekėjo,
o po stiklo langužačiu
močiutė[d] sėdėjo.
„Klausčia tave, dukruže,
kur tu vaikštinėjei,
o kur tavo vainikėlį
miglužė užkrito?“
„Anksti rytą, rytužį[b],
vandenėlio ėjau[3],
o tai mano vainikėlį
miglužė ukžkrito!“
„Tai ne tiesa[4], dukruže,
tai ne vierni žodužei,
o tu savo bernužėlį[e]
lauku palydėjei“.
„O tai tiesa[5], močiute,
o tai vierni žodužei,
aš su savo bernužėliu[6]
žodužį kalbėjau“[7].

Rz, I — **Mote ir Dukryte.** II ir IX teturi vokišką antraštę.

I, II — Angsti. II — Rytu, XI — Ryta, Bh — rito. II, IX — Rytuže, XI — Rytuži.
II, IX, XI — Saulele. Rz, I, II, IX — tekkėjo.
II, IX, XI — Kaip. II, IX, XI, Ns — per. II — stiklû, IX — stiklinna. II, IX — Languže, Ns — langužatį, Rz, I — Langužaczu. IX — Rz, I — Moczutte, Ns — Moczute, II, IX — Mammyte, XI — Mamyte. II, IX, XI — žurejo, Ns — žiurėjo. [Lango Stikluži.
Rz, I, II, KI — Klausu, Kr, Ns — Klausiu, Bh — Kłausiu (kaip vėl. Rz). IX, XI — Ey Dukryte, Dukryte!
XI, XI — Kur mañ̃o (mano) Jaunoje (Jaunoji).
II, IX, XI — Kur užkritto Rasuže (IX, II — Rosuže).
Rz, I — užkritto. IX — Tawo Wainikelei, XI — tawo Wainikkelui.
II — Angsti. II — Rytu, XI — Ryta, KI — ryta, Bh — rito. II, IX — Rytuze, XI — Rytuži.
II, IX, XI — Rutytes aplaisczau.
IX, XI — cze užkritto Rasuže, II — Tik užkritto Rosuže.
II, IX — Mano Wainikelei, XI — mano Wainikelui.
II, IX, XI — Dukryte.
Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns, KI — Ne wierni (ne wierni, ne wėrni). IX, XI — Žodukai, II — Žodeliei.
II, IX, XI, Ns — Juk. II, IX, XI — Bernyti.
Rz, I, II, IX, XI, Kr, Ns, KI — Per Lauką (per Lauka) lydejei.
I, IX, XI. Ns — Tai rods. II, IX — Mammuže, XI — Mamusze, I — Mamuže, Rz, Kr, Ns, KI — Mamuže (mamuže).
Rz, I, II, IX, XI, Ns, Kr, KI — Tai wierni. IX, XI — Žodukai, II — Žodeliei.
II, IX, XI, Ns — Kad asz sawo. IX, XI — Bernyti, Bh — su... bernuželi, Ns — Bernužėlį.
Rz, I, Kr, KI — Žoduką kalbėjau, II, IX, XI, Ns — Per Lauka (lauką) lydejau (lydėjau).

[1] Ph. Ruhig, Betrachtung der littauischen Sprache, 1745 m., 75—76 pusl. (ten pat vokiškas vertimas, kuriuo pasekė Lessing savo 1759 m. balandžio 19 d. 33-me Briefe: Eine Tochter hatte ihren Beliebten begleitet)*; pakartota Ksav. Bohusz, O początkach narodu i języka litewskiego, 1808 m. pusl. 160, Rz 1825 m. pusl. 136 ir 138 keliomis smulkiomis atmainomis (vokiškas vertimas pusl. 137 ir 139), iš Rz—Kr 1843 m. pusl. 122 ir 124 (№ 38) ir KI 1905 m. pusl. 304—305 (pridėjimų № 76); A. G. Krause (iš Rhg), Litthauen, 1834 m. pusl. 119 arba S. Daukantas (iš Rz), Dajnes Žiamajtiû, 1846 m. pusl. 127—128 (№ 96). Ns 1853 m. № 302. Rz Msc 36 I № 39, Rz Msc 36 II № 7. Msc 37 IX № 5 (Piktupėnų Hasenšteinas) ir Msc 37 XI № 5 (Piktupėnų Hasenšteinas), abudu Hasenšteino užrašu dvišakiu (vyriška ir moteriška šaka), panaudotu Ns 1853 m. № 302. Baužo (Bohušo) daugelio korektūros klaidų (aukszti viet. anksti, postikło viet. po stikło ir pan.) teksto atmainose nežymiu.

Rz pusl. 359 rodo šią dainą kartojąs iš Rugio Betracht. d. lit. Sprache (1745 m.) p. 75. Jis kai ką Rugiui pakeitė, bet Hasenšteino atmainų nesilaikydamas. Šiaip Rz 36 II 7 seka Msc 37 IX № 5 moteriškąja šaka, taigi ir Msc 37 XI № 5 mot. šaka.

Toji daina plačiai žinoma Mažojoje (Budrius, Bolėnas, Kalvaitis №№ 108, 230, Pakalniškis № 40) ir Didžiojoje Lietuvoje (M. B. sužymėta bent 12 atmainų

* Herder į savo Alte Volkslieder (1773 m. parūpintas, bet tik 1885 m. Redlicho paskelbtas) įdėjo šios dainos vertimą pavadinęs Der Morgenspatziergang. 1778 m. jis savo vertimą iš naujo peržiūrėjo savo leidiniui Volkslieder (iš 1778—1779 m., bet II leid., 1807 m., pavadintą Stimmen der Völker in Lieder), bet ten jos neįdėjo (įdėjo tik Rugio — Aš atsisakiau savo močiutei vertimą ir 7 prof. Kreutzfeldo patiektų dainų vertimus, viso 8), ir šis vertimas, su dviem vėlesnėm atmainom, tesirado minėtame 1885 m. Redlicho leidiny. Palyg. J. Sembritzki, Die ostpreuszische Dichtung 1770—1780 m. („Altpreuszische Monatsschrift“ t. 45, 1908 m., pusl. 227, rodo H. šį vertimą į Volkslieder įtraukus) ir H. v. Müller, Die „Preuszische Blumenlese“ von 1775, eine Quelle von Herders „Volksliedern“ („Zentralblatt für Bibliothekswesen“ 1917 m. pusl. 187—188).

— Liet. dainų №№ 42, 436, 471, 568, 804, 880, 899, 1010, 1011, Svodb. dainų №№ 6, 439, 1013), tiek Veliuonos krašte, tiek Sūduvoje (Basanavičiaus № 17, Kudirkos Kanklės, Vt. St. iš Šakių aps. 1912 m. „Aušrinės" № 14 — Vasaros darbuose), siekdama ir biržėnus (Niemi-Sabaliausko № 945) ir tolimuosius dzūkus (Šimtakojo № 37 iš Merkinės, Volterio Liet. Chrest. p. 443 iš Mockavos), bet kažkodėl artimiausi (kaip ir Sūduvos vakariečiai) Mažosios Lietuvos kaimynai žemaičiai jos ilgai nesiėmė; bent prieš Didįjį karą paskelbtoje dainų medžiagoje jos neaptinkame, ir net Daukantas № 96 ją iš Rėzos tekartoja. — Anksti rytą rytužį (rytmetėlį) — savo pradžios, žinoma, nelabai tesilaiko, turi čia nemažai atmainų: Nedėlios rytelį, Iš rytų rytelių, Per girią giružę, Per žalią girelę, Per kalnelį per aukštąjį, Pro varių vartelius, Jau aušta aušrelė ir pan.

2 Kr — Móte.
3 Kr — ėjaù.
4 Kr — ne Tiesà.
5 Kr — tai Tiesà.
6 Kr — Bernužėliù.
7 Čia duodame ir Msc 37 IX № 5 (eines Sohnes part) ir Msc 37 XI № 5 vyriškąją (vyrams taikomą) šaką, kuria nė Rz Msc 36 II № 7 nėra pasekęs, tik [Ns № 302:

IX:

Anksti Ryta Rytuže Saulele tekejo,
kaip per stiklinna Languže Tetatis žurejo.
Ey Sunyti, Sunyti! kur tu waiksztinejei?
Kur užkritto Rasuže ant tawo Galweles?
Anksti Ryta Rytuže Žirgyczus pagirdžiau,
cze užkritto Rasuže ant mano galweles.
Tai ne tiesa Sunyti! ne wierni Žodukai,
Juk tu sawo Mergyte per Lauka lydejei.
Tai rods tiesa Tetuži, negallu to gintis,
Kad asz sawo Mergyte per Lauka lydejau.

XI:

Anksti Ryta Rytuži,
Sauluže tekejo,
kaip per Lango Stikluži, Ns — O per stiklo langužatį.
Tetatis žurejo.
Ey Sunyti, Sunyti, Ns — Klausiu tawę, sunuži.
kur tu waiksztinejei?
Kur užkritto Rasuže Ns — O kur tawo kepurelę.
ant tawo Galweles? Ns — Rasuže užkrito.
Anksti Ryta Rytuži
Žirgyczus pagirdžiau,
cze užkritto Rasuže, Ns — O tai mano kepurelę.
ant mano Galweles. Ns — Rasuže užkrito.
Tai ne tiesa Sunyti, Ns — ... sunuži.
ne wierni Žodukai. Ns — ... žoduzei.
Juk tu sawo Mergyte Ns — ... mergužytę.
per Lauka lydejei.
Tai rods tiesa Tetuži,
ne gallu to gintis, s — Tai wi erni žodužei.
kad asz sawo Mergyte Ns — ... mergužytę.
per Lauka lydejau.

a Rz, I — Die Mutter und die Tochter, IX — Das abgenöthigte Geständnisz einer Tochter, II — Das abgenöthigte Geständnisz.
b Rz, Ns — Früh am Morgen, Morgens früh.
c Rz — die Liebe Sonne.
d Rz — die liebe Mutter.
e Rz — deinen Jüngling, Ns — deinen lieben Knaben.

39. Ant klevelio[1a].

Ai žaliuoj', žaliuoj' vėsus[2b] klevelis
po[c] tėvužio varteleis.
„N'ilgai žaliuosi, vėsus[2b] kleveli,
tikt šį vieną metelį[d].
O aš ir turiu[3] du brolytėliu,
ketin' tave pakirsti".
„O ką jūs veikste iš mano šakų,
iš mano liemenėlio?"
„Iš tavo šakų baltą važelį
bėru žirgu[e] važiuoti.
Iš liemenėlio juodą laivelį[f]
vandenužiu[4] keliauti".
„O jei jūs mane toli nuleiste,
aš jums ne dėkavosiu.
O jei jūs mane retai lankyste,
tai labai graudzei[5] verksiu"[6].
O ir atlankė mane brolačei
kas nedėlės rytelį:
Žiemužė(j) važe[7] bėru žirgačiu[8g]
ir vasaroje laivačiu[9h].

Rz, I, II — **Ant Klewelio**, VII — **Klewelis**, VIII vokiška antraštė.

II, VII, VIII, Ns — Ey. Rz, I, II, VII, VIII, Kr, Ns — žal(i)oj' (net — žalloj'), Kl — žaliuoj'. VII, VIII — žalas, II, Ns — laibas Ns — tetužio. [(II dar užbr. — Žalas).

Rz, I, II, VII, VIII, Kr, Ns — žal(i)osi. VII, VIII — žalas, II, Ns — Laibas (II dar užbr. — žalas).

Rz, I, II, VII, VIII — turru. Kr, Ns — Dų brolytėlių.

Rz, I, VII, VIII — Kettin'. II — Tawę pakirs Kirweliu.

VII, VIII — bruną.

Rz, I, II, VII — Zirgu. VIII — beriu Žirgaczu.

Rz, I, II, VII, VIII — Wandenužu. I — kellauti. VII, VIII — wandroti.

Rz, I, II, VII, VIII — mannę (manne). II — Toley.

Rz, I, VII, VIII, Kr, Kl — ne dėkawosu, II — ne dekawosi.

Rz, I, II, VII, VIII — mannę (manne) rettay.

Rz, I, II, VII, VIII, Kr, Ns — graudzey. Rz, I, II, VII, VIII, Kr, Kl — werksu.

Rz, I, II, VII — mannę (manne), VIII — mano.

II — Rytatę.

Rz, I, VII, VIII, Kl — Žiemuže (Žiemužė), II, Kr, Ns — Žiemužėj' (Žiemužej', Žėmužej'). Rz, I, VII, Kr, Kl — Waže, II, VII — Wažu (Wazu). Rz, I, II, VII, VIII, Ns — Žirgaczu (žirgaczu).

VII, VIII, Ns — Wasaruže (Wasaružej'), Rz, I, Kr, Kl — Ir wasaroje, II — Ir wasaroj. Rz, VII, VIII, Ns — Laiwaczu (laiwaczu), II, Kr, Kl — Laiwacziu (laivačiu), I — Laiwarczu, bet išbr. klaidingai a (-war-) viet. r.

[2] Kr — wėsùs.
[3] Kr — turiù.
[4] Kr — Wandenužiù.
[5] Kr — graùdzey.
[6] Kr — wèrksu.
[7] Kr — Važė, II — Wazù.
[8] Kr — Žirgácziu.
[9] Kr — Laiwácziu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 140 ir 142 (vokiškas vertimas pusl. 141 ir 143). Kr 1843 m. pusl. 124 ir 126 (№ 39). Ns 1853 m. № 202. Kl 1905 m. pusl. 303 (pridėjimų № 74). Rz Msc 36 I № 40, Rz Msc 36 II № 45, Msc 37 VII № 1 (Superintendento Jordano rink.) ir identiškas Msc 37 VIII B № 1 (Super. Jordano iš Valtarkiemių), kuris skirias nuo VII tik 3 vietose.

Rz p. 359 rašo: „Aus der Gegend von Walterkėmen bei Gumbinnen", tad pasekta čia Jordano VII-VIII. Daina gan žinoma ir vėliau, tik paprastai nebe klevelių (jį randame, pvz. Basanavičiaus Ožk. dain. №№ 381 ir 382), bet kuriuo kitu medeliu (ąžuolėliu šimtšakėliu — Schl pusl. 36, Niemi-Sabaliausko №№ 1019—1025, dažnai ieva ievuže — Basanavičiaus № 379, Janulaičio Malavėnų dain. №№ 82 ir 82a, 1911 m. „Ateities" № 10 Žiedų p. 36, kartais tiesiog dimnu medeliu — Brugmano № 59). Tai dainai giminingа S. Stanevičios № 5 (Auga girioj klevelis, o kiemely bernelis), kuri bene daugiau už Rz № 38 turi atmainų, dažniausia klevelių prasidedančių (Juškos Liet. d. №№ 97, 858, Svodb. d. № 287, Niemi-Sabaliausko № 1005, Gudavičiaus Žemaičių dainos № 12, L. M. Dr. Daukanto dainų medž. 21 № 21, 32 № 28, toji bene iš S. Stanevičios), kartais uoseliu (Juškos Liet. d. № 300, Bezzenberger № 48, Pakalniškio № 89), puteliu (Juškos Liet. d. № 299), palyg. taippat Jucevičios Pieśni litewskie (1844 m.), pusl. 44. Rz № 63 (Ai žirge, žirgyti) savo anrroj dalyj turi ir iš Rz № 39 (Ai glosni, glosneli, ar dar žaliuoji; S. Stanevičios № 3 O šalna, šalnele turi antrą dalį — O ieva, ievele), panašiai ir daugelis jos atmainų, tai žirgeliu, tai šalna šalnele, tai liepa liepele prasidedančių.

[a] Rz, I, II — Auf den Leinbaum, VIII — Lied am einen Leinbaum.
[b] Rz — ein schattiger (Leinbaum).
[c] Rz, Ns — Vor.
[d] Rz — den einen Sommer, Ns — dieses eine Jahr.
[e] Rz, Ns — mit braunem Ross.
[f] Rz — einen braunen Nachen, Ns — ein dunkles Schiffchen.
[g] Rz, Ns — mit braunem Rosze.
[h] Rz — in dem Nachen, Ns — mit dem Schiffchen.

40. Dukrės atsisveikinimas[1a].

(Rugio tekstas)

Aš atsisakiau[2] savo močiutei[b],
o aš nuo pusės jau vasarėlės[c]:
„Ieškok[3], močiute, sav verpėjatę[d],
sav verpėjatę[d] ir audėjatę“[e].

Jau prisiverpjau baltų linelių[f],
jau prisiaudžiau[4] plonų drobelių[g].

Prisišuravau[5] baltų stalelių[h],
jau prisišlaviau kiemo vejelės[i].

Jau gana klausiau[6] savo močiutei[b],
jau reikia klausyt ir anytėlei[j].

Jau[k] prisigrėbjau lankų šienelio[l],
prisinešiojau naujų grėblelių[m].

„O vainikėli[n] žalių rūtelių[o],
n'ilgai žaliuosi ant mano galvelės[p]!
„Mano kaselės[r] žalių šilkelių[s],
jau ne blizgėste saulei kaitinant!“

„Mano plaukelei[t], o geltonieji[u],
nesiskirste vėjo pūčiami!“

Rz, I — **Dukrês Atsisweikinnimas**, Kr — **Dukrês Atsisweikinimas**, Rhg vokiška antraštė, IV, XII, XIII be antraštės.

Bhsz — sau. Rhg, I, IVa, XIII — Moczuttei, Ns — moczutei, Kr, Kl — Mocziutei (močiutei), XII — Motinėlei.

Rhg, Kr, Ns — nů (Kl — nuo), Rz, I, XIII — nu. Rhg, Rz, I, XIII — Pussês... Wassarélês. XII — Nů pussês Méto szio Wassarėlês [(Ns tą kartoja pakeitęs — szio — į — jau).

Rhg, Rz, I, XIII, Kr — Jėszkok, Kl — Jieškok, XII — Samdykie, Ns — Samdyk. Rhg, Rz, I, XII, XIII, — Moczutte, Ns — moczute. [Vietoj — sav Ns — Samdyk. XII — Audejele, Ns — senoji.

Bhsz — Sau. XII — Linužžu Werpejėlę (vietoj visos šios eilutės).

Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Ns, Kl — Jau prisiwerpjau (prisiverpjau), XII — Jau gana [werpjau. XII — baltû tû. Rhg, Rz, I, XIII — Linneliû.

Rz, I, XIII, Ns — prisiaudzau, Kr — prisiaudziau, Rhg, Kl — prisiaudžiau. XII — [Jau gana audžiau. XII — plonujû.

Rhg, Ns — Prisiszurawau, Bhsz — Prisiszarawaw, Rz, I, XIII, Kr, Kl — Jau pri-[siszurawau (prisišuravau). Bhsz — bałta stalelu.

Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Ns, Kl — prisiszlawjau (Bhsz — prisiszlawiau). Ns, Kl — weje-[les (daugisk., palyg. Rz, I, Kr — des Hofes Plätze).

Bhsz — kłausiou. Bhsz — sawa. Rz, I, XIII — Moczuttei (Ns — moczutei, Kr, Kl — Mocziutei (močiutei), Bhsz — moczutte. Ns dvieilį — Prisiszurawau ir tt. [įrašo po dvieilio — Jau prisigrebjau ir tt.

Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Kl — reikia, Ns — reiks. Bhsz — annikéley.

Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Ns, Kl — prisigrėbjau. Ns — lankos. Bhsz — szienėli. XII — [Asz gana grėbjau Lankos (iš čia Ns — lankos) Szenéle.

Rhg, Rz, I, XIII — Prisineszojau (XII — Jau prisineszojau), Kr, Ns — prisine-[sziojau. XII — naujuje Grebléle.

I, Ns — zalu (Zalu).

Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Ns — žalosi (žaliosi), Bhsz — žałosi, Kl — žaliuosi. Ns — [galwos.

Rz, I, XIII — Manno Kasseles.

Rhg — kaitinant, Rz, I, XII — kaitinnant. Ns — Sėnoj' kabėsit, Manę wirkdįsit. Tarp — kaitinant — ir — Mano plaukeliai — [Ns įstato paskutinį Rhg posmą — Mano žėdelei ir tt.

Ns — Nesiskirstysit. Rhg, Rz, I, XIII, Kr, Kl — pucziami (pučiami), Ns — puczami.

Ns po — drobelių — įstato ketureilį:
Jau gana wėczau
Žalią musztuwę,
Szilkû nyteles.
Nendrû szaudyklę.

XII — Jau gana žalia važom Musztuwélę
Szilkû Nitéles Nendru Szaudiklėle(.)

XII — Jana gaña griebjau Kalne Kwietéle
Asz prissineszojau Kwieczû Pedéle(.)

Vietoj — O vainikėli (ir tt. ligi dainos galo) XII eina vyriškoji dainos šaka, giminiga Kl № 167:
Asz atsisakiau sawo Tetuszelei
Nů Pusses meto szos Wassarelės(:)
Jau gaña ariau lyguyi Laukeli(,)
Asz prissineszojau naujuje Žagrele(.)
Samdyk' Tetuszėlis(,) samdyk Senassis
Saw Artojeli Laukelio Waldoni(.).
Jau gaña pjowjau Lankužžės Szienéle(,)
Asz prissineszojau naujuje Dalgéle.

Aš atlankysiu savo močiutę[b]

Rhg, Rz, I, XIII, Kr — atlankysu, Ns, Kl — atlankysiu (Bhsz — atlankisiu). Bhsz — sawa. Rhg, Rz, I, XIII — Moczuttę (Ns — [moczutę, Bhsz — moczutte).

ne vainikuota[v], o nuometuota[x].

Rhg, Rz, I, XIII, Bhsz, Kr, Ns — Ne wainikota (Rhg — Ne wainikkota). Ns — Bet (vietoj — o). Rhg, Kl — nůmetůta (nuometuo- [tą), Bhsz — nümetita.

„O nuometėli[z] mano plonasis,
vėjo pūčiamas[7] dar paduzgėsi!“

Rhg — plonassis.

Ns — puczamas. Ns — padųzgėsi, Bhsz — padužgiessi.

„Mano raštelei α, o vivingrieji β,
saulei kaitinant dar pablizgėste!“

Bhsz — Rasztéli, o wiwingréij. Ns — wėnwingrėji (pusl. 352 pastaba: Rh. O wiwingrėji ohne Sinn), Kl — vinvingrieji.

Rz, I, XIII — kaitinnant. Ns — pablizgėsit.

„Mano kasytės γ žalių šilkelių[s],
sienoj kabėste, mane virkdyste! δ“

Tuo baigiasi Ns tekstas. Posmą — Mano kasytės — jis panaudojo anksčiau, o — |— Mano žiedelei — įstatė tarp — Saulei kaiti- [nant — ir — Mano plaukelei.

Bhsz — Mans. Rhg, Rz, I, XIII — Mano Kassytes. I — zálû.

Bhsz — Scenoy... mans. Rhg — kalbėste.

„Mano žiedelei ε, o auksinėlei,
skrynioj gulėste ir berudyste!“

Bhsz — Mans ziedeley.

Rhg, Rz, I, XIII — Skrynoj' (Kl — Skrynioj'), Kr — Skrynėj' (Ns — Skrynej'). Rhg, Rz, I, XIII — gulėste, Ns — gulėsit. Rz, I, |XIII — beruddys'te, Ns — berudysit, Bhsz — beridiste.

1 Ph. Ruhig, Betrachtung der littauischen Sprache, 1745 m. 77—78 pusl. (ten pat vokiškas vertimas, kuriuo pasekė Lessing savo 1759 m. balandžio 19 d. 33-me Briefe: Abschied einer heirathenden Tochter)*; pakartojo Ksav. Bohusz, O początku narodu i języka litewskiego, 1808 m. pusl. 163—164 ir 166 p., Rz 1825 m. pusl. 144 ir 146 (vokiškas vertimas pusl. 145 ir 147), iš Rz — Kr 1843 m. pusl. 126 ir 128 (№ 40), taippat Kl 1905 m. pusl. 320 (pridėjimų № 110), A. G. Krause (iš Rhg) Litthauen, 1834 m. pusl. 119—120 ir S. Daukantas (iš Rz), Dajnes Žiamajtiû, 1846 m. pusl. 124—125 (№ 94; pakeista močiutė — matušė, verpėjatė — verpejėlė, audėjatė — audėjėlė, klausiau močiutei — klausiau matušės, nesiskirstyste — nesisklastyste, kaitinant — railiojint). Ns 1853 m. № 224. Rz Msc 36 I № 41, Msc 37 IVa (gaida su 2 eilutėm iš Rauschningo lapelio, Rėzai bene Budriaus atsiųsta), Msc 37 XII № 15 (1819 m. Pilkalnio dainos), kur nuo pusės dainos (viet. O vainikėii ir tt.) eina vyriškoji atžala (šaka? — Asz atsisakiau sawo Tetuszelei), Msc 37 XIII № 1 (nežinomos kilmės 2 dainų užrašai).

Rz pusl. 360 rodo šią dainą kartojąs iš Rhg. Berods ir Msc 37 XIII № 15 tesiskiria nuo Rhg tik rašyba, pvz. daiktavardžius rašydamas mažąja raide.

Lessingo, Gerstenbergo, Herderio ir Goethes pagarsintoji daina Lietuvoje mažai tėra žinoma. Aš atsisakiau savo močiutei — pradžia tekartojama tik Bartscho Dainų balsų I. 1886 m. № 55, užr. Giseviaus Kalėnuose (Kallenen) apie Tilžę. Maž. Lietuvoje yra žinoma ir trumpa vyriškoji tos dainos šaka, tikriau vėlesnioji atžala — Kalvaičio 1905 m. (užr. 1884—1894 m.) № 167 (Viešvilės par.): Aš atsisakiau savo tėveliui (du posmu, kituodu mergaitės šaka), gimininga Msc 37 XII № 15. Didžiojoje Lietuvoje ji, rodos, niekur tos pradžios neturi, nors pati daina, šiaip ar taip, yra žymima: Juškos Svodb. dainų № 596 (Ei duoki, leiski mane, broleliai) ir №621 (Šią vasarėlę pas motynėlę, o rudenėlį pas anytėlę), arba jos atskiri posmai kartojami vestuviniuose šūkavimuose (Sutrinko, trinko ir pan.) — Niemi ir Sabaliausko 1912 m. №№ 331, 333, 338.

2 Kr — atsisakiaù.

3 Kr — Jėszkók.

4 Kr — prisiáudziau.

5 Rz — prisiszuráwau, Kr — prisiszurawaù.

6 Kr — klausiaù.

7 Kr — pùcziamas.

* Lessingo vertimą 1771 m. sutrumpino ir sueiliavo Enr. Vilius Gerstenberg (1737—1823) Holsteine leidž. žurnale „Der Hypochondrist“ (II leid. I dalis, 118), o Herder 1773 m. (Redlicho išl. 1885 m.), kiek prisilaikydamas ir Gerstenbergo, lessinginį vert. perdirbo savo leid. Alte Volkslieder ir iš naujo perdirbęs kaip Brautlied įdėjo 1779 m. į savo Volkslieder II. pusl. 104, iš kur jį įdėjo į Dortchen lūpas 1782 m. didysis Goethe savo Singspiel'e Die Fischerin. Pal. H. v. Müller, Die „Preuszische Blumenlese“ von 1775, eine Quelle von Herders „Volksliedern“ („Zentralbl. für Bibliothekswesen“ 1917 m. pusl. 187—188)

a Rhg, Les — Abschied einer heyrathender Tochter, Herd — Brautlied, Rz, I, Kr — Abschied der Tochter.

b Rhg, Les — (meinem) Mütterlein, Rz, Herd (Goethe), Ns, Bartsch (meiner) Mutter.

c Rhg, Les — des Sommerleins, Rz, Herd (Goethe), Ns, Bartsch — Sommer.

d Rhg, Les — Spinnerlein, Herd (Goethe), Rhg, Ns, Bartsch — Mädchen, Spinnermädchen.

e Rhg, Les — Weberin (vėlesnių Lessingo leidimų redaktorių laikoma Druckfehler ir ištaisoma Weberlein), Herd (Goethe), Rz, Ns, Bartsch — Webermädchen.

f Rhg, Les — Flächslein, Herd (Goethe) — Flächschen (Bartsch — Flachschen), Rz — (genug) des Flachses, Ns — (genug) des Leinen.

g Rhg, Les — Leinwandlein, Herd (Goethe), Bartsch — Linnchen, Rz — Linnen, Ns — (die feinen) Zeuge.

h Rhg, Les, Rz, Bartsch — (die) Tischlein, Herd (Goethe) — (die) Tischchen, Ns — (die) Weberlade.

i Rhg, Les — (die) Gehöftlein, Herd (Goethe) — (die) Höfchen, Rz — des Hofes Plätze, Ns, Bartsch — des Hofes Rasen.

j Rhg, Les — Stiefmütterlein, Herd (Goethe) — (der) Schwieger, Rz, Ns, Bartsch — Schwiegermutter.

k Les šį dvieilį posmą apleidžia.

l Herd (Goethe), Rz, Bartsch — das Gras, Ns — das Heu.

m Herd (Goethe), Ns, Bartsch — Harken, Rz — Harklein.

n Rhg, Les, Rz — Kränzlein, Herg (Goethe), Ns, Bartsch — Kränzchen.

o Rhg, Les — Rautelein, Herd (Coethe), Rz, Ns, Bartsch — Rauten.

p Rhg, Les — Hauptelein, Herd (Goethe), Rz, Bartsch — (auf) Haupte, Ns — (auf) Kopfe.

r Rhg, Les — Haarflechten, Herd (Goethe), Rz, Ns — Flechten, Bartsch — Bänder.

s Rhg, Les — Seidelein, Herd (Goethe), Rz, Ns, Bartsch — Seide.

t Rhg, Les — Haarlein, Herd (Goethe) — Härlein, Rz — Lokken, Ns, Bartsch — Haare.

u Rhg, Les, Herd (Goethe), Rz — gelbes (gelben), Ns, Bartsch — blonden.

v Rhg, Les — (nicht) mit (einem) Kranze, Herd (Goethe), Rz, Ns, Bartsch — (nicht mehr) im Kranze.

x Rhg, Les — gehaubet, Herd (Goethe), Bartsch — im Häubchen, Rz, Ns — in (der) Haube.

z Rhg, Les — Häubelein (Rz — Häublein), Herd (Goethe), Ns, Bartsch — Häubchen.

α Rhg, Les — ausgenähtes Arbeitlein, Herd (Goethe) — Nähzug, Rz — Gezeichnetes, Ns, Bartsch — Stickereien.

β Rhg, Les, Herd (Goethe) — buntes (Arbeitlein), Rz — mein Gesticktes, Ns — kunstsvoll, Bartsch — buntverschlung'nen.

γ Rhg, Les — Haarflechtlein, Herd (Goethe) — Flechtchen, Rz, Ns — Flechten, Bartsch — Bänder.

δ Rhg, Les, Herd (Goethe), Rz — mir Thränen machen, Ns, Bartsch — macht mich weinen (werdet... mich weinen machen).

ε Rhg, Les — Ringelein, Rz, Bartsch — Ringlein, Herd (Goethe) — Ringchen, Ns — Ringe.

41. Miegas daržatyj[1 a].

VIII A be antraštės, II — **Sapnas**, I užbr. — **Sapnas** ir įraš. — **Miegas Daržatij'**, Rz — **Miegas Daržatij'**.

„Žabok, tarnati[b],
bėrą žirgatį
sidabro kamanėlėms!"

Rz — Zabok, Ns — Žiabok.

Rz, I,Kr, Kl — Sidabro kamanelėms, VIII A — plesztinnems (Lausztinėms) Kamanatėms (tai žino ir Ns A.L.), II — Lausz-[tinnems Kamanatiems, Ns — Lausztinėms kamanelems.

O aš ir josiu
į tą kiemelį[c],
kur rimst[d] mano širdatis;

Rz, I, II, VIII A, Kr — josu (Kr — josiu). Ns — Asz nusijosiu.

Rz, I — Szirdatis, Kr, Kl — Szirdate (širdate). VIII A — Kur aug manna Mergate, kur rimst mano Szirdale, II — Kur aug' [mano Mergate, (Kur rimst' mano Szirdate), Ns — Kur aug mano mergate.

kur aukšti butai[e],
kur šviesūs langai,
kur žalios pavartatės[f];
tarp vartų klevai[g],
po langu[2] beržai,
ant kiemo dobilačei.
Ai išeit, išeit
iš lelijų daržo
galvą glostydama[3 h].
„Glostais', ne glostais'[i],
mano mergyte,
kur tu tada gulėjei?"[j]
„O aš gulėjau,
o aš sapnojau[4]
po lelijų krūmačiu.
Vėjužis pūtė,
lelijos ūžė[k],
išardė mano plaukelius"[5, 6].

Rz, I, II, VIII A Buttai.

Sekant Gisevium, tarp 2 ir 3 posmo Ns įterpia:

Ne labay toli.
Ne laboy arti,
Į tą patį Kėmelį.

VIII A — Priewartates, II, Ns — Priwartates (priwartates).

Rz, I, II, VIII A, Kr, Kl — langu, Ns — langų.

Rz, II, VIII A, Kr — Důbilaczei, I — Důb(l)ilaczei, Ns, Kl — dobilaczei (dobilačei).

VIII A, II — Ey (Ei). Ns — Iszeit, iszeit.

Sekdamas Gis, Ns — rutů. VIII A — Daržaczio (II — Darzaczio). Gis — darželio.

II, VIII A, Ns — Galwele (galvelę). VIII A — glostindama. Gis — Wainikužį nupindama, Ns A.L. — Wainiką nupindama.

Rz, I, II — tada gullėjei. VIII A — ne pas mañe gulejei, ne su mannim kalbejei.

Rz, I, II — gullėjau. VIII A — O tu gullėjei.

VIII A, II — Lelijů (Leliju) Darže, Ns — Rutů darželij' (sekama Gis-um).

Rz, I — Po Lelijo. Rz, I, Ns — Krumaczu (krumaczu), VIII A, Kr, Kl — Krumacziu (krumacziu), Gis — krumu, II — Krumaczio.

Ns — man. II, VIII A, Ns A.L. — Suszurrinos (Suszurrino) Galwate (Galvatę).

[1] Rz 1825 m. pusl. 149 ir 151 (vokiškas vertimas pusl. 150 ir 152). Kr 1843 m. pusl. 130 ir 132 (№ 41). Ns 1853 m. № 210 (pasinaudota taippat — Kad aš turėčiau bėrą žirgužėlį su lauztinėms kamanėlėms, patiekta Dreiundzwanzig Dainos, gesammelt von E. Gisevius, zum Druck befördert von G.H.F. Nesselmann, išsp. „Neue Preuszische Provinzial-Blätter" IX. 1850 m. pusl. 336—337 — daina № 76). Kl 1905 m. pusl. 305 (pridėjimų № 78). Rz Msc 36 I № 42, Rz Msc 36 II №28, Msc 37 VIII A № 6 (J.Bild).

Rz pusl. 360: „aus der Gegend von Bilderweiczen Staluppönen". Su VIII A daug bendra turi II, bet ir I su Rz 1825 m. kad ir kiek skiriasi nuo VIII A, tik daro įspūdžio Rz naudojusis ir VIII A, jo tekstą kiek keitus. VIII A bene Bilviečių Cipelio rankr.?

Šiaip mažai bežinoma daina, tik jai kiek gimininga Rz № 5 (Bėk, bėk, žirgyti, mano bėrasis, iki žalios lankelės), iš dalies net Ns № 211 (Kurdinau laivelį), kur, kaip ir Rz № 41, bernelis apsilanko pas mergelę, kuri išeit iš rūtų daržo jo pasitikti.

Kr — Lángu.

3 Kr — glóstidama.

4 VIII A — Daržė.

5 Rz, I — Plaukélus, Kr — Plaukeliùs.

6 Toliau Rz Msc 36 II № 28 turi dar du posmu, kuriais Ns № 210 pasekė:

(II)	(Ns)
Ka tu Mergyte (užbr. — mano)	Ką tu, mergyte,
Sapne tu reggejei	Sapne regėjei?
(užbr. — Ka sapnawei gulledams mie-	Su kůmi tu kalbėjei?*
Po Lelijů Krumacziu? [gužej)	
Tawę reggejau	Tawę regėjau;
O kodel tu (užbr. — O tu) atemei (užbr.	Kodėl atėmei
[— Sapne)	
Man (užbr. — Sapne) Rutů Wainikelę.	Man rutů wainikėlį?

Vietoj tų dviejų posmų Rz Msc 36 I №49 turi tris posmus, kurių pirmas drauge su vertimu yra užbrauktas, o kituodu neužbrauktu:

---

* Čia Ns pasekė Gis-iu:

Kur tu gullėjei,
Mano mergužėle?
Su kům' kalbėjei, mergyte?
O kodėl Berneli,
O kodėl, man miegojant,
Atėmei szį Rutů Wainikeli?
Sakau Mergyte,
Sakau Szirdyte,
N'eik per Linnů Laukélę!**
Užkris Linnů Žiedelis
Už Wainikelio. —
Niekįs tawę Bernaiczei!

a Rz, I, Kr — Der Schlummer im Garten, II — Der Traum.

b Rz — Knabe, Ns — Diener.

c Rz, Ns, Gis — Dörfchen.

d Rz — verlangt.

e Rz, Ns — Häuser.

f Rz — Fensterladen, Ns — Anger.

g Rz — Buchen, Ns — Ahorn.

h Rz — Das Haar in Ordnung bringend, Ns — Ihr zartes Köpfchen streichelnd.

i Rz — Nicht ordne, nicht ordne das Haar dir, Kr — Du magst ordnen oder nicht ordnen, Ns — Streich' oder lasz es.

j Rz, Ns — hast geschlummert, Gis — hast geruhet.

k Rz — schwankten, Ns — rauschten.

** Vokiškame Rz vertime: Linnenfeld

42. Parvedimo daina[1 ir 2a]. Rz, I — **Parwedimmo Daina** (Kr — **Parwedimo Daina**), II — **Parwestuwjû daina.**

Iš vakarėlio
vėjelėms[3] pučiant, Baczko — (vėjeliui), Rz, I — Wejelėms, Ns — Wėjelems, Kr — Wėjėliams, II, Krause — Wejialui.
lelijužėms belingojant, Baczko — (lelijužei lingojant), II — Lelijužei lingojiant, Krause — Lelijuzei lingojiant.
išvež,[4b], išvežė Baczko — (išvežė mano), II, Krause — Iszweže mano.
mielą dukrelę Baczko — (duktelę), II, Krause — Duktelę.
per žaliąję[5] girelę[c]. Rz, I, II — Girrelę. Krause — Per žalingia Girrele.
„Ai kelkit, kelkit[d], Baczko — (ei), II, Ns, Krause — Ey.
mano sūnelei,
vykit[e] pavestą[6] seselę!“ Baczko — (vykit, vykit), II, Ns, Krause — Wykit, wykit. Rz, I, II — Sesselę.
Jau ir pavijo[7f] Baczko — (tai, Nanke — Jai), Krause — Tai.
savo seselę Rz, I, II — Sesselę.
pas žaliąję[5] girelę[g]; Rz, I, II — Girrelę. Krause — pas zialiajia Girrele.
per šilą[h] jojo, Rz, I, II — Szillą. Krause — Per zilla,
šilas bildėjo I, Rz — Szillas, Baczko — (šileliai dunda), II, Krause — Szillelei dunda.
ir kamanos[8] skambėjo. Baczko — (ir kamanėlės skamba), II, Krause — Ir Kamanéles skamba.
„Ai grįžkis, grįžkis, Baczko — (Ei grįžkgi, grįžkgi). II, Ns, Krause — Ey. II, Krause — gryszkgi, gryszkgi.
mano sesyte, Ns — Musû. Rz, I, II — Sessyte.
grąžin' tave močiutė!“ Rz, I, II, Kr — Gražin'. Rz, I, II, Krause — Moczutte.
„Bet aš negrįšiu, II — ne gryszsu.
mano brolelei, Baczko — broleliai, Förster — broseliai, iš ten ir Krause — Broselei.
grąžįsiu vainikėlį“[9]. Baczko — (vainikėlius), II, Krause — Wainekeley.
„O kur, sesyte, Bačkai (Nankei—Försteriui—Krausei), II šio posmo trūksta. Rz, I — Sessyte.
pajuodakyte[i], Rz, I — Pajûdakkyte.
o kur tu nakvynosi?“ Ns — naktwinosi.
„Stov' ant kalnelio Krause — ant kalnelos.
žali[10] liepelei: Baczko — (žali), Kr, Ns — Žalia (Zalia), Krause — Zialli.
ten mano nakvynėlė. Förster, Krause — sen. Ns — Naktwynele.
Šitos[11] liepelės Rz, I, II, Krause — Szittos.
žali lapelei Krause — Zalli.
bus mano prigalvėlė. Förster — man, Krause — mano. II, Krause — Priegalwele, Kr — Priegalwėlis, Ns — priegalwelis.
Už mane linko Rz, I, II — mannę, Krause — manne, Kr — manę, Ns — manês. Krause — tinko.
liepos[11] šakelės, Krause — Szakkeles.
ne močiutės rankelės[j]. Rz, I, II, Krause — Moczuttês, Ns — moczutês, Kr — Mocziutês.

Už mane[k] krito
liepos[11] žiedelei,
ne močiutės žodelei“-

Rz, I, II — mannę, Krause — manne, Kr — manę, Ns — manês. Rz, I, II, Krause — kritto.
Baczko — (lapeliai), II. Ns — Lapelei. Krause — Ziali Lappelei.
Rz, I, II, Krause — Moczuttês, Ns — moczutês, Kr — Mocziutês.

1 L. Bačko (Baczko, 1755—1823) šią dainą įsidėjo į 1780 m. leidinį „Das Preussisce Temple“, pasak klaipėdiečio Sembrickio (Die ostpreussische Dichtung 1770—1800, išsp. „Altpreuszische Monatsschrift“ 1908 m. pusl. 227), suteiktą, kaip ir Herderiui, Karaliaučiaus univ. prof. J. G. Kreutzfeldo (1745—1784); iš Bačkos ją 1800 m. pakartojo Kar. Efr. Nanke (išl. tas pats Baozko: Nankes Wanderungen durch Preussen, I. 201—203), iš Nankes 1820 m. Förster, Handbuch der Geographie, Geschichte und Statistik des preuszischen Reichs, I. 149, iš Försterio 1834 m. A. G. Krause Litthauen, pusl. 121*. Rz 1825 m. pusl. 152, 154 ir 166 (vokiškas vertimas pusl. 153, 155 ir 157), Kr 1843 m. pusl. 132 ir 134 (№ 42), Ns 1853 m. № 204; iš Rz taippat pakartojo S. Daukantas 1846 m. pusl. 126—127 (№ 95), tai nurodydamas, bet lyg ir Bačko—Nanke—Fersteriu—Krauze sekdamas (vėjeliui pučiant, — lelijoms lingouint, — išvežė mano mielą sesytę, — vykit, vykit seselę, — tai ir pavijo, — šilelei dundo, — ir kamunėlės skambo, — pagalvėlė, — ne matušės rankelės, — žalieji lapelei, — ne matušės žodelei). Rz Msc 36 I № 44, Rz Msc 36 II № 13; II labai gimininga Bačkos (Kreicfeldo?)—Nankės—Fėrsterio tekstui, bene iš ten nusirašyta.

Rz pusl. 360: „Aus der Gegend von Pillkallen“. Kaip ir tos pat dainų grupės Rz № 49 (Pirmvakaro daina), Rz medziagoje jai, be I ir II Rz nuorašų, nėra šaltinio; Rz turimame 1819 m. Pilkalnio par. 23 dainų rinkinyje tos dainos nėra. Bene bus ją Rz vis dėlto iš Bačkos ir tt. pasiėmęs? Šiaip šios vijimo dainos atmainų Lietuvoje netrūksta, net su vėjelio putimu pradžioje (Basanavičiaus № 151), bet dažniau (suvalkiečiuos?) — Kas šią naktį per naktelę (Basavičiaus №№ 178, 180, Marijampolės apyl. 1911 m. „Aušrinės“ № 11 — Vasaros Darbų pusl. 68, Lazdijų par. 1912 m. „Ateities“ № 4 — Žiedų pusl. 25) ir kt. (Juškos Svodb. d. №№ 211, 212, 672, 673, Brugmann № 100 ir tt.); dažniausiai savarankiškai išplėstas motyvas — Dar gaideliai (gaidužiai) negiedojo (ir kitokios pradžios): Daukanto № 5 (Ns № 206), Budriaus-Giseviaus užr. 1846 m. „N. Pr. Pr.-Bl.“ 1848 VI. 193; Ns № 205), Juškos Dainose ir Svodb. dainose apie 15 atmainų (Sv. d. №№ 23, 88, 151, 180, 203, 210, 211, 212; Dainos №№ 399, 853, 854, 1030, 1492), Kolberg (№ 72), Bezzenberger (№№ 17, 41), Geitler (№ 16), Kalvaičio (№№ 253, 254, 371, 440), Niemi-Sabaliausko (№№ 368, 1188, 1191), Pakalniškio (№ 18) ir kt.

* Bačką tepažįstu iš Nankės, o Fėrsterį iš Krauzės. *M. B.*

2 Kr — Dainà.
3 Kr — Wėjéliams.
4 II — Iszwéže mano (Rz — Iszwéž' iszwéže, Kr — Iszwež', iszweže).
5 Kr — žáliąję.
6 Kr — páwestą.
7 Kr — pàwijo.
8 Kr — Kámanos.
9 II — Wainikélus.
10 Kr — žalià.
11 Kr — -ôs, -ôs, -ôs.

a Rz, I, II, Kr — Heimführungs- Gesang, Krause — Gesang bei der Heimführung.
b Rz — Da führten sie von hingen, Ns — Da führten, führten.
c Rz — die Haide, Ns — die Heide.
d Rz — Auf, auf, Ns — Steht auf, steht auf doch.
e Rz — Verfolget jaget noch, Ns — Jagt nach, jagt nach,
f Rz, Ns — Sie ereilten.
g Rz, Ns — bei (nach) dem grünen(den) Walde.
h Rz, Ns — die Haide (Heide).
i Rz — Du schwarzgebraunte, Ns — Du schwarzgeäugte.
j Rz — Hände, Ns — Arme.
k Rz, Ns — Auf mich.

43. Jaunosės[2] dienelės[1a].

Rz. I, Kr — **Jaunoses Dieneles**, II — **Jaunojû dieneliû Apraudojimas**. X be antraštės.

Augo[b] darže[3] klevelis,
liūdo[c] darže[3] rūtelės,
liūd', liūd', liūdo
jaunosių dienelių[d].

Rz, I, II — Kleweles. Rz, I, II, X, Ns — Augo, Kr — Auga.
Rz, I, II, X, Ns — Ludo (Liudo), Kr — Ludi.
X — Lud, lud, lud, Rz, I — Lud', lud', ludo, II — Ludo ludo ludo, Kr — Lud', lud', ludi, Ns — Liudo, liudo mergyte.
X — Jaunôs Dienelies. Rz, I, II, Ns — Jaunosû Dienelû (dėneliû). Kr — Jaunujû Dieneliû. Ns pusl. 352 pastaboj pabraukia [(prieš Kr) Rh und Handschriften jaunosu ir primena dar Rž pusl. 296 (№ 83) jaunosu.

„Ar tav gaila tetužės[e],
ar senosės močiutės,
ar tav gaila, jaunoji[4 f],
jaunosių dienelių"[d].

Rz, I, II, X — Tettužês (Kr — Tetužês), ką Ns laiko wohl unrichtig (pusl. 352) ir pataiso — tetužio.
Rz, I, II, X — Moczuttês (Ns — moczutês), Kr — Mocziutês.

„Ne ma gaila tetužės[e],
nei senosės močiutės;
tai gaila ma, tikt gaila
jaunosių dienelių[d].

X — jaunosôs Dienelies, Rz, I, II, Ns — Jaunosû Dieneliû (dėneliû), Kr — Jaunujû Dieneliû.
Kr — mą, Ns — man. Rz, I — Tettužês (X, Kr — Tetužês), Ns — tetužio.
Rz, I, II, X, Kr, Ns — Ney. Rz, I, II, X — Moczuttês (Ns — moczutês), Kr — Mocziutês.
Kr — mą. II, X — Tai gaila, tai ma gaila, Ns — Tai gaila, tai gaila man.

Eik, močiute, tolimu[5g],
nešk vainiką šalimu[6h].
Žinai, motinėle, pati,
kad aš ne nešiosiu".

X — jaunosôs Dienelies, Rz, I, II, Ns — Jaunosû Dienelû (dėneliû), Kr — Jaunujû Dieneliû.
Rz, I, II, X — Moczutte (Ns — moczute), Kr — Mocziute. Rz, I, II, X, Kr — tûlimu, Ns — tolimu.
Rz, I, II, X — Wainikką.
Rz, I, II, X — Žinnai. Rz, I, II — patti, X — pati Motinele, Ns — pati, moczute.
Rz, I, II, X — ne neszosu, Kr — ne nesziosu, Ns — ne nesziosiu.

1 Rz 1825 m. pusl. 158(vokiškas vertimas pusl. 159). Kr 1843 m. pusl. 136 (№ 43); Kr čia gerokai yra išlyginęs Rz tekstą, bet Ns grįžta prie Rz. Ns 1853 m. № 225. Rz Msc 36 I № 45, Rz Msc 36 II № 59, Msc 37 X № 23 (Plyviškių Ostermejerio rink.).

Rz ps. 360: „Aus Laukischken bei Labiau". Šiaip I, 1825 m. ir ypačiai II ne kuo tesiskiria nuo X Plyviškių atmainos. Šiaip daugiau šios dainos atmainų nežinoma, bet jai gimininga L. Rogalskio pяskelbtoji („Tygod. Wileń." 1820 m., X t. pusl. 381) daina — kreipimasis į bernelį (Ko liūdi, ąžuoleli, ąžuolyne), iš dalies Juškos Svodb. dainų №№ 478, 479, 862 (O ko verki, sesele, ko verki) ir Didž. Lietuvoje paplitusi — Ko liūdi, putinėli, ko liūdi (S. Stanevičios 1829 m. № 18, putinėlį išlaiko Kolberg 1853 m. № 8, 1879 m. № 27 nuo Mariampolės, Juškos Svodb. d. № 602 nuo Veliuonos, Brugmann № 46 nuo Garliavos, Kudirkos Kanklių I. p. 8 taippat iš Suvalkijos, Niemi-Sabaliausko № 1273 nuo Biržų, iš dalies Janulaičio 1894 m. № 120 nuo Šiaulių, taippat L. M. Dr. Daukanto rankr. XXX. № 31; kitose atmainose — Ko liūdi, sesele)

2 Kr — Jáunoses.
3 Kr — Daržė.
4 Kr — Jaunóji,
5 II — tûlimù.
6 II — szalimù.

a Rz, I, Kr — Die jungfräulichen Tage, II — Klage an die jungen Tage.
b Kr ištaiso — auga, bet verčia — wuchsen.
c Kr ištaiso — lûdi, bet verčia čia ir toliau — klagten.
d Rz — jugendfräulichen Tage, Ns — Jugendtage.
e Rz — um die Muhme.
f Rz — o Jungfrau, Ns — junges Kind.
g Rz — weit von hier, Ns — weit hinweg.
h Rz — weit von mir, Ns — beiseit.

44. Visi mane barė[1a].

Rz, I — **Wissi mannę bare**, Kr — **Wisi manę báre**, II — **Priwenczawota**. VIII A be antraštės.

Visi mane barė,
nei viens neužtarė[2b]:
baudė anyta, baudė bernytis,
mušė nesigailėdams.
„Ne bausk, bernyti,
pasiskųsiu tėveliui!“
Mano tėvelis per kiemą ėjo,
ir kamanėles[3] rankoj'[4] turėjo:
„Bausk, mokyk, žentyte, —
tavo valė[c], dukryte!“

Rz, I, II, VIII A — Wissi mannę.
Rz, I, II, VIII A, Kr, Ns — Ney.
Rz, I — Annyta. VIII A, X ir Ns apleidžia — baudė anyta — ir teturi: VIII A — musze Bernitis, II, Ns — Baude Bernytis (bernytis).
VIII A, II, Ns apleidžia čia — mušė.
VIII A — Ne muszk Bernėli!
Rz, I, II — Pasiskusu, Kr — Pasiskųsu, Ns — Pasiskųsiu, VIII A — paliksu Teweli.
Dvieilis ligi — turėjo — II ir Ns paduodamas ketureiliu: Mano tėvelis — per kiemą ėjo...
Rz, I — turrėjo. VIII A šį dvieilį apleido, o II (šone įrašyta) ir Ns — Kur's ein į Weja — tos (tur) Walte (waltį) sukti.
Rz, I, II, VIII A — Žentyte.
Kr — Walę. VIII A, II — Duktite (Duktyte). Čia VIII A, II (įrašyta greta Sessytes posmo) ir Ns posmas apie močiutę, žiūr. į7 pastabą.

Visi mane[5] barė,
nei viens neužtarė[2b]:
baudė anyta, baudė bernytis,
mušė nesigailėdams.
„Ne bausk, bernyti,
pasiskųsiu sesytei!“
Mano sesytė per kiemą ėjo,
ir vainikėlį rankoj'[4] turėjo:
„Ką padarei, sesyte?
Ir aš valna[6] pirmų dienelių!“[d]

Rz, I, II, VIII A — Wissi. Rz, II, VIII A — mannę, I — manne,
Rz, I, VIII A, Kr, Ns — Ney, II — Ne(y). II — n'uztare.
Rz — Annyta (I — Anyta). VIII A teturi — musze mañe Bernitis, II ir Ns teturi — Baude Bernytis (bernytis).
VIII A, II, Ns apleidžia — mušė.
VIII A — Ne muszk szelmi Berniti.
Rz, I, II, VIII A — Pasiskusu, Kr — Pasiskųsu, Ns — Pasiskųsiu. Rz, I, II, VIII A — Sessytei.
Šis dvieilis II ir Ns paverstas ketureiliu: Mano sessytė — per kiemą ėjo... Rz, I, II, VIII A — Sessyte.
II — wainikelę. VIII A — Ranko. Rz, I, II, VIII A — turrėjo (turrejo).
VIII A — padarau. Rz, I, II — Sessyte.
VIII A — ir asz losa Dieneles, II — Ir asz warga Dieneles, Ns — Ir man wargo dieneles!

Visi mane barė,
nei viens neužtarė[2b].
Mano brolytis per kiemą ėjo,
ir kardužėlį rankoj'[4] turėjo:
„Dabar, svainyte,
ką tu darai sesytei?
Nulėks galvelė
kai kopustėlis;
varvės kraujo šlakelei
kai bijūno[e] lapelei“.

Rz, I, II, VIII A — Wissi mannę.
II — Ne.
Šis dvieilis II ir Ns paverstas ketureiliu: Mano brolelis — per kiemą ėjo... II — Brolelis.
Ns — Savo rankoj'. Rz, I, II, VIII A — turrėjo (turejo).
II — Dabar, Ns — Ką tu. Rz, I — Swainyte. VIII A — Dabar Szelmi Szwogerat (Rėzos pirašoma — Swainyt)).
Ns — Darei sesytei. Rz, II, VIII A, Kr — darai (I — darei). Rz, I, II, VIII A — Sessytei.

VIII A — Kaip, II — Kai(p). Rz, I — Kapustelis, VIII A, Kr, Ns — Kopustėlis (kopustélis), II — Kopusteles (Galnele) — (Galwele? M.B.).
Prieš šią eilutę VIII A — Ir pats pawirsi kaip Aužolėlis. VIII A — Szlakęlei.
VIII A — kaip. VIII A — Lappelei.

1 Rz 1825 m. pusl 160 ir 162 (vokiškas vertimas pusl. 161 ir 163). Kr 1843 m. pusl. 138 ir 140 (№ 44). Ns 1853 m. № 275. Rz Msc 36 I № 46, Rż Msc 36 II № 25, Msc 37 VIII A № 10 (J. Bild — neeiliuota, tik posmais paskirstyta).

Rz pusl. 160: „Aus Gumbinnen". Gal iš Gumbinės konsistorialrato Keberio (Rz pusl. 353) nežinomo mums dainų rinkinio?

Šiaip daina žinoma Mažojoj (Bartsch № 82 — užr. Širvintos apyl. 1856 m., Teznerių 1897 m. vertimas № 36) ir Didžiojoj Lietuvoj (Juška Liet. dainos № 165, Svodb. dain. № 833, Niemi-Sabaliauskas № 1164, 1165, 1166).

2 Kr — ne ùžtare.

3 Kr — Kamanėlės.

4 Kr — Rànkoj'.

5 Kr — mànę.

6 Kr — walnà.

7 Rz, I ir Kr neturi, bet VIII A, II ir Ns čia žymi dar vieną (močiutės) posmą:

(VIII A)*	(II)	(Ns)
Wissi manẽ bare(,)	Wissi mane bare(,)	Wisi manę bare,
nei wiens neužtare(:)	Ne wiens n'užtare(:)	Ney wèn's ne užtare.
musze Bernitis	Baude Bernytis	Baude bernytis
nesigailedams(.)	Nessigailedams(.)	Nesigailėdam's.
Ne muszk(,) szelmi Berneli(,)	Ne bausk(,) Bernyti(,)	Ne bausk, bernyti,
passiskusu Moczuttei(!)	Passsikusu Moczuttei(!)	Pasiskųsiu moczutei.
Mano Moczutte	Mano Moczutte	Mano moczute
per Kiemą ejo(:)	Per Kiemą ejo:	Per kėmą ėjo:
	Erszkėczei dygsta	Erszkėczei dygsta
	Tarp Wosilkaczû(.)	Tarp wosilkaczû.
Bausk(.) mokik(,) Žentite(,)	Bausk(,) mokik(,) Žentyte(,)	Bausk, bausk, mokįk, žentyti!
tawo Wale(,) Duktlte(.)	Tawo Wale(,) Duktyte.	Tawo wale, dukryte.

* VIII A posmas gal nevisiškai turi čia išlaikytą savo rašybą, nes M.B. užrašuose iš jo tepasižymėta teksto, ne rašybos skirtumai su II tekstu ir apleista kas jiemdviem yra bendra, tad čia VIII A teksto rašyba nustatoma iš kitų VIII A posmų.

a Rz, I, Kr — Alle schalten mich, II — Die junge Ehefrau.

b Rz — Niemand vertheidigte mich, Ns — Und für mich sprach Niemand.

c Rz — war dein Wille, Ns — Es war dein Wille.

d Rz — Auch ich bin frei der ersten Tage, Ns — Mein wartet gleiches Elend.

e Rz — der rothen Rose, Ns — der Päonie.

45. Mieliausia dovana[1] ir [2a].

O kad aš jojau šimtą varsnelių[b]
be balno, be kilpo, be kamanėlių,
o aš prijojau žalią girelę, beržynėlę[c].

Žalioj[3] girelėj berželį lenkčiau,
berželio rasele[4] burnelę prausčiau!
O kad aš būčiau baltas, raudonas,
kaip mano tėvelio žyda burnotas[d].

O aš čion radau[5] mano mergytę
pas rūtų daržėlį, pas myronėlių[e]:
„Mergyte mano, jaunoji mano,
ką aš turėsiu ant dovanėlės?“

„Aš skysiu kvėtkelę žalių rūtelių,
o ir suskysiu brangiausių žolelių“.

O jei ir prasta[6], prasčių prasčiausia[7f],
tikt dovanėlė[8] meilių meiliausės[g].

Rz, I — **Mielausa** (II — **Grazausa**) **Dowana**. III be antraštės.

Rz, I, III, Kr, Ns — szimtą. III — Mylêlû.
Kr — be Kilpû, Ns — be kilpôs. II, III — be Kamanelio.
Rz, I, II, III — Girrelę. Rz, I — Beržinelę, Kr — Beržinėlį, III — Żalaje Girrele [Beržinele (palyg. II), Ns — Żalioje girelėj' — Laibas berželis. Lyg trūksta 4 [eilutės.
Rz, I — Girrelij'. Rz, I, II, III, Ns — lenkczau.
Rz, I, II, III — Rassele. Rz, I, II, III, Ns — prausczau.
Rz, I, II, III, Ns — buczau.

Rz, I, Kr, Ns — czon, II, III — cze. Kr — rądau. Ns — sawo.
Ns — pas myronelius.

Rz, I, (II) — turrėsu. Ns — Ką tu man skirsi ant dûwanelês, III — Suskyk [Kwietkele żalû Rutelû!
Rz, I — skysu (Kr — skįsu). Ns — Ney aukso turiu — Ney sidabrelio, III — [O ir suskyne brangiausû.
Rz, I (II) — suskysu (Ns — suskysiu, Kr — suskįsu). Rz, I (III) — brangiausû. III (nėra |— o ir suskysu) — Żolelû Myronelû, Ns — Asz skįsiu kwietkelę — Żaliû ruteliû.
Rz, I, II, III, Ns — prasczû. Rz, I, II, III — prasczausa (Kr — prascziausa. Ns — [prasczausia).
III — Tikt mano Mergużżes Dowanele, Ns — Tikt meiliû meiliausês — Tai [dûwanele.

(II)

O kad asz jojau
Szimtû Warsneliû
Be Balno(,) be Kilpo(,)
Be Kamanelio(,)
O asz prijojau
Żala Girrelę(,)
Żaloj' Girrelij'
Laibas Berželis.
Berželij' Rassele,
Berželį lenkczau(,)
Berželo Rassele
Burnelę prausczau.
O kad asz buczau
Baltas raudonas(,)
Kaip mano Tewélio
Żyda Burnotas.
O asz cze raddau
Mano Mergytę
Pas Rutû Darželi(,)
Pas Myronélû.
Mergyte mano(,)
Jaunoji mano(,)
Ka (užbr. — asz turresu) man pa-
Ant Dowanélês? [skirsi
Ney Aukso (užbr. — ne) turru
Ney Sidabrelio(,)
Asz skysu Kwietkelę
Żalû Rutelû.
O jey ir prasta(,)
Prasczû prasczausa(,)
Tikt Dowanele
Meilôs Meilausôs.

[1] Rz 1825 m. pusl. 164 (vokiškas vertimas pusl. 165). Kr 1843 m. pusl. 140 ir 142 (№ 45). Ns 1853 m. № 113. Rz Msc 36 I № 47, Rz Msc 36 II № 53, Msc 37 III № 9 (Kelios Dainos Bildwieczû Lietuwninkû dainotos).

Rz p. 360: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen“. Neabejojamai, ypačiai II, sekama III-ju, bene Bilviečių Zippeliu. Ns labiau seka II—III, negu I—1825 m., taippat duodamas 8 ketureilius posmus.

Daina, kaip rodos, kitur nežinoma.

[2] Kr — Dowanà.
[3] Kr — Żaliôj'.
[4] Kr — Raselė.
[5] Kr — rądaù.
[6] Kr — prastà.
[7] Kr — prascziáusa.
[8] III — Dòwanele!

a Rz, I — Die liebste Gabe, II — Das schönste Geschenk.
b Rz, Ns — Feldweges.
c Rz — Birkenwäldchen.
d Rz, Ns — Liebrose.
e Rz — am Meirangarten.
f Rz — das Geringste, das Allergeringste, Ns — gering, auch das geringste.
g Rz — der liebsten Liebe, Ns — der reinsten Liebe.

46. Tėvs sūnų į karą leidžiąs[1 ir 2a].

Rz, I — **Tews Sunų į Karą leidziąs** (II — **iszleidzant**), III — **Lied bei der Einnehmen Polens durch die Preussen.**

Ko dejavo tetužis senasis?
O ir išleidė sūnytį į karą:
„Jaunas mano sūnužis,
menkas jojo protužis[b].
Tikt stovėk,
ne drebėk.
ant veluko vis žiūrėk!
O kad ir tu pulsi,
mirsi tikt garbingai:
bus paminėjims ir grabe“[3].

O ir atjojo brolei, mūsų tovaršei[c]:

„O ką dabar veikia mano sūnytis?“
„Jau šauja, kerta zalnėrei;
če gul pučkos ir kardai“.
„Tikt stovėk,
ne drebėk,
ant veluko vis žiūrėk!
O kad ir tu pulsi,
mirsi tikt garbingai,
būsi paminėtas ir grabe“[3].
Če gul, jau miegti mano sūnytis,
ant jo kapelių*[d] rasužė krinta.

* Kr, Kl — Kapelio.

III — Tetužžis senassis. II — Ko (dejawo Tetuzzis Senassis) Tews Senassis isz dzaugsmo werkia (Ns — Ko tėws senasis — [dejoj' ir werkia).
II, III, Kr, Ns, Kl — iszleido. Ns — sunyt'. III — i Kriege.
III — Sunužžis, Ns — sunytis.
III — Protužžis.

Rz, I, II — Ne drebbėk.
Kr — Ant Wėluko, II — Ant Karûnôs. Rz, I, II, Kr — žurėk. II — [wiss.
Rz, I, II, Kr, Ns — garbingay.
Rz, I — Paminnėjims. II, Ns — Taw bus Garbe ir Grabė(,) Pamine |(II užbr. — tas) jims ir Kappe (Ns — garbe, grabe, kape).
Kl — tavorčei, Ns — Brolei, taworszczei, Kr — Tawôrszei, II — O [ir atjojo Brolei musu (užbr. — Pasnokai) Szarwotai.
II — Ka (Ns — Ką). II — dabbar. Rz, Kl — waikia.
Vietoj šios Rz, I, Kr antrojo posmo antrosios pusės (Jau šauja ir tt.) II (juo seka ir Ns) toliau šitaip tęsia:

(II)
Jau i Eilę druczey sustoja(,)
Jau su Waisku į Muszę waikszczoja(.)
Tikt stowek (ir tt., kaip pirmame posme)
O ir atjojo ir tt. (2 eiluti, kaip Rz aukščiaiu)
Ey szauja kerta Prussu Žalnierauczziei(,)
Cze gul Puczkos ir Kardai
Ir Ginklo=Rykai. Tikt stowek ir tt.
O ir atjojo Brolei musu Strelcziei(:)
Ka dabbar weikia mano Sunytis?
Jau gul(,) jau miegti kur Garbės Kapas(.)

(Toliau III): O ka dabbar weikia mans jaunas Sunytis?
Jau i Rikta riktoja, su Elitta szlirsoja
(nuošaliai — druczey sustoja priesz Feinta —).
O ir atjoja Brolei mūs' Pasnokai —
Jau i Rikta riktoja, Su Granotais ladoja;
Ei! szauja. kerta Prussu Žalnierauczei.
Cze gul Pykei ir Kardai, Armotos (nuoš.— Kanones) [Karbinai.
Tikt stowek, ne drebbek, (ir) ant (Pones) Karūnos
O, kad ir tu pulsi; mirsi tikt garbingay. [wis žurek!
Taw bus Garbe ir Grabė, paminetas ir Kappe. —
Cze gul, miegti, mans jaunas Bernitis!
Gromatele asz gawau; kai atlaužau tai raddau:
Cze raszyts Wardelis; jau nuszauts Wyrelis!
Tai taw, tai taw Merguže, tai, tai taw Jaunoji!
Tai taw eit tekketi už szio Žalnierauczio!
Nieks tawe ne užstos, nieks tawe žielawos (nuoš.—
Ney tawo waikelei, kaip Girros Paukszteleі.
(Tuo III baigiasi).

(Ns)
Jau sustoja į eilę, Jau Prusû žalnieraiczei.
Jau waikszczoja į muszį. Tikt stowėk ir tt.
Tikt stowėk! Jau gul, jau mėgti
Ne drebėk! Mano sunytis!
Ant weluko ir tt. Ant jo kapelio
Jau szauja, kerta Rasužė krinta.
Prusû žalnėrei, Cze gul jaunas bernytis,
Cze gul puczkeles, Cze mėgt, kur garbės kapas.
Pykai, kardelei. Tikt stowėk ir tt.
Tai wis, tai wis laimėjo

[1] Rz 1825 m. pusl. 166 ir 168 (vokiškas vertimas pusl. 167 ir 169). Kr 1843 m. pusl. 142 fr 144 (№ 46). Ns 1853 m. № 25. Kl 1905 m. pusl. 342 (pridėjimų № 158). Rz Msc 36 I № 48, Rz Msc 36 II № 48, Msc 37 III № 8 (Kelios Dainos Bildwieczû Lietuwninkû dainotos).

Rz pusl 360: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen“ (bene iš Zippelio). Bene atsirėmęs III-ju, Rz jį kitaip suposmina, Tikt stovėk ir tt. paverčia priedainiu (I — 2 priedainiu, II — 3 priedainiai, Ns — net 4 priedainiai), II (juo seka ir Ns) labiau laikydamasis III-jo, o I lyg labiau atitolęs. I sveikai po sūnaus mirties nebekartoja priedainio (Vis stovėk), bet II ir Ns, išlaikydamu dainos struktūrą, tik nustelbdamu mintį, jį kartoja.

Daina plačiau nežinoma (ji, pasak Rz pusl. 330, unstreitig priklausanti 1813—14 m. kovoms); labiau už ją paplito kitos panašios karo ciklo dainos, kaip štai Rz № 53 (Jau giest gaidužis, kelkis sūnyti — dažniau: Treji gaidužiai giedojo), Rz № 47 (Atlėkė juodas varnas) ir pan.

[2] Kr — léidžiąs. [3] II, Kr — Grabė.

[a] Rz, I, II — Der Vater an seinen Sohn (1825 m.:,) der ins Feld (II — in den Krieg) ziehet (Rz, II — zieht), III — Lied bei der Einnehmen Polens durch die Preussen.

[b] Rz, Ns — Erfahrung.

[c] Rz — Lanzentrager, Ns — Kam'raden.

[d] Rz, Ns — Hügel.

47. Varnas[1a].

Atlėkė juodas varnas,
atnešė baltą ranką
ir auksiną žiedelį.
„Klausiu tave, paukšteli,
tu juodasis varneli,
kur gavai baltą ranką
ir aukselio žiedelį?“
„Aš buvau didžiam' kare[2],
ten didį mūšį mušė,
ten kardų tvorą tvėrė,

pučkelėmis duobę kasė,
ten kraujo upė bėgo;
ten gul ne viens sūnelis,
ten verkia ne viens tėvelis“.
Ui, ui, tai mano žiedelis!
Ne griš mano bernelis,
krint mano ašarėlės.

Rz, I — **Warnas**, II — **Muszis**, VIII A be antraštės.

VIII A — ir auksa, II, Ns — Ir Aukselio (aukselio).
VIII A — Klausczau.

Rz, I, II, VIII A, Kr, Ns — Ir **Aukselio** (Ir aukselio).
Rz, I, Ns — didzam', Kr — didziam', II — diddim', VIII A — didžioj Kriegę.
VIII A, II — Tęn (II — Cze) didis (II — diddis) Muszis buwo. Ns A.L. — Prie Berlyno Kastryno — Ten didis karas buwo (die
Rz, I, II — kardu (Kardu Rz vert. — aus Schwerdten), Kr, Ns — Kardų (kardų). VIII A neturi 2 |Schlacht bei Kunersdorf).
|eilučių (Ten kardų — ir — Puczkelemis ir tt.), o II penkias eilutes kitokia tvarka nustato (VIII A trys eilutes ir toliau pa-
I, Kr, Ns — Puczkelem's (Puczkelems). Ns — dûbes, Ns A.L. — Kůlus. [pildo dviem VIII neturimom):
VIII A — Tęn Krauju. Rz, I, II, VIII A — Uppe (Uppė).
VIII A — tęn.
VIII A — tęn. Ns — werk'.
VIII A šių trijų eilučių nėra, II turi šešias, juo sekąs Ns septynias eilutes:

Ten Kraujo Uppe bego,
Ten gul ne wiens Sunnelis,
Ten werk ne wiens Tewėlis,
Ten Kardu Tworą twėre,
Puczkelemis Dûbę kase.

(II)
Ateit jauna Mergyte
Isz Rutuzû Darželês.
Tai juk mano Žiedelis(.)

Palikko miels Bernelis(.)
Dabar kol gywa werksu
Wainikką ne neszosu.

(Ns)
Ateit jauna mergyte
Isz rutužiû darželio:
Tai juk mano žėdelis!
Ne grįsz mano bernelis,
Paliko didij' muszij'.
Dabar, kol gywa, werksiu,
Wainiką ne nesziosiu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 170 (vokiškas vertimas pusl. 171). Kr 1843 m. pusl. 144 (№ 47). Ns 1853 m. № 24. Rz Msc 36 I № 49, Rz Msc 36 II № 30, Msc 37 VIII A № 9 (J. Bild — paduodama pusl. 44 kaip — Sunte manne Bernitis — dainos užbaiga). Basanavičiaus 1902 m. № 73 (užr. 1868 m.) keliais mažmožiais tesiskiria nuo Rz 1825 m. ar Kr 1843 m. (aukselio žiedelį, klausčiau, Ir auksinį žiedelį, Puškelėms, verk, Vai),

Rz pusl. 360: „Aus Bilderweiczen bei Stalluppönen“. Tai lyg būtų sekama VIII A (tad ir J. Bild tenka laikyti Bilderweiczen? Tik dėl J. vis lieka neaišku), bet VIII A neturi nei —Ten kardų ir tt., — baigiant — duobę kasė, o taippat viso trečiojo posmo (Ui ui ir tt.), kuris trumpai I (ir 1825 m., Kr), plačiau II ir dar pilniau Ns patiekiamas iš nežinomo šaltinio. Įsidėmėtina, jog ir kitose žinomose tos dainos atmainose II — Ns trečiam posmui panašių neaptinkam, nors I, 1825 m., Kr 3 posmas kaikur, tik 4 eilutėmis, kartojasi; nekalbant apie Basanavičiaus № 73, palygintina kad ir Gis 1840 m. Pilupėnuose užr. ir Ns № 23 (taippat Barčo № 160) panaudotą (Ui Dievuliau, Dievulyčiau, — tai mano žiedelis; — ne grįš mano bernužytis, — krinta ašarėlės), panašiai Bezzenberger 1887 m. (Barčo № 376).

Šiaip toji daina plačiai sužymėta Maž. ir Didž. Lietuvoj, prasidedanti varnu (Atlėkė juodas varnas, Ir atlėkė raibs paukštelis iš karaliaus daržo |nelyginant Jau ir atlėkė gulbių pulkatis — Rz № 37?|, Ir atlėkė juoda varna, Ei tu varne, juodas varne, Juodvarneli, gudrusis paukšteli ir kt.) — Bezzenberger (Bartsch № 376), Juškos Liet. dain. № 1157, Basanavičiaus № 73, Kalvaičio № 496, Šimtakojo № 100 (Ir atlėkė juoda varna! — Merkinės par.), Lietuvių Mokslo Draugijos arch. Vilniuje (1911 m. Gruzdžių Stulgio № 60) ir pan., arba turinti dar tam tikrą įvadą (Lygios lankos, žali damai, Lygios lankos, žalios pievos, Augšti kalnai, lygios lankos, Vidur lauko kryklės augo, Eisva mudu du broleliu, Kad mudu augom du broleliu) — Gis, Ns № 23, Leskien №№ 60, 72, Brugmann № 51, Kalvaičio № 50 (jis net nekartoja Rz № 47, bet pridėjimų № 147 seka № 5 Lygios lankos ir tt.), Pakalniškio № 49, Juškos Liet. dain. №№ 1071, 1169, Volterio Liet.

chrest. pusl. 460—461 (iš Girkalnio), Bitiko 1912 m. „Ateities“ — „Žiedų“ № 1 ir kt.

Rz daina, kaip daugelis kitų jo patiektų, buvo išversta vokiečių kalba (be Rz, Kr ir Ns, dar V. Jordan 1844 m. Litauische Volkslieder und Sagen, pusl. 1844), bet ypačiai dažnai lenkų kalba (Kaz. Brodziński, Dzieła, 1843 m., III t. pusl. 59, Fr. Zatorski, Witold nad Worksłą, 1844 m. p. 108—109, J. I. Kraszewski, Litwa, 1847 m. I. pusl. 317, pagaliau L. Kondratowicz, Poezye 1872 m. III, pusl. 302—303, bet išv. dar 1854 m.), gal dėl to, jog, pasak Kraszewski, primenanti dar slaviškas dainas (Litwa, I, 316), ir rusų kalba (N. Berg, Piesni raznych narodov, 1854 m. pusl. 51 ir 53, N. Kukolnik, Litovskija piesni — Čerty iz istorii i žizni litovskago narodu, 1854 m. pusl. 121). Kondratavičiaus tekstas (Z po nad lasu, z po nad chmury) virto populiariškas lenkų jaunimui, pateko į jo mėgiamą dainyną ir ligi mūsų laikų tebedainuojamas. Kun. S. Norkus-Norkavičius jį išvertė lietuvių kalba (Kranklis: Už giružės teka upė — 1885 m. „Auszros“ kalendoriuje; dar tų pat metų „Auszros“ № 2—3 pusl. 63 Veversys nurodo, iš kur Norkus Kranklį išvertęs, ir paduoda dainos atmainą Augšti kalnai, lygios lankos), ir tas išverstasis tekstas virsta populiaria lietuvių daina, kaip ir Varnas sodžiuje žymima (Kalvaičio № 512 par. — Upė už giružės teka, Zubricko Seredžiuje 80 m. L. M. Dr. dainų medž. — Už giružės teka upė).

J. Lautenbachs (Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m. pusl. 49—50) įtraukia Rz № 47 į Karo žinios (viest' o voinie) dainų tarpą, tarp Rz № 37 (Jau ir atlėkė gulbių pulkatis) giminingų dainų, papildydamas Rz № 47 dar Jš № 1169 (Vidur lauko kryklės augo) ir sugretindamas su jomis latvių dainą, kur žilė (zile) praneša karo žinią, o parbėgęs iš karo žirgas (kumelinš) brolelio likimą. Tačiau su šia latvių daina daugiau bendra turi — Jau ir atlėkė gulbių pulkatis, ne Varnas, kuris atrodo labiau Mažosios, ne Didžiosios Lietuvos daina. Nors kai kuriose Didž. Lietuvos Varno atmainose randame, vietoj Mažosios Lietuvos Varno atmainų Štetyno Kesteryno, Berlyno Kesteryno, Slezingos žemės ir panašių vardų, ir Didžiosios Lietuvvs istorijos įvykių paminėjimų (Jš № 1169: O Ringužės miestužėly didis karas buvo; Jš № 1071: Už jūrelių už marelių didis karas buvo, kas ten pat paaiškinta: „Pagal pasakos žmonių tai buvo didelis mušis lietuvių su kryžiokais ties Raudonės [Raudėnų] apie dešimts viorstų nuo Veliuonos ant dešino Nemuno kranto“; Brugmann № 51 Garliavoj: Pakalniškiuos Veliuoniškiuos didė vaina buvo, kas Br atrodo bene bus čia Ns № 22 Prūsu Vėliava pakeista mūsų panemunės Veliuona), tik nereikia pamiršti, jog Varno dainos tema labai gimininga dainai Visi bajorai į Rygą joja (= Jau ir atlėkė gulbių pulkatis), kurią aiškindamas linkęs esu Rz № 37 žemaičių daina palaikyti ir iš kurios, kaip ir iš Rz № 29 (Per tiltą jojau, nuo žirgo puoliau), Varnas savo atmainoms nemažai galėjo gauti įtakos. Taigi bene būtų pagrindo Varno dainą ne tik laikyti vėlesne (daug vėlesne?) už aną bajorų dainą, kuriai Lautenbachs randa tiek bendra latvių dainoje, bet ir priskirti ji Mažajai Lietuvai, iš kurios ji paplito ir Didž. Lietuvoj, ten ir iš kitų dainų pasigaudama. Čia betgi reiktų dar, prieš šį klausimą išsprendžiant, pasekti dar Varno motyvu vokiečių literatūroje (ne tik tautosakoje) ir slavų tautosakoje; prisiminkime kad ir Kraševskio pastabą dėl šito motyvo slaviškumo!

[2] Kr — didziàm' kare. Ns pusl. 348 dėl savo atmainos (apie Kastryną) pažymėjus, jog tai buvusi Schlacht bei Kunersdorf, Bartsch I pusl. 242 priduria: „Die Zeit des siebenjährigen Krieges, an dessen Schlachten sowohl preuszische Litauer, wie solche von jenseit der Grenze, im russischen und sächsischpolnischen Heere, teilnahmen, hatte gewisz Momente genug, welche derartige Lieder erzeugen konnten. Das Lied in seiner vollen Ausbildung mag aber wohl nicht im Felde, sondern erst später im Andenken an all' jene Schreckensseenen, wenn bettelnde Soldaten sie durch ihre Erzählungen heraufbeschworen, gedichtet sein“.

[a] Rz, I — Der Raabe (Kr — Der Rabe), II — Die Schlacht.

48. Šaltinatis[1a].

I — **Szaltinnatis**, Rz, II, Kr — **Szaltinatis**, VIII A be antraštės.

Po kleveliu[2] šaltinatis[b],
čystas vandenatis,
kur ateit saulės dukrytės[c]
anksti burną praustis.

I — Po (užbr. — Liepate) Kleweliu, Schl A — po lëpate. I — Szaltinatis. I vėliau įterpta — Czystas Wan-[denatis — ir palaikyta tik Rz, Kr, Kl ir bene-Schl A.
II — Cze (šone — Kur) Diewo Sunelei (šone — Cze sauluže praustis), Ns ir Schl B — Cze Dëwo sunelej [-- Ateit szokti mėnesienoj' (Schl — mėnesieno) — Su Diewo duktelems[d].
II — Ateit szokti Menesenej (šone — Gano Diewo Jautelius) — Su Diewo Duktelėms (šone — Ant žalos [Lannkeles). I pradžioj: Ir ateit (perdirbta — ateis) Saulelė (perdirbta — Saulės dukrytes) — Su Diewo [Duktelems (įraš. — Anksti [užbr. — Rytą] burną praustis).

VIII A:
Po liepate Szaltinatis,
galli Burna praustis(,)
Po liepate Szaltinatis(,)
galli Burna praustis(.)

Pri klevelio šaltinačio[e]
ėjau[3] burną praustis;
man beprausiant baltą burną
nuploviau žiedatį.

II — Prie (užbr. — Liepatės) Klewelio. Rz, I, Ns — Pri. Ns — szaltinaczo. VIII A nėra nuo — Pri — ir bai-[giant — praustis.
Ns — baltay. Kr — bepraùsiant, Schl — bepráusient.
Rz, I, II, Kr, Ns, Kl — nuplowjau (nuplovjau), Schl — nuploviau.

VIII A:
Man beprausent balta
[Burna(,)
nuplowjau Žiedati.

O atėjo Dievo sūnelei[f]
su šilkų tinkleleis,
ir žvejavo mano žiedatį
iš vandens gilumės.

I, Ns, Schl — Ar ateis. II (užbr. — Ateina, Ir atejo, Ir ateis) — Atejo, Rz, Kr, Kl — O atejo. VIII A nėra [nuo — O atėjo — ir baigiant — gilumės.
II — Su Szilko.
I, Ns, Schl — Ir žwejos. II (užbr. — Ir) — O szwejoja man.

Ir atjojo jauns bernytis
ant bėro žirgačio[g],
o tas bėrasis žirgatis
aukso padkavatėms.

Rz, I — Gillumês, Schl B — gilumės (Schl: mir unbekannte Form), II (užbr. — Gruntelio) — Gillumês, Kr, [Ns — Gilumôs (gilumôs), Kl — gilumo.
II — Ir atjoja. Schl A — raitelytis (jauns raitelytis?).
Ns — žirgaczo.
II (užbr. — Žirgužis) — Źirgytis.
Schl A — žale (Schl — wol žaliú) rymu kamanėlėms.

VIII A:
Ir atjojo jauns Bernitis,
ir atjojo Raitelitis
ant bero Žirgaiczio.
O tas beras Žirgas
Aukso Patkawatems,
žalo Rymo Kamanelems.

„Eikš šenai[4], mergyte,
eikš šenai[4], jaunoji,
kalbėsiva kalbatę[h],
dumosiva dumatę[i]:
kur srovė giliausia,
kur meilių[5] meiliausia?“[j]

II — Jaunoje.
II, Ns, Schl — Kalbužate (kalbužatę).
II, Ns, Schl — Dumožate (dumužatę).
II (kita ranka prirašyta) — Kur Srowe gillausa (Rz, I, bet Kr — giliausa, Ns, Kl — giliausia, Schl — gíliausie).
Rz, I, II, Schl A ir B, Kl — Meilû (meiliu), Kr, Ns — Meilė (meilė). II — meilause (Schl — meiliausie), Rz, [I — meilausa, Kr — meiliausa, Ns, Kl — meiliausia. VIII A šios eilutės neturi.

Eiksz szenay Mergyte,
eiksz szenay jaunoje,
Kalbėsiwa Kalbužate,
dumosiwa Dumužate
Kur meilu meilause.

„Negaliu[6], bernyti,
barias' mano močiutė,
barias' mano sengalvėlė;
ilgai ne pareisiu“[k].

II — Ne gallu. Po šios eilutės, kaip ir VIII A, įterpiama dar: II — Ne gallu Jaunasnis, Ns, Schl — Ne ga-[liu, jaunasis.
Schl, Kl — baras (Baras). Rz, I — Moczutte (Kr, Kl — Mocziute), II, Schl A — Moczuttele, Ns, Schl B — mo-[tinele (motinėle).
Rz, I, II, Kr, Ns — Ilgay. Rz, I, II, Kr — Ne pareisu. Ns šią eilutę du kartu kartoja. Čia baigiasi Rz, Kr, Kl.
II, Ns ir Schl kartoja tuodu VIII A posmu nežymiomis atmainomis.

VIII A:
Ne galu Berniti,
ne galu jaunasis;
barias mañ Mocziuttėle,
barias mañ Sengalwele,
ilgai ne pareisu.

VIII A tęsia toliau:
Ta sakik Mergyte
tai sakik jaunoji.
Ir atlėkė[7] dwi Antates

II — Jaunoji (aukščiau: Jaunoje).
Ns — antati, Schl A — antatės, II, Schl B — dvi Gulbelû (gulbeliu), bet Schl ten taiso — gulbeli.

I užbr. su vertimu:
Tai sakyk Mergyte:
Asz Sauleles Dukryte
Szukawau Plaukelus
Ir pynau Kasseles.

ir sudrumsze[8] Wandenati
Laukiau nusistojent.
Ne tiesa[9] Mergyte,
ne tiesa[9] jaunoji,
Tu kalbejei su Berniczu,
tu dumojei su jaunoju,
meilusus Żodaczus.

II, Schl A ir B — sudrumsze, ką Schl laiko unverständlich ir seka Ns — sudrumste. II — Wandinelį, Ns, Ns — Laukiau nusistojant (du kartu). ¦Schl — wandenelį (vandenėlį.
II (užbr. — Mergyte) — Duktele, Ns, Schl B — duktele (Schl A — mergyte).
II, Schl B — Po (užbr. — Prie) žal(i)am Kleweliu, Schl iš A (ir Ns) — ne tiesa jaunoji — ištaiso — Po ¦žaliu kleveliu.
II (po su — užbr. — Alei).
II, Schl A ir B — Meilatês. Ns — Po žaliam kleweliu Meilatês žodaczus.

II po šių dviejų VIII A posmų vėliau prirašyta:
Asz (užbr. — padėjau) ¦Saules Dukrytei
Plaukelus szukawau
Ir Kasele pynau.

Rz 1825 m. pusl. 172 ir 174 (vokiškas vertimas pusl. 173 ir 175). Kr 1843 m. pusl. 146 ir 148 (№ 48). Ns 1853 m. № 5. Schl 1857 m. pusl. 12—13 (tekstas iš Ns patiektų rankraščių A ir B). Kl 1905 m. pusl. 333 (pridėjimų № 138). Rz Msc 36 I № 50, Rz Msc 36 II № 41, Msc 37 VIII A № (J. Bild.).

Rz pusl. 360: „Aus Piktuppönen bei Tilsit". Gal atsiremta kuriuo nežinomu Hasenšteino piktupėniškio rinkiniu. VIII A nepanaudotas I-ame ir tik kiek gal atsižvelgtas II-ame; Ns—Schl A, taippat Schl B yra artimesnis VIII A negu Rz. Kl laikosi Rz.

Šiaip daina plačiau nežinoma.

2 Rz — Po Klewéliu, I, Kr, Schl — Po Klewelių (klevelių).
3 Kr, Schl — Ejaù (éjaú).
4 Kr, Schl — szénay.
5 Schl — meiliú.
6 Kr — Negaliù, Schl — Négaliu.
7 Schl — àtlėkė.
8 Schl — sùdrumstė.
9 Schl — Ne tiesà.

a Rz, I, II — Die Quelle, VIII A be antraštės.
b Rz, Kr — Der Quelle Wasser.
c Rz — Sonnentochter.
d Ns — mit den Gottentöchtern.
e Rz — an (Ns — zu) der Quelle.
f Rz — die Gottes Söhne, Ns — die Gottessöhne.
g Rz, Ns — auf braunem Rosze.
h Rz — ein Wörtlein, Ns — ein Wörtchen.
i Rz — denken eine Gedanken, Ns — lass uns träumen süsze Träume.
j Rz — was der Liebe Liebstes, Ns — wo die Lieb' am liebsten.
k Rz — verspätet werd' ich kommen, Ns — Spät käm' ich nach Hause.

49. Pirmvakaro daina[1 ir 2a].

Rz, I — **Pirmwakaro Daina**, Kr — **Pirmwakario Daina**, II — **Ant Wakkaro pirm Swodbos.**

Ko vėjas pūtė,
ko giria gaudė[b],
ko lelija[3] lingavo?
Ne vėjas pūtė,
ne giria gaudė,
ne lelija[3] lingavo:
sesytė verkia,
jaunoji verkia,
vainikėlei lingavo.
„Ne verk, sesyte,
mano jaunoji,
dar rytoj' daugiaus verksi.
Kels vainikėlius[4],
dės nuometėlius[5c],
dar rytoj' daugiaus verksi.
Išpys kaselę,
šilkų saujelę[d];
tai tavo mergystėlė[c].
Numaus žiedelę
nu(o) balto ranko;
tai tavo puikystėlė!"[f]

Baczko — Wėjias. I — vėjas — vėliau pataisyta vietoj — vejas; Rz, II ir tt. visur ė.
Baczko — Girre, Rz, I, II — Girre, Kr, Ns, Kl — Gire (gire).
Baczko — Lelijia, I — lėlija — vėliau pataisyta vietoj — lelija, Rz, II — Lėlija (Ns — lėlija), Kr, Kl — Lelija (lelija). Dauk — Lelijes.
Baczko — wėjias. I — vėjas — vėliau pataisyta vietoj — vejas.
Baczko, Rz, I, II — Girre, Kr, Ns, Kl — Gire (gire).
Baczko — Lilijia. I — lėlija — vėliau pataisyta vietoj — lelija. Dauk — Lelijes.
Rz, I, II — Sessyte. Kr — werke.
Ns — graudza. Kr. — werke.
Ns — Wainikelis.
Rz, I, II — Sessyte.

Baczko — ryto, II — Dar Ryto.
Baczko — Wainikkelus, Ns — wainikelį.
Ns — nůmetelį.
Baczko — rito, II — Dar Ryto.
Baczko — Kassele, Rz, I, II — Kasselę. Rz, I, II — Iszpys, Kr — Iszpis, Ns — Iszpįs (Kl — Išpįs).
Dauk — Silkû.
Dauk — Tai tawą mergystelę.
Baczko — Ziedelus, Rz, I, II — Žiedelę (ziedele), Kr — Žiedelį (Kl — žiedelį), Ns — žėdelį, Dauk — žijdelį, Krause — Žiedelus.
Baczko — Nu baltu Ranku, Rz, I, II — balto ranko (von weiszer Hand), Ns, Kl — baltos rankos, Kr, Dauk, Krause — baltû rankû.
Dauk — Tai tawą puikystelę.

[1] Rz 1825 m. pusl. 176 ir 178 (vokiškas vertimas pusl. 177 ir 179). Kr 1843 m. pusl. 148 ir 150 (№ 49); iš ten Daukantas 1846 m. № 33. Ns 1853 m. № 226. Kl 1905 m. pusl. 319 (pridėjimų № 107). Rz Msc 36 I № 51, Rz Msc 36 II № 12.

Rz pusl. 360: „Aus der Gegend von Pillkallen". Tas pat pažymėta ir Rz № 42 (Parvedimo daina: Iš vakarėlio vėjeliams pučiant). Abi tiedvi vestuvini daini Rz Msc-uose neturi šaltinio; Pilkalnio 1819 m. Msc 37 XII nėra nei vienos jųjų. Ar ne bus jos abi Rz paimtos iš Baczkos-Nankės: Baczko „Das preussische Tempel" (1780 m. pusl. 12—15 abi tiedvi daini), Nankes Wanderzungen durch Preussen, herausg. von Baczko (1800, I. 199—201; ten nurodoma, kartojant iš Preusz. Tempel); pakartota ir A. G. Krause 1834 m. Litthauen pusl. 120 (bene tiesiog iš Nankės, bet prie — Iš vakarėlio — remiasi Försteriu). Pasak J. Sembrickio (Die ostpreussische Dichtung 1770—1800, išsp. „Altpreussische Monatsschrift" 1908 m. pusl. 227), tas dainas Bačkai (kaip ir Herderiui) suteikęs Karaliaučiaus univ. prof. J. G. Kreutzfeld'as. Tai dainai, kaip ir Rz № 42, atmainų Maž. ir Didž. Lietuvoje netrūksta: Basanavičiaus № 187, Leskien № 88, Fortunatov-Miller № 63 (taippat № 62: Močiutė vaikštinėjo, rankeles laužinėjo), Kalvaitis № 164, 1913 m. „Ateities —Žiedų" № 3 ir kt.

[2] Kr — Dainà. [3] Kr — Lelijà. [4] Kr — Wainikėliùs. [5] Kr — Nůmetėliùs.

a Rz, I, II — Brautabend- Gesang, Krause — Gesang am Brautabend.
b Rz — seufzt (Kr — seufzte), Ns — stöhnt'(-e).
c Rz — Haüblein, Ns — Haube.
d Rz — die seidenen Flechten (Ns — die seid'ne Flechte).
e Rz — für den Stand (Ns — der Schmuck) der Jungfrau.
f Rz — deine Zierde, Ns — dein Gepränge.

50. Nuotekos daina[1] ir [2a].

„Ko liūdit, sesytės, ko ne dainuojat?
Ar manęs ieškot nerūpestingos?
O kur aš dainuosiu, kur linksma[2] būsiu?
Ne pas motytę namo pareisiu.

Ak, kas man sušildys kojas, rankeles[3]?
O kas man kalbės meilės žodelius?“[4]
„Anyta[b] sušildys kojas, rankeles[3],
bernytis kalbės meilės žodelius“[4].
„Anytai bešildint graudzei paverksiu,
bernužiui kalbant širdį ramdysiu“[5].

Rz, I. II, Gis — **Nůtekôs Daina** (Kr — **Nůtakôs Daina**), III — **Lied bey der Heimführung.** Prieš nuotakos žodžius: III — Nuoteka oder Marti, II (užbr. — Marti) — Nůteka.

Rz, I, II, III — Sessytes. Rz, I, II, III, Kr, Ns — ne dainojat. Gis — Sesytes ko ludit.

Rz, I, II, III — mannęs (Rz National-Gesänge — manęs).

Rz, I, II, III, Kr, Gis — dainosu — busu — pareisu.

Rz Ges — Jau pas Motytę, III — Ne pas Moczutte, II — Ne pas Moczuttês, Rz, I, Kr, Gis — Ne pas Motytę, Ns, Schl — Ne į Motytės namus. Rz, I, II, III, Kr — namů (Namůn, Kl — namuo), Rz Ges — nammů.

Schl — kojes.

II — Żodeles. III — Kas mane kalbės Meilês Żodeles?

II ir III prieš tai antraštuoja: II — Draugalos, III — Jaunikkkis(o) Prietelei, III — Annite, II — Annyta, Schl — kojes.

II — Bernuzzis, III — Bernužžis... Żodeles.

II ir III antraštuoja: Nůteka. Rz, I, Kr, Gis — pawerksu — ramdysu, Schl — verksiu. Rz, I, II, III, Kr, Ns — Graudzei. II, III — Annitês (Annytês) Szildumo (szildumo) graudzey bewerksu. Kr, Gis, Ns, Schl, Kl — beszildant.

Rz, I — Bernužiu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 180 (vokiškas vertimas pusl. 181); Gaida ten pat — Nationalgesänge der Litthauer № 1. Kr 1843 m. pusl. 150 (№ 50). Gisevius Achtzehn Dainos (1846 m. „Neue Preusz. Provinz. Blätter“ I. 247—248 pusl., № 11 iš Bitėnų), nekuo besiskiriąs nuo Rz—Kr, kuriuodu drauge su Gis panaudojo Ns 1853 m. № 227. Schl 1857 m. pusl. 33 paduoda pradžią savo girdėtą, o tęsinį iš Rz ir ypač Ns. Kl 1905 m. pusl. 278 (pridėjimų № 13). Rz Msc 36 I № 52, Rz Msc 36 II № 52, Msc 37 III № 14 (Kelios Dainos Bildwieczů Lėtuwninků dainotos). II ir Ns posmuoja ketureiliais. Iš Kr kartoja ir Dauk № 37 sužemaitindamas: ko ludet, dajnioujet, munęs, ijszkot, nerupesningos, ne ing matuszęs numus, besšiłdant, graudej.

Rz pusl. 360: „Aus Bilderweiczen bei Stalluppönen“. Rz ima iš III, kuris bene tenka kun. Cipeliui (Zippel) priskirti.

Yra ir atmainų: Kuršaičio 1876 m. gramatikoj № 18 (užr. apie 1820 m. Tilžės apyl.), Juškos Liet. d. № 1060, Svodb. dainos № 962, 1077, Kalvaičio № 401 Pilkalnio par.) ir berneiiams pritaikintą šią dainą (vis geriam. Ko liūdit, brolyčiai), tačiau nevykusi.

[2] Kr — Dainà. [2]) Kr, Schl — linksmà.

[3] Kr — Kójas, Rankelės, Schl — kójes, rankelės.

[4] Kr, Schl — Żodeliùs (žodeliùs).

[5] Kr, Schl — rámdysu (rámdysiu).

[a] Rz, Kr, Gis — Lied der Heimzuführenden, I — Lied der Heimführenden Jungfrau, II — Abschiedslied der Braut, III — Lied bey Heimführung der Braut.

[b] Rz pusl. 320 Anmerkungenose dėl — Anyta sušildys kojas, rankeles (verčiame iš vokiečių kalbos): „Lietuvininkai atskiria jaunosės ir jaunikio motinas dviem atskirais vardais. Vyro motina vadinasi Annyta, žmonos — Oszwė. Vyro tėvą marti vadina Szeszurs, žmonos tėvas vadinamas Oszwis. Abiejų jaunavedžių tėvai vadinasi Swotai ir Swoczios“.

51. Medėjis[1] ir [2a].

I — **Medėjis** (užbr. — **iszjojęs**), Rz — **Medėjis**, II — **Medėjas**, X be antraštės.

Kad aš josiu jau šalin,
duosiu žirgą patkavoti,
patkavėles[3] atkapoti[b];
kad aš josiu pagireis,
pagirėleis jodydams[4],
karvelėlius[5] šaudydams[6].
Ir pamačiau[7] mergužę
pagirėleis vaiščiojant[8],
uogeles[9] be rankiojant[10].
Aš nusėdęs užmigau[11]
ant mergatės kelužių
ir jos lelijos rankužių.
Kai pabudau[12], tai neradau
sidabrines pentinėlius[13],

nei kepurės burtiką[14c].
„Ak atduokit, kas atradot!
Man gėdos nedarykit
ir ne mano mergužei!“

Rz, I, II, Kr — josu, X — jůsu. X — Szallin, II (viet. — jau szalin) — Pagirreis. Ns A.L. — Kad man reiks joti szalyn.
Rz, I, II, X, Kr — důsu. Rz, I, II — Zirgą.
Rz, I, II, X — atkappoti.
Kr — jojau. Rz, I, II, X — Pagirreis.
Rz, I, X — Pagirreleis. Rz, I — jodįdams, X — jůdidams.
Rz, I — szaudįdams. Rz čia baigia: - - -
Rz, I, II, X — pamaczau.
Rz, I, II, X — Pagirreleis. X — sesužę.
II — Uguželes be renkojant.
Rz, I, II — užmiggau, X — prigullau.
II — Mergytês. Rz, I, X — Kielužu (Kr — Kielužiû), X — Kelluzû, II — Kelluzû, net Kl — kielužių.
II — Ant. X viet. — Leiijôs — baltujû, II (užbr. — baltuzû). Rz, I, II, X — Rankužû.
Rz, I, II, X — pabuddau, Kr — pabųdau. Rz, II, X, Kr — neradau (I — naradąu).
Rz, I — Sidabrinnes (Kr, Kl — Sidabrinius), II — Mano Sidabro, X — Nů Sopagů.
Rz, I — Ney kepurrês (Kepurrês) Burtiką, II — Aukso Keppurês Burtikką, X — |II, X — Pentinnů.
Rz, I, X, Kr — Atdokit. |Nů Kepurres Sydabra Burtikką.
X — Ma Giedos.
Kr — Ir ney (Kl — Ir nei).

II: Kad asz (užbr. — jůsu) jojau Pagirreis(,)
(Ns: Kad asz josiu pagireis,)
Karweleles (užbr. — asz) ten sugausu (perd. -ti)(,)
(Ns: Karwelelius ten sugausiu,)
Strazduzeles (užbr. — asz) tai nuszausu (perd. -ti)(.)
(Ns: Strazduželius ten nuszausiu.)

Ns: Kad asz jojau pagireis,
Asz pamaczau merguželę
Žemůgeles berankiojant.

Ns: Asz nů žirgo nusėdęs
Ant jôs kelužiû sėdėjau,
Ant jôs rankužiû užmigau.

Ns: Asz pabudęs ne radau
Aukso žiedą ant rankelês,
Ant kepurês burtikelį.

II, Ns: Ak jus Kerdzei Pagireis(,)
Pagireleis Kerdzuwēnes(.)
Jums asz sakau po Prisėge(:)
(Ns: po prisėgą:)

II: („)Ak atdůkit, kas atradot
(Ns: Ak, kas rado, atdůkit!)
Ma, tôs Giedôs ne da(r)rykit(,)
(Ns: Man gėdos ne padarykit.)
Ne mano czystai Merguželi!
(Ns: Ney mano czystai mergytei.)

Ns: Kad asz ėjau į daržą,
Asz pamaczau merguželę(,)
Aukso žėdą ant rankeles.

Ns: Kad asz ėjau į swirną,
Asz pamaczau wainikelį,
Ant wainiko burtikelį.

Ns: Ant wainiko burtiką!
O dabar nėra man bėdôs,
Ney mano czystai mergelei.

---

1 Rz 1825 m. pusl. 182 ir 184 (vokiškas vertimas pusl. 183 ir 185). Kr 1843 m. pusl. 152 (№ 51). Ns 1853 m. № 126. Kl 1905 m. pusl. 283 (№ 25). Rz Msc 36 I № 53, Rz Msc 36 II № 38, Msc 37 X № 16 (Plyviškių Ostermejerio rinkinys).

Rz pusl. 160: „Aus Pliwiszkėmen bei Insterburg“. Rz atsirėmė Ostermejerio tekstu.

Mažosios Lietuvos daina, pažymėta dar Bezzebergerio 1882 m. № 24 (Meterkviečiuose Šilutės aps.) ir Kl 1884—1894 m. (išl. 1905) № 47 (Gryneidėje Įsručio aps.).

2 II — Médėjas.

3 Kr — Padkawėlės.

4 Kr — jódidams.

5 Kr — Karwėleliùs.

6 Kr — sžáudidams.

7 Kr — pamacziaù.

8 Kr — wáikszcziojant.

9 Kr — Ůgelės.

10 Kr — ránkiojant.

11 Kr — užmigaù.

12 Kr — pabųdaù.

13 Kr — Sidabriniùs Pentineliùs.

14 Kr — Bùrtiką.

a I — Der (užbr. — ausgerittene) Jäger, Rź, II, [Kr — Der Jäger.

b Rz, Ns — schärfen.

c Rz — das Band, Ns — seidne Schleife.

52. Duktė žalnierienė[1a].

I — **Dukte zalneriszka**, II — **Dukte į Karą norinti**, 36 III — **Margyte žalnieriszka**, Rz, Kr — **Dukte (Duktė) Zalnerėne (Zalnėrėne)**, |37 III ir 37 XVI be antraštės.

Žalnierei žalnieravo[b],
trimitais[c] trimitavo,
į karą iškeliavo.

Rz, I, Kr — Zalnerei (Zalnėrei) zalnerawo (Kr — zalnieriawo), 36 III — Žalnėrei žalnierawo, II — Žalnerėi žalnerawo, Kl — Žalnierei žal-
Rz, I, Kr, Kl — Trimit(t)ais trimit(t)awo, 37 III — Uzarei maszerawo, II — Raitelei raitelawo. [nieravo.
37 III šios eilutės nėra (gal kartojama — Uzarei maszerawo?), II tik užbr. — Ir pulkai wieszkellawo (= iszkellawo?).

„Garbės motyte[d] mano,
o leisk ir mane drauge[2]
su žalniereis su broleleis“.

37 III, — Moczutte mañ̃o, Senoji mano, II — Moczutte mano (užbr. — Sennoji mano) Garbês Gàlwuze mano.
37 III, II — Leisk (viet. — O leisk). Rz, 37 III, I, II, Kr — mannę (mañ̃e, manne).
Rz, I, Kr — Su Zalnereis (Zalnėreis), Kl — Su zalniereis, 37 III, II — Su Žalnereis (Žalniereis). Rz, I, Kr, Kl — su Broleleis (broleleis), |37 III — Uzareleis (be — su), II — Raiteleleis (be — su)

„Dukryte, mano jaunoji,
neeik tu už[e] žalnierių!
Žalnierių varguos[3] duona[f]:
šendien čionai, rytoj tenai“[4].

37 III, II — Dukrite (Dukryte) mañ̃o (mano), Jaunoji (Jawnoji) mañ̃o (mano).
II — N'eik. Rz, I, Kr, Kl — Zalnėru (Zalnėrių, zalnierių), II — Žalnerû, 37 III — Tai ne eiki, ne klausyki.
Rz, I, Kr, Kl — Zalnėru (Zalnėriû, zalnierių), II — Žalnerû. I, II — Wargos, Rz, Kr — wargos, Kl — vargo. I, II — Dûna. 37 III — Žalnierû |Uzarelu (aukščiau — neklausyki).
Rz — Szedien, I — Szędien, Kr, Kl — Szendien (Šendien). Rz, I, Kr — Czonay, Kl — čionai. Rz, I, Kr — tenay, Kl — tenai. 37 III trūk-|sta, II (išbr. — Jie) — szendieną conay, O (Išbr. — Ir) Rytoy tenay.

„Garbės galvuže mano,
tikt eisiu, neatbosiu;
su žalniereis žalnierosiu“[g].

37 III — Moczutte mañ̃o, Senoji mañ̃o, II — Mamuže mano(,) Garbês Galwuze mano.
Rz, I, II, Kr, Kl — Tikt eisu, ne atbosu, 37 III — Tai eisu, tai klausysu.
Rz, I, Kr, Kl — Su Zalnereis (Zalneris, Zalnėreis, zalniereis), 37 III, II — Su Žalniereis (Žalnereis). Rz, I, II zalnerosu, Kr — zalnėriosu,

„Dukryte, mano jaunoji,
kur dėsi tu vainiką,
šį rūtų vainikėlį?

37 III, II neturi dviejų posmų, pradedant — Dukryte — ir baigiant — žibės saulelėj. |Kl — zalnierausu, 37 III — Uzareleis-

„Garbės motyte mano,
vainikas lingos vėjelij',
kaspina žibės saulelėj“.

Rz, I — Wainikkas (bet anksčiau — Wainiką, Wainikelį), Kl — Vainiks. Kl — linguos.
Rz, I — Kaspina, Kr, Kl — Kaspinę. Rz, I — žibbės.

„Dukryte, mano jaunoji,
o kur tu nakvynosi,
kur nakvynužę gausi?“

37 III, II — Dukrite mañ̃o (mano), Jaunoji mañ̃o (manno).
Kl — nakvyniosi. 37 III, II — Kur szę Nakti nakwosi.
37 III — Kur Nakwinužże. 37 III — laikysi, II — lakysi.

„Garbės galvuže mano,
ant žaliosės[5] lankelės,
ant aukštojo[6] kalnelio“.

37 III — Ant Lauko po Cellele, II — Ant Laukû po Szetrele.
37 III — Prie Uzarû Szaleles, II (užbr. — Prie Žalnerû Szallelês) — Tukstant szimtû Szwaigždeliû.

„Dukryte, mano jaunoji,
o kuo tu pasiklosi,
o kuo tu užsiklosi?“

37 III, II šios eilutės neturi.
37 III, II — Dukrite (Dukryte) mañ̃o (mano), Jaunoji mañ̃o (mano).
37 III — O ka, II — O ko, Rz, I, Kr — O ků, Kl — O kuo. Rz, I, II, 37 III — passiklosi.
37 III, II — O ko, Rz, I, Kr — O ků, Kl — O kuo. Rz, I, II, 37 III, Kr — ussiklosi.

„Garbės mamuže mano,
rasuže[7] pasiklosiu,
migluže[8] užsiklosiu“[9].

37 III, II šios eilutės trūksta.
37 III — Rassužże, Rz, I, II — Rassuže. Rz, I, II, 37 III — passiklosu, Kr, Kl — pasiklosu.
37 III — Miglužże. Rz, I, II, 37 III, Kr — ussiklosu, Kl — užsiklosu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 186, 188 ir 190 (vokiškas vertimas pusl. 187, 189 ir 191). Kr1843 m. pusl. 154 ir 156 (№ 52). Kl 1905 m. pusl. 300 (pridėjimų № 65). Rz Msc 36 I № 54, Rz Msc 36 II № 40, Msc 37 III № 12 (Kelios Dainos Bildwieczû Lietuwninkû dainotos).

Rz 360 pusl.: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen". Rz remiasi čia 37 III, kurį betgi gerokai perdirbinėja savo I—1825 m. ir II. Be to, Rz medžiagoje yra Msc 36 III № 22 (nežinomos kilmės rinkinys, Rz mažai, bet gausiai Ns naudotas) ir jai gimininga Msc 37 XVI № 3 (taippat nežinomos kilmės), kuriais Rz nepasinaudojo, bet Ns № 357 tom atmainom lyg labiau, negu Rz tekstu, yra atsirėmęs. Be to, Ns ten pat skyrium kartoja, kaip offenbar (gal būt) anos dainos baigiamųjų posmų atmainą, tilžiškę O. Glogau užrašytą penkiaposmę dainą (36 III № 22 ir 37 XVI № 3 po 17 posmų, o Ns № 357 net 19 posmų, tuo tarpu kai Rz I ir 1825 m. 10 posmų, o Rz II net tik 8 posmai), atitinkančią Ns pastaruosius 6 posmus ir paskelbtą 1849 m. „Neue Preuszische Provinzial-Blätter", Bd VII, pusl. 417, daina № 51 (Fünf Dainos № 51—55, mitgeteilt von Pfarrer Glogau). Msc №№ 3 ir 22 trūksta reikšmingo rasuže pasiklojimo ir migluže užsiklojimo, kuriuodu yra ne tik Rz 1825 m. ir tt., bet ir tomdviem atmainom atsirėmusioj Ns № 357 (matyt, Ns čia bus pasekęs Rz 1825 m.), o taippat visose kitose žinomose atmainose, kurių keletą turime paskelbtų iš Mažosios Lietuvos ir vieną, bene nuo Stalupėnų užklydusią, iš Didžiosios Lietuvos (Liudvinavo par.): Bartsch № 35 (užr. 1877 m. Vilkyškiuose), Leskien 1882 m. № 105 (Vilkyškiuose), Kalvaitis № 369 (užr. 1884—1894 m. Katyčiuose), Fortunatov-Miller № 81 (užr. 1871 m. Liudvinave); pastaroji tačiau yra susitraukusi ligi 5 posmų (kitos 3 atmainos turi po 10 posmų kaip ir Rz I bei 1825 m.), bet vis raselę ir miglužę pasilaikiusi. Įsidėmėtina, jog ne tik 36 III ir 37 XVI neturi rasužės nei miglužės, bet ir Rz II. Taigi pagrindiniu dainos tekstu tenka laikyti Msc 37 III № 12 — Rz Msc 36 I № 54 — Rz 1825 m. № 52 — Kr 1843 m. № 52, su kuriuo angštai yra susiję Barčo, Leskyno, Kalvaičio ir Fortunatovo-Milerio tekstai, bet jie neprasideda Žalnieriai žalnieravo kaip ansai, tik kitaip, kaip ir labiau už juos išplėsti Msc 36 III № 22, Msc 37 XVI № 3, Ns № 357 (Jau aušt dienužė): Barčas ir Leskynas — Pavasaružėj (-žėlyj) ilgos dienužės (-žėlės), Fortunatovas-Mileris — Močiute mano, mano širdele, Kalvaitis (№ 369) — Tilžės miestelis kai Karaliaučius.

Rz pusl. 330 laiko šią dainą radusis ohnstreitig 1813—1814 m. karo metu, bet Kraszewski, Litwa, I. 1847 m. pusl. 313, ją priskiria XVI—XVII a.

[2] Kr — draugė

[3] Kr — wàrgôs.

[4] Kr — Szèndien czónay, rytój' ténay. Dėl šio posmo Ns pusl. 356 Rėzai prikiša: ganz gegen die Form.

[5] Kr — žaliôsês.

[6] Kr — áuksztojo.

[7] 37 III — Rassužžė, Kr — Rasužė.

[8] 37 III — Miglužžė, Kr — Migluže.

[9] Šioji daina kiek kitaip išrutuliota 36 III № 22, 37 XVI № 3 ir Ns № 357 iš dalies Glogau (atitinka tik paskutiniuosius posmus):

(36 III № 22)	(37 XVI № 3 teksto skirtumai palyginus su 36 III № 22)	(Ns № 357 — taippat) (rašybos skirtumų čia nežymima)
Jau auszt Dienuže,		
Jau tek Sauluže,		
Jau traukias Žarnerukkai	wandro	
Jau joj Raitelukkai.	szos tilszus Dragunukai	Jau trimitoj trimitais*.
Ay Dukre, Dukre,	Ey Duszus Dukszuse	Dukryte mano,
Dukryte mano,	Dukszuszite	Jaunoji** mano,
Tegul ir tie isztraukie,	wandroje	
Tu drauge ne isztrauks(i?).	ne wandrose	ne isztrauksi.
Ay Mamuž', Mamuž',	Ay Mamusze, Mamusze	Moczute mano,
Mamužyte mano,		Senoji mano,
Asz drauge iszkelausu	iszwandrose	Tikt eisiu, ne atbosiu,
Su Žalneru, Bernycziu.		Su žalnėreis keliausiu.
Ay Dukre, Dukre,	Ey Dukszus Dukszuse	Dukryte mano,
Dukryte mano,	Dukszuszite	Jaunoji mano,
Kur gausi Nakwynužę,		naktwynužę
Szę tamsuję Naktužę?		
Ay Mamuž', Mamuž',	Ey Mamusze, Mamusze	Moczute mano,
Mamužyte mano,		Senoji mano
Aut Laukiû, ant Pieweliû	Ant Lauko i Żeltelle Piewe-	Ant laukû, ant pėweliû,
Su Žalneru, Bernycziu.	Su Dragunim Bernitsze liû	Aant auksztojo kalnelio***.
Ay Dukre, Dukre,	Ey Dukszus Dukszuse	Dukryte mano,
Dukryte mano,	Dukszuszite	Jaunoji mano,
Kur dėsi Wainikkelį,		
Szę žalaję Rutelę?	Szalle—Szalle Rutelle	(žaliąję ir tt.).
Ay messu, messu	Ey	Moczute mano,
Sawo Wainikkelį		Senoji mano,
Į gillę Bedugnelę,		
Į srowingą Uppelę.	Į strowinga	
Puski Wejuži (išbr. — s),	Wejužis	, wėjeli,
Neszk Wainikkeli		
Lyg Tewo, lyg Mamužes,	Mamusze	
Lyg Brolio, lyg Sessužes!	Sessite	
O kad parplauksi	praplaukse	Šį posmą Ns praleidžia.
Po Mamužes Warteliû,	Mamuszes Wartis	
Apsistok Iszžyrelę(?)	!sz szirelk	
Po Szwirnužes Wartelio!	Wartellis.	

(36 III № 22 tęsinys)

Iszeit Mamuže
Ryt anksti Wandens
Skaisto Waro Nesztukais,
Ir Augso Kibirrukais.
Wienam' pasėme
Czystą Wandenelį,
Į antrą Wainikkelį
Szę szalają Rutele.
Ay Dukre, Dukre,
Dukryte mano,
Kieno tas Wainikkelis?
Szi szaloji Rutele?
Ay Mamuž', Mamuž',
Mamužyte mano,
Tai musû Suwalninkkês,
Tai musû Iszdikelês.
Tai musû Sessyte,
Kurri ne klause
Ney Tewui, nei Mamuzei,
Ney Brolui, ney Sessytei.
Ten tu klausysi
Źalo Waro Bubneli
Skaist Wario Trimittelei
Ir szibbancziam Kardeliui.

(37 XVI № 3 skirtumų tęsinys)

Rite — anksti
Szalle
Messingeis

Klore Wandenuke

Szalle—Szalle Rutelle
Dukszus Dukszusze
Dukszuszite

Szalle—Szalle Rutelle
Ey Mamusze, Mamusze

Mamusze
Brole Sessyte

Bugnelle
Messinge Trometelle
O i Beda i eisse(.)

(Ns № 357 skirtumų tęsinys)

wario
Mesingineis kibirais.

Ey dukte dukte
Dukryte mano.

Ey
Mamuže
sawwalninkês,
sesers,
moczutei

Wario bubneliui,
Mesinginei trimitai,

(Glogau:)

Kas anksti kele?
Kas Wartus were?
Kas ejo per Kiemelį?
Kas rądo Wainikkelį?
Asz anksti kelau,
Asz Wartus werau,
Asz ėjau per Kiemelį,
Asz rądau Wainikkelį.
Kieno, kieno yr
Tas Wainikkelis?
Apsniktas, apszarmotas,
Ir wisas aszarotas.

} GI nėra

Tai tôs Dukkrytês,
Tai tôs jaunosês,
Kurri ne klause Têwû,
Ney wissû Gimminaiczû.
O ji tikt klause
Warinnû Bubnû,
Missinginnû Trubaczû,
Ir bêrujû Smuikacziû.

a Rz, I, Kr — Die kriegerische Tochter, II — Die kriegerische.
b Rz — soldatirten.
c Rz — Drommeten, Ns — Trompeten.
d Rz — ehrwürd'ge Mutter.
e Rz — mit.
f Rz — Soldatenbrod ist Kummer.
g Rz — (ich will) soldatirėn.

---

* Po to Ns dar:
Moczute mano,
Senoji mano,
O leisk ir manę drauge,
Su žalnėreis raiteleis.

** Ns apsirikta:
Senoji mano,
bet toliau:
Dukryte mano,
Jaunoji mano.

*** Ns turi dar 4 posmus:
Dukryte mano,
Jaunoji mano,
O kû tu pasiklosi,
O kû tu ussiklosi?
Moczute mano,
Senoji mano,
Rasuže pasiklosiu,
Migluže ussiklosiu.
Dukryte mano,
Jaunoji mano,
Kur nuprausi burnelę,
Baltą tawo weidelį?
Moczute mano,
Senoji mano
Gilemjem' Nemonelij',
Czystamjam' wandenelij'

53. Jaunatis į vaiską jodams[1a].

Rz, I — **Jaunatis į Waiską jůdams** (Rz, Kr — **jodams**), II — **Raitelio Atstojimas**, 36 III, 37 III, 36 XII be antraštės.

„Jau giest gaidužis, kelkis sūnyti!
Reiks tau į vaiską joti".

37 III — (Krusok) Garbanok Plaukelus, szweisk Pentiñelus! 36 II ir III (III užbr. — Garbanok) — Szukauk Plaukelus(,) Szweisk [Pentinelus, 37 XII — Ėsk mano Žirguzzéle — Tojau žabbosu(,) tojau balnosu.

37 III, 36 II ir III — Žinai (III — Žinnai, II — Žinnau)(,) reik szalin joti! XII — Tawim į Kryge josu. Bėgk mano Žirgužžėle (—) |O kaip pribegksi srowe Uppele(,) Tai tawe pagirdysu(.) Tojau žabbosu(,) tojau balnosu(,) Tawim i Kryge josu(.)

O kad aš jojau per ulyčėles[2]
pro savo tėviškėlę[b]:

XII — Ant žirgo sėsdams — į Kilpa stodams.

„Dabar su Dievu[3] tėvui, močiutei,
brolyčiams ir sesytėms".*

36 III, XII, 36 II ir III — Dabbar. 37 III, XII, 36 II, III, I, Rz — Moczuttei, Ns № 337 — moczutei, Kr — Mocziutei. Kr — Dabar „su Diewu".

37 III — Brolicziams, Ns — brolyczems. 37 III, 36 II, III, I, Rz — Sessitiems (Sessytiems). XII (nėra — brolyčiams ir sessytiems, |bet:) — Ir wissai Gimenelei — Ant Žirgo sėsdams(,) i Kilpa stodams(:) Dabar su diewu Brolei Sesséliems ir wissai Gi-

Į pusę kelio dar nenujojau,

37 III, 36 II, III, I, Rz — Į (I) Pusse (Pussę). XII nėra nuo — pusę kelio, baigiant — stukis leidžiant. [mėnėlei.

išgirdau[4] stukis[5c] leidžiant[d].

37 III, Rz, I — iszgirdzau, 36 II, III — Iszgirdziau, Kr, Ns — Iszgirdau, 37 III, 36 II, I, Rz — Stukkis, 36 III — Stukkius, Kr, Ns — Stu- |kius (stukius). 37 III — leidžiant, 36 II, III, I, Rz — leidziant, Ns — leidzant. Dar 37 III, 36 II, III — ir Plintužžes (36 II — Putcz- [kelês, 36 III — Pucz Kelu) Balselę.

Šok, šok, žirgeli! Matau brolelius[6]:

Rz, I, Kr — Zirgelis (Žirgelis), 37 III — Szok Žirgelis, skambes Kilpeles! 36 II, III [— Szok (II užbr. — s) szok (II užbr. — s) Žirgelis(,) Skamba (II užbr. — ės) |Kilpelis. Ns — Szok szok, žirgeli, — Bėgk bėgk szoleleis.

XII:
Begk mano Žirguzžėle
Begk mano Jodbėrėle
O kaip pribegksi aukszta Kalneli
Tai tawę apstabdysu(.)

sveiks, sveiks, karo draugeli!"[e]

37 III, 36 III, Ns — Ten bus mano Amželis (amželis)! 36 II (užbr. — Ten bus ma- [no Amželis) — Begk begk szoleleis, 36 III — Begk begk szoleleis.

Kad visa žemė ant mūsų grius,

37 III, 36 II, III, Ns — Leks leks (37 III — Lėks) Galwele, kaip (37 III — Kai) Ago- [nele (37 III užbr. — Kopustelis, užbr. — Agonele, Ns — agůnele).

XII:
Ant kalno Usarei, po Kalnu Dragonei(,)
O Muszkitėrei balti Brolelei
Tie Kriguže stowejo.

visi karalei kraujuose[8] plus,

37 III, Ns — Jau Kulkužžû (Ns — kulkužiû) pagauta (37 III išbreukta. 36 III vi- [sai nėra tos eilutės.

tikt mes stovėkim, tikt nedrebėkim,

37 III, 36 II ir III, Ns — Begs (36 III, Ns — Begs begs) Kraujelis (37 III — Kraugelis), kai (Ns — Kaip) Bijonelis (Ns — biju- [nelis).

rasi mes pergalėsim[9**].

37 III, Ns — Kaip Bijonu (Ns — bijunû) Žiedelis (Ns — žėdelis). 36 II užbr. — Ir kai Burnotû žedelis uždygs isz to Kraujelio.

1 Rz 1825 m. pusl. 192 (vokiškas vertimas pusl. 193). Kr 1843 m. pusl. 156 ir 158 (№ 53). Ns 1853 m, № 337. Rz Msc 36 I № 55, Rz Msc 36 II № 21, Msc 36 III № 21, Msc 37 III № 10 (Kelios Dainos Bildwieczû Lietuwninkû dainotos), Msc 37 XII № 2 (1819 m. Pilkalnio dainos).

Rz pusl. 360: „aus Piktuppönen bei Tilsit". Greičiau lyg iš 37 III Bilviečių (Cipelio?) rinkinio, kad ir kiek Rz perdirbto, teksto ar iš kurio nežinomo piktupėniškio rinkinio, nes vienintelė galima čia nurodyti gimininga piktupėniškio Hasenšteino rinkinio daina Msc 37 V № 5 (Treji gaidužei giedojo) vis dėlto ne tik Rz nėkiek nepanaudota, bet ir aiškiai čia nepriklauso. Ns pusl. 354 dėl Rz № 53 (Ns № 337) aiškiai nusistato, jog paskutinysis jos posmas (Kad visa žemė ant mūsų grius = Ant kalno usariai, po kalnu dragoniai) būsiąs priklydęs iš kitos dainos (Ns № 27), ir jį pakeičia — Lėks lėks galvelė — posmu, pasemtu iš 37 III, 36 II, 36 III. Savo gi dainai № 27 (*Treji gaidužei giedojo*) jis, aiškiai matyti iš pusl. 348 pastabų, naudojosi Msc 175 III № 1 (Wittich, Etliche Litthausche Stücken) ir Msc 37 V № 5 (Hassenstein, Aufschrift von die Weltliche Lieder), pats betgi, be A.L., pasisako atsirėmęs Stanevičios (1829 m.) № 25, kurią jis dar 1849 m.

išspausdino „Neue Preuszische Provinzial-Blätter", VII. 413 (№ 49) „zurück" išvertęs „aus dem žemaitischen Dialekt in unser reineres Littauisch" (pastaba pusl. 411). Rz № 53 (Jau giest gaidužis), vadinasi, su žemės griovimo posmu, be vokiškų vertimų, susilaukė dar, kaip daugelis kitų jo dainų, lenkiškų (Kaz. Brodzińskio dviejų 1821 m.: Wyprawa do boju, ir dar Pieśni litewskie, viena iš Pobudka, viena iš Pieśni rolników; Fr. Zatorskio 1844 m. — Młodzieniec idący do boju, J. I. Kraszewskio 1847 m.) ir rusiškų vertimų (N. Kukolniko 1854 m.), bet pati daina Lietuvoje nebuvo paplitusi, aiškiai užleisdama vietą Stanevičios—Neselmano — Treji gaideliai giedojo — dainai, kuri kai ką kartais iš jos pasiimdavo. Daina — Treji gaideliai giedojo — gan plačiai žinoma (be minėtųjų Msc, Stanevičios ir juos sutraukusio Neselmano, dar Jucevičia 1837 m. Wyjątki z nowoczesnych poetów polskich tłumaczone na język litewski pusl. 67 pakartoja paskutinį Stanevičios dainos posmą — Stovi karalius kraujuose — ir 1841 m. „Linksminėj" tą vieną eilutę, o pačią dainą išverčia toje pat 1841 m. „Linksminėj" ir vertimą kartoja savo 1844 m. Pieśni litewskie, bet kartodamas atmeta pirmąjį ir du paskutiniu savo 1841 m. vertimo posmus, kurie sako apie karalių ir Napoleoną ir kuriuos Ns kiek vėliau taip pat nuo tos dainos atskyrė, priskirdamas juos savo № 27, taigi gal ir Jucevičia bus paabejojęs, ar ne bus jie Stanevičios tekstui priklydę; Kurschat Gramm. № 16, užr. apie 1820 m. — Kad visa lenkų žemė grius; Schleicher 1857 m. pusl. 42; Fortunatov-Miller 1872 m. № 86 — Raibi gaideliai giedojo; Kalvaitis užr. 1884—1894 №№ 472, 473, 492, 490 — Triskart gaidužis giedojo, 257 — Kad visa Prūsų žemė griūs, bet šiaip kitokia daina; Juška Liet dainos № 1166; Niemi-Sabaliauskas № 510 ir kt.), ne tik savo vyriškąja šaka, bet ir mėgina prisitaikinti mergaitinėms dainoms (Ns № 101, Juška № 1492, № 1166 užbaiga ir kt.)

2 Kr — Ulyczėlės.
3 Kr — su Diewù.
4 Kr — Iszgirdaù.
5 Kr — Stukiùs.
6 Kr — Broleliùs.
7 Kr — Wissà.
8 Kr — Kraujůsė.
9 Kr — pėrgalėsiu.

a Rz, I, Kr — Der zum Kriegsheer reitende Jüngling, II — Abschied des Kriegers, kitur be antraštės.
b Rz — hindurch die Vaterheimath, Ns — vorbei am Vatererbe.
c Rz, Ns — Geschütze (palyg. stukis, vok. das Stück).
d Rz — feuern, Ns — donnern.
e Rz — Grusz, Grusz dir Kriegsgefährten, Ns A.L. — Da bist ja, Kriegsgefährte.

---

* Čia Msc II turi dar tris, tačiau išbrauktus, posmus, kurių antrasis betarpiškai įrašytas tarp — sesytėms — ir į pusę kelio —, o pirmasis ir trečiasis prie jo yra prirašyti:

(1) Cze stow Mergyte
Pri Rutu Daržo
Ir graudzey manês werkia(.)

(2) Mergyte mano(,)
Ak Mylimoji(,)
Su graudzeis aszereleis
Pyn zalą wainikęį.

(3) Ne werk(,) Mergyte(,)
Tu Lelijite(,)
Pyk zala Wainikeli(.)

** Štai I prieraše minėtoji ir Rz medžiagoje išlikusi gimininga šiai dainai Trijų gaidužių daina ir jos atmainos:

Msc 175 III № 1

Treji Gaidužei gedoje.
Brolytei Žirgus balnoji,
Kelk, kelk, Seśyti,
graži Negelkyti,
eiksz mannes palydeti,
padegs Mamuže Liktuže,
asz atsiprausu Burnuže,
atsisweikysu,
nebimattisu
sawo wissos Gimmenužes.

Msc 37 V № 5

treji gaiduzei gedoje,
tris kart mamuze žadino.
ey kelkit kelkit, Suniczei mano,
reiks jums szalin iszjoti.

Uždekk man sze Liktuze,
asz atsiprausu Burnuze,
atsisweikisu sawo mergite,
Daugiaus nebematisu.

S. Stanewicze № 26

Trejy gaydeley gidoja,
brolys žyrgely bałnoja,
kelk seserely, kelk lelyjely
brolely pariedity.

Uždegk matuszy žwakele,
asz nusyprausiu burnele,
apsyriedisiu, apsytaysisiu,
rassy nesymatisme.

Ns № 27

Treji gaiduzei gėdojo,
Brolis žirgužį balnojo.
Kelk, kelk, sesyte,
Kelk lėlijate,
Reiks man į karą joti.
Uždegk, motusze, žwakelę,
Asz nusiprausiu burnelę.
Atsisweikįsiu
Sawo mergytę,
Rasi nesimatysim.

Asz per Kiemużį eidamas,
asz per żalyji eidamas,
o asz pamaczau
sawo Sesyti,
Swirnuże pri Skrynużes,
kam tu raszysi Rasztelus,
kam tu mastosi Mastelus,
nei asz dewesu,
nei asz kur desu,
Krieguże tarp Brolycziu.
Kad wissa Żeme ant musu grus,***
wissi Karaley kraujose Plus,
tik mes stowekim,
tik ne drebekim,
rassi mes pergalesim,
ydos Karalus Żirgelus,
y baltas Rankas Kardelus,
tai mes skraidisim,
tai mes jodysim,
kits kitta ne mattysim.

asz per kemeli eidamas,
kema wartużius werdamas,
o ir pamaczau sawo mergite
Kletuze pri skrineles,

kam tu matoji mastelus,
kam raszidini Rasztelus,
ar asz diewesu ar kur asz desu,
Kriguze tarp Brolicziu,

dos mums Karalus żirguzus,
ant baltu ranku Kardelus,
busim rediti, ir iszmokiti
kaip wieno Tetużele.

Par kima jojau, dumojau,
ant biera żyrga rimojau,
tay asz pamacziau sawa sesele
swyrnelie pry skrineles.

O kam tu wożai skrinele?
o kam tu rayżay drobele?
ney mes diewesme, ney mes kur diesme,
broleley su karalum.

Dus mums karalus drabużius,
i baltas rankas kardużius,
apsyriedisme, apsytaysisme,
kayp wina tiewa sunus.

Stowe karalus kraujuse,****
o Bonapartas krasztuse,
dransey stowiekem yr nedrebiekem,
rassy mes pergaliesme.

Asz per kėmużį eidamas
Ant bėro żirgo rymojau,
Tai asz pamaczau
Sawo sesytę
Swirnelej' pri skrynelės.
O kam tu wożai skrynelę?
O kam tu raižai drobelę?
Ney asz dewėsiu,
Ney asz kur dėsiu,
Krygużėj' tarp brolyczu(.)
Důs mums karalius drabużius,
Į baltas rankas kardużius,
Apsirėdysim,
Apsitaisysim
Kaip wėno tėwo sunus.
Kad ant musů grus żemele,
Kad karalei plus kraujůse,
Drąsey stowėkim,
Tikt ne drebėkim,
Rasi mes pergalėsim.

*** Rz 1825 m. pusl. 330 dėl šio posmo: daina neginčijamai kilusi dėl 1813—1814 m. karų.

**** S. St., pusl. 58: „Yra tay Prusu karalus metuse 1807 prisz Bonaparta yr Prancuzus kariaujensys... Ant gała reyk żynoty, jog nekokia dalys Lituwos ira karalistiej Prusu, yr ta dayna yszten ira atejusy". Versdamas St. dainą, Jucevičia laikosi tos pat nuomonės, tik 1841 m. „Linksminėj" rodo ją esant sukurtą apie 1807 m., o 1844 m. vertimuose — 1808 m.

54. Marti sirata[1a].

I — **Marti ant miego pasileidzanti,** II — **Sirratôs Daina,** III — **Sirratos Dàina,** Rz — **Marti Sirrata,** Kr — **Marti Siratà.**

„Ko ussipuolei[b],
jaunas berneli,
ant manęs siratėlės?
O aš neturiu[2]
nei tėvo nei močiutės,
nei jokios[3] giminėlės.
Auga girelėj
žalias aužuolėlis,
tai mano ne tėvelis,
Liemuo ne tėvelis,
šakos ne rankelės,
lapelei ne žodelei".
„Tič, ne verk, merguže,
mano lelijuže,
dėl vargų tavo dienužių[c].
Ar tu moki verpti,
stakluzes[4] taįsyti
ir žalioj'[5] lankužėj' grėbti?"
„Aš ir moku verpti,
stakluzes[4] taisyti
ir žalioj'[5] lankužėj' grėbti".

I — ussipulei.
Rz, I — Ant mannęs Sirratėlės.
Rz, I — neturru.
Rz, I, Kr — ney, ney... Rz, I — Moczuttės.
Rz, I — Gimminėlės.
Rz, I — Girrelij'.
I — Zalas.
Rz, I — Lappelei.
I — wargu, Rz — wargû, Kr — wargiû, Rz, I — Dienuzû.
I — Stakluzes.
I — zaloj.
I — Stakluzes.
I — zaloj.

(III ir II:)
Ko ussipůlei
Jaunas Bernuželi
Ant mannęs Sirratelês'(?)
O asz ne turru
Tewo ney Moczuttês
Ney jokiôs Gimminélês(.)
Auga Girrélej'
Žalas Aužolelis
Tai mano ne Tewelis(.)
Lemů ne Tewelis,
Szakkos ne Rankeles,
Lappelei ne Žodelei.
Ko ussipůlei
Jaunas Bernuzeli
Ant mannęs Sirratelês(?)
O asz ne turru
Tewo ney Moczuttês
Ney jokiôs Gimminélês(.)
Auga Girrelej'
Žala Lepele
Tai mano ne Moczutte(.)
Lemů ne Moczutte
Szakkos ne Rankeles
Lappelei ne zodelei.

(Tik III:)
Ko ussipůlei
Jaunas Bernuželi
Ant mannęs Sirratelês(?)
O asz ne turru
Tewo ney Moczuttês
Ney jokiôs Gimminélês(.)
Auga Girrelej'
žala Sadòlele
tai mano ne Sessele(.)
Lemů ne Sessele
Szakkos ne Rankeles
Lappelei ne Žodelei(.)
(III ir II:)
Ko ussipůlei
Jaunas Bernuželi
Ant mannęs Sirratelês(?)
O asz neturru
Tewo ney Moczuttês
Ney jokiôs Gimminélês(.)
Auga Girrélej
Žalas (II užbr. — Jawarelis) Klewelis (III — [Jawarelis)
Tai mano ne Brolelis
Lemů ne Brolelis
Szakkos ne Rankeles
Lappelei ne zodelei(.)

1 Rz 1825 m. pusl. 194 ir 196 (vokiškas vertimas pusl. 195 ir 197). Kr 1843 m. pusl. 158 ir 160 (№ 54). Kl 1905 m. pusl. 309 (pridėjimų № 71). Rz Msc 36 I № 56. Tačiau Msc 37 III № 1-uoju (Kelios dainos Bildwieczû Lietuwninkû dainotos) pasekta Rz Msc 36 II № 26 ir Ns 1853 m. № 76 (tepaversta trieiliai posmai dvieiliais, seselės posmas įdėtas po brolelio posmų, ne tarp močiutės ir brolelio kaip III, pavartota sava rašyba, pakeista kai kurie žodžiai: Lemů ne tėwas. — n' moczute, — ne brolis, — ne sesů; žalioji lėpele, žalias joworelis, žalia sadulele) Ns pusl. 61 ir 283 laiko Rz № 54 tęsiniu — Tič, neverk, merguže — savo № 339 (Anksti rytą kėliau, per kiemelį ėjau, išgirdau girdėjau balandį urbaujant) užbaigimu. Tačiau Rz № 54 pradžios posmas (Ko užsipuolei) randamas ir Rz № 2 (Užkit, užkit, mano girnatės) trečiuoju posmu einant; bene bus visa Rz № 54 (Ko užsipuolei) išsirutuliojusi iš Rz № 2 girninės dainos, trečiasis ir tolesni posmai atplišę nuo Rz № 2 ir virtę savarankiška Rz № 54?

Rz pusl. 361: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen". Lyg būtų remiamasi Msc III № 1 (Bilviečių Cypelio rinkinys?), tik Rz № 54 pirmieji keturi (tėvelio) posmai iš ten paimti, o močiutės, brolelio ir seselės posmai pakeisti 3 — Tič, neverk, merguže — posmais, iš kur kitur paimtais (kaip matėm, giminingais Rz № 2). Rz nustatytoji forma niekur kitur nesikartoja, bet III, II ir Ns № 76 tekstas, pilnas ar iš dalies, yra žinomas ir Didžiojoje Lietuvoje, pav. Juškos Liet. d. № 1260 (keturšakė, prasidedanti — O aš siratėlė), Niemi-Sabaliausko № 1134 (Ko užsipuolei; dvišakė).

2 Kr — neturiù. 3 Kr — Ney jokiôs. 4 Kr — Stakluzès. 5 Kr — žaliôj'.

a Rz, I, Kr — Die verwaisete Braut, II — Lied der armen Waise, III be vertimo.

b Rz — Was fiel... dein liebend Auge auf mich; Ns — Wie bist gerathen du... an mich...

c Rz — Kummer- Tagen.

55. Sena audėjatė[1a].

Rz, I — **Séna Audejate**, Kr — **Senà Audejáte**, II — **Susipažinnimas.**

Ant kalno jėva[b],
po jėva[2c] vanduo;
če ėjau[3] vandenačio,
ir susitikau močiutę[4];
če mielai susikalbėjau
su savo močiute:[5]
„Sveika![6]“ „Ką veiki, dukryte?“
Burna kalbėjau,
širdze[7d] dumojau:
aš ir pažinčiau
savo močiutę
tarp šimtų audėjačių —
baltas vindatis[e],
šviesi linačei[f],
naujos lanktatės[g]
senosės[8] audėjatės.

II užbr. — Jewa, įrašyta — Lepa.
II užbr. — Lepa, įrašyta — Jewa.
X — Wandenatczo, Ns — wandenaczo.
Rz, I, X — Ir susitikkau, II — sussitikkau, Ns, Kl — Ir sutikau. Rz, I, II, X — Moczutte, Ns — moczutę, Kr — Mocziutė.
Kr — Czę. II, Ns — Mielay (Ns — mėlay) priejau (II — pridejau) — Cze (II) susikalbejau. Kl — Čia mielai — susikalbėjau.
Rz, I, II, X — Moczutte, Kr — mocziutė, Ns — motinele.
X — weikies, II — weikis. X, II — Dukczutte, Ns — dukrytele.

Rz, I, Kr, Ns — Szirdze, Kl — Širdžia, X — Szirdžu, II — Szirdzù.
II — Asz ir pažinczau sawo Moczuttę (viena eilutė), Ns — Pažinczau motinelę. X — Moczutte, Rz, I — Moczuttę, Kr — Mocziùtę.
Rz, I, II, X, Ns — Audejaczû (audėjaczû), Kr, Kl — audejacziû (-čių).
X, II — Naujas.
X, II — Balti, Rz, I, Kr — Szwiesi, Kr, Ns — Szwiesus. Rz, I, II, X — Linnaczei.
Kr, Kl — Naujas Lanktatis. X, II — Margos, Ns — Naujos margos.

1 Rz 1825 m. pusl. 198 (vokiškas vertimas pusl. 199). Kr 1843 m. pusl. 160 ir 162 (№ 55). Ns 1853 m. № 54. Kl 1905 m. pusl. 295 (pridėjimų № 54). Rz Msc 36 I № 58, Rs Msc 36 II № 57, Msc 37 X №13 (Ostermejerio aus Pliwiszkėmen bei Insterburg rinkinys).

Rz pusl. 361: „Aus der Insterburger Gegend“. Remiamasi Ostermejeriu (4 posmai trimis eilutėmis), kurio šiuo tarpu dainų literatūroje vienas bežinomas šios dainos tekstas. Neselmanas taippat neturėjo kitokių atmainų kaip tik tą vieną Ostermejerio, bet posmavimo atžvilgiu sekė ir Rz Msc 36 II № 57 (4 ketureiliai posmai vietoj Rz Msc 36 I № 58, Rz 1825 m. № 55 ir Kr 1843 m. № 55 trijų posmų su įvairiu eilių skaičium — 7, 5 ir 4), taippat Rz Msc 36 II № 57 pasekė ir Kl, Rz-os 1825 m. pirmąjį (septineilį) posmą pavertęs dviem ketureiliam.

2 Kr — Jėwà.
3 Kr — ėjaù.
4 Kr — susitikaù mocziutė.
5 Kr — mocziutė.
6 Kr — Sweikà.
7 II — Szirdzù.
8 Kr — Senôsês.

a Rz, I, Kr — Die alte Weberin, II — Die Wiedererkennung.
b Rz — eine Flieder.
c Rz — Unter der Flieder, Ns — Dort unterm Wegdorn.
d Rz, Ns — Im Herzen.
e Rz, Ns — der Rocken.
f Rz, Kr — die Linnen, Ns — der Leinen.
g Rz, Ns — die Haspel.

56. Negreits į karą joti[1a].

„Jok, jok, brolyti, ne truk[b] ilgai,
ne duok žirgačiui stovėt' ilgai,

ne duok žirgačiui įsišaknyt'[c]

nei ant lapelių rasot' ir lyt'.

Tai tav, tav, brolyti,
tėvelio, močiutės ne klausyti,
sesytes jaunoses[2] išdarkyti[d];
gavai kardužę, tavo martužę"*.
„O kad aš išjosiu į vaiską stoti**,
kas mane palydės, kas mane palinksmins?"
„Skaisti bubnačei[f] — tie tave palydės,
vario trimitačei[g] — tie tave palinksmins".

Rz, I, Kr — **Negreits į Karą joti** (I — jůti), II (užbr. — Negreits) — **Ant Raitelio trukkąnczio**, VIII be antraštės.

Kr — ne truk. Rz, I, II, VIII, Kr, Ns, Kl — ilgay.

I — Zirgaczui, Rz, II, VIII, Ns — Żirgaczui (žirgaczui). VIII — stoweti. Rz, I, II, VIII, [Kr, Ns, Kl — ilgay.

Rz, I — Zirgaczui, II, VIII, Ns — Żirgaczui (žirgaczui). Ns — Ney důk lapeliû ne [įgyti (A.L. — Ney ant lapeliû ne įgyt).

VIII — Statik žirgati po Szanczėlu.
Uždenk žirgati Szilku Dekiu.

Ns, Kl — Tai tav, tai tav. Ns — brolyti musû, — Tai tav, tai tav, jaunasis musû.

Ns — Tėwo. Rz, I, II, VIII — Moczuttês, Ns — moczutês.

Rz, I, II, VIII — Sessytes. Kr. Kl — jaunases. Ns — Jaunas sesytes. VIII iszszanditi.

Kr, Kl — Karduž̨i. I — tawę mylintį!

Rz, I, Kr — iszjosu. Ns apleidžia — stoti.

Rz, I — mannę,.. mannę. Ns — Kas manę palydės, palinksmįs?

Kr, Ns — Skaistus. I — Dubnaczei. Ns — tė palydės.

Rz, I — Waro. Rz, I — Trimittaczei, Ns — trimitos. Ns — tos palinksmįs.

II — Jok jok Brolyti,
Ne truk ilgay,
Ne duk Żirgáczui
Stowet' ilgay,
Ne dok Żirgaczui
Isiszaknyt
Ney (užbr. — ant) Lappelû
[įgyt (užbr. — Rasot ir lyt).

1 Rz 1825 m. pusl. 200 (vokiškas vertimas pusl. 201). Kr 1843 m. pusl. 162 (№ 56). Ns 1853 m. № 333. Kl 1905 m. pusl. 299 (pridėjimų № 62). Rz Msc 36 I № 59, Rz Msc 36 II № 22; Msc 37 VIII A № 1 (J. Bild), iš dalies (Rz 1825 m. № 56 3-jo posmo — Kas mane palydės — atmainos) — Anksti rytą kėliau — daina, Msc 36 III № 6, Msc 37 XII № 19, Msc 37 VIII A № 4, Msc 36 II № 17.

Rz pusl. 361: „Aus der Gegend von Bilderweiczen bei Stalluppönen". Nors lyg tuo sakoma naudojantis VIII (J. Bild — Cipelio?), bet Rz gerokai su VIII yra persiskyręs; tik Rz II yra artimas VIII.

Dainų literatūra nežino šios dainos atmainų,

2 Kr — jáunases.

a Rz, I, Kr — Der da zögert(,) in den Krieg zu reiten (Rz 367 pusl.: — Der zögernde Krieger). II — An den zögernden (zügnenden?) Krieger, VIII be vertimo.

b Rz — zögere nicht, Ns — säum' nicht lange.

c Rz — Wurzel gewinnen, Ns — Wurzel fassen.

d Rz — auszühöhnen, Ns — zu verhöhnen.

e Ns trusą kepuraitę (žiūr. *) verčia — Soldatenhut mit Federn.

f Rz, Ns — Trommeln.

g Rz — Drommeten, Ns — Trompeten.

---

* VIII, II, Ns (visa daina 4 ketureiliai, čia prasideda trečiasis): Gawai Karduże (II — Kardužę, Ns — karduži) szwietojenti (II — swietojenti, Ns — szwętojenti)
Karalaus marga je (II — marga jo — ir virš. — puiką, Ns — margą) mandėrate (II — Sermegate, Ns — sermėgatę)
Serženta (II — Salneraus, Ns — Žalnėriaus) jůda jo (II užbr. — juda, įraš. — Trusa, jo, Ns — trusą[e]) keppurate (Ns — kepuratę).
Ns dar — Karduzis bus tawo martuže.

** VIII, II šio posmo neturi, bet jį turi (išskyrus pirmą eilutę — O kad aš ir tt.) Msc 36 III № 6, Msc 37 XII № 19, Msc 37 VIII A № 4, Msc 36 II № 17 dainoje — Anksti rytą kėliau***. Ns № 339 (Anksti rytą kėliau) irgi kartoja šį posmą (išskyrus pirmą eilutę).

*** XII, III, VIII, II (rašybos atmainų čia nežymima): Kas manne palydės, kas manne palinksmįs?
(Nei jaunos sesselės ir tt.) . . . . . .
. . . , ...
Żalio War(i)o (VIII — Mīssinges, II — Skaistwario) Bugna (III — Bubna, VIII, II — Bubnaczei) Messingios (VIII, II — Tie (VIII, II — Tos) manne palydės, tie (VIII, II — tos) manne palinksmįs. [Waro) Trimittos (VIII, II — Trimitaczei).

57. Marti ant miego pasileidžianti[1a].

„Mamuže mano, senoji mano,
noriu saldaus miegelio“. (Ns kartojama)
„Dukryte mano, jaunoji[b] mano,
eik į naują klėtatę“[2].
„Mamuže mano[c], če negaliu[3] miegoti,
miegužį išmiegoti:
žirgytis žvengia, strajužė skamba,
če negaliu[3] miegoti“.
„Dukryte mano, jaunoji mano,
eik į rūtų darželį“.
„Mamuže mano[d], če negaliu[3] miegoti,
miegužį išmiegoti:
vėjužei pučia, rūtelės linksta,
če negaliu[3] miegoti“.
Ir štai atėjęs jaunas bernytis
pagauna mane barti: (Ns kartojama)
„Merguže mano, jaunoji mano,
negeisk saldaus miegelio! (Ns dar — Ne mie-
Išsimiegosi, mano mergyte, [goki mėgužį)
šventų dienų naktužėj'. (Ns kartojama)
Atsiilsėsi, mano jaunoji,
staklėsa beausdama!“[4] (Ns kartojama).

Rz, I — **Marti ant Miego pasileidz** (Kr — i) **anti**, IX, II — **Die Schläfrige.**

I, II — Mammuže. IX — manno (mañ̄o). II — Sennoji mano (greta — Baltuže mano).
IX, II — Noru, Rz — Noro. IX, II — Miego.
IX — manno (mañ̄o). Ns šio posmo neturi.
IX, II — Kletelę.
I, II — Mammuže (Mam̄uže). IX, II — Sen(n(o)ji man(n)o. Kr — czę, Kl — čia.
IX — Mieguže. II šios eilutės neturi.
IX, II, Ns šio posmo neturi. Rz, I — Zirgytis zwengia.
Kr — Czę, Kl — Čia.
IX — mañ̄o (mano).
IX, Ns dar — Skaney pasimėgosi.
I, II — Mammuže (Mam̄uže). IX — mañ̄o (mano). IX, II, Ns dar — Sen(n)oji man(n)o. Kr — Czę, Kl — Čia.
IX — Mieguži. Ns — n'iszmėgoti. II šios eilutės neturi.
IX — puczie, II — pute. IX, II — Rutytes.
Kr — Czę, Kl — Čia. IX, Ns dar — Miegaži (Mėgužį) iszmiegoti (Ns — n'iszmėgoti).
Ns — ateina.
II — Pergauna. Rz, I, II, IX — manne (mannę).
IX, II — Mergyte. IX, II, Ns — Gražoji (Grazoji). IX, II — manno (mañ̄o).
IX — ne imiegoki Mieguži, II — Ne miegogki Miegužę.
IX — mañ̄o.
I

X — mañ̄o. IX, II, Ns — (mano) Mergyte.
IX — Staklužej', Ns — Staklėse.

[1] Rz 1825 m. pusl. 202 ir 204 (vokiškas vertimas pusl. 203 ir 505). Kr 1843 m. pusl. 104 ir 106 (№ 57). Ns 1853 m. № 44 (gimininga ir Ns № 62, pakartota 1846 m. Pilupėnuose H. Budriaus užr. ir E. Giseviaus išsp. „Neue Preuss. Prov. Blätter“ 1849 m. VI 19: 37 Dainas). Kl 1905 m. pusl. 275 (pridėjimų № 6). Rz, Msc 36 I № 60, Rz Msc 36 II № 5, Msc 37 IX № 9 (Piktupėnų Hasenšteino rink.). Rz 1825 m., I, Kr ir Kl turi dvieilius posmus, II trieilius, IX merg. šakoje turi 2+2+3+3+2+2+2+2+4 (= 2+2?), bern. šakoje 2+3+3+2+2+2+4, o sekanti IX-ju Ns № 44 turi abi šakas po 8 ketureilius posmus.

Rz pusl. 361: „Aus der Gegend von Ragnit“. Rz naudojasi čia nežinomu mums užrašu, bet Piktupėnų rankraštis (Piktupėnai toloka nuo Ragaines, net dabartiniame Klaipėdos krašte) IX, jo naudojamas II-ame, tačiau nevisas. Rz 1825 m., I ir II teduoda šios dainos mergaitės šaką, tuo tarpu kai IX ir juo pasekusi Ns № 44 turi dvišakę dainą (mergaitės ir bernelio šakas); savo II Rz nutylėjo bernelio šaką, kad ir naudojosi IX tekstu. Nutolusių nuo Rz № 57 atmainų turime Ns № 62, Leskieno №№ 82 ir 85, Juškos Liet. dainų № 434, Basanavičiaus № 217.

[2] Kr — Klėtelę.

[3] Kr — negaliù.

[4] Kr — Stáklėsa beáusdama. O štai dar IX vyriškoji šaka, Ns—no № 44 pasekta:

Tetuži mañ̄o, Senassis mano! (Ns dvi eiluti)
Noru saldaus Miegelio. (Ns kartojama)
Sunyti mañ̄o, jaunasis mano, (Ns dvi eiluti)
Eik i nauja Strajuže(,)
skaney passimiegosi.

Tetuži manno, Senassis manno! (Ns dvi eiluti)
Cze ne gallu miegoti,
Mieguži iszmiegoti. (Ns — n'iszmėgoti)
Žirgyczei žwengia, Strajuže skamba, (Ns dvi eiluti)
cze negallu miegoti.
(Ns dar — Mėgužį n'iszmėgoti).
Ir szta (Ns — sztay) ateina jauna Mergyte, (Ns dvi eiluti)
pagaun (Ns — Pagauna) manne iszbarti (Ns — barti). (Ns kartojama)
Bernyti manno, gražusis mano, (Ns dvi eiluti)
Ne miegoki Mieguži. (Ns — Ne geisk saldaus miegelio)
(Ns dar — Ne mėgoki mėgužį).
Issimiegosi manno Bernyti (Ns dvi eiiuti)
Szwentû dienû Naktužej', (Ns kartojama)
atsiilsesi manno Bernyti (Ns dvi eiluti)
ant Szieno Pradalgio. (Ns kartojama, bet — pradalgelio).

a Rz, I — Die schläfrige Braut, IX, II — Die schläfrige.
b Rz — mein zartes, Ns — meine junge.
c Nors Rz apleidžia — Senoji mano, bet verčia — Mein Mütterchen, mein altes.
d Čia Rz neberašo — mein altes.

*

* *

58. Pažadėjimas neįtinkąs[1a].

Rz, I — **Pažadėjimas ne įtinkąs,** V be antraštės.

Anksti rytą keldamai[2],
baltą burną prausdamai[3],
stov bernytis prie šalies,
vis man sukas' ant širdies,
bėram[4] žirge sėdėdamas,
su tetužiu[5] kalbėdamas.
„Ai, tetuži, ką padarei?
Mane jauną prapuldei[6],
pažadėjai savo mergytę
namams rūstos anytės".
„Tič, mergyte, ne kalbėk,
nuo to nieką ne šnekėk!
Tai ne mano valužė[b]
jųdviejų[7] žemužėj[c] —
ratam dadi, ratam dadi"[d].

V — keldama.
Ns — baltay. V — prausdama.
Kr — stowj'. Rz, I, V, Ns — pri.
Ns čia baigia tašku, Kl be jokio skyrimo ženklo.
Ns — sėdėdams,
Rz, I, V — Su Tetužu. Ns — kalbėdams.
Ns — tetuž.

V, Ns — Pažadėjei Mergite.
Kr, Ns — Anytos.

Rz, I, V — Nu. Ns, Kl — nieko.
Ns vertime čia baigia kableliu.
I — Jodwejû.
Kl šią eilutę apleidžia, Ns pusl. 351 pastebi: „Der Schlusz scheint verstümmelt".

[1] Rz 1825 m. pusl. 206 (vokiškas vertimas pusl. 207). Kr 1843 m. pusl. 166 (№ 58). Ns 1853 m. № 191 (atm. № 405). Kl 1905 m. pusl. 324 (pridėjimų № 117).Rz Msc 36 I № 61, Rz Msc 37 V № 6 (Hasenšteino, matyt, iš Piktupėnų; be antraštės, posmų ir taškų).

Rz pusl. 361: „Aus Piktuppoenen bei Tilsit". Rz tekstas seka V-uoju. Ns № 191 paverčia pirmąjį Rz posmą dviem ketureiliam, pradeda antrąjį žodžiais — bėram žirge sėdėdams —, bet tenkinasi dviem Rz eilutėm, pusl. 351 pasisakydamas: „Hier ist eine Lücke, die ich nicht habe ausfüllen können".

Daina yra žinoma, tačiau nutolusi nuo Hasenšteino-Rz teksto, Maž. Lietuvoj (Kalvaitis №№ 41, 317, 318, 319, Bezzenberger № 36) ir Didžiojoj (Juška Liet. dain. №№ 37, 38, 39). Plačiau žinoma dar labiau nutolusi — Anksti rytą kėliau, dureles pravėriau, pav. Juška №№ 40, 41.

[2] Kr — kéldamai.
[3] Kr — praùsdamai.
[4] Kr — Bėràm'.
[5] Kr — Su Tetužiù.
[6] Kr — prapùldei.
[7] Kr — Jùdwėjû.

[a] Rz, I — Die miszfallende Zusage, V be vertimo.
[b] Rz — War ja nicht mein Wille, Ns — Das war ja mein Wille nicht.
[c] Rz, Ns — In euer Beyder (beider) Lande.
[d] Rz, Ns — Ratam dadi, ratam dadi.

59. Parvestuvės pas rūstą anytą[1a].

Rz, I — **Parwestuwes pas rustą Anytą.**

Du brolyčiu mane palydėjo,
dvi sesyti man vainiką kėlė,
o šis mano jaunasis[2] bernytis
nuo veidelio[b] ašerates šlostė.
„Neverk, mano jaunoji[3] mergyte,
ramdyk[4] savo smutnąję[5] širdytę![c]
Če tu verksi, kol tu če paprasi,
anytužę, ne mamužę rasi".
Ir įvedė į naują klėtužę[d],
pasodino už žalio stalužio;
kad mergytė už stalo sėdėjo,
anytužė žvairei[e] pažiūrėjo.
„Ir atsuks'te žalioses[6] kaseles[7],
ir nukels'te rūtų vainikėlį.
Imkit, kelkit mano vainikėlį,
kur[f] įstumėt[8] mane į vargelį?"
Tiek ant rūtų ne[g] daržė[9h] lapelių,
kiek ant mudvies[10] neviernų žodelių;
krint nuo rūtų daržely' lapelei,
kris ir mudvies[10] graudžios ašerelės.

Rz, I, Ns — Du Brolyczu. Rz, I — mannę.
Rz, I — Dwi Sessyti, Ns — Dwí sesytes. I — Wainikę.

Rz, I — Nu. Kr, Ns, Kl — aszarates (ašarates). Ns — szlůste.

Kr — Czę ... czę. Rz, I, Kr — paprąsi.
I — Mammužę. Rz, I, Kr — rąsi.

Rz, I — Pasodinna, Kl — pasodina. I — zalo.
Kr — Mergytę.
Ns — žnairey. Rz, I, Kr — pažurėjo.
Ns — Ir atsuko (ir Bartsch — Und sie drehten). Kr — žaleses, Ns — žaliases.
Ns — Ir nukėlė (Bartsch — Heben ab).

Ns — Kam. Rz, I — mannę. Rz, I — Wargelę.

Rz, I, Kl — mudwes, Kr — mudwės, Ns — manês.
Rz, I — nu (bet Kr ir kiti — nů).
Rz, I, Kl — mudwes, Kr — mudwės, Ns — mano. Rz, I, Kr — graudzios, Ns — graudzos, Kl — graudžios. Kr, Ns, Kl — Aszareles.

1 Rz 1825 m. pusl. 208 ir 210 (vokiškas vertimas pusl. 209 ir 211). Kr 1843 m. pusl. 168 (№ 59). Ns 1853 m. № 228. Kl 1905 m. pusl. 320 (pridėjimų № 108). Rz Msc 36 I № 62.

Rz pusl. 361: „Aus der Gegend von Memel". Rz šaltinis nežinomas (gal iš klaipėdiečio Thilo?). Dainų literatūra, be Rz, šios dainos nežino. Ns № 228 suplaka šią dainą su Rz № 83 (Ten darželyj žydi myronačei) kaip anos II dalį (I — Ten darželyj 5 posmai ir II — Du brolyčiu 5 posmai, tad ilga 10 posmų daina), ir minįs Ns № 228 Bartsch № 67 duoda iš Pilupėnų Budriaus 1829 m. taippat 10-posmę — Ten darželyj žyda myronačei, kur 6—10 posmai yra — Du brolyčiu (išskyrus — Ten darželyj — 1 posmą, viskas patiekiama vokiškame vertime), tačiau be jokių atmainų; bene bus abudu (Ns ir Bartsch) naudojęsi tuo pat šaltiniu (Bd), o gal Bartsch bus Bd tik 1 posmą turėjęs ir 2-10 posmuose Ns vertimu sekęs bei jį kiek išlyginęs? Šiaip — Ten darželyj — težinoma Maž. Lietuvoj be Dviejų brolyčių posmų (Kalvaitis № 213, Kurschat Lit. Gram. № 13 teduoda vieną Ten darželyj posmą).

2 Kr — jaunàsis. 3 Kr — jaunóji. 4 Kr — Rámdik. 5 Kr — smůtnąję. 6 Kr žaléses. 7 Kr — Kaselės. 8 Kr — įstůmėt. 9 Kr — Daržė. 10 Kr — mùdwes.

a Rz, I — Heimfahrt zür bösen Schwieger (Rz pusl. 361 — Schwiegermutter).
b Rz — Vom Antlitz mir, Ns — Von dem Angesichte mir.
c Rz — Beruhige dein trauerendes Herz doch, Ns — Aus dem Herzen lasz die Trauer weichen.
d Rz — Kleete, Ns — Kammer.
e Rz — mit schielen Augen, Ns — scheel.
f Rz, Ns — Warum.
g Rz — fallen nicht, Ns — sind nicht.
h Rz, Ns neverčiama.

60. Nuramdymas[2] gailios anytos[1a].

„Saulytė leidžias', vakars netoli:
leiskit, lydėkit mane, brolyčei,
per rugių lauką, per žalią lanką!"[b]

O ir išjojo palydėdami
per žalią lanką, klykaudami[c].
„Dabar, sesyte, tu didžturyte[d],
gana didžiavais' pas močiutėlę;
kaip tu nulenksi[e] gailią anytėlę
ir nulankiosi[3f] šauną[g] motelę?"[h]

„Aš atsikelsiu ir ne keldama[4i],
ugnužę kursiu ne raginama[5].
Už anytėlę ugnužę kursiu,
už močiutėlę vandens[6] parnešiu.

Muileliu[7] skalbiau[8], kad balta[9] būčiau,
stiklelį tryniau, kad vis žibėtų[j],
o jau kai dabar[10] pas anytėlę
aš išsiskalbsiu su ašarėlėms,
išsidžiovinsiu širdies duselėms"[k].

Rz, I, Kr — **Nuramdimas gail(i)ôs Anytôs**, Gis — **Pri szalinwažimo Nůtekôs**, VIII be antraštės.

Rz, I, VIII, Kr — leidzias, Ns — leidzas, Kl — leidžias.

Rz, I, VIII — mannę.

Rz, I — Per Ruggiû. VIII, Kr, Ns, Kl — (per rugių) Lauka (lauką), I apleista, Rz — Lanką (vertime — Saatenfelder). Rz [I, VIII — žalą. Ns dar — Leisim, lydėsim — Sawo sesytę.

VIII šių dviejų eilučių — Padůkit Puczka ir Pullokati — leisu, lydesu savo Sessate.

Rz, I — žalą.

VIII, Ns — O tu. VIII — o didsturite (I — tu didsturyte), Kr — tu didžturrjte, Ns — Tu didzturjti.

Rz, I — didzawais (Kr — didziawais). VIII, Ns — ka tu tęn weiksi, — kad tęn nueisi? Rz, I — Moczutelę.

Rz, I, VIII, Ns, Kl — gailą (Kr — gailią). VIII, Ns — Anita (anytą).

Rz, I,VIII, Kr, Kl — nulankosi (Ns — nulankiosi). VIII — szaunos Moczites, Ns — Szaunes moszytes (dėl Rz — motelė [Ns pusl. 352: ganz gegen den Sinn).

Rz, I, VIII, Kr — atsikelsu. Kr, Ns — ne keliama (vėl Rz — nekeldama; dėl to Ns pusl. 352: unrichtig). XII Kels (-i?) —

Rz, I, VIII, Kr — kursu. XII — Kursi Ugnele ne lieptama. [ir — Rytele nekelama.

Rz, I, VIII, Kr — kursu.

Rz, I, VIII — Už Moczuttelę, Ns — Už moszyteles (dėl Rz — moczuttelė Ns pusl. 352 pastebi: gegen den Sinn. Rz, I, [VIII, Kr — parneszu. Toliau VIII, Ns — O tu sessite tu didsturite (Ns — didzturjti) (Ns dar — Ką tu ten weiksi, kad [ten nueisi) gana didzawaisi (Ns — didzawais) pas Anitėlė.

Rz, I, VIII — Muilelu. Rz, I, VIII — baltą. Rz, I, VIII. Ns — buczau.

VII — Stiklelu. Rz, I, VIII — trynau. Rz, I, VIII — žibbėtu.

VIII — o jau kai dabar pas Anitele, pas Galonele (Ns čia neseka VIII-u).

Rz, I, VIII, Kr — issiskalbsu, Ns — issiskalbsiu, Kl — išsiskalbsiu.

VIII — issidzowisu, Rz, I — issidzowjsu, Kr — issidziowjsu, Ns — issidzowjsiu, Kl — issidžiovjsiu. Rz, I — Szierdies, Kr [— Sziirdies, VIII praleidžia — širdies, užtat — attduselems. VIII, Ns dar — Sumangalosu (Ns — sumangalosiu,] VII] [dar — [su]kocolosu) su Alkunelems.

[1] Rz 1825 m. pusl. 212 ir 214 (vokiškas vertimas pusl. 213 ir 215). Kr 1843 m. pusl. 170 (№ 60). Ns 1853 m. № 229 (remiasi ir „Neue Pr. Pr.-Blätter" 1846 m. I. pusl. 248–249, № 9 — iš Giseviaus Achtzehn Dainos, užr. Bitėnuose). Kl 1905 m. pusl. 327 (pridėjimų № 125). Rz Msc 36 I № 63. Msc 37 VIII A № 17 (J. Bild), iš dalies dar (Rz trečio posmo pradžiai) Msc 37 XII № 3 (1819 m. Pilkalnio dainos).

Rz pusl. 361: „Aus der Gegend von Memel". Saltinis nežinomas, bet atrodo Rz naudojęsis ir VIII-u. Šiaip Rz tekstas bene tektų kiek kitaip suposmuoti: 5+4 (vietoj 3+6)+4+5 = 18 eil. Ns suskaldo Rz eilutę dviem ir šiaip nustato 12×4 (Saulyte leidzas — Vakar's ne toli — Leiskit, lydėkit — mane, brolelei) = 48 eil.

Yra atmainų: Ns № 230 (Su meironeleis kėmužį szlawe), Juszka Liet. svod. dainos № 59 (nutolusi atmaina), 182 (Ai tu berneli, balamutėli — tik 3 paskutiniejі posmai — Vakaras netoli, leidžias saulelė), 385 (gimininga 59-tai), Leskien № 118 (pagaunama čia ir kitų dainų motyvų), Kl № 325 (girtuokliams pritaikinta dainos parodija) ir kt.

[2] Kr — Nurámdimas. [3] Kr — nulankósi. [4] Kr — ne keliamà. [5] Kr — ne ráginama. [6] Kr — Wandėns. [7] Kr — Muileliù. [8] Kr — skalbjaù. [9] Kr — baltà. [10] Kr — dabàr.

a Rz, I — Besänftigung der bösen Schwieger, Gis — Bei der Abfahrt der Heimzuführenden.

b Rz — Durch Saatenfelder, durch Wiesenfelder, Ns — Durch Roggenfelder, durch grüne Wiesen.

c Rz — mit Jubelgeschrei, Ns — mit lautem Jubel.

d Rz — die du geprahlet, Ns — die oft sich rühmte.

e Rz, Ns — wie wirst du stillen (Ns — beugen) den Zorn.

f Rz — wie wirst (du) besänft(i)gen.

g Rz — schöne. h Ns — die Schwägerinnen. i Rz, Ns — ungewecket.

j Rz, Ns — Die Gläser scheurt' (Ns — rieb) ich, auf dasz (Ns — bis hell) sie glänzten.

k Rz, Ns — mil Herzensseufzern.

61. Vainikas nuo tilto puolė[1a].

Rz, I — **Wainikas nů Tilto půle** (I — **půio**).

Rūtus[2b] sėjau ir gedėjau[c],
au kuku![3]
Skyniau, pyniau vainikėlį.
Šiluogėlės[d] žyd'.

Kr, Gis, Kl — Rutas. Gis, Ns — prikalbėjau (viet. — ir gedėjau).
Gis — Ai, Ns — Ey. Gis, Ns dar — Dygs rutytes, dygs žal(i)oses, — Szil(l)ůgeles žyd.
Rz, I — Skynau, pynau, Gis — Nusipynau.
Rz, I — Szillůgeles.

Ant tiltužės vėjs užkilo,
au kuku!
Ir nupuolė vainikėlis.
Šiluogėlės žyd'.

Gis — Ai kuku — Užsidėjau ant galwelês — Szillůgeles žyd, Ns — Ey [kuku — Ussisėdau ant galwelês — Szilůgeles žyd.
Kr, Kl — Ant Tiltužio (tiltužio). Rz, I — užkillo. Gis — Ir pakila Szaurwėjelis, Ns — Tai pa- [kilo sziaurwėjelis.
Gis — Ai, Ns — Ey.
Gis, Ns — Ir nuput(t)e wainik(k)elį.
Rz, I, Gis — Szillůgeles.

Čia prieš vėją Gis, Ns dar:
Kad asz ėjau po mareles,
Ai (Ey) kuku,
Po mareles, po jureles,
Szilůgeles žyd.

Ir sutikom tris brolyčius,
au kuku!
„Bau nematot[c] vainikėlį?
Šiluogėlės žyd'".

Rz, I — Ir sutikkom, Kl — Ir sutikau. Rz, I — Brolyczus. Gis, Ns — Kad asz ėjau wėszkelelij — Ai (Ey) kuku — Ir sutik(k)au [tris bernelius (Ns — brolyczus) — Szil(l)ůgeles žyd.
Kr — ne matėt. Gs, Ns — Ar ne radot, trys bernyczei.
Rz, I — Szillůgeles. Gis, Ns — Ai (Ey) kuku — Bau ne matot (Ns — matėt) wainikelį — Szil(l)ůgeles žyd.

Vienas sakė: „Mes ne matom[f],
au kuku!"
Antras sakė: „Mes nežinom,
šiluogelės žyd'".

Gis, Ns — Wėn's atsake. Kr — ne matėm, Gis, Ns — ne žinom.
Gis — Ai, Ns — Ey.
Rz, I — ne žinnom, Gis, Ns — ne matem.
Rz, I, Gis — Szillůgeles.

O šis trečias bernužytis,
au kuku!
tasai klausė, ką jiems duosent?[g]
Šiluogėlės žyd'.

Rz, I, Ns — treczas.
Gis — Ai, Ns — Ey.
Rz, I, Kr — Tassai. Ns — man důsi. Gis — Ką man důsi, důwanosi (nėra — tasai klausė).
Rz, I, Gis — Szillůgeles.

„Vienam[4] duosiu šilkų juostą[h],
au kuku!
Antram[5] sidabro burtiką[6i].
Šiluogėlės žyd'.

Rz, I, Kr, Gis — důsu. Rz, I, Kr, Gis, Ns — jostą.
Gis — Ai, Ns — Ey.
Rz, I — Burtikką. Gis, Ns (A.L.) — Antram důsu aukso žėdą.
Rz, I, Gis — Szillůgeles.

O šiam trečiam[7] pati duosiu,
au kuku!
aukso žiedą nuo rankelės.
Šiluogėlės žyd'".

Rz, I, Ns — treczam. Rz, I, Kr, Kl (kitur — iu) — důsu, Gis — bernyczužui. Ns (A.L.) — Už szio treczo bernyczužio, bet „N. [Pr. Pr. Bl." prie Gis jis siūlo — Už szį treczią bernyczužį.
Gis — Ai, Ns — Ey.
Gis — Patą jauną nutekecziau, Ns (A.L.) — Pati jauna nutekėsiu, bet „N. Pr. Pr. Bl." jis prie Gis pastaboj palieka — nu- [tekėcziau.
Rz, I, Gis — Szillůgeles.

[1] Rz 1825 m. pusl. 216 ir 218 (vokiškas vertimas pusl. 217 ir 219). Kr 1843 m. pusl. 172 ir 174 (№ 61). Ns 1853 m. № 86 (atsiremta čia ir G. Giseviaus Dreiundzwanzig Dainos № 78 iš „Neue Preusz. Provinz. Blätter" 1850 m. X. 338). Kl 1905 m. pusl. 306 (pridėjimų № 80). Rz Msc 36 I № 64.

Rz pusl. 361: „Aus Laukischken bei Labiau". Šaltinis nežinomas, nors šiaip pusl. 353 Rz mini precentorį Ostermejerį Laukišky savo talkininkų tarpe. ir 1825 m. duoda dvieilius posmus, kuriuos čia paverčiam ketureiliais atsirėmę dviem priedainiam. Gis, Ns, Juška, Bartsch čia taiko ketureilius.

Tai labai plačiai žinoma daina Mažojoje ir Didžiojoje Lietuvoje, — Siuntė mane motinėlė — arba — Nusipyniau vainikėlį — atžala (puolusio vandenin vainiko motyvas), pagrįsta rūtų sėjimu (Rūtas sėjau ir gedėjau — Rūtas sėjau, prakalbėjau — Sėjau rūtas ir kalbėjau) ir Rz susiejama su skendančio bernelio motyvu (Vainikas: Kas tai dyvai, didi dyvai, rūtų sėjau, rožės dygo), dainų literatūroje gerai žinoma su au (ai) kuku – ir – šiluogėlės (šilojėliai) žyd — priedainėm (Kuršaitis Gram. № 14 užr. apie 1820 m. — Rūtų sėjau, prakalbėjau, 2 posmu teduota, kuriuodu pakartojo Bartsch № 103, papildydamas kitų posmų vertimu iš Ns № 86; Bartsch № 294 duoda 1830 m. P. Bolėno Šilutėje užr. — Suderėjau aš daržėlį; Gis 1850 m. „N. Pr. Pr. Bl." X. 338 užr. ir Ns № 86 panaudota — Rūtas sėjau, prikalbėjau; Juška 1865—1870 m. užr. Svodb. dain. № 484 — Rūtą sėjau, prikalbėjau, № 307 — Sėjau rūtą ir kalbėjau; taip ir toliau), tačiau vis labiau išvirstanti — Sėjau rūtą, sėjau mėtą — daina (Juškos Svod. dain. 1865—1870 m. № 307 — dygo rūta, dygo mėta — dygo žalios levendrėlės — tebeturi dar — vai, kuku, ir — šiluogėlė žydi, taippat mėtos labiau pasigavusi Kalvaičio 1888—1894 m. Lazdynų par. užr. № 234 — Sėjau rūtas, sėjau mėtas — ir margasias negelkaites; Kalvaičio Bitėnų daina pažymėtoji № 235, kartojanti savarankišką, priedainių nebeturinčią — Sėjau rutą, sėjau mėtą, sėjau lelijėlę — bene bus gyvai perkelta iš Didžiosios Lietuvos, kur ji ištisai, kitokioje atmainoje, Basanavičiaus dar 1868 m. pažymima № 278 — Sėjau rūtas, sėjau mėtas, sėjau lelijėles; retkarčiais ir Maž. Lietuvoje ji pažymima — Pakalniškis 1908 m. № 31 — Sėjau rožes, sėjau rūtas, sėjau lilijėles).

Įdomi vandenin nupuolusio vainiko dainos atmainų ir atžalų pintinė tiekiama Ns №№ 83—95: 83 — Aukšti kalnai, žalios lankos, puikusios kvietkelės, 84 — Ant jūrių, ani marių dvi sesyti skalbė (ei daina daina = lenk. oj dana, oj dana), 85 — Kas tai dyvai, didi dyvai — rūtas sėjau, rožės dygo, 86 — Rūtas sėjau, prikalbėjau, ei kuku, 87 — Ant tiltužio stovėjau, su mergyte kalbėja, 88 — Siuntė mane motinėlė į jūres vandenėlio, ei ei, 89 — Aug liepelė, aug žalioji žaliojoj lankelėj, 90 — Šale kiemelio, šale vieškelio aug žalioji liepelė palinkusioms šakelėms, 91 — Žalius rūtus skyniau, vainikėlį pyniau, 92 — Aš ėjau į daržą, aš prausiau veidelį su rūtos rasele, 93 — Į žvejus josiu, žvejį lankysiu, 94 — Į žvejus eisiu, žvejus lankysiu, 95 — Kad aš ėjau pamarėliais, baltais akmenėliais.

2 Kr — Rutàs.
3 Kr — kùku.
4 Kr — Wienám.
5 Kr — Antrám.
6 Kr — Bùrtiką.
7 Kr — trecziám.

a Rz, I — Das Kranz (I — Das Kränzlein) fiel von der Brücke.
b Rz, Gis, Ns — Rauten.
c Rz — trauerte.
d Rz, Gis, Ns — Heidelbeeren.
e Rz — Sah't ihr nicht?
f Rz — Wir sah'n ihn nicht.
g Rz — Was wollt ihr geben? Ns — Was willst geben?
h Rz, Ns — heid(e)nen Gürtel.
i Rz — silbernen Huthband, Ns — Silberband zum Hut.

62. Aušrinė[1a].

Rz, I — **Auszrinne**, Kr — **Auszrine**.

Aušrinė svodbą kėlė;
perkūns[b] pro vartus[2] įjojo,
aužuolą žalią parmušė[3].
Aužuolo krauj's varvėdams
apšlakstė mano drabužius[4],
apšlakstė vainikėlį.
Saulės dukrytė[c] verkiant
surinko tris metelius[5d],
pavytusius lapelius[6].
„O kur, mamyte mano,
drabužius[4] išmazgosiu,
kur kraują išmazgosiu?"
„Dukryte, mano jaunoji,
eik[e] pas tą ežeratį,
kur tek' devynios upatės".
„O kur, mamyte mano,
drabužėlius[7] džiovinsiu,
kur vėje[8f] išdžiovinsiu?"
„Dukryte, tame[9] daržatyj',
kur aug' devynios rožatės".
„O kur, mamyte mano,
drabužeis apsivilksiu,
baltuosius[10] išnešiosiu?"
„Dukryte, toj' dienelėj,
kad spįs devynios saulelės[g].

Rz, I — Auszrinne, Nrb — Ausrinne. Rz, I, Kr, Nrb, Kl, Ns — Swodbą (swodba, svodbą), Schl — svotbą.
Nrb — ijoja, Ns — jojo.
Rz, I, Kr, Nrb — Aužolą, Ns — Žal' aužolą. Rz, I, Nrb — žalą, Schl — žalią.
Rz, I, Kr, Nrb, Ns — Aužolo.
Nrb — mano, Ns — man.

Nrb — Saułes. Schl — verkient.
Rz, I, Nrb — Mettelius (mettelius).
Rz, I, Nrb — pawytusus.

Rz, I — iszmasgosu, Nrb — ižmazgosiu, Ns — iszmagosiu (Druckfehleriuose pataisoma — iszmazgosiu).
Schl — krauję. Rz, I — iszmasgosu, Nrb — ižmazgosiu, Ns — iszmagosiu (Druckfehleriuose pataisoma — iszmazgosiu).
Ns — jauna.
Nrb — Ezerati.
Rz, I — dewynos, Nrb — dewynes, Ns — dewyn's. Rz, I, Nrb — Uppates.
I — Mamyte, Rz — Mammyte, Nrb — momyte.
Rz, I — dzowisu, Nrb — dzowiszu, Ns — dzowįsiu, Schl — džovįsiu, Kr — dziowįsu, Kl — džiovįsiu.
Taippat, tik su priešdėliu — isz (iš).
Schl. — daržaty. Ns — Dukryte mano jauna, — Tame žaliam' daržatij.
Rz, I, Nrb — dewynos, Ns — dewyn's. Nrb — rozates.
I — Mamyte, Rz, Nrb — momyte.
Rz, I, Kr — apsiwilksu, Nrb — apsiwilkszu.
Rz, I, Nrb — Baltosus, Kr — Baltosius, Ns — Baltoses. Rz, I — iszneszosu, Nrb — ižneszosiu, Kr — iszneszįosu.
Schl — to dienelė. Ns — Dukryte mano jauna, — Toj' gėdrojoj' dėnelej'.
Nrb — spis. Rz, I, Nrb — dewynos, Ns — dewyn's. Nrb — saułeles.
Nrb charakteringa — saułes, ezerati, rozates, saułeles, momyte, dzowiszu, apsiwilkszu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 220 ir 222 (vokiškas vertimas pusl. 321 ir 22; Rz tekstas T. Narbuto pakartoras 1835 m. Dzieje starożytne narodu litewskiego, ?). Kr 1843 m. pusl. 174 ir 176 (№ 62). Ns 1853 m. № 4. Schl 1867 m. pusl. 4. Kl 1905 m. pusl. 334 (№ 141). Rz Msc 36 I № 65. Jos lenkiškas K. Brodzińskio vertimas pasirodė dar 1822 m. (O poezyi ludu litewskiego — „Pamiętnik Warszawski" 1822. III. 245), kuriam Br pasinaudojo 1817—1818 m. Rz str. Ueber litthauische Volkspoesie („Beytrage zur Kunde Preussens", I).

Rz pusl. 220: „Aus der Gegend von Pillkallen". Vienintelis žinomas Rz medziagoje Pilkalny užrašytų dainų rinkinys tėra Msc 37 XII (Kelios Dainos Lietuvninkų Pilkalnų parapijoje, 1819), bet atitinkamo teksto ten nėra. Rz nežino, bent savo medžiagoje nerodo kokių tos dainos atmainų, bet ir iš viso dainų literatūroje tos dainos savarankiškai kurio dainų rinkėjo iš žmonių lupų užrašytos nerandame; Schl tekartoja Rz tekstą, Ns taippat jo verčiasi, tik kiek išlygina, iš dalies, matyt, ir dėl Rz pastabos dėl dviejų dvieilių posmų, kurie, Rz nuomone, bus nustoję trečios eilutės, visus posmus paversdamas trieiliais. Šiaip nemažai turime dainos — Aušta aušrelė, tek(a) saulelė — atmainų (Juškos ir kt.), kuriose betgi keliami kiti, ne Rz № 62, motyvai. Tačiau isidėmėtina gal, kad ir be perkūno, ąžuolo, devynių rožių ir devynių saulių, Juškos Liet. dain. № 832, kur

lyg labiau negu kitose atmainose mergaitė suartinama su saule (= saulės duktė?) ir sprendžiamas prausimosi motyvas (= drabužių mazgojimas?):

Aušt aušrelė, tek saulelė
per žalią girelę,
per aukštus medelius.
Užtekėjo jau saulelė,
nukrito raselė
nuo žalių rūtelių.

Jau ne prausi, seserėle,
su rūtų rasele
tu savo burnelės.
Nusiprausi sau burnelę
čystu vandenėliu,
čystu vandenėliu.

Nušluostysi sau burnelę
baltu rankšluostėliu,
baltu abrusėliu.

2 Kr, Schl — pro Wartùs (vartùs).
3 Kr, Schl — pàrmusze (-ė).
4 Kr, Schl — Drabužiùs (drabužiùs).
5 Rz, I, Nrb — Mettélius, Kr, Schl — Meteliùs (meteliùs).
6 Rz, I, Nrb — Lapélius, Kr, Schl — Lapeliùs (lapeliùs).
7 Kr, Schl — Drabužėliùs (drabužėliùs).
8 Schl — vėje.
9 Kr, Schl — tamė.
10 Kr — Báltosius, Schl — baltů'sius.
11 Rz pusl. 320—321 Anmerkungenose (verčiame iš vokiečių kalbos) rašo: „Skaičius devyni pasirodo lietuvių liaudies dainose kaip nekursai (eine charakterische) laiko pažymėjimas. Padalinimas į 7 dienas ir į nedėles visai nepasitaiko. Tai lietų* mitologija turi podraug su skandinavų. Eddoj skaičius devyni lygiai taip viešpatauja, kaip ir čia. Taip sako Voluspa** pradžioje savo išminties kalbesių (Welten Weisheitsprüche): „Devynis svietus (Welten) žinau ir devynius ruimus (Räume)". Palyg. Fr. Majer, Mythologische Lieder der Skandinavier***, pusl. 105. Taippat Wafthrudner (pusl. 149)****: „Apie milžinų runas galiu aš tikrai (wahres) pasakyti: aš žinau tai devyniuose kraštuose iki Nifthel žemei, kur dėl Hell* žmonės mįršta". Ir jaunesnėje Eddoje randam Gylfeginning, Dämasaga 21**: „Niord ir Skade sutiko, kad jie norės būti kalnuose devynias naktis. Tada Niord dainavo: „Ilgai tęsiasi tos devynios naktys; nieko aš negirdžiu, tik vilkų staugimą". Heimdallur*** sako 29 pusl.:

„Devynias jumprovas (Jungfrauen) turiu (sau) motina,
devynios seserys jos, kurių sūnus esu".

Šita sutartis (sutarimas, Uebereinstimmung), žinoma, nėra priepuolinga (atsitiktinė, zufällig), bet rodo į buvusius skandinavų susitikimus (santykius, Verkehr) su lietų giminėmis. Dar mūsų laiku skaičius devyni yra išsilaikęs priežodžiuose: „Devyni gudai vieną aviną pjauja"****; „kad tav devyni vilkai!" Tik keliose vėlesnėse lietų dainose pasitaiko nedele ir nedeldiena, kas randasi ir rusų kalboj: Недѣля ir Недѣльно, lenkiškai Niedziela, čekiškai (böhmisch) Nedėle, žemaitiškai Nedel(i)a"*****.

---

* Rz čia pasako lettisch, kurį jis vartoja dvejopai: a) taikydamas latviams, pavyz. im Lettischen kalbėdamas apie latvių dainas, ir b) taikydamas latviams ir lietuviams drauge, pavyz. čia die lettische Mythologie. Musų čia stengiamasi perdaug neatitolti nuo originalo.

** Völuspa giesmėje vyresn. Eddoje.

*** Fried. Majer (g. 1772, m. 1818), Mythologische Dichtungen und Lieder der Skandinavier, aus dem Isländ. der jüngeren und älteren Edda übers., Leipzig, 1818.

**** Vafthrúdhnismál giesmė skandinavų (vyresnioje) Eddoje, kur milžinas Vafthrudhner rungiasi su dievu Odinu mįslėmis; Odinas jį įveikia. Bene bus Eddos pavyzdžiai Rz imami iš Majerio vertimo?

* Hel(i), Helia (šviesu, šviesa) tai požemio deivė. Niftheim, Nifelheim.

** Karaliaus Gylfio pasikalbėjimas su azais, aiškinąs skandinavų mitologiją.

*** Taippat iš Eddos.

**** Bene kartojama iš Mielcke's Littauisch-deutsches Wörterbuch, 1800, prie žodžio — devyni? Mylkė gudus verčia Polen, Rz — Gothen oder Gudden (d. h. Polen).

***** Jok. Lautenbach (Očerki iz istorii litovsko-latyšskago tvorčestva, 1896 m.), pusl. 14—18 sugretina Rz—Ns—Schl № 62 su 3 latvių dainos atmainomis, kurių dar daugiau randame Kr. Barono Latvju Dainas II leid. V tome (1922 m.), pusl. 390—401. Štai šis sugretinimas (latvių čia tededama viena atmaina):

Aušrinė svodbą kėlė,
perkūns pro vartus įjojo,
aužuolą žalią parmušė.

Aužuolo kraujs varvėdams
apšlakstė mano drabužius,
apšlakstė vainikėlį.

Saulės dukrytė verkiant
surinko tris metelius,
pavytusius lapelius.

O kur, mamyte mano,
drabužius išmazgosiu?
Kur kraują išmazgosiu?

Dukryte, mano jaunoji,
eik pas tą ežeratį,
kur tek devynios upatės.

Meness (kitur: Ausekls) jema saules
perkons jaja panakstôs, [meitu,
pa vartiemi iejadamis,

nosper zelta ozoliņ,
nošlak manus brunus svarkus
ar ozola asinim.

Saules meita tris gad raudaj,
zelta zarus lasidam.

Miłai Marai[0] (kitur — Laimai) pavaicaju:
kur es svarkus imazgašu?

Mazga, puisi, tai upêi,
kur deviņas straumes tek.

O kur, mamyte mano,
drabužėlius džiovįsiu?
Kur veje išdžiovįsiu?
Dukryte, tame daržatyj,
kur aug devynios rožatės.

O kur, mamyte mano,
drabužiais apsivilksiu?
Baltuosius išnešiosiu?
Dukryte, toj dienelėj,
kad spįs devynios saulelės.

Miłai Marai[0] pavaicaju:
Kur es svarkus išžavešu?

Žave, puisi, tai darzai,
kur deviņas rozes aug.
(Kita atmaina čia trūkstamus žodžius

Miłai Marai[0] pavaicaju: [papildo:)
kad es svarkus novalkašu?

Valka, puisi, tai dienâi,
kur deviņas saules spid.

V. Mannhardt (Die lettischen Sonnenmythen — „Zeitschrift für Ethnologie“ 1875 m. pusl. 298) laiko lietuviškąjį Rz tekstą Uebertragung iš latvių kalbos. Lautenbach pusl. 119 kad ir nurodo nevienodumą lietuvių ir latvių dainos ritmo (rozmiar), bet pirmesne laiko latvišką (proizvedenije latyšskoi počvy). Dėl saulės dukters pusl. 123 jis nurodo ją esant laikomą labai malonią (očeń miloje, liubeznoje suščestvo), kas matyti iš patarlės: nei saulės duktė jam negal įtikti.

a Rz, I — Der Morgenstern. Rz pusl. 346: „Dieses schöne, alte Volkslied, worin Jamben und Dactylen abwechseln“.

b Rz — Perkun, Ns — Perkun's, Nrb — Perkun.

c Rz — Die Sonnentochter, Ns — Der Sonne Tochter.

d Rz — Drei Jahre las sie die Blätter, Ns — Sammelte drei Jahre... Blätter, Nrb — Przez trzy lata...

e Rz — worin, Ns — inden, Nrb — do którego.

f Rz, Ns — In (dem) Winde, Nrb — na wietrze.

g Rz — Wenn neun Sonnenglänzen, Ns — (an Tage) an dem neun Sonnen scheinen, Nrb — Kiedy dziewięć słońcow zaświeci.

0 Rėzos tekste r čia perbraukta, bet mums sitokio ženklo trūksta.

*

* *

63- Glosnis[1a].

„Ai žirge, žirgyti[b],
tu mans bėrasis,
kodėl nenori ėsti
čystų avižačių?
Ar tav persunkus[2]
šis tolims kelias,
šis tolims kelatis
dviejų šimtų mylačių?“
„Devynes upates[c]
plaukte[3] perplaukėm,
į šį dešimtą

dar nerte[4] įnersim“.

Žirgytis[d] prie krašto,
brolelis nuskendė;
brolelis nuskendams

glosnelį[5] nutvėrė:
„Ai glosni, glosneli,

ar dar žaliuoji?
Neilgai žaliuosi,
tikt šį vasarėlį!
Aš tave pakirsiu,
šakeles[6] nukirsiu;
iš tavo liemenėlio
duosiu piauti lenteles[7],
mažas baltas lenteles[8].
Iš tų budavosiu
baltą supyklėlę[e]
jaunai mano mergaitei,
o iš tavo šakelių
duosiu stonę[f] kloti
bėram[9] mano žirgačiui“.

IVb — **Glosnis Negandû**, Rz, I, Kr — **Glosnis**, IV, XIII, XVI be antraštės. Ir Ns, Kl — glosnis (ne: gluosnis).

IV(XIII), Ns — Ey (Ei), IVb — Ak. I, Rz — (Ay) Žirge, Žirgyti, IV(XIII) — (Ey) Žirgyt', Žirgyti, IVb (Ak) — Arkli, mano Arkluži.

Kr — Tu mano bėrasis, IV — mana yodberiti (XIII — Mano Jůdberyti), Ns — Jůdbėrasis mano, IVb — Tu mano miels Bieruži.

IV(XIII), Ns — Kodel tu ne ėdei.

Rz, I — Awižaczu. IV(XIII) — grinu awižeku (XIII — Awižikiû), Ns — Grynû awižaczû, IVb — Awižates czystas ir grynas.

IV(XIII), Ns — Argi, IVb — Rassi. IV — parupa, XIII — parupo, IVb — pasunksta. XVI nėra baigiant — dviejų šimtų mylačių.

IV — tolimas (XIII — tolims). IV — kelożis, XIII — kelužis, Ns, Kl — kelatis.

IV (be — szis) — tolimams kelożis, IVb — ilgasis (Ns — szis ilgasis kelias). XIII nėra baigiant — dviejų šimtų mylačių.

Rz, I, Ns — Mylaczû (Kr — Myliacziû). Ns — Dwiszimtû.

Rz, I — Uppates, IV — opožes, XIII — Uppužes. XVI — Dewine uppuszis, IVb — Per dewynus Wandenus.

IV — plaukti, IVb — Plaukdami. IV — (plaukti) plaukemoses, XIII, XVI — plauk(k)amoses, Ns — plaukiamoses.

IV, XIII, XVI, Ns — o (O), IVb — Dar į. IVb, Kr — szę, IV — sze, XVI — scze, XIII, Ns — [szi. IV — deszemtoye, XVI — deszimtoye, XIII, Ns — deszimtoji, IVb — Deszimtaje.

IVb — Norime iszokti, IV (be — dar) — nerti neremoye, XIII, Ns — Nerte neremoji (Ns — [neramioji), XVI — Nearte neramoye.

IV, Ns — Žirgytis perplauke. XVI nėra baigiant — nuskendė.

IV — brolitis nupole. Kr, Ns, Kl — nuskendo, Rz, I — nuskendė.

Rz, I, Kl — nuskendams (Ns — nuskendamas), Kr — nuskęsdams. IV — yis, XIII, Ns — O [jis. IV(XIII) — nupuldamas. XVI — Pûr Uppusze nero.

IV(XIII) — Klewą, XVI — Klawe, Ns — Klewelį. IV(XIII) — nusitwere (XVI — nussetwero).

Antram posme apleidęs 2 eiluti (Šis tolims kelatis ir tt.), XIII išlygina čia posmus dvieilį kartodamas:

Žirgytis perplaukė, } ds.
Bernytis nupůle. }

IVb čia duoda:

Sztay iszplukko Arklužatis,
Pas Wandenelio Kraszto,
Bet brolelis nugrimzdams
Glosnį nusitweręs prisilaike.

IVb — Ak tu, IV(XIII), XVI, Ns — Ey. IVb — Glosni Priegadû (Rz, I, Kr, Kl, Ns II redakc. — Glosni, Glosneli), IV(XIII), XVI, Ns I red. — [Klewe, Kleweli (XVI — Klawelle).

Rz ir kiti — žaloji, žalosi. Vb — Glosni tu Smutnybês, IV, XIII, XVI, Ns (I red.) — žalisis (XIII — Žalesis, XVI — Szalassis, Ns — Zaliasis)

IV, XIII, Ns (I red.) — Daugiaus ne žal(l)osi, IVb — Ar tu dar stosi, ir žalloji? XVI nėra baigiant — vasarėlį. [Medeli.

Kr, Kl, Ns (II red.) — szę wasarėlę. IV, XIII, Ns (I red.) — Kaip szi (szį) rodenoka (rudenuką). IVb toliau trūksta lapų, tad daina čia

IV — tewe. IV, XIII, XVI, I, Rz, Kr, Kl — pakirsu, Ns — pakirsiu. [nutrūksta.

Rz, I, Kr, Kl — nukirsu. IV, XIII, XVI. Ns (I red.) — Szak(ka)s (XVI — Sczakis) pagen(n)esu (Ns — pagenėsiu).

Ns (II red.) — Ir isz lėmenelio, IV — tawa lemenoka (XIII, Ns I red. — Tawo Lemenùką), XVI — Ysz Wirszunelle.

Rz, I, Kr, Kl — důsu. Ns (II red.) — pjaut'. IV — namožo parweszo (XIII, Ns I red. — Namužen parweszu), XVI — Padarisu Lowuszu.

XVI — Lemenukke padarissu Wiegellu. IV, XIII, Ns (I ir II red.) šios eilutės nėra.

Rz, I, Kr, Kl — budawosu. IV, XIII, Ns (I ir II [red.) nėra baigiant — žirgačiui.

Rz, I, Kr, Kl — mergatei. Ns II red. — Į tą pagul-

Ns II red. — Isz. [dysiu — Jauną Mergužatę.

Rz, I, Kr, Kl — důsu.

Rz, I — Zirgaczui. Ns II red. — Mano žirgužė- [liui, — Mano jůdbėreliui.

Viet. — Iš tų budavosiu ir tt. IV, XIII, Ns I red.:
Wadidisu tilžis (XIII, Ns — Tilzês)
tilžis (Ns — dailų) deseroka (XIII, Ns — Diszeruką):
daridisu lowa
ir marga gemboże (XIII, Ns — Gembužę).
a (XIII, Ns — O) ka pagoldisi (XIII, Ns — paguldysi)
i nauje (XIII, Ns — naują) lowože (XIII, Ns — Lowužę)?
a (XIII, Ns — O) ka pakabisi
i marga gemboże (XIII, Ns — Gembužę)?

XVI — O isz Paszakelle
morgaye Gembusze(.)
O ka tu kabise
I marga Gembusze(,)
O ka tu wiegose(?)
Kordelle kabissu
Szalle Wainikelle(.)
Waikelle guldissu
I szalle Wigellu(.)
Asz pats atsegulsi
Schalle Merguszitis.

Mergiti goldisu (XIII — guldysu, Ns — guldysiu)
i nauje (XIII, Ns — naują) lowože (XIII, Ns — Lowužę),
wainika kabisu
i marga gembože (XIII, Ns — Gembužę).
a (XIII, Ns — O) ka priguldisi
prie szales mergitis (XIII, Ns — Mergytės)?
a (XIII, Ns — O) ka prikabisi
szal(l)e wainik(k)eli (XIII, Ns — Wainikelio)?
asz patsai prigolsu (XIII — prigulsu, Ns — prigulsiu)
prie sales (XIII, Ns — Szalies) mergitis (XIII, Ns — Mergytės),
lendrene (XIII, Ns — Lendrinnę) kabisu (Ns — kabįsiu)
sale (XIII, Ns — Szal|i|e) wainekele (XIII, Ns — Wainik|k|elio).

[1] Rz 1825 m. pusl. 224 ir 226 (vokiškas vertimas pusl. 225 ir 227). Kr 1843 m. pusl. 178 ir 180 (№ 63). Ns 1853 m. № 141 (3 atmainos, kurių pirmai naudojasi ir Budriaus-Giseviaus 37 Dainas, „Neue Pr. Pr. Blät." 1848 m. V. 73 — pasak Barčo № 104, Budriaus 1828 m. užr. Pilupėnuose; antra nuo V posmo seka Rz — Ns II red., o trečia nuo to pat posmo Stanevičia — Ns III red.). KI 1905 m. pusl. 296 (pridėjimų № 56). Rz Msc 36 I № 66. Msc 37 IV № 2 (1811 V 5 Raginos Bendikaitės užr. Skuldeiniuose ir bene Budriaus drauge su 1821. I. 27 laišku Rėzai pasiųsta), Msc 175 XIII № 2 (bene Budriaus ar Rėzos nusirašyta ir suposminta). Msc 175 IV B № 1 (bene Plyviškių Ostermejerio); trūksta užbaigos (tėra penki posmai). Msc 37 XVI № 6 (lyg ne lietuvio uzrašyta); trūksta pradžios (prasideda — Dewine uppuszis — Plaukte plaukkomosas).

Rz pusl. 361: „Aus der Insterburger Gegend". Rz bene bus suplakdęs Plyviškių (netoli Įsručio) Ostermejerio (?) tekstą (IV B) su IV—XIII Skuldeinių (Pakalnės aps. netoli Kaukiemio) Bendikaitės tekstu (lyg kiek žemaičiuojančiu), kuris (Bendikaitės) net dviejuose užrašuose buvo žinomas.

Plačiai žinoma daina Maž. ir Didž. Lietuvoje: S. Stanevičios 1829 m. № 3 (pakartota L. Jucevičios 1846 m.), Sim. Daukanto (LMDr rankraštis), A. Juškos Svodb. dainos № 1095 (turi prieš žirgą dar vieną posmą — O šalna, šalnely, Niemio ir Sabaliausko 1912 m. № 364 virtusį į — Rasa krito, lylio). Kartais prasideda tik penktuoju Rz posmu (Ei liepa, liepele ir pan. = Rz Ai glosni, glosneli). Šiaip atskiri Rz № 63 motyvai pakartojami taippat Rz № 76 (Anksti rytą, rytužį pašersiu žirgytį; du pastaruoju posmu — Ar tav persunkus tas tolims kelias ir tt.), Rz № 39 (Ai žaliuoj, žaliuoj vėsus klevelis = Rz № 63 penktajam ir tolesniems posmams — Ai glosni, glosni, ar dar žaliuoji ir tt.), Rz № 37 (Jau ir atlėkė gulbių pulkatis; — Devynes upes plaukte perplaukiau ir tt.).

[2] Kr — persunkùs.

[3] Kr — Plauktė.

[4] Kr — nérte.

[5] Dainų literatūra *glosnį* (gluosnį) težino IV b (bene Plyviškių Ostermejerio), pakartotą 1825 m., I, Kr, KI (Ns II red.), bet šiaip dažniausia *klevelį* — IV, XIII, XVI, Ns (I red.), Bartsch № 104 (Pillupönen, 1828), Juškos Svodb. dainos № 99, Juškos Liet. dainos № 786, Niemi-Sabaliausko № 364, taippat Rz № 39 ir atm. Basanaviaus №№ 381, 382; *ievelę* — S. Stanevičios № 3 (pakartojo L. Jucevičia 1847 m., taippat Ns III red.), Juškos Svodb. dainos №№ 163, 1095, Juškos Liet. dain. № 178, Bezzenberger № 58, Pakalniškio № 42, taippat Rz № 39 atm. Basanavičiaus № 379, Janulaičio 1893 m. №№ 82, 82a; Ateities Žiedų 1911 m. № 10; *liepą* (Oi liepa, liepele) — Juškos Liet. dain. № 793, Leskien № 50, Kalvaičio № 206; *ąžuolėlį* (Oi ąžuolėli) — Juškos Svodb. dainos № 220, Rz № 39 atm. Schleicher 1856 m., Tetzneriai 1897 m., Niemi-Sabaliausko №№ 1019, 1025.

Tačiau Kreutzfeld-Herder dar 1778 m. čia glosnelį težino — der unglückliche Weidenbaum (Herders Stimmen der Völker in Liedern).

[6] Kr — Szakelès.

[7] Rz — Lentéles, Kr — Lentelès.

[8] Kr — Mažàs báltas Lentelès. Rz — Lentéles.

[9] Kr — Bėrám.

a Rz, I, Kr — Der Weidenbaum, IVb — Der unglückliche Weidenbaum, IV, XIII, XVI be vertimo.

b Rz — Ey mein Hengst, mein Hengstlein, Ns — Ei, mein Rosz, mein Röszlein.

c Rz — Ströme, Ns — Flüschen.

d Rz — Pferdchen, Ns — Röszlein.

e Rz, Ns — Wiege. Palyg. XVI — padarysu Wiegellu. S. Stanevičia № 3 (O šalna, šalnele), kartojama L. Jucevičios ir Ns (III red.), čia turi žalią linginėlę (lynginely), kurią Ns taippat verčia — grüne Wiege.

64. Aukso patkavatė[1a].

Rz, VII, III № 2 — **Aukso Patkavate**, VII № 4 (atitinka Rz 4 ir 5 posmus) — **Ant užaugusios.**

Vedžiau[2] anksti rytužį
bėruosius žirgačius[3]
girdyt, o jie paskandino
aukso patkavatę.

Rz — Wedzau, Kr — Wedziau, VII (III № 2) — Wedžau szį Ryt' anksti Ryta, Ns — Ir iszjojo [jaun's brolelis.

Rz, VII (III № 2) — Berůsius Žirgaczus, Ns — Žirgelį girdyti (iš Dauk.).

Ns — Ir pamete, paskandino (Dauk. — paskambino).

Prieš šį posmą VII ir III № 2 turi dar:

Augin Tewas du Sunycziu
abbu wienweidycziu
Beaugindams pakettinno
Po berą Žirgatį.
Szer Tewelis, szer Senassis
berůsus Žirgaczus,
Beszerdamas patkawojo
Aukso Patkawate (III — Patka-[watę).

„Ei merguže, lelijuže,
eik vandens[b] šį rytą,
paieškoki, padaboki
aukso patkavatę".

Ns — Eik. Ns — mergyte. VII — Mergite, Negelkyte (III № 2 užbr. — Negelkyte ir įrašyta — [Lelijate),

Ns — Wandens anksti rytą.

„Ei bernyti, raitelyti,
katru keliu[4] jojei?
Viens kelatis per upatę,
antras pas mergytę".

Ns — Ey nežynau, raitelyti.

Kr — Katrům.

Ns — pamareleis (Iš Dauk.).

Ns № 382 seka VII-III № 2, tik — patkawojo — pawertė — pasegino (iš Dauk.) ir — Patkawate — patkawatem's.

„Ei mergate, lelijate,
ko tu rūstai[c] augai?
Ko rasoja vainikėlis
ant tavo galvelės?
Ko rudijo žiedytėlis (Kr — rudija)
ant baltų rankelių?[d]"

Ns — per girelę (iš Dauk.). Ns pusl. 357 spėja (offenbar) mergaitę apie kelatį tarus, ne, kaip Rz yra pažymėjęs, bernelį.

„Iš šiltųjų dienužėlių[e] (Rz — sunkujů)
rasoj' vainikėlis,
iš sunkiųjų darbužėlių
rudij' mans žiedelis".

Ns № 382, labiausia Daukantu sekdamas, žemiau teturi:

Kad būt žirgas pabalnotas,
Joczau pat's jėszkoti,
Joczau klausti mergužaitęs,
Ko teip liudna augo.
Ko rasojo wainikelis
Ant anos galwelės,
Ko rudijo žėdytelis
Ant baltů rankeliů.
Nů raseliů, nů migleliů
Rasojo wainikas,
Nů szlawiniů, nů mazginiů
Rudijo žėdelis.

Ns № 149 pradžia (sekant Stanevičia):

Mergyte, mergyte,
Mergyte jaunoji,
Ko rudij' žėdelis
Ant baltů rankeliů?
Ko rudij' žėdelis
Ant baltů rankeliů?
Ko rasoj' wainikas
Ant geltů kaseliů.
Nů sunků darbeliů
Žėdelis rudijo,
O kad graudzey werkiau,
Wainikas rasojo.

VII ir III № 4 turi:

Ey Mergyte, Negelkyte,
(III — Ey Mergate, Lelijate,)
Ko tu rustay augai!
Ko rudijo Žieditelis
ant tawo Rankeliů?
Isz sunkiujů Darbuželiů
Rudij' mans Žiedelis.
Ko rassoja Wainikkelis
ant tawo galwelės?
Isz sziltujů Dienuželiů
rassoj' Wainikkelis.
Isz sunkiujů darbuželiů
rudij' mans Žiedelis.

[1] Rz 1825 m. pusl. 228 ir 230 (vokiškas vertimas pusl. 229 ir 231). Kr 1843 m. pusl. 180 ir 182 (№ 64). Ns 1853 m. № 382 (pasinaudota ir Daukanto 1846 m. № 12 — Augin mano brolelis bėrąjį žirgelį). Msc 37 VII № 7 (Valtarkiemio superintendento Jordano), Msc 36 III № 2, atatinkąs Rz № 64 pirmuosius 3 posmus, kurie yra = III № 2 5 posmams, ir Msc 36 III № 4, atitinkąs Rz № 64 4 ir 5 posmą, o šie yra = III № 4 3 posmams; III-jo sąs. kilmė nežinoma, bet prie III № 2 apačioj prirašyta Waltarkėmen, o III № 4 — Walterkehmen, ir iš viso III № 2 ir III № 4 seka VII-ju (Jordano tekstu), yra lyg dviem suskaldyta VII № 7 daina (VII 8 posmai = III № 2 — 5 posmams ir III № 4 — 3 posmams).

Rz pusl. 361: „Aus Waltarkėmen bei Gumbinnen". Be abeja, Rz naudojosi čia Jordano rinkiniu, tik jis atmetė VII ir III № 2 pirmuodu posmu (Augin tėvas du sūnyčiu ir tt.) ir III № 4 3 posmus pavertė 2-iem, kurių vieną tačiau ištęsė 6-eiliu posmu. Ns № 382, be Rz ir Dauk., sekė dar VII № 7 ir III № 2, bet III № 4 jo čia nepanaudotas. III № 4 kad ir Ns nėra minimas, bet atitinka, kaip atmaina, Ns № 149 (Mergyte, mergyte, mergyte jaunoji) pirmuosius 3 posmus; šiaip Ns № 149 seka S. Stanevičios № 12 (Ns teapleidžia Stan. 7-ąjį ir 10-ąjį posmą); Stanevičios teksto 4 ir 5 posmas kartojami L. Jucevičios Pieśni litewskie 1844 m. dainoje, lietuviškai tepradedamoje (Gana verkti, gan raudoti), o šiaip patiekiama lenkiškame vertime; visa Stan. daina ten pat Juc. laisvai verčiama (Zmiennik).

Ns pusl. 357 dėl Rz № 64 pastebi, jog jis „gibt nur Bruchstücke aus diesem Liede", bet ir šiaip šios dainos turinys lyg nelabai pastovus. Be Rz, Stanevičios, Daukanto tekstų nevienodumc, tas pat ir kitur jaučiama. Kuršaičio Gramatikos 1820 m. užr. № 12 (pakartota Barčo № 374) pirmuodu pažymėtu posmu yra VII № 7 (ir Ns № 382) pradžios atmaina, kurią atitinka ir Kl № 18, gimiringos Rz № 64, dainos pradžia, iš dalies Barčo № 326 (1834 m. Bohleno užr.), panašiai

Juškos Liet. dain. №№ 482 ir 671, taippat plati Juškos Svodb. dainų № 96, bet jau Juškos Svodb. dainų № 926 virsta karan išjojančio atsisveikinimu (su pažadėjimu grąžinti, parsiųsti šilkelių kuskelę, aukselio žiedelį, rūtų vainikėlį), taippat daug trumpesnė Barčo № 159.

2 Kr — Wedziaù.

3 Kr — Żirgáczius.

4 Kr — Keliù.

a Rz, III № 2 — Die goldenen Hufbeschläge; III № 4 — An die Erwachsene.

b Rz — nach Wasser, Ns — an's Wasser.

c Rz — trüb, Ns — traurig (liūdna).

d Ns № 382 — auf den zarten Fingern (Dauk — ant anos pirsztelû, bet Ns № 149 — auf den weiszen Händen (kaip ir Rz).

e Rz — Von den lieben, heiszen Tagen, bet ir — Von der lieben, schweren Arbeit.

65. Žiedas paskendė[a1].

Rz, I — **Žedas** (Rz — **Žiedas**) **paskende**, IVb — **Žieda paskendusi**, Kr — **Žiedas paskendo**.

Į žvejus[2] josiu,
žvejį lankysiu,
žvejo žentelis[b] rods būčiau.
Prie marių[3] krašto[c]
tinklelius[4] ploviau,
baltas[d] rankas[5] mazgojau.
Ui, ir nupuolė
mano žiedelis
nuo vidutinio piršto.
„Išsiprašykis,
mielasis[6], šiaurį
ant dviejų nedėlačių;
ras' ir išmestų[7]
ben iš gilumo[e]
žiedelį ant martės lankos".
Ateit mergatė
ten per laukatį[f]
po rūtų daržatį.
„Ilsėkis, bernyti,
padėk dalgelį
čionai[8] pas pridalgėlę[g];
o ir budelę[h]
ant šios pridalgėlės,
ilsėkis, mielas bernyti".
„Dėkui, mergyte,
už atėjimą,
ir kad tav gaila,
ir už meilės žodelį".
„Lab' dien', labs vakars,
miela[9] močiute,
ar gausiu nakvynėlio?"
„Rods nakvynėlio
ne pavydėsiu[i],
bet gera[10] tav niekad[k] nebūsiu".

Rz, I, Kr — josu. IV — Pas Žwejį nujosu.
Rz, I — lankysu.
IV — Jo. Rz, IV — buczau.
Rz, I — Marû, IV — Juro.
IV, Ns — Tinklus iszplowjau.
IV — Czystai Rankas.
IV, Ns — Ak kokia Bėda (Ns — bėda).
IV — No vidutinno Piršto, Ns — Žiedas nusmuko.
Rz, I — widdut(t)inno, Ns — Nů widutinio piršto. IV — Žiedas nusmukko, Žiedas nugrimzdo.
IVb — Issipraszykis Mielassis.
Rz, I — Szauri. IVb — Ant keturolika Dienelû, Ns — Sziauriû wėjelį.
Rz, I, Ns — Nedelaczû. IVb — Szaurû Wejelį.
Kr — Rąs', Rz, I — Rass'. IVb, Ns — Ras(s)i tą Žiedą.
Rz, I — Gillummo. IVb — Isz Jurû dugno, Ns — Isz mariû dugno.
Ns pataiso Rz — Zėdą ant marczôs lankôs, bet pats — Iszmestu ant Lankatês (IV — Iszmestu ant tawo Lankates).
Ns — Atein. IV — Sztay ten per Lauką (Lanką?).
Ns — lankatę. IV — Ateyna Mergelė.
IV, Ns — Pagal. IV — Daržele.
Ns — Ilsėk's. IV — Mielassis.

Rz, I, Ns — Czonay. Kr — Priedalgėlę, Ns — pradalgelę. IV — Sztay pas Pradalgelį.
V — Tawo. Rz — Buddelę.
Rz, I, IV — szôs. IV — Pradalgelês, Kr — Priedalgėlės. Ns — Ant pradalgelês.
Ns — mėls. IV — mano Mielas.
IVb — Dekui mano Mergele.
Rz, I — Atejimmą. IV — Už tawo Rupestelį.
IV — Už Passigailėjimą. Ns šią eilutę išleidžia.
IV — meilingą.
IV — Laba...
IV — Ak miela. Rz, I — Moczutte, Ns — moczute.
Rz, I, Kr — gausu, iV — gauczau. IV — Nakwynelį, Kr — Nakwynėlės, Ns — naktwynelę.
Kr — Nakwynėlės, Ns — naktwynelês. IV — Nakwyne ne pawydesu.
Rz, I, Kr — Ne pawydėsu. IV — Ney taw ne atsisakysu.
Rz, I — gerra. Ns apleidžia — niekad. Rz, I, Kr — ne busu. IV — Bet niekad gerra taw ne busu.

1 Rz 1825 m. pusl. 232, 234 ir 236 (vokiškas vertimas pusl. 233, 235 ir 237). Kr 1843 m. pusl. 182 ir 184 (№ 64). Ns 1853 m. № 93. Kl 1905 m. pusl. 284 (pridėjimų № 28). Rz Msc 36 I № 69, Msc 175 IVb № 4 (rodos, Plyviškių kun. Ostermejerio rinkinys). Šios dainos vertimą patiekia dar 1778 m. (Stimmen der Völker in Liedern I.) Herderis iš prof. Kreutzfeldo (Zum Fischer reit ich), kuris nesiskiria nuo Rz teksto ir trieilius posmus devintąjame, kaip Rz ir Msc IVb, paverčia taippat ketureiliu.

Rz pusl. 361: „Aus der Insterburger Gegend". Rz, be abeja, remiasi minėtuoju, jo gerokai perredaguotu, Plyviškių (Plywiszkėmen bei Insterburg, zwischen Taplakken und Insterburg) Ostermejerio Msc 175 IVb № 4.

Šios dainos atmainų ir daugiau žinoma, bet tiktai Mažojoj Lietuvoj (tai jūrių-marių daina apie nuskendusį žiedą, tad, suprantama, Didžiojoj Lietuvoj tik atsitiktinė tegali būti, iš Mažosios patekusi): Budrius-Gisevius 1848 m. („N. Pr. Pr. Bl." V. 348), pakartota Ns 1853 m. № 94; Ns №№ 95, 408; Schl 1857 m. pusl. 49; Bezzenberger 1882 m. № 25; Kl 1905 m. (užr. 1888—1894 m.) № 95. Didž. Lietuvoj Juškos Liet. dainos № 339 ar Kolbergo № 21 vos beprimena šią dainą. Šiaip toji daina išsirutulioja ir kitu, vargų mergatės motyvu (žiūr. Rz ir šio rinkinio № 21 — Žvejų mergatė), kuriuo ji giminiuojasi ir su laivo motyvu (Rz ir šio rinkinio № 9 — Laivas).

2 Kr — Żwejùs.

3 Kr — Máriû.

4 Kr — Tinkleliùs.

5 Kr — Báltas Rankàs.

6 Kr — Mielàsis.

7 Kr — iszmèstu.

8 Kr — Cziónay.

9 Kr — Mielà.

10 Kr — gerà.

a IVb, Rz pusl. 361, Kr pusl. VIII — Der versunkene Brautring, I, Rz pusl. 233, Kr pusl. 183 — Der Brautring ist versunken.

b Rz, Ns — Eidam.

c Rz — Am Hafestrande, Ns — Am Strand des Haffes.

d Rz — Rein, lyg IV czystay versdamas.

e Rz, Ns — vom (aus) Grunde,

f Rz — über Feld, bet ir Ns (per lankatę) — über Feld, nors ąukščiau — ant martês lankôs — sako ir prieš Rz laukatį ir prieš abiejų (Rz, Ns) Feld.

g Rz, Ns — Schwade.

h Rz — Schleifstein, Ns — Wetzstein.

i Rz, Ns — (ich) will nicht versagen.

k Rz, Ns — nimmer, nors Ns apleidžia — niekad.

66. Atsisveikinimas[1 a].

Rz, I — **Atsisveikinnimas.**

„Kai aš tavęs norėjau[b],
tu manęs nenorėjei[c];
verksi, mergyte,
verksi, jaunoji[2],
kad aš kitą parvesiu“.

Rz, I, Kr — parwesu.

Ant žirgužio besėdint,

Rz, I — Zirgužio. Kr — besėdant.

kepurėlė nupuolė;

Rz, I — Kepurrele.

eit šen artyna

Ns — Eik (visą šį posmą Ns paverčia bernyčio žodžiais mergytei).

jauna[3] mergytė,
paduod' man kepurėlę.

Kr — Pridůd', Ns — Padůk. Rz, I — Kepurrelę.

Kepurėlę ji davė,

Rz, I — Kepurrelę.

tai labai graudžei verkė.

Rz, I, Kr, Ns — graudzey,

„Ai tič, neverki,

Ns — Ey.

jauna[4] mergyte,
dar aš ir vėl pargrįšiu“.
Pro vartužius išjojant,
žirgužis sužvingo.

Rz, I Zirgužis, Ns — Žirguželis.

„Pasilik sveika[5],

Rz, I — Passilik.

jauna[3] mergyte,
jau aš daugiaus negrįšiu“.

1 Rz 1825 m. pusl. 238 ir 240 (vokiškas vertimas pusl. 239 ir 241). Kr 1843 m. pusl. 186 (№ 66). Ns 1853 m. № 145. Msc 36 I № 70.

Rz pusl. 361: „Aus der Insterburger Gegend“. Vadinasi, iš tos pat apylinkės, kur ir Rz № 65 (paimta iš Msc 175 IVb, bene Plyviškių Ostermejerio), tad ir čia gal iš to pat Plyviškių Ostermejerio, tik ne iš to pat rinkinio.

Mažosios Lietuvos daina nelabai paplitusi (Bohlen 1832 m.—Bartsch № 202, nušokusi į žalnieriškas dainas; Budrius ir Gisevius 1848 m. — Ns № 300).

2 Kr — Jaunóji.

3 Kr — jaunà.

4 Kr — Wartužiùs.

5 Kr — sweikà.

a Rz, I — Der Abschied.

b Rz — ich wollte, Ns — ich begehrte,

c Rz — du wolltest nicht, Ns — du hast abgewiesen.

67. Duktės aplankymas[1a].

„Dukte[2] mano, Simoniene[3b],
kur gavai tu vaiką?
Dam, dam, dali dam,
kur gavai tu vaiką?“

„Mamuž'[4], mamuž'[3], garbužėle[c],
per sapnus[d] parėjo,
dam, dam, dali dam,
per sapnus parėjo“.

„Dukte[2] mano, Simoniene[3b],
į ką tu jį vystysi[5]?
Dam, dam, dali dam,
į ką tu jį vystysi[5]?“

„Mamuž'[4], mamuž', garbužėle,[c]
į marginės[6] kampą[e],
dam, dam, dali dam,
į marginės[6] kampą[e]“.

„Dukte[2] mano, Simoniene[3b],
į ką tu jį guldysi[7]?
Dam, dam, dali dam,
į ką tu jį guldysi[7]?

„Mamuž'[4], mamuž', garbužėle[c],
į raselės dangtį[f],
dam, dam, dali dam,
į raselės dangtį“[f].

„Dukte[2] mano, Simoniene[3b],
kuo tu jį valgydįsi[8]?
Dam, dam, dali dam,
kuo tu jį valgydįsi[8]?“

„Mamuž'[4], mamuž', garbužėle[c],
su saulės pyragais[g],
dam, dam, dali dam,
su saulės pyragais[g]“.

VII — **Simonike**, VIII — **Die Mutter und die Tochter**, II — **Annyta ir Marti** (užbr. — **Motina ir Dukte**), Rz, I — **Duktės Aplankimas.**

VII, VIII, Ns A.L. — Simonike, II — Lelijuže, Ns A.L. — Lėlijele.

VII, VIII, Ns A.L., Budrius-Bartsch — Žu žu opapa (Bd-B — apapa), II, Ns A.L. — Leila Lelija, Ns A.L. — Lulu lailala, Rz Gesänge — dam dali dali, dam dali dali.

VII — Dobružele, VIII — Dabružele (Ns nei Schl panašių A.L. nerodo).
II — perėjo.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eilutę.
II — perėjo.

Atmainos žiūr I posmo 1 eil., tik Msc II — Lelijuze.
II, Ns, Schl apleidžia — tu.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
II, Ns, Schl apleidžia — tu.

I — Mamuž mano Garbužele. II — Garbuzele, VII — Dobružele, VIII — Dabružele.
Rz, I, II — Marginnės.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
Rz, I, II — Merginės.

Atmainos žiūr. I posmo 1 eil., tik II — Lelijuze.
II, Ns, Schl apleidžia — tu.
Atmainos žiur. I posmo 3 eil.
Ns, Schl apleidžia — tu. II (užbr. — į ką jį guldysi) — Kam tu ji subbosi.
I — Mamuž mano Garbužele. VII — Dobružele VIII — Dabružele.
Rz, I, VII — Rasselės. VIII — į Kaszeles Darktį, II — į Laimos Subbyklę.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
Rz, I, VII — Rasselės. VIII — į Kaszeles Darktį, II — Laimužės Subbyklej'.

II šio ir sekančio posmo nėra. Atmainos žiūr. I posmo 1 eil.
Ns, Schl. apleidžia — tu.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
Ns, Schl apleidžia — tu.
VII — Dobružele, VIII — Dabružele.
VII, VIII — su baltais.
Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
VII, VIII — su baltais.

Čia II, Ns, Schl įterpia:

Dukte mano Lelijuze (Ns, Schl — Simoniene)
O kas pridabos jį?
Leila Lelija (Ns — Dam dam dali dam, Schl — Dam dali dali, dam dali dali)
O kas pridabbos jį?
Mamuž mamuž Garbuzele (Ns, Schl — Garbužele)
Diewo Sunus (Ns, Schl apleidžia — Sunus) Dukruzeles (Ns, Schl — Dukruželes)
(II užbr. — Leila Lelija) Tarp Roziû Lelija (Ns — Dam dam dali dam, Schl — Dam dali dali, dam dali dali),
Jį nesz(i)os ant Rankû.

Čia Ns, Schl įterpia, atsirėmę 5 ir 6 posmų atmainomis.

Dukte mano Simonėne,
Kame jį subosi (Schl — subůsi)?
Dam dam dali dam (Schl — dam dali dali, dam dali dali),
Kame jį subosi (Schl — subůsi)?
Mamuž mamuž garbužele,
Laimužės suboklej' (Schl — subůklė).
Dam dam dali dam (Schl — dam dali dali, dam dali dali),
Lsimužės suboklej' (Schl — subůklė).

„Dukte[2] mano, Simoniene[3b],	Atmainos žiūr. I posmo 1 eil.
kur tu jį nuleisi[h]?	
Dam, dam, dali dam,	Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
kur tu jį nuleisi?[h]“	
„Mamuž'[4], mamuž', garbužėle[c],	I — Mamuž mano Garbužele. II — Garbuzele, VII — Dobružele, VIII — Dabružele.
į bajorų[i] vaiską,	Ns — Į Bajorų waiską, nors šiaip jis daiktavardžius rašo mažąja raide (vert. zum Bojarenheere). VII, VIII, Ns A.L., Schl A.L.
dam, dam, dali dam,	Atmainos žiūr. I posmo 3 eil. [— pas patti Karalų, II, Ns A.L., Schl A.L. — Pas patti Kriwaiti.
į bajorų[i] vaiską“.	VII, VIII, Ns A.L., Schl A.L. — pas patti Karalų, II, Ns A.L., Schl A.L. — Pas patti Kriwaiti.
„Dukte[2] mano, Simoniene[3b];	Atm. žiūr. I posm. 1 eil., tik Msc II — Lelijuze.
kas jis ten per pons[k] bus?	II, Ns A.L., Schl A.L. — Kam (Ns-Schl — Kům) jis ten pastosis.
Dam, dam, dali dam,	Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
kas jis ten per pons[k] bus?	II, Ns A.L., Schl A.L. — Kam (Ns, Schl — Kům) jis ten pastosis.
„Mamuž'[4], mamuž', garbužėle[c],	VII — Dobružele, VIII — Dabružele.
jis pastos atmonu[91],	I — Hetmonu, VII, VIII, Ns A.L., Schl A.L. — Generolum (apl. — jis). II, Ns A.L., Schl A.L. — Didis Waisko Wadas.
dam, dam, dali dam,	Atmainos žiūr. I posmo 3 eil.
jis pastos atmonu[91]“.	I (užbr. — H)etmonu, VII, VIII, Ns A.L., Schl A.L. — Generolum (apl. — jis). II, Ns A.L., Schl A.L. — Didis Waisko Wadas.

[1] Rz 1825 m. pusl. 242, 244 ir 246 (vokiškas vertimas pusl. 243, 245 ir 247); pirmuodu posmu yra taippat prikergtose Nationalgesänge der Litthauer № 3. Kr 1843 m. pusl. 188, 190 ir 192 (№ 67). Ns 1853 m. № 6. Schl 1857 m. pusl. 9—10 (kartojama iš Ns; Schl pusl. 9: „Ich selbst habe dises lied nicht singen gehört“). Rz Msc 36 I № 71, Rz Msc 36 II № 51, Msc 37 VII № 6 ir Msc 37 VIII B № 2: abudu dvieiliai posmai, beveik identiški (išskyrus VII — Dobružele, VIII — Dabružele, VII — į Rasseles Dangtį, VIII — į Kaszeles Darktį), iš to pat Valtarkiemio superintendento Jordano.

Rz pusl. 361: „Aus Walterkėmen bei Gumbinnen“, tad sekama, kaiką tepakeitus, Jordano VII ir VIII. Šitoji daina tėra žinoma tik Mažojoje Lietuvoje (be minėtųjų užrašų, dar 1828 m. Pillupönen Budrius-Bartsch № 140), kaszin ar tik ne kilusi lenkų (mozūrų) įtakoje (ritmas, Simonienės=Szymonowa minėjimas, kai mūsų dainos nemėgsta vardų minėti, svyruojanti priedainė, mamuž=mamuś, dobružele palyg. dobrusia, dobra ir pan.), kaip kad ir Rz № 13 Lenkų svodboj dainuota — Trys šeštokai, šeši trečiokai).

[2] Schl — Duktė.

[3] Schl — Symonene.

[4] Kr, Schl — Màmuž'.

[5] Schl — výstysi.

[6] Schl — marginės.

[7] Schl — guldýsi.

[8] Schl — walgydįsi.

[9] Rz Anmerkungenose pusl. 322—323 (verčiame iš vokiečių kalbos): „Žodis atmonas yra neginčijamai iš totorių gautas (tatarischen Ursprungs), nes atta Kazanės totoriams reiškia tėvas, jakutams atam, arba agam ir staman namų vyriausias (šeimos vyriausias, Familienälteste). Ir turkams atta, čuvašams atei yra tėvas. Kaip žinoma, vienas drąsiausių turkų atmonų XIV a. pradžioje buvo Athmann arba Otmann; jis užkariavo Mažąją Aziją ir jo pulkai (Schaaren), vadinamieji osmanai, kitame šimtmetyje paėmė Konstantinopolio miestą. Kai kurie linkę yra žodį Hetmann imti (ableiten) iš vokiečių Het arba Haupt (žiūr. Real-Encyclopädie IV. 743*): „Kada kazokai buvo dar lenkų ponystėje, karalius Steponas Batori 1576 m. pastatė jiems vadą Hetmann titulu“. Tačiau tikriau bus jis tą vardą paėmęs iš kazokų žmonių kalbos (Volkssprache der Kosaken), ne iš vokiečių. Nereikia stebėtis randant lietuvių kalboje totorių žodžius, kaip atmons, urdelis** (žiūr. Schlözer, Gechichte Litthauen, pusl. 177, pastaba 6)*** ir kitus, nes lietuviai per amžius kovėsi su totoriais ir vieni iš kitų ėmė belaisvius. Prie Očako-

---

* Tai Brockhauso enciklopedija, tik nežinia kurio leidimo: I 1796—1811, II 1812—1819, III 1814—1819, IV 1817—1819 ar V 1819—1820.

** Per vok. iš pranc. ordre.

*** Aug. Ludw. Schlözer, 1735—1809: Geschichte Litthauens, Halle, 1785.

vo esą galima dar sutikti keli latviškai kalbą totoriai (einige lettisch* redende Tataren), kuriuos Adelung (Mithridates, žiūr. Vater II. 699)** laiko anų belaisvių lykiumi (Ueberbleibsel).

Šioje dainoje taippat minima marginė yra Lietuvos moterų rūbas (Nationalkleid), kuris susegamas per dešinį petį, tuo tarpu kai kita ranka lieka liuosa. Žodis pareina arba nuo mergos arba nuo margo, nes marginė esti raudonai dryžuota (žiūr. Donalitius Jahreszeiten II giesmės 311 eilutė ir 12 pastaba p. 145)***. Visas senoviškas lietuvių apdaras, ypačiai moterų, skiriasi nuo slavų ir labai primena (hat viel Aehnlichkeit) rytietišką (orientalisch)".

---

* Rėza: die lettischen Völker (pusl. 309 317), die lettische Mythologie (pusl. 321), kur ir lietuviai turima galvoje. Ar čia lettisch redende Tataren bus latviškai kalbėję, galima abejoti, nes totoriai latvių nepasiekdavo; kitaip netenka šių „totorių" laikyti iš belaisvių kilus, nebent iš rusų įsiveržimų Latvijon laikų, kai paimtieji belaisviai galėjo būt totoriams parduoti?

** J. Ch. Adelung, 1732—1806: Mithridates, I. 1806, II (J. S. Vater, 1771—1826 tęsiama), 1809.

*** Rėzos išleista 1818 m.

a Rz, I — Der Besuch der Tochter, Rz Gesänge — Besuch der verheiratheten Tochter, VIII — Die Mutter und die Tochter (VII be vertimo), II — Die Mutter und die Schwiegertochter.

b Rz, Ns, Bartsch — Simonėne.

c Rz — Meine Ehre, Ns — hochehrwürdige, Bartsch — Hochverehrte.

d Rz — durch die Träume, Ns — im Schlafe, Bartsch — im Traume.

e Rz — in den Flügel der Marginne, Ns — in des Kleides Zipfel, Bartsch — in des Rockes Zipfel.

f Rz, Ns, Bartsch — auf (Ns, B — in) der Thaues Decke.

g Rz — Brod, Ns — Brödtchen, Bartsch — Brot.

h Rz, Ns — wirst (hin) senden (Bartsch — geben).

i Rz — Bajoren, Ns, Bartsch — Bojaren.

k Rz, Ns, Bartsch neverčia — pons.

l Rz, Ns, Bartsch — Hetmann.

*

* *

68. Žalnierių daina[1a ir 2].

I — **Zalnieriszka Daina**, Rz — **Zalnėrû Daina**, Kr — **Zalnėriû Daina**, III be antraštės.

Šendien esme be bėdos[b], III, Bartsch № 158 ir Ns № 30 prieš tai turi — Stow Żelnerus ant waktos ir tt. (žiūr. [1]). Ns — Szendėn mes be bėdôs esme.
ryto ir kraujuos brydos. Rz, I, III — Rytů, Kr — Rytůj', Ns, Kl — Rvtoj'. Ns — bridosim.
„Ai žirge, žirgati mano, III šio posmo nėra. Ns — Ey. Rz, I — Zirge, Zirgati.
ar po manęs ir drebėsi?“ Rz, I — drebbėsi.
Lenkų[3] žemę parkeliavom[4], III — iszwandrawom.
lenkų[3] žmones išjuokavom[c]. III — isznaravom (iš vok. Narr — kvailys).
Prūsų žemę perkeliavom[4], III — Preusu. III — iszwandrawom.
Prūsų žmones išbučiavom. III — Preusu. Rz, I, III, Ns — iszbuczawom.
Graži lenkų[3] marigelė[d], III — Marijele
graži prūsų armiselė[e]. III — Preusu Armijele } žiūr. [1].
Kad mes traukėm Danskos miestą[f], III — Danskas, Kl — Danckos.
Danskos mūrai padrebėjo. III — Danskas, Kl — Danckos. III — padrebbėje, Rz, I — padrebbėjo.
Kad mes traukėm Danskos miestą[f], III — Danskas, Kl — Danckos.
Danskos ponai padrebėjo. III — Danskas, Kl — Danckos. III — padrebbėje, Rz, I — padrebbėjo.

[1] Rz 1825 m. pusl. 248 (vokiškas vertimas pusl. 249). Kr 1843 m. pusl. 192 (№ 68). Ns 1853 m. № 26. Kl 1905 m. pusl. 337 (pridėjimų № 148). Rz Msc 36 I № 72, Msc 175 III № 2 (Pf. Wittich, Etliche Litthausche Stücken).

Rz pusl. 361: „Aus Piktuppönen, bei Tilsit“. Iš Piktupėnų tėra žinomas Rz bendradarbis kun. Hassenstein, kurio betgi Rėzai patiektuose dainų rinkiniuose Msc 37 V, Msc 37 IX, Msc 37 XI šios dainos nėra. Tuo tarpu Rz № 68 yra labai gimininga, tiesiog lyg seka, tik apleisdama pirmuodu posmu, Vitticho rankraščiu, bet Christ. Dan. Wittich (1751—1824), bene Rėzos globėjas, 1783—1796 ir 1800—1824 buvo Kaukėnuose, o Piktupėnuose, rodos, visai nebuvo.

Witticho-Rėzos daina yra Mažosios Lietuvos, net gana žinoma, bet maža kas beturima iš Wt-Rz teksto. Danską tepasilaikė Bezzenbergerio dainuška (Etymologische Miszellen — „Mitteilungen der litauischen literarischen Gesellschaft“ I. pusl. 43, „eine dainuszka, die ich in Enskemen bei Stallupönen hörte“):

Francuzukai, tu mažukai,
kam tu stèngės prėsz Prusuką?
Kai i Danską mes itraukėm,
Dansko murai sudrebė,
o Marija, Marijė,
gražù Preisu armije.

Wt-Rz — Graži Lenku Marigelė (Wt — Marijele), Graži Prusu Armisele (Wt — Preusu Armijele) plačiai išliko priedainiu, Bezzenbergerio ten pat pazymėtu in der gegend von Krottingen (Klaipėdos krašte): Ei nu lùstik Marijė, — gráži Preúse armėje (Bezzenberger dargi nežinodamas apie Witticho teksto Marijelę ir Armijelę, teisingai laiko klaidingom Rz (ir juo pasekusio Ns) Marigelę ir Armiselę (Marigele — corruption von Marijelė — Marija, Armisele — eine, vielleicht nur graphische, verdrehung von armija). Bezzenbergerio nenurodytoji daina, kurios priedainį jis tėra pažymėjęs, greičiausia bus kelis kartus Maž. Lietuvoj pažymėtoji — Eisva, sesel, į daržėlį, skinsva, pinsva vainikėlį: Kl 1905 m. (užr. 1888—1894 m.) №№ 255 (Lauksargių par. — su priedainiu — E lu lustig marije, graži Prūsų armija) ir 256 (Būdviečių par. — su priedainiu — Nagi linksmai, abaže, graži Prūsų armije); Pakalniškis 1908 m. (Klaipėdiškių dainos) № 73 (su priedainiu — Ei, nu lustig Marija, Didi preisų armija); A. Kuršaitis 1911 m. (Ruta, Zur litauischen Bandweberei — „Mitteil. der litauisch. litterar. Gesellschaft“ V. 619) mini tos draugijos turimą Pakelę su raštu — Eisva, sesel, į daržą (kaip pas Kalvaitį) ir priedainiu — ei nu lustig marije(,) graži prusu armije. Karolis M. Brazauskas (Brzozowski, Pieśni ludu nadniemeńskiego z okolic Aleksoty, 1844 m. p. 87) pradeda — Szendie žmogus padajnos — Rytuj i kraujus bridos, šiuo nutraukia, bet verčia (87—88 pusl.) visą Rz dainą, tarp 2 (Ai žirge) ir 3 posmo (Lenkų žemę) ištisus 3 posmus:

Czy od szabel nie oślepniesz?
Czy od wrzawy nie ogłuchniesz?
Bój nie łąka — tam nie w bród,
Trawa rośnie — tam mór, głód!
Hej! my rzeki przepływali,
Hej! my góry przeskoczyli (pusl. 88).

Be to, Rz — Prūsų žmones išbučiavom — Brazauskas verčia — z Prusakami miód piliśmy.

Yra žinoma šios dainos atmaina, nebeturinti Dansko nei lenkų, tik prancūzus, Jurkį, Kleistą, Bylą, Blykerį ir kitus, prasidedanti kaip Witticho atmainos. Tai Budriaus-Giseviaus atm. Pilupėnuose 1840 m. pažymėtoji ir „Neue Preusz. Provinzialblätter" 1848 m. (pusl. 196) išspausdinta, pakartota Ns № 30 (pusl. 348 minima dar viena atmaina iš eine Handschrift) ir Bartsch № 158:

Stow Żalnèrei (Wt — Zalnierus) ant waktos,
Szalczo kencza ir bėdos (Wt — Szalti kenczia wissados).
Aficyrai waikszczodami (Wt — Afizyrai jodydami),
Żalnèriukams (Wt — sawo Burszams) sakydami.
Briskit krauje wisados (Wt — Szendien esme be bėdos)
Tai nebutu ney bėdos (Wt — Rytů ir Kraujos brydos).
Kaip Prancuzas užtrumpawo (Wt — Lenkû Żemę perkelawom),
Jo žalnèrei suwandrawo (Wt — Lenkû Żmones isznaravom).
Kaip Maskolius praded traukti ir tt. (Wt — Prūsû Żemę perkelawom ir tt.).

Rz daina išversta lenkų kalba Pr. Zatorskio (Witold nad Workslą, 1844 m. pusl. 84—85), taippat J. I. Kražiauskio (Dainos, pieśni litewskie — 1844 m. „Athenaeum" II, pakartota 1847 m. kn. Litwa. I tomas, VIII skyrius, pusl. 316). Atsirėmęs Kražiauskio vertimu, Liudvikas Kondratavičius (Władysław Syrokomla) 1855 m. Boreikiuos (Borejkowszczyzna), netoli Vilniaus, gyvendamas, parašė savo Pieśń pochodu Litwinów (Niech wesoło szumi las), įterpė jį savo poemon Córa Piastów ir tais pat metais išspausdino „Gazetoj Warszawskoj" (ir skyrium, taippat Poezye, 1872 m., tomas II, pusl. 205); Kondratavičiaus dainai Pr. Moniuška parūpino muziką (1855 m. Córa Piastów leidime; apie tai Syrokomlios Poezye II. pusl. 349). Versdamas Córą Piastów lietuvių kalba, P. Arminas išvertė ir Pieśń pochodu Litwinów (1884 m. „Auszroje" pusl. 306: Tegul giria šlamščia, užia; jo vertimą išvertė vokiečių kalba Bartsch, Dainų Balsai, II. 1889 m., № 284); vertimą pakartojo Kl 1905 m. pusl. 308—309 (Dainų pridėjimų № 82). Armino vertimas virto labai populiarus, ypačiai 1905 m. jaunimui ir 1919—1920 m. kovų dėl nepriklausomybės metu Lietuvos kariuomenei. Bartsch Armino vertimą jungia su ein nicht unbekanntes Trinklied (p. 276), gal ne tiek su Rz № 68, kurios jis nekartoja, bet su Rz № 11 (Šiandien alų gersim) ar bent Ns № 21 (Šiandien midų gersim), kurias mes randam Barčo № 338.

Rz pusl. 330 jungia savo dainą, jos sukūrimą, su Dancigo apgulimu (1813 m. gruodžio 29 d. rusų ir prūsų kariuomenė paėmė jį iš prancūzų): ji „charakterisirt sich als eine Dichtung, die erst bei der Belagerung von Danzig zum Vorschein gekommen ist". Kražiauskis (Litwa, pusl. 316) mano ją esant perdirbtą iš senesniosios. Šiaip ar taip, ji yra labai gimininga Rz № 11 (Ns № 21, taippat Ns № 10): Šiandien alų gersim, ryto iškeliausim į vengrųjų žemę (bent XVIII a., bet įvaizdžiai dar senesni), o taippat Budriaus-Giseviaus 1835 m. (Ns № 28): Šiandien mes trauksim per žalias lankas, kuri betgi daugeliu savo atmainų (Siandien broleliai — arba — Mes trys broleliai — arba — Penki broleliai — žalioje lankoj) virto liūdna rekrūtų daina, karingumo nėkiek napasilaikiusia.

2 Kr — Dainà.
3 Kr — Lénkû.
4 Kr — pérkeliavom.

a Rz, I, Kr — Soldatenlied.
b Rz — ohne Noth, Ns — ohne Sorge.
c Rz — (wir haben) verlachet, Ns — (wir haben) verspottet.
d Rz, Ns — Mägd(e)lein.
e Rz, Ns — Jungfrau.
f Rz — nach (Ns — in) Stadt.

69. Sirata[1a].

I, Kr — **Siratà**, Rz — **Sirrata**.

Vidur[2] jūrių ir marelių[b]
aukštasis[3] kalnelis,
ant to kalno, kalnužėlio
žalias aužolėlis.
O aš jaunas priplaukdamas,
ussikabinėdamas:
„Ar pavirsi, aužolėli,
į mano tėvelį?
O šios žalios šakužėlės
į baltas rankeles[4]?
Ir šie žali lapužėlei
į meilius žodelius?“[5]
O aš jaunas[c] atstodamas[6],
graudzei paverkdamas[7]:
nepavirto aužolėlis
į mano tėvelį,
nei šios žalios šakutėlės
į baltas rankeles[4],
nei šie žali lapužėlei
į meilius žodelius[5].

Rz, I — Widdur Jurû.

Ns — ussikabinėdam's, Kl — užsikabinėdams.

I — Graudžey, Kl — Graudžiai.

Ns, Kl — szakuželes.

1 Rz 1825 m. pusl. 250 ir 252 (vokiškas vertimas pusl. 251 ir 253). Kr 1843 m. pusl. 194 (№ 69). Ns 1853 m. № 80. Kl 1905 m. pusl. 345 (pridėjimų № 165). Rz Msc 36 I № 73.

Rz pusl. 362: „Aus Piktuppönen bei Tilsit“. Piktupėnų Hassensteino rinkiniuose (37 V, 37 IX, 37 XI, 37 XXI, gal 175 X) šios dainos nerandame. Šiaip motyvas plačiau žinomas, bet daina literatūroje bežinoma A. Juškos Liet. dainų № 395, bet Millero-Fortunatovo 1872 m. № 56 ir kitur beturi tik pasivertimo ąžuolu motyvą, tik pats dainos turinys kitoks.

2 Kr — Widùr.

3 Kr — Auksztásis.

4 Kr — báltas Rankelės.

5 Kr — į meilùs Žodeliùs.

6 Kr — atstódamas.

7 Kr — páwerkdamas.

a Rz, I — Der verwaisete Knabe.

b Rz — Mitten im See, im Kafe, Ns — Zwischen Haffs- und Meereswo-[gen.

c Rz, Ns — ich armer.

70. Pikta paskalba[1 a ir 2].

Rz, I — **Pikta Paskalba**, V be antraštės.

„Eikš, mano bernyti,
visų peikiamasis,
kaip bijunytis[b]
darže skinamasis![3]
Visi tave skynė,
į kvietkėlę[c] pynė,
pagentainėms[d] davė,
skaudžei[4] išbarė".

V — mana.

V — wisu, bet Rz, I — Wissû. V — peikemasis.

Ns iš Dauk: Sėsk(i) prė szalelês,
Kalbėsim kalbelę.

„Eikš, mano mergyte,
visų peikiamoji,
kaip lelijužė
darže[3] skinamoji!
Visi tave skynė,
į kvietkėlę[c] pynė,
pagentainėms[d] davė,
skaudžei[4] išbarė.

V — Szwogarelems.

Ns — Ir. Rz, I, V, Kr, Ns — skaudzey.

V — mana.

V — peikemoji.

V — kaip negelkite. Ns iš Dauk: Sėsk(i) prė szalelês,

V — skinama. Kalbėsim kalbelę.

Sakė tave šiokią[e],,
sakė tave tokią[f],
sakė tave karčiamėlyj[g]
vainiką prametus[h],
o aukso žiedelį
jauniške[i] prašokus".

V — Szwogerkelims.

Ns — Ir. Rz, I, V, Kr, Ns — skaudzey.

Kr — Karcziamėlėj'.

V —pragerus (Dauk —žijdeli pragieros), Kr—pametus'.

Dauk — tąncelie, Kr — Jauniszkėj', Ns — Jaunime.

„Mano vainikėlis
motinos klėtelėj[j],
o aukso žiedelis
ant baltų rankelių".

V — Skrino i Gembele (Ns A.L. — Skrynej' ant gem-
[belês), Dauk — Darži ąnt rutelejs (Ns A.L. —
[Darže ant ruteliû).

Šiam posmui (Ns dviem ketureiliam) pasibaigus, Ns, dar iš Dauk jį perredagavęs, įterpia:

Sake tawę szokį,
Sake tawę tokį,
Sake žirguželį
Karcziamoj' pragėrus. } ds
O tymo balnelį
Jaunime praszokus.

Netikėk, mergele,
Wėjelio putanczo,
Negi susėdėliû
Manę wainojenczû.
Stow mano žirgelis
Tetužio staldelij',
Tymasis balnelis
Stalde ant gembelês.

Ns — Sake wainikelį
Karczemoj' prametus. } ds

Čia Ns iš Dauk įterpia:

Netikėk, bernyti,
Wėjelio putanczo,
Negi susėdėliû
Manę wainojenczû.

[1] Rz 1825 m. pusl. 254 ir 256 (vokiškas vertimas pusl. 255 ir 257). Kr 1843 m. pusl. 196 ir 198 (№ 70). Ns 1853 m. № 309 (pasinaudota ir Daukanto 1846 m. № 62; tolimesnė atmaina Dauk № 115). Kl 1905 m. pusl. 297 (pridėjimų № 57). Rz Msc 36 I № 74, Msc 37 V № 4 (iš Piktupėnų Hassensteino Aufschrift die Weltliche Lieder).

Rz pusl. 362: „Aus Piktuppönen bei Tilsit". Be abeja, iš minėtojo Hassensteino rinkinio.

Tai gana žinoma daina Mažojoje ir Didžiojoje (bent jos vakarinėje dalyje) Lietuvoje, tačiau ne tiek — Eikš, mano mergyte (bernyti) — redakcijoje (Kuršaičio Lit. Gram. № 21, Brugmann № 74, Juškos Svodb. dain. № 437), kiek dainos tęsinyje — Sakė mane šiokią, be to, nuo Rz teksto labiau ar mažiau nutolusiame (Juškos Liet. dain. №№ 302, 303, 304, 305, 306, 314, 465, Svodb. dain. №№ 565, 1039). [2] Kr — Piktà Paskálba. [3] Kr — Daržė skinamàsis. [4] Kr — Skaùdzey.

[a] Rz, I — Die Verläumdung, V be vertimo. [b] Rz — wie die Ros'(e). [c] Rz — Blumenstrauss, Ns — Sträuschen. [d] Rz — Anverwandten, Ns — Verwandten. [e] Rz — Sie sagten, du seyst diese, Ns — Sagten dir bald dies nach. [f] Rz — Sie sagten, du seyst jene, Ns — bald wieder jene. [g] Rz — im Gasthaus, Ns — im Kruge. [h] Rz, Ns — verloren. [i] Rz — mit Junggesellen, Ns — Bei dem Tanz (verjubelt). [j] Rz, Ns — In der Mutter Kammer.

71. Derybos[1a].

Rz, I, VII — **Derybos**, VIII — **Klage und Trost.**

Ui, ui, Dieve, Dieve[2] mano,
ką aš jaunas veiksiu[b]?
Privelijo[3] man mergytę,
kuri niekam neverta[4c].
„Ai mergate, lelijate,
kuo mudu[5] užklosiva?
Nėr verpimo, nėr audimo[d],
nėr nei paklodėlės".
„Ai bernyti, raitelyti,
tu tai neatboki![e]
Dar klėtatij'[f] trys maišatės:
vieną dėsiva po galveliu[6],
antrą dėsiva po šoneliu[7],
trečia[8] usiklosiva".
„Ai mergate, lelijate,
kuo mudu[5] gyvęsiva?
Nėr duonelės, nėr druskelės,
nėr nei uždaračio"[g].
„Ai bernyti, raitelyti,
tu tai neatboki![e]
Auga grybai, baravykai,
muma[9] uždaratis"[g].
„Rink, rink, kurva[h], kurvuže,
[merguže!" :,:

Rz, I, VII, VIII, Kr — weiksu.
I — priwelija.
Rz, I, VII, VIII — kurri, Ns — kur?
Ns — Ey. VII, VIII šio posmo neturi.
Kr — ussiklosiwa, Ns — užkloswa.

VII, VIII, Ns — Ey.
Kr — Tu to.
Kr, Ns — Klėtatėj'. Ns čia baigia 4-eilį posmą prikergdamas — Dides maiszateles.
Ns — dėswa. Kr, Ns — po Galwele.
Ns apleidžia — dėsiwa, bet dar įterpia — O ta trecza maiszatele.
Ns — Mudu. Kr — ussiklosiwa, Ns — ussikloswa, Kl — užsiklosiva.
VII, VIII, Ns — Ey. VII — Negelkite.
Ns, Kl — gywęswa.
VII, VIII — ney Druskelês.
Ns — uždaraczo.
VII, VIII, Ns — Ey·
Kr — Tu to.

Ns — kurwa, kurwužele. VII, VIII nekartoja — Rink. I lyg vėliau įrašyta antrą kartą — rink. Ns — Rink rink, mergužele. [:,: (ds).

[1] Rz 1825 m. pusl. 258 ir 260 (vokiškas vertimas pusl. 259 ir 261). Kr 1843 m. pusl. 198 ir 200 (№ 71). Ns 1853 m. №198. Kl 1905 m. pusl. 321 (pridėjimų № 111). Rz Msc 36 I № 75, Msc 37 VII № 5 (Valtarkiemio Jordanas), kur 2-eiliai posmai, ir nieko nesiskirianti Msc 37 VIII B № 6 (to pat Jordano), tik vietoj VII — ney Druskeles VIII — ner Druskelês.

Rz pusl. 362: „Aus Walterkėmen bei Gumbinnen". Rz paimta iš VII-VIII B (Valtarkiemio Jordano). Šiaip šioji neperšvariausia daina, taip nesuderinta su Rz keliama mūsų dainų reine Sittlichkeit (pusl. 331, o pusl. 332: Auch nicht ein einziges kleines Lied ist aufzufinden, in welchem durch unsittliche Anspielungen die Grenzen der Zucht und Schamhaftigkeit überschritten werden), nėra žinoma. Vienintelis jos žinomas tekstas — Valtarkiemio Jordano.

[2] Kr — Diewè, Diewė. [3] Kr — Priwėlijo. [4] Kr — ne wertà. [5] Kr — mùdu. [6] Kr — Galwelė. [7] Kr — Szoneliù. [8] Kr — Treczià. [9] Kr — Mùma.

a Rz, I — Das Verlöbnisz, VII — Klage und Trost.
b Rz, Ns — was soll ich anfangen (Ns — beginnen).
c Rz — Taugenichts, Ns — Nichtsnutz.
d Rz, Ns — Nichts gesponnen, nichts gewebet.
e Rz — Lasz dich das nicht kümmern, Ns — Mach' dir drum nicht Sorge.
f Rz — in der Kleete, Ns — in der Kammer.
g Rz — Abgemachsel, Ns — Zulost
h Rz, Ns — Hure.

72. Piemuo prapuolęsis[1a].

Rz, I — **Piemů prapůlęsis**, II — **Suderrejimas,** X be antraštės.

Aš vakar, vakaratij'
suderėjau bernatį
ganyt mano ovatę.
Nežinau nė kur dingo:
ar vandenij' nuskendo
ar kalnelin[2b] nuėjo.
Jei kalnelin[2b] nuėjęs,
pažįčiau ant pėdačių,
ant greitųjų žingsnačių.
Jei vandenij' nuskendęs,
būt' drumstus[3] vandenėlis,
plukdytų kepurėlę[c].
„Kerdužei, piemenačei[d],
ar ne matot[e] mano ovatę
tarp kalnų, tarp marelių?"[4f]

X — Wakaratej'.

II — Owate, Kr, Ns — Awatę. X — Suderejau Bernatį (pakartota iš antros eilu-
Rz, I, II, X — Ne žinnau. Kr — ney. [tės).
II — Ar Wandenej' (bet ketvirtame posme — Wandenij').
X — Ar Kellelu.
X — Jey Kellelu.
Rz, I, II, X — Pažyczau, Kl — Pažįczau. X — Pedatczû, Rz, I, II, Ns — Pedaczû.
II užbr. — ilgujû. Rz, I, II — Zingsnaczû, Ns — žingsnaczû. X kartoja — Pažy-
[czau ant Pedatczû.
X — Wandů, II — Wandenatis.
Rz, I — Keppurele, II — Keppurate. X — But drumstus Wandenatis, — Plugdytu
X šio posmo nėra. [Keppurrate.
Kr, Ns, Kl — Ar ne matėt (dėl Rz eilutės Ns: gegen Sinn und Metrum). I —
[Kur Owate mano (užbr. — paklydo) klysta.

Ns čia įterpia, matyt, II (dainos užbaiga) pasirėmęs:

Jis yra balt's raudonas,
Geltplaukis, mėlinakis,
Tok's yr' mano bernatis.

II vietoj paskutiniojo (5) posmo:

Jis yra balts raudonas
(išbr. — Jus Kerdzei Pagireleis
Pagirreis Kerdzuwėnes)
(Jis yra) Jůd (įraš. — Gelt-)plaukas Mie-
Jus Kerdzei Kerdzuwėnes [lannakkis
Sakkykis (-t?) jam: Owate
(Mano) Wienturte klysta
Targ Girriû tarp Kalneliû.

Po paskutiniojo posmo Ns dar iš II:

Sakykit jam: awate,
Wėnturte mano, klysta
Tarp giriû tarp kalneliû.

1 Rz 1825 m. pusl. 262 (vokiškas vertimas pusl. 263). Kr 1843 m. pusl. 200 ir 202 (№ 72). Ns 1853 m. № 384. Kl 1905 m. pusl. 335 (pridėjimų № 143). Rz Msc 36 I № 77, Rz Msc 36 II № 46, Msc 37 X № 21 (Plyviškių Ostermejerio rink.).

Rz pusl. 362: „Aus Plywiszkémen bei Insterburg". Be abeja, iš Ostermejerio X, kiek pertvarkyta ir paskutinis posmas bene tiesiog prirašytas, nes X jo nėra. Šiaip dainų literatūroje ji nėra žinoma; jai gimininga Rz № 81 — Ovatė prapuolusi (O vakar vakaratij' prapuolė mano ovatė), su Aušrine, Vakarine, Mėnesėliu ir Saulele, Rz pažymėtoji aus Piktuppönen bei Tilsit, bet piktupėniečio Hassensteino rinkiniuose neužeinama ir iš viso niekur kitur neaptikta.

2 Kr — Kalneliù.

3 Kr — drumstùs.

4 Kr — marėliû.

a Rz, I — Der verschwundene Hirtenknabe, II — Die Verdingung.

b Rz, Ns — über'n Berg (Ns — Hügel).

c Rz — So schwämme der Hut doch oben, Ns — Und schwemmte fort sein Hütchen.

d Rz, Ns — Ihr Hirten, ihr Hirtenknaben (Ns — Hüter).

e Rz, Ns — Saht ihr nicht.

f Rz — Zwischen Bergen, zwischen Seen, Ns — Hier zwischen Haff und Hügeln.

*

* *

73. Meilės žadas[1a].

Rz, I — **Meilês Żadas**. II — **Pawasara**, X be antraštės.

„Ateik, mergyte,
pavasarėlij'[b],
kai dyvai[c] žydės
močiutės darže[2]:
aplink lysates[3d]
žalės rūtatės,
o viduryje[4]
vis lelijatės".

Ns, Kl — Kad. X — Kai Dywelei.
Rz, I, II, X — Moczuttês, Ns — moczutês. Ns — darze,
Kr, Kl — Żalios.
X — O Widuryj, Rz, I, II — o Widdurije.
X — wis Negelkates, II — Wis Żwaigsdekates (Negelkates).

„Aš tada[4] skįsiu
margą kvietkatę[e]
ir nusiųsdįsiu
savo bernačiui;
ne pati nešiu[6],
nei kitai dunsiu,
šiaurių[7] šėjačiu[8]
aš nupusdįsiu".

Rz, I, II — tadda. Rz, I, II, X — skysu, Kr — skįsu.
X, II — Kwētkatį.
X, II — nususdysu, Rz, I, Kr — nususdįsu.
Rz, I, II, X, Ns — Bernaczuį.
Rz, I, II, X — patti. Rz, I, X, Kr — neszu, II — neszsu.
Rz, I, II, X — kittai. Rz, I, II, X, Kr — důsu.
Rz, I, II, X — Szaurû (X — Szauru). Rz, I, II, X, Ns — Wėjaczu.
X, II — nupusdysu, Rz, I, Kr — nupusdįsu.

„Ateik, bernyti,
pavasarėlyj'[b],
kai dyvai[c] žydės
tėvo darželyj':
aplink sodatį[f]
žali čiepačei,
o viduryje[4]
vis obelatės".

Ns, Kl — Kad. X — Kai Dyweles.
X — Daržatej', Ns, Kl — Sodelij'.
X — Sodate, II — Sodatę.
Rz, II, X — Czepaczei, I, Ns — Czėpaczei (czėpaczei), Kl — čiepačiai.
X — O Widdurij', Rz, I, II — O Widdurije.
X, II — Obolates.

Po to X (II išbraukta) įterpinys:

Ant Obolatês żydie żiedates
Užmegs (II — Uzmges) Ob(o)laczus żalus
[Raudonus.

„Aš nusiskįsiu
du obolaičiu
ir nusiųsdįsiu
savo mergatei;
ne patsai nešiu[6],
nei kitam duosiu,
piėtų vėjačiu[8]
aš nupusdįsiu".

X, II — nusiskyczau, Rz, I — nusiskysu, Kr — nusiskįsu.
X — Obolaczu, II — Obulacziû.
X, II — nususdysu, Rz, I, Kr — nusųsdįsu.
Ns — mergytei.
I — patti. Rz, I, X, Kr — neszu, II — neszsu.
Rz, I, II, X — kittam. Rz, I, II, X, Kr — důsu.
Rz, I, II, X, Ns — Wėjaczu.
X, II — nupusdysu, Rz, I, Kr — nupusdįsu.

1 Rz 1825 m. pusl. 264 ir 266 (vokiškas vertimas pusl. 265 ir 267). Kr 1843 m. pusl. 202 ir 204 (№ 73). Ns 1853 m. № 97. Kl 1905 m. pusl. 292 (pridėjimų № 47). Rz Msc 36 I № 78, Rz Msc 36 II № 34, Msc 37 X № 7 (Plyviškių Ostermejerio rink.).

Rz pusl. 362: „Aus Pliwiszkėmen bei insterburg". Be abeja, atsiremta X Ostermejerio rinkiniu, tik Ost. 4 ketureiliai posmai Rz yra paversti 4 aštuoneiliais, o X tarp 3 ir 4 posmo dvieilis (būtų lygus Rz ketureiliam) — Ant Obolatės žydie žiedatės — Rz I ir 1825 m. yra apleistas (II palaikytas). Dainų literatūroje težinomas Ostermejerio tekstas.

2 Kr — Daržė.

3 Kr — Lysátes.

4 Kr — Widurijė.

5 Kr — tadà.

6 Kr — nèszu.

7 Kr — Sziáuriû.

8 I — Wėjaczù, Kr — Wėjácziu.

a I — Liebesversprechen, Rz — Liebes- Geloben (pusl. 362 — Liebes- Zusage), II — Der Frühling, X be vertimo.

b Rz — Im Frühlingsmonde, Ns — Im schönen Frühling.

c Rz, Ns — Wunder.

d Rz, Ns — Die Beete.

e Rz — Sträuszlein, Ns — Sträuschen.

f Rz — Rings um die Baumflur, Ns — Rings um den Garten.

74. Kerdžius[1a].

XIII ir IV A be antraštės, II — **Pažadas**, I (išbr. — **Susirądimo Wėta**) — **Kerdzus ir Kerdzuwėne**, Rz — **Kerdzus**,

„Tu, mergyte mano,
tu, jaunoji mano,
pažadėjei iš meilatės
marškinačius siūti".
„Tu, bernyti mano,
tu, jaunasis mano,
jau surėžti[b], jau pasiūti,
bet dar ne išrašyti"[c].
„Tu, mergyte mano,
tu, jaunoji mano,
kad tu gysi margus jaučius;
varyk vieškelačiu.
Če tu mane rasi,
če (aš) tavęs lauksiu
žalioj', lygioj' pievelėj[2],
baltuose dobiluose"[3].
„Tu, bernyti mano,
tu, jaunasis mano,
kad tu gysi bėrus žirgus,
varyk vieškelačiu[d].
Če tu mane rasi,
če aš tavęs lauksiu
po žaliuoju glosneliu[4],
prie čysto vandenėlio".

II (išbr. — ant Keppurrês).
Rz, I, XIII, Ns — Marszkinaczus, IV A — marskinaczus; XIII, IV A — duoti, Rz, I, Ns — suti. XIII Rz prirašyta — Lintužę man
II — Tu Bernytis manc. [dûti, II (išbr. — Lintuzę man dûti) — Keppurês Lintužę, Ns A.L. — Kepures lintuzę.
Rz, I, Ns — pasuti, XIII — ir paseti. XIII Rz piraš. — Dar tikt iszraszycziau.
XIII, Ns — Dar tikt n'iszraszyti. Kr — n'iszraszyti. XIII Rz prirašyta — Toj' Meilatês žodeles, II (išbr. — Meilatês zodelis) — Lin-
[toj' iszraszycziau.
XIII — Kai. Rz, I, II, XIII — gysi. Ns — jauczus. II — margas (išbr. — Jauczus) Awis, Ns A,L. — margas awys.
Rz, I, II, XIII — Wieszkelaczu. Ns — wieszkelaczu.
Rz, II, XIII — manne (bet I ir kt. — manę). Rz, I, II, XIII, Kr — rąsi.
XIII — asz tawe, I — tawęs asz, II, Kr, Ns, Kl — asz tawes; Rz — aš — apleidimas, greičiausia, bus tik spaudos riktas. Rz, I, II,
[XIII, Kr — lauksu.
Rz, I — lygoj'. I — piewelij'. XIII — Żalo lanko — Ligûs' piewos, II — Zaloj Lankoj (išbr. — ligoj' Pewoj'), Pauppelij', Ns —
XIII, Ns, Kl — Baltûs'. XIII — dobillaczos'. II — Baltû Dobilacziû. [Żalioj' lankoj', pauppelij'.
— Tu Bernytis mano.
I
I
XIII — Kai. Rz, I, II, XIII — gysi. I — Zirgus. II (išbr. — berus Żirgus) — margus Jauczus.
Rz, I, II, XIII — Wieszkelaczu, Ns — wèszkelaczu.
XIII, II šio posmo nėra. Rz — mannę (I ir kt. — manę). Rż, I, Kr — rąsi.
Rz, I, Kr — lauksu.
I — zalaju, Rz — žalaju. Ns — Pri czystojo wandenelio.
Rz, I, Kl — Pri, Kr — Prie. Ns — Po žaliu glosneliu.

[1] Rz 1825 m. pusl. 268 ir 270 (vokiškas vertimas pusl. 269 ir 271). Kr 1843 m. pusl. 204 ir 206 (№ 74). Ns 1853 m. № 114. Kl 1905 m. pusl. 288 (pridėjimų № 37). Rz Msc 36 I № 79, Rz Msc 36 II № 23, Msc 37 XIII № 2 (nežinomos kilmės). Msc 37 IV A № 1 (iš Encūnų Raušningo), bet tik dainos gaida su pirmuoju teksto posmu.

Rz pusl. 362: „Aus Enzuhnen bei Gumbinnen". Tad iš Raušningo; XIII rinkinys jo bus, ne kieno kito. Nors Ns duoda kiek atmainų, bet tik iš Rz šaltinių ar šiaip iš redakcinių sumetimų. Be Encūnų, kitur daina nežinoma.

[2] Kr — Žaliôj', lygiôj' Piewėlėj'.

[3] Kr — Baltûsè Dobilûsè,

[4] Kr — Po žaliójų Glosneliù.

a II — Das Versprechen, I — Hirt und Hirtin, Rz — Der Hirte, XIII, IV A be vertimo.

b Rz, Ns — ist (zu)geschnitten.

c Rz — nicht gezeichnet, Ns — nicht gesticket.

d Ns — auf den Feldweg, bet anksčiau, kaip ir Rz — Landweg.

75. Kopininkai[1a].

Laimė[b] šaukė, laimė rėkė[2],
basi[3] bėgant per kalnelį.
Aš užkopusi kalnelį,
mačiau tris žvėjačius,
kopininkus[c] ant jūračių:
„Ar ne matėt mano brolelį
ant aukštų jūrelių?“
„Ai mergate, lelijate,
tavo brolytis gul nuskendęs
ant jūrų dugnelio;
smiltys jo veidelį graužia,
vilnys jo plaukelius[4] plauja“.
„Kopininkai, mieli kūmai[e],
ar ištrauksite brolytį
iš jūrų dugnelio?“
“Ką gi duosi, kad ištrauksim?“
„Vienam duosiu šilkų juostą,
antram duosiu aukso žiedą,
trečiam neturiu[5] ko duoti;
tuomi pati suderėsiu[f]
jaunu[6] styrininku[7g].
Styrininkas mudrus[8] vyras[h],
tasai mok’ akrutu[9i] bėgti[j],
bėgt su vėju[10], bėgt prieš vėją“.
„Kaipgi tu vengte[11] išvengsi
savo neprietelius?“[12]

Rz, I, II — **Kopininkai.**

Schl — Laima. II — szaukia. I — klykávo, II (išbr. — bėga) — werke, Schl — verke.

Kr, Kl — Basa. II — ėjo-bėgo, Ns, Schl, Kl — bėgau, Ns rankr. (Schleicheriui [suteiktame) — besibėgau.

Po to dar Ns, Schl — Jėszkodama bro- [lužytį.

I, II — Mattau, Ns — Tai pamaczau, Schl — pamaczau. Rz, I, Ns, Schl — Žweja-

Rz, I, Ns, Schl — Juraczu. II — Ant auksztu Jurėliû. [czus, II — Žwejelus.

Po to dar II — Kopininkai (Szwejytelei) mili Kumai, perdirbta — Kopininkai ant auksztu Jureliû. Schl, Ns — Kopininkai, méli kumai.

II — Ar ne matot. II — mano Brol(ytį)elį, Ns — Brolytelį.

II čia nėra (prijungta prie — Kopininkai). Ns — Ant jureliû, ant mareliû[d], Schl — Ant juriu mareliu.

II — Ak, Ns — Ey, Schl — Ei. II — Mergyte. II, Ns, Schl — Pakalnėne.

II, Schl — Brolis. Ns apleidžia — gul (bet — Gul ant juraczû dugnelio).

Ns — Gul ant juraczû, Schl — ant juraczu. Kr, Kl — Juriû.

Rz, I, II, Ns rankr. — Smiltas, Rz, I, II — grauža, Schl — graužia.

Prieš tai Ns posmui dar pakartoja — Gul ant juraczû dugnelio. Schl — plauje.

II — Kopininkai (išbr. — mili) ak Brolyczei, Ns rank. — Kopininkai ak brolyczei.

II, Ns, Schl — Ar isztrauksit ar szwejosit.

[2] I — klykáwo. [3] Schl — basì, Kr — Basà.
[4] Kr, Schl — Plaukeliùs.
[5] Kr — ne turiù, Schl — nèturiu,
[6] Kr, Schl — Jáunu. [7] Schl — stýrininku.
[8] Kr — mudrùs. [9] Schl — akrútu.
[10] I — Wejù, Kr — Wéju, Schl — véju.
[11] Kr — wéngte.
[12] Kr — Nieprietelius, Schl — neprẽtelius.

Kr, Kl — Juriû. II — Mano Brolytelį (išbr. — isz Jurelû), Ns — Mano brolį isz dugnelio, Schl — mano brolytelį.

II — dusi. Šią eilutę Ns, Schl. paverčia posmu: Ey mergate Pakalnėne,
ką gi dûsi, kad isztrauksim,
ką gi dûsi, kad žwejosim?

II — duso, Rz, I, Kr — dûsu. Rz, I, Kr, Ns — jostą. II — Aukso Žieda.

II — duso, Rz, I, Kr — dûsu. II — Szilku Josta.

Po to Ns, Schl dar — Su sziû treczûju žwejaczu (žvejaczu). Rz, I, II, Ns, Schl — Treczam, II — ne ką turru, I — ne ko turru,

II — Tumi. Rz, I, II — patti. Rz, I, II, Kr — suderėsu. Ns — Su jaunûju styrininku, Schl — pati su- [Ns, Schl — neturiu ką.

II — Jaunam Styrinink, Ns — Su tû pati suderėsiu. [derėsiu, Ns rankr. — jaunam styrinink...

II, Schl — budrus.

Rz, I — Tassai. II nėra nuo šiol ligi galo.

Schl — priesz vėją.

Ns šiedvi eiluti atmeta, nes jos scheint nicht hieher zu gehören ir iš viso Rz Lied esanti unvollständig und formlos mitgetheilt, bet Schl: Ungleichzeilige strophen, wie ich sie in disem liede an neme, fand ich in dainas oft, es wird dann dieselbe zeile zwei mal gesungen und so die kürzere strophe der längeren gleich gemacht. Tą pat toje dainoje ir Ns padaro.

[1] Rz 1825 m. pusl. 272 ir 274 (vokiškas vertimas pusl. 273 ir 275). Kr 1843 m. pusl. 208 (№ 75). Ns 1853 m. № 8. Schl 1857 m. pusl. 8—9 (remiasi Ns rankraščiu, šio panaudotu № 8; Schl — „handschriftliche mitteilung, welche Nesselmann die güte hatte mir zur verfügung zu stellen“; tas Ns rankraštis yra, be abeja, tas pats Rz II ar bent Rz II panaudotas [palyg. II — Styrinink ir Ns rankr. — styrinink]). Kl 1905 m. pusl. 332 (pridėjmų № 136). Rz Msc 36 I № 80, Rż Msc 36 II № 62.

Rż pusl. 362: „Aus Piktuppönen bei Tilsit“. Nei Piktupėnų Hassensteino, nei kiti kurie Rz archyvo rinkiniai šios dainos neturi. Ns-Schl atmainai ypačiai artima Rz II, tad gal Rz ir Ns (-Schl) bus ta pat atmaina (Piktupėnų) pasinaudoję?

Literatūroje randame gerokai nutolusį motyvą Juškos Liet. dain. № 204.

[a] Rz, I — Die Neerunger, II vertimo nėra. [b] Rz, Ns — Die Laima. [c] Rz, Ns — Drei Neerunger. [d] Ns — Auf dem Meere, auf dem Haffe. [e] Rz — ihr lieben Freunde, Ns — liebe Nachbarn. [f] Rz — ich will verdingen, Ns — ich will mich verloben. [g] Rz, Ns — Steuermann. [h] Rz, Ns — ein wackrer Mann. [i] Rz, Ns — mit dem Schiff. [j] Rz — segeln, Ns — fahren.

76. Daina[2] jaunojo raitelio[1a].

IV B — **Daina jauno** (Rz, I — **jaunojo**) **Raitelio**.

Anksti rytą, rytužį,
pašersiu[b] žirgytį;
dienelei auštant[c],
saulelei užtekant[3],
reikės man šalin joti.
Če stov tėvelis
prie mano šalelės,
senasis[4] tėvužis
prie mano šalies glaudžias[d],
stovėdams su manim' kalba,
kalbėdams mane graudena[5e],
graudendams labai verkia.
„Tič, ne verk, tėvuži,
tič, ne verk, senuti!
Sveiks[f] kai išjojęs,
sveiks ir vėl sugrįšiu,
kad tave tikt ne kankyčiau"[g].
„Ai žirgyti mano,
ai mano bėrasis,
kurlink tu bėgi?[h]
Kurlink tu žvengi?[i]
Kur tu mane nuneši?
Šalin[j] į karą,
į svetimą žemę,
ten tu nubėgsi,
ten mane nuneši.
Ar tav persunku[6k]
tas tolimas kelias?
Ar avižų žakelis?[l]
Ar šis jaunas raitelis
su blizgančiu[7] kardeliu?"[8m]
„Rods ma persunku[6k]
tolimasis kelias,
ši tamsiausi naktelė[9],
ir šita žalia pušyna[n],
ir šie juodi purvynai"[o].

Rz, I, Kr — Angsti. IV B, Ns — Anksti isz Ryto (ryto).
I — Paszerau, Rz, Kr, Kl — Paszersu. Rz — Zirgytį, I — sawo Zirgytį. IV B, Ns — Tessie (Ns — T'essė) paszertas mano [Arklelis (Ns — mano bėras žirgytis).
IV B — užtekkant, Ns, Kl — tekant.
IV B — Szalin iszjosu.
Kr — stowj'. IV B — Tetuttis.
Rz, I, IV B, Ns — Pri. IV B — Szaluttês, Ns — szalês.
IV B — Tetuttis mano Senassis.
Rz, I — Pri. Rz, I — Szalliês. Rz, I, Kr — glaudzias'. IV B, Ns — Jis weržasi (Ns — weržiasi) pri mannês (Ns — manês).
IV B — Jis stow su manim sznekkedams, Ns — Pri mano szalês — Tetužis glaudzas, — Stow su manim kalbėdams.
IV B — Szneka, mànnę graudendams, Ns — Stowėdam's kalba, — Kalbėdam's grauden'. Rz — mannę.
IV B — Mannę graudendams werkia.
IV B — Titcz, Ns — Ticz ticz. Ns — ne werki. IV B — Tetutti, Ns — Mano tetužis.
Rz, I — Senutti. IV B, Ns — Ne werk(,) mano Senutti (Ns — senutis).
IV B — Kaip sweiks riszcze nujojau.
IV B — Taip sweiks. Rz, I, Kr — sugryszu, IV B — sugryszsu.
Ns apledžia — tikt. Rz, I, IV B — ne kankyczau.
Ns apleidžia — Ai. Rz, I — Zirgyti. IV B — Ak mano Žirgiti.
IV B, Ns apleidžia — Ai. IV B — Bierassis.
Ns spleidžia — tu ir įrašo — su manim. IV B, Ns — begsi (bėgsi).
IV B — sznypszti. Ns — Kurlink tu bėgsi? — Kurlink tu žwengi?
IV B apleidžia — tu. Rz — mannę.
IV B — Ar tikt į Karą.?
Ns — sweczu. IV B — Į swetimas Žemates.
IV B — Tenlink tu begsi. Ns visai apleidžia eilutę.
IV B, Ns — Tenlink. Rz, I, IV B — nuneszsi.
IV B — Jey taw ne tiktu.
Ns — awižiû. IV B — Ar taw pasunktu, — Awižû Żakkelis?
IV B — Ar ne panesztumb' Raitelelį — Szį puikiey dabyta. Ns — Ar taw persunku — Szis jaun's raitelis.
Rz, I, Ns — blizganczu.
Kr — mą, Ns — ma, Kl — ma'. IV B — O ma ne tinka.
IV B — Tolimassis, Ns — Szis tolim's.
Rz, I — tamsausi, Ns — tamsoji. IV B — Ir Naktaties Tamsybe.
Rz, I — szitta. Kr, Kl — Ir szittas (Kl — szis) žalias Puszynas (pušynas), IV B — Ney Szaloje (perdirbta — žaloje) Pelke.
Ns — Ney szė. IV B — Beg jodoje Dumblyne.

[1] Rz 1825 m. pusl. 276 ir 278 (vokiškas vertimas pusl. 277 ir 279). Kr 1843 m. pusl. 210 ir 212 (№ 76). Ns 1853 m. № 336 (paversta trieiliais posmais). Kl 1905 m. pusl. 343 (pridėjimų № 157). Rz Msc 36 I № 81; Msc 175 IV B № 5 (bene Plyviškių Ostermejerio). Rz 36 II № 17 (Kareiwjis); Msc 37 VIII A № 4 (J. Bild); Msc 37 XII № 19 (1819 m. Pilkalnio par.); Msc 36 III № 6 (nežinomos kilmės rink.). Rz Msc 36 II № 47 (Žalnieriszka Daina); Msc 37 III № 2 (pradžia, Bilviečių par.); Msc 175 XII № 16 (Kalninkų Bedarfas); Msc 37 X № 18 (Plyviškių Ostermejerio); Msc 36 III № 23 (nežinomos kilmės rink.).

Rz pusl. 362: „Aus der Insterburger Gegend". Ostermejerio Plyviškiai yra zwischen Taplakken und Insterburg; jei 175 IV B № 5 bus iš Plyviškių, tai aišku, jog Rz nurodo kaip tik šį šaltinį, nors jo nepilnai tesilaiko. Ns № 336 griežčiau už Rz seka tuo pat šaltiniu. Rz Msc 36 II № 17 (Kareiwjis — Anksti rytą kelau) atšoksta nuo Rz 1825 m. (taippat ir I № 81 ir tt.), jungdamas Rz № 76 (Daina jaunojo raitelio), 56 (Negreits į karą joti — Jok, jok, brolyti, netruk ilgai) ir 54 (Marti sirata — Ko užsipuolei, jaunas berneli), o tai sekdamas 37 VIII A № 4 (J. Bild), į kurį panašus 37 XII № 19 (1819 m. Pilkalnio par.) ir 36 III № 6 (nežinomos kilmės rink.). Ns 339 (Anksti rytą kėliau) artimas pirmiems keturiems 37 XII № 19 (= 36 III № 6) posmams, po kurių Ns ima iš 37 VIII A № 4, be to, dar rodo Rz № 4 atmainą (= 36 II № 17 užbaigai). Dar labiau atšoksta Rz Msc 36 II № 47 (Žalnieriszka Daina — Balnok Tarne szirmą Žirgą), kuris naudojasi 37 III № 2 pradžia (Bilviečių, № 2 užbaiga = Rz № 69 Sirata — Vidur jūrių ir marelių) ir ypačiai 175 XII № 16 (Kalninkų Bedarfo), o šio № 16 atmaina bus dar 37 X № 18 (Plyviškių Ostermejerio), pakartota (№ 18) dar 36 III № 23 (nežinomos kilmės). 36 II № 47 = Ns 348 (Balnok, tarne, szirmą žirgą); 175 XII № 16 + 37 X № 18 = Ns 347 (Ei noriu, noriu zalnierius būti; ten pat remiamasi dar Stanevičios № 25 — Bėri žirgeliai visi pabalnoti), atmaina Ns 346 (Kad man reiks į karą jot'), tolimesnė Ns 349 (Vakar vakaratį pioviau gaigalatį), taippat Ns 350 (Žalioj lankoj srauni upė kas dieną tekėjo). *Kadangi tik I 81, IV B 5, Kr, Ns 336 ir Kl teatitinka Rz 1825 m. Nr. 76, tai Nr. 76 tekstui lyginti tesinaudojama čia šiais tekstais; visa kita aukščiau pažymėtoji medžiaga bus panaudota tik šio dainyno II dalyj.*

Dar prieš Rz tekstui pasirodant daina, kad ir tik vokiškame vertime, buvo paskelbta. Tai dar Karaliaučiaus univ. prof. Jono Gotlibo Kreutzfeldo (1745—1784 m.), tuomet dar tik vyresniojo miesto mokyklos (Altstädtische Schule) mokytojo, Viertes Daino (ne — a), kurią jis tarp keturių (viena ir originale — Per beržynėlį, per pušynėlį) yra patiekęs 1775 m. Leipcige išspausdintam, bet iš spaustuvės negavusiam išeiti „Preuszische Blumenlese" almanachui (158—159 pusl). Tais pat metais su almanacho dainomis gavo Herderis susipažinti, 1778 m. įdėjo jas (ten ir dar tris, taippat iš Kreutzfeldo gautas) į savo Volkslieder I dalį. Kreutzfeldo Viertes Daino virto Lied der jungen Reuters ir radosi Buch 2, № 3, pusl. 113—115. Herderis pakartojo Kreutzfeldo tekstą beveik be atmainų, bet V posme — in Krieg hin (= Šalin į karą) tarp — Dahin streichst du (= Ten tu bėgi) ir — Dahin wirst mich tragen (= Ten mane nunesi) apleido Kreutzfeldo — Dahin schnaubst du (= Ten tu žvengi), kas Kreutzfeldui atitiko IV posmo — Wohin schnaubst du (= Kurlink tu žvengi). Įsidėmėtina, jog Rz Msc I ir II, 1825 m., taippat jo pagrindinis šaltinis 175 IV B № 5 ir tuo šaltiniu sekąs Ns 336 šios eilutės (Ten tu žvengi) nežino, nors dėl IV posmo — Kur link tu žvengi — jos aiškiai čia trūksta. Šiaip nuo Kreutzfeldo-Herderio teksto Rz 1825 m. (vadinasi, ir I, bet ne 175 IV B № 5 = Ns 336, kuriuodu kiek labiau atšoksta) bemaž nesiskiria, nebent priešpaskutiniame posme, kur Krz-H — Wird zu schwer dir — Dieser Sack mit Hafer (175 IV B № 5 išlikęs — Ar taw pasunktu — Awižû Žakkelis, Ns 336 virto jau tik viena eilute — Ar awižiû žakelis?) I ir 1825 m. susitraukia tik — Ar Awižû Žakelis; taippat Krz-H — Oder dieser Reiter — In dieser Reiters — Livrei (Kr — Reutersliwerey) — Mit dem blanken Säbel visose mums žinomose atmainose, tad ir I, 1825 m., IV B ir tt., apleidžia — In dieser Reiters — Livrei. Apie Kreutzfeldo takstą palyg. Hans v. Müller, Die „Preuszische Blumenlese" von 1775, eine Quelle von Herders Volksliedern („Zentralblatt für Bibliothekswesen", 1917 m., 185—186 pusl.).

Žinomieji dainų literatūroje tekstai (Kalvaitis №№ 182, 183, A. Juškos Liet. dain. №№ 640, 641, Kolbergas №№ 1, 2) labiau ar mažiau nuo Kreutzfeldo—Rėzos—Neselmano nutolsta. Iš viso, kaip ir iš Rz medžiagos matome, jos tekstas labai nepastovus. Raitelio atsisveikinimas su tėvu (ar seserim, merguže ir tt.) ir pasikalbėjimas su žirgu yra lyg dvi temos, kurios lengvai atšoksta viena nuo kitos ir virsta atskirom dainom: 1) raitelio išlydėjimu, labiau ar mažiau pasigaunančiu ir karingesnių įspūdžių, su kardu, trimitais ir tt. (palyg. Rz № 56 Negreits į karą joti — Jok, jok, brolyti, ne truk ilgai), 2) (raitelio ar sesyčių) pasikalbėjimu su žirgu, žirgo grįžimu be raitelio ir pan. (palyg. Rz № 63 Glosnis — Ai žirge, žirgyti, kodėl nenori ėsti ir kt.). Kartais net atsisveikinimo motyvai pinasi su našlaitės daina (patyg. II 17 Kareivio užbaigą, atitinkančią Rz № 54 Marčios siratos užbaigą).

[2] Kr — Dainà. [3] Kr — ùžtekant. [4] Kr — Senàsis. [5] Kr — graudéna. [6] Kr — persùnku. [7] I — blizganczù. [8] IV B — Kardélu, Kr — Kardeliù. [9] I, Kr — Naktéle.

a Herder, IV B, Rz, I — Lied des jungen Reiters (Reuters).
b Ne tik Ns, bet ir Kreutzfeld-Herder: Sei gefüttert = Tessie.
c Krz-H, Rz, Ns — So bald (e)s taget.
d Krz-H, Rz — drängt sich, bet Ns — lehnt o sich drängend pritaiko — weržiasi.
e Krz-H, Rz, Ns — ermahnen graudenti.
f Krz-H, Rz, Ns — frisch. g Krz-H, Rz, Ns — kränken kankyti.
h Krz-H, Rz — wohin streichst du? Ns — wohin wirst... laufen.
i Krz-H — schnaubst, Rz — wieherst, Ns — denkst.
j Krz-H — Ei in, Rz — Hinaus zu, Ns — Weit in.
k Krz-H, Rz — zu sauer, Ns — zu schwer.
l Krz-H, Rz, Ns — Sack. m Krz-H, Rz — Säbel, Ns — Schwert.
n Krz-H, Rz, Ns — grünne Haide.
o Krz-H, Rz, Ns — dieser schwarze Morast.

77. Laivo sudaužymas[1a ir 2].

Rz, I, II — **Laiwo Sudaužimas**, III — **Laiwelio Sudáužims.**

Per jūres, per mareles[3b]
bėk, bėk laiveli,
pri aukšto kalnelio,
kur aug' mano mergytė,
kur rimst mano širdytis[c].

Rz, I, Kr, Kl — Bėgk, bėgk.
Kr — Prie.
Kr — Szirdyte.

Umars[d] sukilo,
ledai sukūlė
juodą laivelį,
krušai[4e] mušo žeglelį
ir juodą baragėlį[f].

Rz, I — Ummar sukilio. IX, II, III, Ns šią eilutę apleidžia.
Ns — Kruszai.
IX, Kr, Kl — Krusza, Ns — Ledai. IX — musz, Kl — muše.

O ir aš patsai
vos išsilaikiau[5]
po juoda kepurėle[6];
pri krašto plaukiau[7],
nuskendė kepurėle.

IX — issilaukiau, Kl — išsilaikiau.
II, III — juda, Rz, I — jůdą. IX — Keppureliû, II, III — Keppurele, Rz, I — Keppurelę. Ns apleidžia ištisą eilutę (ketureiliui posmui išlaikydama Kr — Prie. IX šių dviejų eilučių nėra.
Kr, Ns, Kl — nuskendo,
II, III — Wos prisiplaukiau (Ns — Wos prisiplaukiau krasztelį)
II, III — Žalą Krasztelį (Ns — Nuskendo kepurele).
II įrašyta: Plaukte priplaukiau [kyti) — po juoda kepu- Żala Kraszteli. [rele.
Po to: Nuskende Keppurele.

Ten stov mergytė
manęs belaukiant;
krint ant rūtelių,
krint nuo veidelio
graudzios ašarėlės.

Kr — stowj'. II, III, Ns — Anam Krasztelyj' (Krasztelij'). IX nėra šio posmo.
Rz — Mannęs (II išbr. — Ant mannęs belaukiant). III, Ns — Stow Mergytele. II — Ten stow Mergyte.
II — nu (III — nů). Ns — Krint nů balto weidelio
Rz, I, II — nu. III — Waidelio. Graudzoses aszareles.
Rz, I, II, Kr — Graudzios, III — Graudžiůs. III — Aszarelis, II — Aszarelios.

Vietoj I posmo IX, III, II, Ns № 48 turi:
Dainok(,) Brolyti!
Ko (Ns — Kur) ne dainoji?
Ko rymai ant Rankeliû(,)
Rankeles užrymotas?
Kur asz dainosu (Ns — dainosiu),
Kur linksmas busu (Ns - busiu)?
Yr Laiwe (III — Laiwelij') Iszkada,
II — Laiwel(y')is (Iszkaduže) sudaužytas
(III — Laiwelis sudaužytas, IX, Ns — Laiwelij' Iszkaduže).

Be to, Ns tuodu posmu papildo trečiuoju (iš Rz, I pirmojo posmo):
Bėgo laiwelis
Pri aukszto kalno
Per jures per mareles,
Kur aug' mano mergyte.

O II (III jo visai neturi) perbraukia penktąjį:
Per Juru per Mareli
Asz begsu su Waltelù
Pri ano aukstela
Kur aug mano Mergyte
Kur rymst mano Szirdyte.

[1] Rz 1925 m. pusl. 280 (vokiškas vertimas pusl. 281). Kr 1843 m. pusl. 212 ir 214 (№ 77). Ns 1853 m. № 48 (ten Rz № 77 teparodoma palyginti — vergleichen). Kl 1905 m. pusl. 291 (pridėjimų № 44). Rz Msc 36 I № 82, Rz Msc 36 II № 8 (nuo jos kiek tesiskiria nežinomos kilmės Msc 36 III № 20, o taippat iš Msc 37 IX № 8 Hassensteino piktupėniškio bernelių šaka, šiaip 37 IX № 8 pažymėta ir panaudota mūsų rinkinyje № 28 — Iszkada darželyj — Dainuok, sesyte, ko nedainuoji?).

Rz pusl. 362: „Aus der Gegend von Labiau". Matyt, Rz naudojamasi mums nežinomu šaltiniu, kurio pirmas posmas visiškai skiriasi nuo IX, III ir II, įstatytas Ns № 48 trečiuoju posmu (Bėgo laiwelis); šiaip Ns № 48 seka IX, III, II-ju. Kaip Ns teisingai pasekęs IX-ju sugretina savo № 48 su № 47 (Dainuok sesyte), Rz № 77 yra Iškados dainos (Dainuok sesyte) bernelių šaka, be III, II, 1825 m. № 77, Ns № 48 nebežinoma kaip atskira daina, tuo tarpu kai mergelių Iškada dažniau savarankiškai pasitaiko, yra už ją stipresnė. Bernelių šaka drauge (po) su mergelių šaka yra pažymėta Leskieno № 76 (Ko liūdit, sesytės — Ko liūdit, brolyčiai), Basanavičiaus № 184 (Ko liūdit, seselės — Ko liūdit, brolužėliai).

[2] Kr — Sudaùžimas.
[3] Rz — Marés, Kr — Marelės.
[4] Kr — Kruszà.
[5] Kr — issilaikiaù.
[6] Kr — Kepurėlė.
[7] Kr — plaukiaù.

a Rz, I, II — Der Schiffbruch, III — Zersträmmung des Nachens.
b Rz — Ueber Haff, über See, Ns (trečiam posme) — Durch Haff —, durch Meereswogen.
c Rz — Wo mein Herz Ruhe findet.
d Rz — ein Wetter.
e Rz — Die Schlossen, Ns (posmo pradžioj) — Eisschollen.
f Rz — die schwarze Decke, Ns — das dunkle Kahndach.

78. Saulė[1a].

Rz, I — **Saule.**

„Miela[2] saulyte, Dievo dukryte,
kur taip ilgai užtrukai,
kur taip ilgai gyvenai,
nuo mūs' atstojusi?"

Ns — Saulyte, Dėwo dukte.
Schl — teip. Rz — užtrukkei, Kr — užtrųkai,
Schl — teip.

„Po jūrių, po[b] kalnelių
kavojau siratėles[3],
sušildžiau piemenačius".

Rz, I — Jurû. Rz, I, Kr, Ns, Kl — Kalnel(i)û. Kr, Schl — Už Juriû, už Kalneliû.
Rz, I — Sirrateles.
Rz, I — Suszildzau, Kr — Suszildziau, Ns — Suszildau, Schl — suszildžau, Kl — Suszildžiau. Rz, I, Ns, Schl — Piemenaczus

„Miela[2] saulyte, Dievo dukryte,
kas rytais, vakarėleis
prakūrė tav ugnelį,
tav klojo patalėlį?"

Ns— Saulyte, Dėwo dukte. Tarp 2 ir 3 posmo Ns deda Rz 4 posmo užbaigą (Daug mano důwaneliû), [(piemenaczus).
[tuo būdu išlygindamas visus posmus ketureiliais.
Kr, Ns, Schl, Kl — Ugnelę.

„Aušrinė, vakarinė[c]:
aušrinė ugnį prakūrė,
vakarinė patalą klojo;
daug mano giminėlės[d],
daug mano dovanėlių[e]".

Rz, I — Auszrinne, Wakarinne.
Rz, I — Auszrinne. Ns — Auszrine ugnuželę.
Rz, I — Wakarinne. Ns — Wak'rine patalelį.
Šioji eilutė Ns perkelta tarp II ir III posmo.

1 Rz 1825 m. pusl. 282 (vokiškas vertimas pusl. 283). Kr 1843 m. pusl. 214 (№ 78). Ns 1853 m. №1. Schl 1857 m. pusl. 3—4. Kl 1905 m. pusl. 335 (pridėjimų № 144). Rz Msc 36 I № 83.

Rz pusl. 362: „Aus Piktuppönen bei Tilsit"; pusl. 334 — toji daina esanti unstreitig viena iš neue mit alten Vorstellungen verflochtene Gesange. Nežinomo šaltinio (gal Piktupėnų Hassensteino?) daina. Dainų literatūra tą vieną Rz tekstą težino; Tetzner (Dainos, 1897 m.) № 41 (Die Sonne) verčia iš Neselmano teksto. Jos pradžios tonas lyg kiek primena toną T. Narbutc 1805 m. liepos 17 d. sužymėtos (lenkiškame vertíme) žemaitiškos dainos — Milenka Liethua (Miela Lietuwa), droga wolności, skryłaś się w niebios przestrzeni, gdzież ciebie szukać? Tačiau labai gimininga, tiesiog daug bendra turi Rz 78 su latvių dainomis apie saulę ir našlaičius (piemenaičius), kas pastebėta W. Mannhardto Die ettischen Sonnenmythen („Zeitschrift für Ethnologie" 1875 m. pusl. 76, 295 ir kt.), F. Tetznerio (Dainos, 1897 m., pusl. 91), J. Lautenbacho (Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m. pusl. 23—35, 130—134). Palyg. kad ir Herderio Volkslieder 1778—1779 m. latvišką dainą (vertime): Liebe Sonne, wie so säumig? — Warum gehest du so spät auf? — „Jenseit jenem Hügel säum' ich, — Wärme da verwaiste Kinder". O šič atitinkamos Rz 78 dainos vietos vertimas: Liebe Sonne, Gottes Tochter, wo so lange säumtest du, wo so lange weiltest du, als du von uns geschieden? Hinter Meeren, hinter Bergen bewachte ich verwaiste Kinder, wärmete arme Hirten. Arba latviškai (pav. A. Bielenstein, Latweeschu tautas dseesmas, 1874—1875 m. № 3798): Kur, saulite, kavejies, — ka tik spadri neteceji? — Aiz kalniņa kavejos, — barenišu sildidama. Panašių latviškų dainų daugiau pažymėta Kr. Barono Latvju Dainas I t. 1922 m. pusl. 663—673 (№№ 4344—4403) našlaičių ir saulės (mėnesio) skyriuje.

Rz dainos yra keturi lenkiški vertimai (K. Brodziński apie 1820-uosius metus, J. I. Kraszewski 1844 m., Fr. Zatorski 1844 m., Karol M. Brzozowski 1844 m.), rusiškas (N. Kukolnik 1854 m.), vokiški (Rėzos, Neselmano, V. Jordano 1844 m., Tetznerio).

2 Kr, Schl — Siratėlės.

3 Kr, Schl — Mielà.

a Rz, I, Tetzner — Die Sonne.

b Rz — Hinter — hinter, Ns — Jenseit, Tetzner — Fern über.

c Rz — der Morgenstern, der Abendstern, Ns, Tetzner — Der Abendstern, der Frühstern (toliau Ns Auszrine — Der Morgenstern, Wak'rine — Der Abendstern).

d Rz — Viel sind meine Kinder, Ns — Ja, grosz ist meine Sippschaft, Tetzner — Ich hab ein reich Geschlecht.

e Rz, Ns — Viel sind meiner Gaben, Tetzner — Reich sind ja meine Gaben.

79. Marti serganti[1a].

Per beržynėlį,
per pušynėlį
mane nunešė[2]
mano bėrasis[3] žirgatis
ik uošvio dvaračio[b].

„Lab' dien', labs vakars,
miela anytuže[4c],
ką veik mano mergatė,
ką veik mano jaunoji?"

„Mergytė serga,
skaudingai serga
naujoj'[5] klėtelyj'[d]
ten žalioj'[6] patalelyj'".

O aš per kiemą
greit ir beverkdams,
ir prie durelių
nušlostau ašarėles[7].

Rz, I, II, IV B — **Marti serganti**, VIII A, XII be antraštės.

IV B — Per Beržinatį, VIII A — Per Puszineli, II — |Per Puszynelę.

Rz, I — Per Puszynelę, IV B — Per Puszinatį, VIII A |— per beržinelį, II — Per Beržinelę.

Rz — Mannę. IV B, VIII A, II, Ns(372) atskiros eilutės |čia neturi, nes ji įeina ketvirton (jų trečion keturi- |eiliame posme).

IV B — Manę bėrasis žirgitis, Ns — Nesziojo bėrs žir- |gelis. VIII A — ik Ožwužes Wartaczui, II — Ik' Osz- [wužes (išbr. — Wartaczui) Kiemaczui.

VIII A, II — Ik Ožwužes (II — Ozwužês) Wartaczui. IV B [— Pri Uszwjo Namelį neszojo, Ns — Manę ik |ůszwjo dwaro, Ns A.L. (3 ir 4 eilutė) — Ant jůdbe- [rio žirgaczo — Pas jaunąję mergelę.

IV B — Laba. VIII A, XII, II — Ryts. XII — wakers.

IV B — Anytuže mieloje (Ns — falsch, denn von einer |Anyta ist hier nicht die Rede), XII — Oszwužže [manna, VIII A, II, Ns — Oszwe Oszwate.

IV B — weikia. XII — Ar namiej' yr', VIII A — Ar namej. |IV B — Mergužate, XII — Mergyte. Ns A.L. — Ar |namėj' merguželė?

IV B — weikia. IV B — Jaunoje. XII — Ar namėj' yr' [Jaunoji? II — Ar pyna Wainikkati? Ns A.L. — Ar |pina wainikelį? VIII A šios eilutės neturi.

IV B — Tawo Mergyte.

IV B — Ak serga skaudžey mieloje.

IV B — Ten naujoj', Ns — Ten naujoje. Kr, Ns — [Klėtelėj', IV B — Skunelej'.

IV B, Ns — Gul. IV B — sawo, Kr — žaliam, Ns — [margam'. IV B — Patalelej'.

I — O asz per Dwarą.

Rz, I — Ir prie Durreliů.

Kr — Nuszlosczіau.

Kreutzfeld, 1775 m.:

Per Berzyneli,
Per Puszinili,
Su jodberiu žirgeliu
I Oszwjojo kiemeli.
Labs Ryts, Labs Wakars
Oszwi Momuže,
Ka weck mane Mergaite?
Ka weck mano Jaunoji?
Serga Negale
Mergaite tawo
Ji gul naujoje Swirnutzej
Zaliame Lowuzije!
Per kiemą eidams
Taip graudžey werniau,
Pas kletês Wartus
Aszaraites szlоćiau.
Rankužes spausdams
Zieduži maudams:
Bau iszgysi Mergyte?
Bau iszgusi Jaunoji?
Gyte ne iszgysu,
Tawo ne busu,
Tu mannes ne gedesi,
Tu kittos nužwalgysi.
Per wieną Wartą
Mannę isz neszi,
Per antrą zwalgai ijoja:
Ar pamega Mergyte?
Ar pamega Jaunoji

XII (ir Ns A.L. — Handschrift):

Tarnauk Tarnele (Ns — tarneli)
Žabbok žirgele (Ns — Ziabok žirgelį)
Jůs' ikk sawo Mergystês (Ns — Josiu pas mergytelę)
Mergytes aplankyt (Ns — Mergytę aplankyti).
O kaip nujojau
Wos pus kelluže (Ns — puskeliužio)
Ir sutikkau Oszwele (Ns — oszwelį)
Mano Marczôs Tewelle (Ns — tewelį).

Tarp — dvaračio — ir — labdien — yra dar

Ns:

O kad prijosiu
Pri ůszwjo dwaro,
Apsistoki, žirgeli,
Atsikelsiu wartelius.
O kad užjosiu
Ant ůszwjŏ dwaro,
Paszokinėk, žirgeli,
Paszokinėk, bėrasis.

VIII A, II:

Per Kiemą jojau
tai graudzei werkiau,
pas Klėti nusislůsczau,
(II — Pas Kletę nusijo[czau]jant
[išbr. — Pas Klete nusistoczau])
pas Kleti nusislůsczau
(II — Szirdis man lekėtojo).

II, Ns A.L.:

Ne pyna Wainikkatį
(Ns—Nepin'Wainiką)
Ne dirba ji Darbatį
(Ns — Nedirb' dirba- |tį)
Serga noujoj Kletatij'
(Ns — naujoj' Klete- |lej')
Cze Lelijuze (Ns — [lelijuže) miegti.

XII:

Namej' rods yra
Serga ne gal
Serg naujoje
|Klėtuže
Gul margoje
|Lowužže.

VIII A:

ei namej namej,
ei namej namej
Mergyte naujoj
Kletate miegti.

Ns A.L.:

Ey namėj' namėj'
Tawo mergyte,
Serga u.s.w.

Vietoj — O aš per kiemą — baigiant — ant kitų vis žiūrėsi:

VIII A:

Pridůk Oszwate
Szwiesu Kardatė
Kirsu Kletes Wartaczus ds.
Dar ne itwerau
Szwiesu Kardati,
jau Mergyte praszneko (ds?).

II:

Wos Wartaczus atwerau
Wos dar paczupinejau
Jôs Lelijos Rankates
Jau Mergyte prawirko.
Ne werk Mergyti
Ne werk Szirdyti,

XII:

O kaip užjojau
Asz ant Kemelo
Pri Kletužes Wartele
Nuszloszteczau Aszarel's.
Rankeles spaudžiau
Žėdele mausczau

Vietoj — O aš per kiemą — baigiant — nušlostau ašarėles:

IV B:

Greitay per Dimstį (vert. — Hof) begau,
Baisay werkdams nuejau,
Bet pri Durriû nukakes
Nuszlůstczau nů Akiû Aszareles.

Ns:

Greitay per kėmą
Werkdam's nuėjau,
Bet pri duriû nukakęs
Nuszlůsczau aszareles.

(prie VIII A:)

Dar ne paczupinėjau
baltu Rankažu,
jau Mergyte prawirgo. ds.
Asz klausczau tawe
mano Mergyte:
Kur yr tawo Brolyczei
[(ds?).
Margam Miesteli
man jaunui Graba daro,
man jaunui Graba daro
|(ds?).
Tegul te daro,
te budawoja,
rasi jie patis gulsis. ds.
Asz padarisu
mañ Mergytei,
baltos Liepos Grabate
|(ds?).
į Widurate
szwiesu Stiklati,
i Kampus sidabrėli,
ir aukseli diedėli.

(prie II:)

Asz Tawe klausiu
Kur yr tawo Brolyczei?
Margam Miestatij'
Aukształam Buttatij'
Man jaunai Graba dara
Man jaunai Graba daro.
Tegul te dara
Te buddawoja
Rassi jie pattis gulsis ds.
Asz padarysu
Mano Mergytei
Baltos Liepôs Grabatį (ds).
į Widduratį
Szwiesų Stiklatį
į Kampus Sidabrelį
Perlate ir Aukselį.
(Plačiau Ns 373).

(prie XII:)

Mergyt' bau be iszgijsi
Jaunoj' bau be iszgijs?
Gijte ne gijsu
Tawo ne busu
Darrijdijk man grabbele
Baltû Liepos Lentelu.

(79 dainos tęsinys iš 143 pusl.)

Tvėriau rankelę, IV B — Asz spaudžau jôs Rankelę. Rz, I — Twerau (Twėrau).
moviau žiedelį: IV B — Užmowjau jei Žiedelį.
„Ar tav geryn, mergyte, IV B — Ar taw ne gerraus Mergyte? Ns A.L. — Ar iszgysi mergele?
ar ne pasveiks širdytė?“ IV B — Ar ne pasweiksi, Ns — Ar pasweiksi. Ar tikray mano busi?
„Aš nepasveiksiu, Rz, I, Kr — ne pasweiksu.
tavoji[8] nebūsiu; IV B — Jau taw Marti ne busu. Ns — Tawa. Rz, I, Kr — ne busu.
tu mane n'apgedėsi, Rz — mannę. Rz, I — n'apgeddėsi, IV B — ne apraudosi.
ant kitų vis žiūrėsi. IV B — Kittû Mergû, Rz, I — Ant kittû. Ns — weik (viet. — wis). Rz, I, Kr, IV B — žurėsi.
Per šitus vartelius[9] Rz, I — szittus, IV B — szittą. IV B — Angą, Ns — wartus. VIII A, II, XII nėra baigiant — Ar tav patink jaunoja.
mane išnešit, Rz — mannę. Rz, I — iszneszsit, IV B — iszneszsi.
per anus svečei įjoja. I — Szweczei. IV B — Per annus Wartelius, Ns — Ateis per anys sweczei.
Ar tav patink mergytė, IV B — Ar taw ana patinka Mergyte? IV B — Swetczei atkanka.
ar tav patinka jaunoji?“ IV B, Ns nėra šios eilutės (tėra ketureilis posmas).

[1] Rz 1825 m. pusl. 284 ir 286 (vokiškas vertimas pusl. 285 ir 287). Kr 1843 m. pusl. 216 ir 218 (№ 79). Ns 1853 m. № 372 (labai skiriasi nuo Rz teksto; № 373 atmaina). Rz Msc 36 I № 84, Rz Msc 36 II № 42, Msc 175 IV B № 2 (bene Plyviškių Ostermejerio rinkinys), Msc 175 XII № 9 (Kalninkų Bedarf), Msc 37. VIII A № 16 (J. Bild.).

Rz p. 362: „Aus der Insterburger Gegend“. Rz seka čia IV B, laisvai jį perredaguodamas. Sugretinti tenka IV B, I, 1825 m., 1843 m.; VIII A turi kiek giminingumo su II ir Ns № 373, iš dalies ir su XII; Ns 372 laisvai seka Rz 78, naudodamasis taippat IV B, XII, VIII A.

Daina plačiai paplitusi, labiausiai Maž. Lietuvoje, bet ir Didžiojoje (Suvalkijoje, Veliuonoje). Dar Herderis 1778—1779 m. tiekia jos vertimą (Die kranke Braut: Duchs Birkenwäldchen, durchs Fichtenwäldchen). Jis čia pasekė J. G. Kreutzfeldu, kuris 1775 m. „Preuszische Blumenlese“ patiekė mūsų greta Rz teksto pakartotą dainą, nuo kurios Rz esmingai nesiskiria. Vis dėlto krinta į akis di-

delis dainos teksto nepastovumas; kartais jos turinys lyg ne dainavimui, tik atpasakojimui taikomas (palyg. IV B: ...Greitai per dimstį bėgau, baisiai verkdams nuėjau, bet prie durių nukakęs nušluosčiau nuo akių ašarėles). Štai XII (Kalninkų Bedarfo — Tarnauk, tarneli, žabok žirgelį) atmainos: Bartsch № 275 (Bolėnas 1832 m. Kalninkuose — Tarnauk, tarneli, ir tt.), Kalvaitis № 132 (1883—1894 m. Kalnininkų par. — Tarne, tarneli, žabok žirgelį), № 129 (1888—1894 m. Tilžės par. — Anyt, Anele, žabok žirgelį), Pakalniškis № 77 (1908 m. Klaipėdiškių dainos — Anyt, Anele, žabok žirgelį), Cappeller pusl. 22 (1876 m. Daucūnų kaime — Kaip senieji lietuvininkai gyveno: Ei jodo skraido broliai po kiemą); vis Maž. Lietuvoje Rėzos pasektoji IV B (Įsručio apyl.? Kreutzfeldo tipas) — Per beržinatį, per pušynatį — konstrukcijos ir net tūrio atžvilgiu neatšokanti nuo XII, bet gan savarankiškai išrutuliojusi savo turinį žodmenės (žodžio) atžvilgiu, ypačiai išplėsta VIII A (J. Bild.: Per pušinėlį, per beržinėlį), kuria pasekė II ir Ns № 373, turi taippat įvairių atmainų: Bartsch № 88 (1856 m. Širvintoje), Bezzenberger № 11 (1882 m. Maž. Lietuvoj), Leskien 1880 m. Vilkiškiuos №№ 80 (Labs ryts, labs vakars), 109 (ir sunykusi 107), 1888—1894 m. Kalvaitis №№ 130, 131 (Piktupėnų par.), 134 Saugų par. — Už jūrių, marių) Maž. Lietuvoj, A. Juška Liet. dainos Veliuonos apyl. №№ 134 (Ei toli, toli gaisrus miestelis), 740 (O kur tu josi), 1213, 1216, Fortunatov ir Miller Liudvinavo valsč. № 11 (Vai vuošve, vuošvele), Brugmann Garliavoj №№ 48 (Labs ryts, labs vakars), 94 (Vai ir atjojo), Basanavičius Bartininkų valsč. №№ 191 (Kur josi, broleli), 256.

2 Kr — nùnesze.
3 Kr — bėràsis.
4 Kr — Mielà Anytùže.
5 Kr — Naujôj'.
6 Kr — žaliàm.
7 Kr — Aszarėlės (IV B — Aszarél's, Rankéles).
8 Tawóji.
9 Kr — Per szitùs (anùs) Warteliùs.

a Rz, I, II, IV B — Die kranke Braut, VIII A ir XII be vertimo.
b Rz — Hofchen, Ns — Hof.
c Rz — Geliebte Schwieger, Ns — Ihr Schwiegereltern.
d Rz — in der neuen Kleete, Ns — in der neuen Kammer.

80, Taurelės daina[1 a, ir 2].

II — **Das letzte Glas** (užbr. — Glas ir neišskaitomai pertaisyta), Rz — **Taureles Daina**, IX — **Zum Abschied an die Neuvermählte**, [XI be antraštės.

Gerk, brolyti, mylimasis,
mano širdytij'
vis laikomasis![b]
Retoj' vietelėj
tave regėjau,
o tikt per čėsą[c]
širdij' turėjau.
Ne duok, brolyti,
taurei žydėti,
ne duok taurelei
žalei lapoti[d].
Te žyd rugelei,
te žyd kviečelei
ir te lapoja
vis aužolelei.

II — Mylimassis. Ns — Gerk, gerk, brolyti, — Tu mylimasis (taigi ir šis posmas turi 8 eilutes).
II — Szirdatij', Kr, Kl — Szirdytėj'. II — lakamasis.
Rz, II — Rettoj'. II — wetelij.
II, Ns A.L. — reggesu.
Rz — turrėjau, II, Ns A.L. — turresu.
II — zydeti.
Ns — stikleliui. II — Taures Stiklui lappoti (viet. — ne duok taurelei — žaley lapoti).
Kr — lapioti, Kl — lapuoti.
II — Te zyd Rugei Miezelei (viet. — Te žyd rugelei, — te žyd kviečelei).
Ns A.L. — mėželei.
Kr — lapioja. II — Ir te lappoj' Auzolelei (viet. — ir te lapoja — vis aužolelei).
Ns — aužolells.

XI (taippat IX, II[1] sesers šaka):

Gerk Sesyte* mylimoji,
mano Szirdaitij** laikamoji.
Rettoj' Wietelij' tawe reggejau
o tikt per Czesa Szirdij' turrejau.

Ne důk Sesyte* Taurei žydeti,
Taurei žydeti, Stiklui lapoti***,
te žyd Ruggiei, Mieželei
ir te lappoja Arudlelis****.

[1] Rz 1825 m. pusl. 288 (vokiškas vertimas pusl. 289). Kr 1843m. pusl. 220 (№ 80). Ns 1853 m. № 317 (atmaina № 318). Kl 1905 m. pusl. 315 (pridėjimų № 97). Rz Msc 36 II № 10 (sesytės ir brolyčio šakos), Msc 37 IX № 7 (sesytės šaka ir — Einu per kiemą, girdžiu per sieną... sius rusta anyta vasaros sniego, ziemužės šekelio — Piktupėnų Hassensteino rink.), Msc 37 XI № 7 (sesers šaka — Piktunėnų Hassensteino rink.).

Rz pusl. 325: „Aus Bilderweiczen bei Staluppönen". Rėzos archyvo bilvietiškiuose (Cipelio) rinkiniuose tos dainos nėra; šiaip Rz № 80 labai artima IX, XI, tik Rz — bernelio šaka, o aniedvi — sesytės šaka (Kuršaitis Lit. Gram. № 20, Budrys [1328 Pillupönen] — Bartsch № 125, Bartsch (1877 m. Vilkiškiuos) № 124, Kalvaitis [Kraupišky] № 335, iš dalies 420 [Viešvilėj], Pakalniškis [klaipėdiškiuos] № 26).

Daina (nevienoj atmainoj) gan žinoma Mažojoj Lietuvoj ir net iš dalies Didžiojoj (Niemi-Sabaliauskas № 479 iš Vabalninko — Gerk, broliukai mano jaunasai).

[2] Kr — Dainà.

a II — Das letzte Glas, IX — Zum Abschied an die Neuvermählte, Rz — Becherlied.
b Rz — stets wirst getragen, Ns — Stets werth gehalten.
c Rz, Ns — doch die Zeit her.
d Rz — Blätter gewinnen, Ns — grünen.

* II — Sessyte.
** IX, II — Szirdatij.
*** II — lappoti.
**** IX — Ažolelei. II — Ir te lappoj' Auzolelei.

81. Ovatė prapuolusi[1a].

Rz, Kr — **Owate** (Kr — **Awate**) **prapůlusi.**

O vakar vakaratij'[b]
prapuolė mano ovatė.
„Ai, kas gelbės[2] ieškoti
mano vienturtę ovatę?"[c]
Išėjau[3] pas aušrinę,
aušrinė atsiliepė[4]:
„Aš anksti ryt saulelei
turiu[5] prakurt[d] ugnelį".
Išėjau[3] pas vakarinę,
vakarinė atsiliepė:
„Aš vakarais saulelei
turiu[5] klot patalėlį"[e].
Išėjau[3] pas mėnesėlį,
mėnesėlis atsiliepė:
„Aš kardu perdalytas[6],
smutnas mano veidelis".
Išėjau[3] pas saulelę,
saulužė atsiliepė:
„Devynes dienas[7] ieškosiu,
o dešimtą nei nusileisiu[f]".

Schl — vakaraty.
Ns — man. Kr, Ns, Schl, Kl — Awate.
Ns, Schl, Kl — Ay (Ai).
Ns — wieną. Kr, Ns, Schl, Kl — Awatę.
Ns — Asz ėjau. Rz — Auszrinnę.
Rz — Auszrinne.
Rz — Asz Angsti.
Rz — Turru. Kr, Ns, Schl, Kl — Ugnelę.
Ns — Ėjau. Rz — Wakarinnę.
Rz — Wakarinne, Ns — Wak'rine.
Rz — wakareis, Kr, Ns, Schl, Kl — Wakarais. Ns — Saulelai (aiškus spaudos riktas).
Rz — Turru.
Ns — Ėjau.
Ns — Mėn'selis.

Narbutas — Nuludis.
Ns — Asz ėjau.
Ns — Saulele.
Ns — Dewyn's.
Ns — ne leisiůs.

1 Rz 1825 m. pusl. 290 ir 292 (vokiškas vertimas pusl. 291 ir 293). T. Narbutt (Dzieje starożytne narodu litewskiego, I t.), 1835 m. pusl. 133—134. Kr 1843 m. pusl. 220 ir 222 (№ 81). Ns 1853 m. № 3. Schl 1857 m. pusl. 4. Kl 1905 m. pusl. 334—335 (pridėjimų № 142).

Rz pusl. 362: „Aus der Piktuppoenen bei Tilsit". Rz Msc-uose išviso nėra šios dainos atmainų, dargi I ir II rinkiniuose, taigi ir Hassensteino piktupėniškio rinkiniuose. Mūsų dainų literatūra taippat tos dainos nežino, bekartoja Rz tekstą. Nors Lautenbach (Očerki iz istorii litovsko-latyšskago narodnago tvorčestva, 1896 m.) rūpestingai pažymi ypačiai vadinamųjų mitologinių ir šiaip saulinių—žvaigždinių dainų lietuviškas ir latviškas gretimuoles, bet panašios latviškos dainos jis nežino.

2 Kr, Schl — gẽlbės.

3 Schl, toliau ir Kr — Iszėjaú (Kr — Iszėjaù).
4 Schl — atsilẽpe.
5 Kr, Schl — Turiù.
6 Kr, Schl — Kárdu pérdalytas.
7 Kr, Schl — Dienàs.

a Rz — Das verlorene Schäflein.
b Rz — Gestern Abends, gestern, Ns — Ach, gestern spät am Abend.
c Rz — Schäflein, Ns — Lämmlein.
d Rz — anmachen, Ns — anzünden.
e Rz — das Bettlein, Ns — das Lager.
f Rz — (ich) will... nicht untergehen, Ns — (ich) werde... auch nicht ruhen.

82. Vierna[2] meilė[1a].

IX — **Trost**, XI be antraštės, II — **Palinksminojimas**, Rz — **Wierna Meilė.**

Per kiemelį eidama[3],
vandenėlį nešdama[4],
aš išgirdau[5] strajužėj'[b]
bėrą žirgą žvengiant.
Pasidėsiu neštukus[6c],
versiu strajos vartelius[7],
randu[8] savo bernytį
strajužėj'[b] beverkiant.
„Ai, ko verki, bernyti,
mano raitelyti?
Juk tav pažadėjau
savo meilę niekados
nuo tavęs atkreipti[d].

IX, XI, II — Wandenuką.
Rz — iszgirdzau.
Rz, II, IX — Zirgą.
Rz, II, IX, XI, Kr, Kl — Pasidėsu. Kr, Ns, Kl — Nasztukus.
Rz, II, IX, XI, Kr, Kl — Wersu. XI — Strajês.
Ns — bernužį.
Be to, IX, XI, II dar dvi eiluti — Kamanuzes (IX, XI — Kamanužes) Gembuzej (XI — Gembužej) — Pentinelei Rankuzej (IX, XI — [Rankužej).
IX, XI, II, Ns — Ei (Ns — Ey). Ns — liudi, bernuži.
Ns apleista.
Ns — Pažadėjau senay.
Rz — Nu. Kr — n'atkreipti.

Vietoj šių 3 eilučių IX, XI, II (Ns kaip atskiras posmas):
Palik Strajoj' Žirgytį (Ns — žirguži)
Dûk man sawo Szirdytį (Ns — szirduži).
Asz užtarsu (Ns — užtarsiu) Rodukus (IX, Ns [— Žodukus, XI — Žodžukus)
Pas tawo Tetuzį (XI, Ns — Tetuži).

Čystas vandenėlis
čystame[9] upelyj'[e],
vierina[10] meilatė
viernoje[11] širdatij'".

Ns dar — tek'.
Rz — Uppelij', Ns — upuželej' (bet ir — czystame).
Ns — O ir wierna meilužė.
Kr, Ns, Kl — Szirdatėj'.

IX, XI, II — Juk senney (XI — seney) taw pažadėjiau (XI — paža-
Kaip (II išbr. — tenay) tawę ten palydėjau [dejau.
Sawo Meilę (XI — Meile) niekados
Nů (XI — nu) tawęs atkreipti (IX — n'atkreipti).

1 Rz 1825 m. pusl. 294 (vokiškas vertimas pusl. 295). Kr 1843 m. pusl. 222 ir 224 (№ 82). Ns 1853 m. № 115. Kl 1905 m. pusl. 286 (pridėjimų № 31). Rz Msc 36 II № 9, Msc 37 IX № 4 (Pilupėnų Hassensteino), Msc 37 XI № 4 (Pilupėnų Hassensteino). IX, XI ir II labai giminingi kits kitam, kiek mažiau giminingi Rz 1825 m. tekstui.

Rz pusl. 362: „Aus der Gegend von Memel", tad galėtų būti iš Thilo ar kurio kito kaipėdiečio, bet Rz medžiagoj klaipėdiečių rinkiniuose tos dainos nėra; gal vis dėlto naudotasi ir Pilupėnų Hassensteinu. Daugiau atmainų nežinoma.

2 Kr — Wiernà.
3 Kr — eidamà.
4 Kr — neszdamà.
5 Kr — iszgirdaù.
6 Kr — Nasztukùs.
7 Kr — Warteliùs.
8 Kr — Randù.
9 Kr — Czystamė.
10 Kr — Wierinà.
11 Kr — Wiernojė.

a IX, II — Trost, Rz — Die treue Liebe,
b Rz — im Stalle, Ns — In dem Stall
c Rz — die Eimer, Ns — die Trage.
d niekados atkreipti — vokietybė.
e Rz — Quelle, Ns — Bach.

83. Sesytės atsisveikinimas[1a].

IV B — **Atsisweikinnim's Mergôs**, Rz — **Sessytes Atsisweikinnimas**, X be antraštės.

Ten darželij' žyda[b] myronačei[c],

Kr Gram, Kl 213 — Vienam darže. Rz Ges — Ten Daržatij. Bd — žyda, Kl — žydi, Kr Gram, Kl 213 — žydėjo. Kl — [mėronačei, IV B — Anoj' Darželej' žydejo Meyronaczei. X šios eilutės neturi.

čion darželij' žyda tymonačei[d],

Kr Gram, Kl 213 — Antram darže, Rz Ges — Ten Daržatij'. Rz, Ns — Czon. Kl — žydi. Kl — tym'jonačiai. IV B —

o kur mūsų sesytė stovėjo[e],

X — mano. Rz — Sessyte. IV B — Ir kur prisiglaugė musû Sessele. [Szoje žalawo Tymkutczei Daržatej'.

če gražiausios kvėtkelės žydėjo.

Kr — Czę, Kl — Čia. Rz — gražausos, Kr — gražiausos. Ns — gražiausi žiboklei. IV B — Cze gerrausei žydejo ži- [boklelei, X — Gražes Negelkeles žydejo — Cze mano Sesyte ludejo.

„Kam taip glaudiesi, mano mergyte?

Ns — teip. IV B — Mergate manoje. X šios eilutės trūksta,

Kam rymoji[2f], mano jaunoji?[3]

Ns — Kam teip rymoji, IV B — Kam taip glaudesi Mergate jaunoje, X — O ko nulusti mano Sesyte.

Ar ne pirmosios tavo dienelės?

Rz — pirmusios, Ns — jaunos, X — pirmos. Ns — dėnuželes, X — Dienužates. IV B — Ar ne dar jauna tawo Gywastele.

Ar ne lengva, ne linksma[4] širdelis?“

IV B — Ar ne dar. IV B — ir linksma, Ns apleidžia — ne lengva. Kr, Kl, IV B — Szirdele, Ns — tawo szirdužele. X — [Ar ne jaunas tawo Bernužatis.

Kad ir pirmosios mano dienelės,

IV B — Kad dar ir. Rz — pirmusios, Ns, IV B — jaunos. Ns — dėnuželes, IV B — Gywastelis. X — Nors ir jaunas [mano Bernužatis.

kad ir lengva[4] dar mano širdelis,

Ns — Kad ir linksma (apleidžia — dar), IV B — Ir linksma bey lengwa. Kr, Kl, X — Szirdele, Ns — Szirdužele, X — [Nors ir pirmos mano Dienužates.

tikt ma gaila jaunosių dienažių,

Kr — mą, Ns, Kl — man. Rz — jaunosû, Kr, Kl — jaunûjû. Rz — Dienažu, Kr, Kl — Dienacziû. Ns — Tikt man jaunai [mergytei pagaila, IV B — Tai tikt skaudu yr' ma jaunai Mergytei, X — Gaila mana Szirdžei, mano Dienužaczu.

šėndien[5] baigiasi mano jaunystė“.

Ns — Szenden jaunas dėnužes pabaigsi, IV B — Nes szendien Jaunystês paskutinna Dienyste. X šios eilutės nėra.

Per žalią kiemelį[g] eit mergytė,

IV B — Per žale Wejjattį nueina Mergele.

vainikėlį[h] baltoje rankelėj'[6]:

Ns — Nesz wainiką. IV B — Martiszkaj Wainikką tur baltoj Rankelej'.

„Ai, vainiki, juodas vainikėli,

Ns — Ey. Kr, Ns — Wainike. IV B — Ak mano Wainikkeli ak mano jodassis Wai-

tolei, tolei su manim' keliausi!

Kr, Kl — Toli, toli. IV B — Tolimą su mannim tu eisi Kelelį. [nikkkeli

Jau su Dievu[7], miela[8] motinėle!

IV B — Buk Sweika Moczutte, mieloje Moczutte.

Jau su Dievu[7], mielasis[9] tėveli!

IV B — Sweiks buk. IV B — Tewutti.

Jau su Dievu[7], mylimi brolyčei!

IV B — Mieli Brolei sweiki pasilikkit.

Jau su Dievu[7], mylimos sesytės!“

Rz — Sessytes. IV B — Pasilikkit sweikos mano Sesseles.

Vietoj šių dviejų (4 ir 5) posmų X yra 3 posmai;

Į swetimą Wietą iszeinant,
Sawo Seną Moczuttę paliekant,
Ne giedokit Gaidužei raibi.

Pailgikit ma szittą Naktatį,
Kad asz gauczau ilgay stoweti,
Su Moczutte žodyti kalbeti.

Tai ne giedojo raibi Gaidužei,
Kad asz gawau ilgay stoweti(,)
Su Moczutte žodyti kalbeti.

[1] Rz 1825 m. pusl. 296 ir 298 (vokiškas vertimas pusl. 297 ir 299); gaida tenpat Gesänge № 6. Kr 1843 m. pusl. 224 ir 226 (№ 83). Ns 1853 m. № 228 (sujungta Rz №№ 83 ir 59 — Du brolyčiu mane palydėjo; tai Ns pamatuoja pusl. VII, jog Rz suskaldęs čia vieną dainą dviem, bet palyg. mūsų pastabas prie Rz № 59). Kl 1905 m. № 131 (pridėjimų pusl. 330). Msc 175 IV B № 4 (Plyviškių Ostermejerio rink.?), Msc 37 X № 11 (Plyviškių Ostermejerio rinkinio 6 trieiliai posmai).

Rz pusl. 362: „Aus Laukischken bei Labiau“. Tad būtų lyg Laukiškių Ostermejerio (jun.?); gal IV B bus ne Plyviškių, tik Laukiškių Ostermejerio? Šiaip betgi Rz № 83 yra giminingiausias Kreutzfeldo Zweytes Dayno (H. Müller „Die Preuszische Blumenlese“ von 1775, eine Quelle von Herders Volkslieder — „Zentralblatt für Bibliothekswesen“ 1917 m.) = Herderio Abschiedslied eines Mädchen, Kreutzfeldo-Herderio tepaskelbtos vok. vertime, tuo tarpu kai nuo IV B ir X Rz labiau skiriasi.

Be to, Mažojoje Lietuvoje ši daina ir kitų pažymėta: Pilupėnuose Budriaus 1829 m. (Bartsch № 67), Kuršaičio apie 1820 m. (Gram. № 13), Saugų par. Kalvaičio 1888—1894 m. (№ 213).

Pažymėsime dar, jog ši daina susilaukė kelių vertimų — vokiškų Kreutzfel-

do-Herderio, Rėzos, Neselmano, Jordano, lenkiškų — Brodzińskio, Zatorskio, Kraševskio, rusiško Kukolniko.

2 Kr — rymóji

3 Kr — Jaunóji.

4 Kr — ne lengwà, ne linksmà.

5 Kr — Szèndien.

6 Kr — baltojė Rankélej'.

7 Kr — su Diewù.

8 Kr — mielà.

9 Kr — mielàsis.

a Herder, IV B — Abschiedslied eines Mädchens, Rz (ir Kr) — Der Schwester Abschied, Kurschats Grammatik — Der Schwester Trauer. X be vertimo.

b Herder, Kr Gram — blühten (IV B ir Kl213 — žydėjo), lyg suderinta su tolesniais — stovėjo, žydėjo. Rz, Kr, Ns, Bd — blühen.

c Her, Rz, Ns — Majorane.

d Her, Rz, Ns — Tymiane.

e Her — sich lehnte = glaudės = IV B — prisiglaude (palyg. toliau — Ko glaudiesi).

f Her — (da) hingelenht, Rz — (du) aufgestüzt, Ns, Bartsch — (du) stützest dich.

g Her, IV B, Rz, Ns — Hofflur.

h Her, Rz apleidžia, Ns — trägt.

84. Mergatė tarp svetimų[1a].

„Žemynėle[b], žiedeklėle[c],
kur sodinsiu rožių šakelę?“
„Ant aukšto kalnelio
prie jūrių, prie marelių“.
„Žemynėle[b], žiedeklėle[c],
kur rasiu tėvą, močiutę
aš, prastumta[d] vargdienutė?“
„Eik ant aukšto kalnelio
pri jūrių, pri marelių“.
Iš rožių kelmačio
užaugo didis medatis,
šakos iki debesėlių;
užkopsiu ant debesėlių
per tas rožių šakeles[2].
Ir sutikau jauną bernytį
ant Dievo žirgyčio[e].
„Ai bernyti, raitelyti,
ar ne regėjei tėvą, močiutę?“
„Mergyte, mano jaunoji,
eik į Pakalnės šalį[f]:
ten tėvelis, močiutė
sesytei svodbą kelia“.
Nuėjus' į Pakalnę:
„Lab' ryt', laba[3] dien', tetuti,
lab' ryt', laba[3] dien', močiute,
kam mane mažą prastumėt[4g]
į svetimus žmoneles?[5]
Užaugau[6] didė[7] mergatė;
viena[8] radau lopšytėlį,
kur džiaugiaus'[9] kūdikėlė[h]“.

Rz — **Mergate tarp Swetimû.**

Schl — žėdkelėle (wohl richtiger als das bei Rhesa stehende žėdeklėlė).
Rz, Kr — sodįsu, Schl — sodįsiu. Rz — Rožû. Ns — Kur rožiû šaką sodįsiu.
Ns — Sodįk...
Rz — Prie Jurû, Ns — Prė jureliû.
Schl — žėdkelėle.
Rz, Kr — rąsu. Rz — Moczuttę, Ns, Schl — moczutę.
Ns šią eilutę apleidžia. Rz — Wargdienutte.
Ns — Rasi.
Rz — Pri... pri... Rz — Jurû, Ns — jureliû.
Rz — Rožû. Schl — kelmaczo. Ns šią eilutę apleidžia.

Rz — ikki.
Rz, Kr — Užkopsu, Ns — Užkopjau.
Rz — Rožû, Ns — roželiû.
Ns — Sutikau. Rz — sutikkau.
Ns prieš tai — Jojant. Rz — Sirgyczio. Ns, Schl — žirgyczo.
Ns, Schl — Ey (Ei).
Rz — reggėjei, Ns — Ar matai. Rz — Moczutte, Ns — moczute, Kr — Mocziute, bet Schl — moczutę.
Čia Ns, Schl naujas posmas.
Schl, Kl — pakalnės. Ns — szalelę.
Rz — Moczutte, Schl — moczutė. Ns — ten moczute.
Rz — Sessytei, Ns — Sesytelei. Schl — svotbą. Schl — kelie.
Ns — Nuėjusi. Schl, Kl — pakalnę.
Kr, Schl — labą. Rz — Tettutti.
Kr, Schl — labą. Rz — Moczutte, Ns, Schl — moczute.
Rz — mannę. Ns — jauną. Rz — prostumėt. Čia Ns baigia posmą.
Čia Ns naujo posmo pradžia: Prastumėt manę į žmones.
Kr — didė. Visur — mergate. Čia Schl pradeda trieilį posmą.
Rz, Ns — rądau.
Rz, Kr — dzaugiaus', Schl, Kl — džaugiaus, Ns — dzaugiausi. Schl — kudikėlis (das wort ist nur masc. gen.).

a Rz — Das Mädchen in der Fremde.
b Rz — Erdmutter, Ns — Erdenmutter.
c Rz — Blütenbringerin, Ns — Blüthenspende.
d Rz — verstoszenes (Mädchen).
e Rz, Ns — Gottespferdchen.
f Rz, Ns — in die Niederung.
g Rz, Ns — Warum habet (habt) ihr mich... verstoszen.
h Rz, Ns — als Kind.

2 Kr, Schl — Szakelės.
3 Kr, Schl — lábą.
4 Kr, Schl — prastúmėt.
5 Kr, Schl — į swėtimus žmonelės.
6 Kr, Schl — Užáugau.
7 Schl — didė.
8 Kr, Schl — Wienà.
9 Kr, Schl — dzaugiaùs' (Schl — džaugiaùs).

[1] Rz 1825 m. pusl. 300 ir 302 (vokiškas vertimas pusl. 301 ir 303). Kr 1843 m. pusl. 226 ir 228 (№ 84). Ns 1853 m. № 7 (Rz tekstą Ns suposmino 7 ketureiliais posmais, tam vieną kitą eilutę išleidęs ar perdirbęs). Schl 1857 m. pusl. 10—11 (sekama Rz, ne Ns). Kl 1905 m. pusl. 348 (pridėjimų № 170).

Rz pusl. 362: „Aus Piktuppoenen bei Tilsit“. Piktupėniškio Hassensteino rinkiniuose tos dainos nėra ir iš viso Rz medžiagoje ji nėra pažymėta. Kraševskis (Litwa. l. 1847 m. pusl. 323) prisimena čia rudens žemyneliavimą alų aukojant: „Žemynėle, žiedekle, pakylėk mūsų rankų darbus“. Jokių tos dainos atmainų nežinome.

85. Bernelio raudojimas[1a].

Rz, Kr — **Bernėlio Raudójimas.**

Bėk, bėk, valtele,
ant greitos Nemonėlės,
pribėk aukštą kalnelį,
kur žalias aužolėlis;
ten aukštame[2] kapatyj'[b]
gul mano tėvatis.
Pasiskųsiu mielam[3] tėveliui,
ką patėvis man daro:
skaudžei[4] mane išbarė,
iš namelių[5] išvarė.

Rz, Kr, Ns, Kl — Bėgk, bėgk. Ns — mano waltele.
Kr, Kl — Nemunėlės. Ns — Ant greito Nemonelio.
Rz, Kr, Ns, Kl — Pribėgk.

Ns — tewužatis,
Rz, Kr — Pasiskusu (Pasiskųsu). Ns apleidžia — mielam.

Rz, Kr, Ns — Skaudzey. Rz — manne.

Bėk, bėk, valtele,
ant greitos Nemonėlės,
pribėk žaliąjį dvaratį!
Tam' žaliamjam[6] dvaratyj'
trys viežlybos[c] mergatės:
viena[7] staklužes taisė,
antroji plonai verpė,
trečioji šilkais rašė[d].
Ta, kuri šilkais rašo,
bus mano mylimoji[8],
o jei aš tą negausiu,
numirsiu dėl smutnybės.
O kur jūs mane laidosit[9],
kad miręs iš smutnybės?
„Ten lelijų daržatyj'
po rožių krūmačiu".

Rz, Kr, Ns, Kl — Bėgk, bėgk. Ns — mano waltele.
Kr, Kl — Nemunėlės. Ns — Ant greito Nemonelio.
Rz, Kr, Ns, Kl — Pribėgk. Ns — žalią.

Rz, Ns — Treczoji.

Ns, Kl čia pradeda 3 posmą. Rz, Kr — ne gausu.
Rz, Kr — numirsu.

Rz — mirręs. Ns šią eilutę apleidžia.

Rz — Po Rožû, Ns — Po roželiû. Rz, Ns — Krumaczu.

Ir atėjo jaunos mergatės[e]
kas nedėlės rytužę
sav kvietkeles[10] pyti[f].
„Skinkit, skinkit, mergates,
vis ką tikt norit;
o tikt neskinkit žiedelį
nuo to rožių krūmelio".

Ns, Kl jungia su 3 posmu. Ns apleidžia — jaunos.
Kr, Kl — Rytužį. Ns šią eilutę apleidžia.
Kr, Kl — pįti, Ns — nuskįti.

Ns šią eilutę apleidžia.
Ns — žėdą.
Rz — Nu (kitame posme — Nů). Rz — Rožû.

Ir atėjo jauna[11] sesytė
šventos nedėlės rytą,
nuskynė rožės pumpurėlį
nuo tų rožių krūmelio:
„Ai gražei kvepia žiedelis,
tas rožių pumpurėlis!“
Atsakė močiutė verkiant:
„Juk tai ne rožių žiedelis,
tai dvasė[12] jauno bernelio,
kurs miręs dėl smutnybės“.

Ns apleidžia — jauna.

Rz — Nů tû Rožû.
Ns — Ey. Ns — žėdas.
Rz — Tas Rožû.
Rz — Moczutte. Ns — Moczut' atsake.
Rz — Rožû. Ns — žėdas.
Viet. jauno bernelio Ns — bernuželio.
Rz — mirręs.

1 Rz 1825 m. pusl. 304 ir 306 (vokiškas vertimas pusl. 305 ir 307). Kr 1843 m. pusl. 230 ir 232. Ns 1853 m. № 379 (vietoje Rz 10+16+7+10 = 43 posmo eilučių Ns išlyginta: 10+10+10+10=40 eilučių). Kl 1905 m. pusl. 346 (pridėjimų № 166: 10+10+13+10=43).

Rz pusl. 362: „Aus Piktuppönen bei Tilsit“. Tenka pažymėti tas pat, kas ir dėl Rz 84: piktupėniškio Hassensteino rinkiniuose tos dainos nėra ir iš viso Rz medžiagoje ji nėra pažymėta; jokių tos dainos atmainų nežinome. Kraševskis (Litwa, I. 1847 m. pusl. 312) dėl jos rašo: „Tai stebėtinai gryna (tikriau: cudna swoją świeżością) daina, kurią meniškai (apdirbant) netik negalima būtų jai dar pridėti, bet priešingai tektų atimti, sau lygios neturi jokioje kitoje kalboje“.

2 Kr — auksztamė.
3 Kr — mielám.
4 Kr — skàudzey.
5 Kr — Namėliû.
6 Kr — žalàmjam'.
7 Kr — Wienà.
8 Kr — mylimóji.
9 Kr — láidosit.
10 Rz — Kwėtkėles, Kr — kwėtkelės.
11 Kr — jaunà.
12 Kr — Dwasė.

a Rz — Die Klage des Jünglings.
b Ns — Dort unterm hohen Hügel.
c Rz — sittige, Ns — wackre.
d Rz, Ns — stickte (stickt) in Seide.
e Nors Ns apleidžia — jaunos, toliau — jauna, bet čia verčia — junge Mädchen, toliau — die junge Schwester.
f Rz — binden, Ns — pflücken.

86. Mįslė[1a ir 2].

Ai siuntė, siuntė mane[3] anytėlė
žiemužės šėkos[b], vasaružės sniego[c],
o aš eidama[4], graudzei verkdama
sutikau bernužį, jauną kerdužį.
„O kur tu eisi, mergyte mano,
o ko tu verki, jaunoji mano?“
„Ai siuntė, siuntė mane[3] anytėlė
žiemužės šėkos[b], vasaružės sniego[c]“.
„Eikis, mergyte, eikis, jaunoji,
vis pagirėleis, vis pamarėleis.
Ten tu rasi žalią pušytę,
imk pušies šaką ir marės pūtos saują,
tai tu parneši savo anytėlei
žiemužės šėką[b], vasaružės sniegą[5].

Rz — **Misle**, II — **Suntimas.**

X, II, Ns, Schl — Ey. X, II, Rz — sunte, sunte mannę. Stan — Siunty muny anitely, IX, XI — Kad sius tawe (XI — tawa) [rusta Anyta.

Rz — Ziemužės. Kr, Ns, Schl — Szėko. Stan — szina, sniga. IX. XI — Waseras (XI — Wasaras) Sniego, Žiemos [Szekelio.

X, II, Rz, Kr, Ns — graudzey. IX, XI, Stan nuo šios vietos dviejų eilučių nėra.

X, II, Rz — Sutikkau. X, II — Bernytį. X — mano jauną Raitelyte, II — Jauną Raitelytį, Ns A. L. — mano raitelytį. Ns Stan, Ns — musû sesele. IX, XI nėra nuo šios vietos keturių eilučių. [— Sutikau mano jaunas sesytes.

Stan — tu lietunely, Ns — mano jaunoji. X — O ko tu eisi Jaunoji mano.

X, II, Ns, Schl — Ey. X, II, Rz — sunte, sunte mannę. Stan nėra šios ir kitos eilutės.

Rz — Ziemužės, Kr, Ns, Schl — Szėko.

X — Eik... eik, II — Prieik... prieik, Schl — Eikė... eikė. X, Rz — Jauno- [je. Stan — Tu nusyeyky i puszinely, Ns — Tu nusieiki, — Jauna sesyte.

X — Wiss... wis. Rz, II, X — Pagirreleis. Stan, Ns — į puszinely, į pa- [marely.

X, II — rassi, Rz, Kr — rasi. X — žalę (Schl — žalię), II — Žaloji. X, II [— Puszį.

Stan, Ns — Tu (Ns — Ten) pasylaužky puszu (Ns — Puszês) szakele, [— pasygraybiky mariu putele. Rz, II, X — Szakką, Puttôs. Schl — [mariu.

Ns — anytai. Stan — tay parneszszy žimužes szina.

Stan — szina. Ns — Wasarôs.

IX, XI vietoj šešių paskutiniųjų Rz eilučių turi:

Nusikakink sesyte pri Jurû Pakruttês,
Jurû Put(t)elio parneszk Anytai,
Wasaras Sniega (IX — Sniego), Jurû Put- [telis (XI — Pattelis) Wasaras (IX — Wasa- [ros) Sniegas.
Nusikakink Sesyte į žale Girre į Eglynate,
parneszk Anytai Egliû Szakeliû,
Žiemos Szekeli (IX — Szekele), Eglês [Szakeles Žiemos Szekeli.

[1] Rz 1825 m. pusl. 325 (vokiškas vertimas pusl. 325-326). Kr 1843 m. pusl. 2; Schl 1857 m. pusl. 19. Ns 1853 m. № 279 (suderinta Rz pusl. 325 — Ai siuntė, siuntė — su S. Stanevičios № 22 — Oi matuš', matuš). Msc 37 X № 15 (Plyviškių Ostermejerio), Rz Msc 36 II № 49. Msc 37 XI № 8 (Piktupėnų Hassensteino: Ejau lyjant, ejau sningant + Eitu per kiemą, girdžiu per sieną + Kad siųs tave rūsta anyta vasaros sniego), Msc 37 IX № 7 (Piktupėnų Hassensteino: Gerk, brolyti mylimasis + Einu per kiemą + Kad siųs tavo rūsta anyta). K. Brodziński dar 1822 m. („Pamiętnik Warszawski“ III. 242—243) išvertė šią dainą lenkiškai iš Rz Über litauische Volkspoesie („Beiträge zur Kunde Preussens“ 1817—1818 m. I kn.).

Rz savo tekstą įterpdamas į Betrachtung über die littauischen Volkslieder, nenurodo iš kur jį gavęs, bet greičiausia naudojosi Plyviškių Ostermejerio X № 15, kuriuo seka ir II № 49 ir Rz 1825 m. Hassensteino tekstai labiau nutolę; jie turi, be to, kaip ir S. Stanevičios, įžangą, kurios neturi Rėzos tekstas. Ns sako Rz tekstą esant ganz formlos ir derina jį su Stanevičios tekstu, Hassensteino XI № 8 — Ejau lyjant — laikydamas atskira daina (№ 199), taippat ir Hassensteino IX № 7 (Gerk brolyti — mūsų pažymėta prie Rz № 80) bei XI № 8 — Eitu per kiemą (Ns № 315 atitinka Daukanto № 9 — Eitu per kiemą).

Rz Mįslės daina šiaip dainų literatūroje mažai yra žinoma: A. Juškos Lietuviškos svotbinės dainos №№ 819 (gimininga Stanevičios № 22), 889 (labiau nutolusi atmaina), Niemi—Sabaliausko №№ 349 ir 124 (abu tekstu dar labiau už Juškos № 889 nutolusiu nuo Stanevičios, ypačiai № 124). J. Kraševskis dėl Rz dainos pastebi: „lyg ir matome aiškiai Palangos apylinkes“.

[2] Prieš — Ai siuntė, siuntė mane anytėlė yra dar:

XI 8:

Ejau lyjant, ejau sningant
Tarau kad gausu gerą Bernyti,

Prastą gawau sawo Bernyti,
su pusmarszkonais Sermegeleis;
o ir tos paczios be Rankoweliû.

Ns 199 (greičiausia naudojamasi XI):

Ėjau lyjant, ėjau sningant,
Kad gauczau gerą bernytį.
Ui Dieve, Diewuliau mano,
Prastą gawau bernužytį,
Su pusmarszkonem's sermėgom's,
O tos paczos be rankowjû.

(XI 8 tęsinys):

Juk asz pirkczaus Arkliû Deki,
primidurdinczíaus Rankoweliû
kad pa(Rz — pasi)taisyczíaus Sermegele.

Eitu per kiema, girdžiu per Seną:
wainoj' manne Kaimynai.
Ticz, ticz, Sesyte, nesakyk nieką,
mink Žodukus po Kojû.
Juk pri Anyczû, ne pri Mamaczû.

(Ns 199 tęsinys):

Ey mergyte, ey jaunoji,
Juk asz p'rkczaus arkliû dėkį.
Prisidurdinczau rankowes,
Kad pataisyczau sermėgą.

IX 7 (vietoje Rz 80 — Gerk brolyti):

Einu per Kiemą girdžu per Seną
wainoj manne Kaiminai.
(Dauk 9 ir Ns 315 vietoj — Ticz ir tt. — [Noris sugaiškit bevainodami ir tt.).
Ticz, ticz Sesyte, ne sakyk nieką,
mink žodžukus po Kojû.
Juk pri Anyczû, ne pri Mamuczû.

S. Stanevičia 22 vietoje šio įvado prieš — Ai siuntė, siuntė — turi:

Oy matusz' matusz' matuszy muna,
tay łabay toly muny nudawey.
Tay łabay szaunes moszeles radau,
tay łabay ruszcze anita gawau.
Szandis muna koju žyngsnelus,
szandis muna ranku darbelus.

Ns 279 visa paverčia 3 ketureiliais posmais, žemaičių tarmę pakeičia bendrine kalba (motusze, mano). Juškos 819 tekstas, be kalbos skirtumų, nesiskiria nuo Ns, tik vietoje — tay łabay.. nudawey — Kam łabaj... nudavej.

Ns — Szandoja. J. — Szandýs... ranku darbelus.
Ns — Szandoja. J. — Skajtýs... koju žingsnelus.

3 Schl — manę.
4 Kr, Schl — eidamà.... werkdamà.

5 Čia Stanevičia turi dar 4 eilutes (=Ns dviem posmam), bet Ns dar vieną posmą prieš Stan įterpia:

Puszes szakele — Ziemužês szėkas,
Mariû putele — Wasarôs sniegas. } Ns

Oy tu martely, tu nuronely,
kas tau pasaky, kas pamokyna?
Szaunus žodeley tay mun pasaky,
Ruszczes dineles tay pamokyna. } St., Ns

a Rz — Räthsellied, Il — Die Sendung.
b Rz — Wintermay, Ns — Wintergras.
c Rz, Ns — Sommerschnee.

87. Stegreifslied der Hirtenknaben[1a].

Rz — **Nach dem Stegreifsliede der Hirtenknaben,** III, XVIII be antraštės.

Vilks papiovė kumelaitę[b],
tik kojelis[c] liko,
ai liko, liko, ai liko, liko,
tikt kojelis[c] liko.

III, XVIII, Rz — Kummelaitė (Kumelaite).
III, XVIII, Rz — Kojelis, Kr — Kojele. III, XVIII, Rz — likko.
III — Ei. III, Rz — likko ir tt. XVIII — Ai likko liko liko o tikt kojas liko.

[1] Rz 1825 m. gaidos Nationalgesänge der Litthauer № 4; Kr 1843 m. Melodien zu einigen National-Gesängen der Litthauer № 4. Gaidose eilėmis nesuskirstyta. Msc 37 III № 13 (Bilviečių lietuvninkų dainuota), Msc 37 XVIII pusl. 117 (Rz pastabų lapelis).

Rz bene bus paimta iš Bilviečių Cipelio. Šiaip daina literatūroje nežinoma.

a Rz — Stegreifslied der Hirtenknaben, III, XVIII — be vertimo.
b Rz — Füllen.
c Rz — ein Füszlein.

---

88. Aufmunterung zum Tanz[1a].

Rz — **Aufmunterung zum Tanz.**

Šok, broluže, būk linksmas,
tai tavo dienužė,
šendien bei ryto
ir visą nedėlužę[b].

Rz — Brolužže, Kr — Broluži, Bartsch — broluže.
Rz — Rytů.
Rz — wissą Nedeluže.

[1] Rz 1825 m. Nationalgesänge der Litthauer № 5; Kr 1843 m. Nationalgesänge der Litthauer № 5; Bartsch № 345. Gaidose eilėmis nepaskirstyta. Nė Rz dainų medžiagoje tos dainos nėra.

a Rz — Aufmunterung zum Tanz.
b Rz — fröhlich die ganze Woche.

89, Litthauische Daina[1a].

Rz — **Litthauische Daina,** Kr — **Der Schmerz.**

Išeit, pareit jaunasis bernytis: (ds)
„Lankyk mane, mergyte,
lankyk mane, jaunoje,
ben šę vakarėlę!"
„Rods[b] lankyčiau aš tave, bernyti, (ds)
skaudž mano galvužė,
gel mano širdužė,
kad aš tave lankiu[2].
Krint nuo rūtų, krint nuo vainikėlio, (ds)
krint nuo mano veiduzio,
krint nuo mano skaisčiojo
graudus ašarėlis"[c].

IV A — jaunassis.
Ns — Laukyk (vert. Besuche mich). IV A, Rz — mane (manne).
Ns — Laukyk (vert. Besuche mich). IV A, Rz — manne. Ns — jaunoji.
IV A — szi wakarele, Kr, Ns — szį Wakarėlį, Rz, Bartsch — szę Wakarelę.
Ns spaudos riktas — Rodi. Rz, Ns — lankyczau.
Rz, Kr — skaudz, Ns — Skaudza. Rz, Kr, Ns — Galwuže.
Ns — Gela. Rz, Kr, Ns — Szirduže.
Kr, Ns — lankau.
Rz — nu... nu...
Rz— nu.
Rz — nu. Rz, Kr — skaistczojo, Ns — skaisczojo.
Kr — graudzios Aszarėles, Ns — Graudzes aszareles.

[1] Rz 1825 m. Nationalgesänge der Litthauer № 7; Kr 1843 m. Nationalgesänge der Litthauer № 7; Ns 1853 m. № 116; Bartsch № 179. Msc 37 IV A № 3 (bene Encūnų Raušningo lapelis, gal Budriaus 1821 m. pasiųstas Rėzai); tik pirmas posmas prie gaidos, kuri išbraukta tuo pat rašalu, o taip pat išbrauktas prierašas apie Wainikkį nurodant (Vergl[eichen]) „(Allgemeine?) Musik(alische) Zeit(ung)" (Leipcige) 1812 Januar pusl. 27. Dainų literatūra šios dainos nežino.

[2] Kr — lankaù.

a Rz — Litthauische Daina, Kr — Der Schmerz. b Rz, Ns — Gern.
c Rz — eine bittre Thräne.

Lietuvių liaudies dainų tyrinėjimas[1]

(iš Rėzos vokiečių kalbos išversta 1932 m. Vytauto Didžiojo universiteto humanitarinių mokslų fakulteto tautotyros seminare).

1. Dainų suskirstymas rūšimis[2].

a) Dainos.

Lietuviškos liaudies dainos, kaip šis rinkinys rodo, daugiausia yra erotinės rūšies: jos apdainuoja meilės ir džiaugsmo jausmus, pieša naminio gyvenimo laimę ir paprasčiausiu būdu stato prieš mūsų akis meilius santykius tarp šeimos narių ir giminių. Šiuo atžvilgiu visas šitas rinkinys kartu sudaro lyg meilės ciklą nuo pat jos pradžios per įvairiausius laipsnius iki jos įkūnijimo jungtuvėse. Mes matom čia lietuvišką mergelę jos vaikystės ir jaunystės dienose (pirmos dienos), šalia veiklios motinos uoliai besiverčiančią namų darbais, verpimu, audimu, rašymu:[3]

№ 1[4] Aš motužės mylimosios
vienturtė dukrytė.
№ 2 Ūžkit, ūžkit, mano girnatės.
№ 4 Vakar parėjau labai vėlai,
radau močiutę negulinčią.
№ 40 Aš atsisakiau savo močiutei,
o aš nuo pusės jau vasarėlės.

Mes matom ją sužadėtinę jos senoviniam, taip aukštai gerbiamam, iš paprastų rūtų supintam vainike. Matom gražiausioj jos dienoj, iškilmingai pasipuošusią, bet su liūdesiu ir skausmu atsisveikinančią su motina, seserim ir draugėmis:

№ 8 Kur graži mūsų sesytė stovėjo.
№ 50 Ko liūdit, sesytės, ko nedainuojat?

Matom iškilmingai važiuojančią į savo būsimo vyro namus ir nenoromis, dažnai su ašaromis, nuimančią savo išsaugotą vainiką:

№ 42 Iš vakarėlio vėjeliams pučiant.
№ 49 Ko vėjas pūtė? Ko giria gaudė?
№ 50 Ko liūdit, sesytės, ko nedainuojat?

Matom ją, pagaliau, šeimininkę, ir laimingam savo šeimos ratelyje, nuosaviuose namuose, kieme ir sode veikiančią lygiai uoliai, kaip pirma motinos namuose.

Kartais pastebim ją ir nelaimingose aplinkybėse — skubančią į mylimąją motutę, norinčią jos tyliajam glėbyje[1] išreikšti visus savo skundus:

№ 44 Visi mane barė,
nei viens neužtarė.
№ 59 Du brolyčiu mane palydėjo,
dvi sesyti man vainiką kėlė.
№ 60 Saulyte leidžias, vakars netoli,
leiskit, lydėkit mane, brolyčiai.

---

[1] Rz 1825 m. dainyne įdėta po dainų, o Kr 1843 m. prieš dainas. Visos pastabos čia yra III leidimo redakcijos.

[2] Straipsnio paskirstymas ir antraštės parūpinta vertėjų šitokia tvarka:

1. Dainų suskirstymas rūšimis: a) dainos, b) giesmės, c) raudos.
2. Dainos kilmė.
3. Dainų ypatybės: a) natūralumas, b) vietos ir laiko įtaka, c) mažybinės galūnės, d) skaistumas, e) mitologijos žymės.
4. Eiliavimas: a) jambas, b) trochėjas, c) amfibrachijas, d) daktilis, e) maišytas.
5. Gaida (melodija).
6. Rimas.
7. Dainų išgarsėjimas.
8. Šis dainynas ir rinkinys Prutena.
9. Istorinių dainų klausimas.
10. Pabaiga.

[3] Orig. Sticken.

[4] Rėza visur čia terodo dainos pusl. ir jos vokišką antraštę, kas mūsų pakeista dainų numeriais ir pradžios žodžiais, kurie padeda jomis sekti.

[1] Orig. — Schoosz (skreite).

Visi šitie santykiai nupiešti labai įvairiose formose, ir aš nežinau, ar yra kuri Europos tauta, kuri būtų nupiešusi artojo bakūžės meilę taip įvairiose vestuvinėse dainose. Čia[1] paduota vos pusė parinktos medžiagos, nes viena, kitos dainos buvo iš dalies tik tos pačios temos atmainos, kita, ir šitos jau atrodė pakankama šios rūšies lietuvių liaudies dainos dvasiai apibūdinti.

Prie dainų priskiriamos ir mįslės (lygios dainoms tonu ir metru), kurių vieną aš čia paduodu[2]:

Ai siuntė, siuntė mane anytėlė
žiemužės šėko, vasaružės sniego.
O aš eidama, graudžiai verkdama
sutikau bernužį, jauną kerdužį.
„O kur tu eisi, mergyte mano?
O ko tu verki, jaunoji mano?“
„Ai siuntė, siuntė mane anytėlė
žiemužės šėko, vasaružės sniego“.
„Eikis, mergyt, eikis, jaunoji,
vis pagirėliais, vis pamarėliais:
ten tu rasi žalią pušytę;
imk pušies šaką ir marės putos saują,
tai tu parneši savo anytėlei
žiemužės šėką, vasaružės sniegą.

b) Giesmės.

Yra dar viena lietuviškų dainų rūšis, vadinamosios giesmės, kurių tėma yra arba pamokymas, kaip Duonelaičio Metų laikai (mano išversta ir išleista Karaliaučiuj 1818 m.; to pat autoriaus pasakos, arba pasakėčios[3], kartu su Ezopo pasakėčiomis lietuvių kalba mano yra išleistos Karaliaučiuj 1824 m.), arba religinis jausmas — tikrosiose giesmėse. Pastarosios yra gausiai pamaldžiųjų lietuvių (šventuolių)[4] eiliuojamos, bet iš jų dvelkia evangeliškų bažnyčios dainų dvasia. Tačiau randam tarp jų ir gana originalių bei turiningų kūrinių. Giesmės visiškai skiriasi nuo dainų savo metru, stiliumi ir gaida[5].

1 Rėzos dainų rinkinyje. 2 III leidime daina № 86.
3 Orig. Pásakos oder Fabeln.
4 Orig. von Szwentėjis, oder Frommen.
5 Mūsų metu, atsirėmus Niemi-Sabaliausko surinktąja medžiaga ir jos tyrinėjimu, giesmių nebesiejama vien tik su krikščionių bažnyčia, bet dar su visa senovine dainų-giesmių kūryba.

c) Raudos.

Rečiausia yra trečioji lietuviškų liaudies dainų rūšis — rauda arba numirėlių rauda, kuri išreiškia ilgesį, nukreiptą į mylimus mirusius asmenis. Raudoja arba našlaitė ant savo motinos kapo

Kas man sušildys rankeles, kojeles?
Kas šukuos galvos plaukelius?
Kas man nupraus mano burnelę?
Kas kalbės meilės žodelį?

Arba sodžiaus mergaitės apraudoja savo draugės mirtį:

Kodėl gi tu numirei, ar neturėjai mielos motutės?
Kodėl gi tu numirei, ar neturėjai mylimos sesutės ir tt.

Dvi tokios raudos pateko ir į šį rinkinį:

№ 7 Į girią mane siuntė.
№ 24 Aš vargdienėlė, aš siratėlė.

Palyginkim taippat:

№ 69 Vidur jūrių ir marelių
aukštasis kalnelis.

Ši rūšis, matyti, kyla iš senovės laidotuvių apeigų pagonybės laikais ir krikščionybės papročių išstumta, yra beveik visai išnykusi. Daugumas Prūsų metraštininkų pasakoja mums, kad senovės prūsai turėję panašias raudas savo laidotuvėse. Hartknochas savo Alt- und Neues Preuszen[1] pusl. 182 sako: „Paprastesni prūsų žmonės nuprausdavo velionies kūną šiltu vandeniu, apvilkdavo jį baltais rūbais, pasodindavo kėdėj ir pradėdavo šitaip raudoti: „Hey, hey, kodėl tu numirei? Ar neturėjai ko valgyti ir gerti? Kodėl gi numirei? Tokiu būdu išskaičiuodavo visus velionies turtus ir džiaugsmus, vaikus, gimines, arklius, avis ir tt., ir prie kiekvieno pridėdavo šiuos žodžius: „Kodėl gi tu numirei?“ Ir visa tai Lietuvoj ir Žemaitijoj nevisur dar išnyko; minėtoji rauda tebėra tarp ūkininkų beveik visur vartojama“.

Žodžiai: „Halele, lele, y procz tu umarł“ ir tt., kuriuos Meletius mini savo De sacrificiis et idololatria veterum Prussorum — Epistola ad Sabinum[2] nėra nei senoviškai prūsiški, nei lietuviški, bet mozūriški, nes taip kalbėjo liaudis tuo laiku (XVI a. viduryje) Lyko apylinkėje.

1 1684 m.
2 1551 m.

2. Dainos kilmė.

Tikroji daina, apie kurią čia kalbam, tuo būdu, kaip mes ją randam, tėra lietuvių tautoj išsivysčiusi ir tam tikro tobulumo laipsnio pasiekusi. Latvių kalboj žodis daina nerandamas, o ir išsireiškimų: dainuoti, dainuotojas, dainuovienė[1] — latvių kalbai taippat trūksta. Latviai vartoja tam tikslui Singe (iš vokiečių kalbos), arba dziesma, pav. kazudziesma — nuotakos daina. Latvių kalbai taippat stinga žodžių: marti, piršlys, kraitis, palagis, palagas, svotas, uošvė[2], anyta, nuotaka ir daugelio kitų nuotakos aprėdymo ir vestuvių apeigų pavadinimų jų mažiausiose smulkmenose. Gal būt, daug tokių pavadinimų iš latvių kalbos ilgainiui išnyko dėl stipraus vokiečių ir estų įsimaišymo.

Dar mažiau tenka laukti, kad išsireiškimas daina atsirastų pas kaimyninius slavus. Rusų kalboj turim: piesń svadebnaja, lenkų — pieśń (piosnka) weselna — vestuvinė daina, ir pieszczona melodya — meili gaida; lubowina — mylimoji, oblubienica — nuotaka.

Lietuvių kalba ir asmeninių santykių atžvilgiu ir naminių gyvulių, namų daiktų bei būtiniausių gyvenimo reikmenų pavadinime išsilaikė gana laisva nuo svetimos įtakos, nors šiaip joje gavo pilietybės teisių didelė slaviškų žodžių dalis.

3. Dainų ypatybės.

a) Natūralumas.

Savotiškumas, kuriuo lietuviškos dainos skiriasi nuo kitų dainų, yra jų paprastas natūralumas, jų nepriverstas, paprastas būdas, kuris paneigia bent kokį dailinimą[3] kryptyse, vaizduose ir palyginimuose, trumpai, visus poezijos papuošimus. Tuo jos, tik žvilgterėjus, jau pasirodo kaip kūriniai, kilę iš pačios liaudies. Galima dainoj tuoj pastebėti, ar svetima ranka prie jos yra prisidėjus, arba ar žmogus, pažįstąs klasinę literatūrą, yra čia persisunkęs liaudies dvasia ir nusekęs liaudies dainelę. Pav, keliose vokiečių liaudies dainose matome, kad forma yra menininko rankos sukurta, nors medžiaga yra paimta iš liaudies kūrybos. Net kai kuriose vėlesnėse serbų dainose galim pažinti šitokį senoviškos liaudies kūrybos apdirbimą. Lietuviškos dainos neturi savyje jokių meninio apdirbimo pėdsakų. Jos visos, įskaitant ir tris dainas, randamas Rūgio kn. Betrachtung der litthauischen Sprache[1], yra surašytos iš sodiečių lūpų, ir dažnai sunku būdavo įprašyti sodietį jas padainuoti.

b) Vietos ir laiko įtaka.

Daugumas dainų turi dar vietinio antspalvio[2]. Galima lengvai atspėti vietą ir apylinkę, kurioj daina atsirado. Pav., dainoj № 32 (Išbėg', išbėgo iš Rusnės kaimo du jaunu žvejytėliu) minimi vardai Rusnė, Varusnė ir Pakalnė — kaimai, į kuriuos iriasi žvejai, tad ne be pagrindo darom išvadą, kad ši daina gavo savo pradžią Rusnės — dešiniosios Nemuno šakos — žiotyse. O jei dainoj № 85 (Bėk, bėk, valtele, ant greitos Nemunėlės) ta pati upė vadinama Nemunėliu, tad turim tikrą ženklą, kad ši daina kilo toj apylinkėj, kur upė dar nepasiskirstė dviem šakomis ir turi Nemuno vardą, t. y., netoli Tilžės arba Ragainės.

Daug šitų dainų laiko atžvilgiu yra susijusios su tam tikrais įvykiais, kurių metu jos atsirado. 1813 ir 1814 m. įvykiai, sujudinę beveik visas Europos tautas, turėjo, rodos, įtakos ir Lietuvos žemės muzai. Dainos:

№ 36 Vaikščiojo tėtužis po margą dvarą.
№ 46 Ko dejavo tėtužis senasis?
O ir išleido sūnytį į karą.
№ 52 Žalnieriai žalnieravo,
trimitais trimitavo,
į karą iškeliavo.
№ 53 Jau giest gaidužis, kelkis, sūnyti!
Reiks tau į vaiską joti,

yra jau be abejo iš to laiko kilusios. Daina

№ 68 Šiandien esme be bėdos,
rytoj ir kraujuos brydos,

aiškiai apibūdintina kaip kūrinys, sukurtas tik per Dancigo apgulimą. Priešingai, dainoj

№ 56 Jok, jok, brolyti, netruk ilgai,
neduok žirgačiui stovėt ilgai,

---

[1] Orig. Dainowėne.
[2] Orig. Oszwe. [3] Orig. Kunst.

[1] 1745 m.
[2] Orig. ein lokales Interesse.

kyla aikštėn visai kitoniška dvasia, kuri reiškėsi dar buvusioje kantonų[1] tvarkoje Prūsų valstybėj: raitelis neskuba savo žirgą balnoti, o seserys išreiškia džiaugsmą nelaimėj, kad puikusis brolis yra pašauktas į kariuomenę. Tikrai ši daina kyla iš praėjusio šimtmečio, kai būsimąjį kareivį apraudodavo kaip numirusį. Įsidėmėtina taip pat daina apie baudžiavą, kuri aptariama pastaboj prie dainos

№ 26 Kas nor varguž vargti ir ašarėlių braukti,
tekėk už būro vaiką, baudžiauninko svaitelį.

c) Mažybinės galūnės.

Kita savotiška lietuvių liaudies dainų žymė yra jausmo švelnumas ir nuoširdumas. Daugybė mažybinių galūnių inė[2], ytė, ėlė, a(i)tė, utė, ytis, a(i)tis, utis, inis, ėlis ir tt., kurių gausumas vokiečių kalboj įžeistų ausį, duoda lietuviškoms dainoms tą malonų žavingumą, tą minkštą, švelnų, patraukiantį būdą, kuris užburia širdį. Jos reiškia patikimą toną, švelnų santykį, nuoširdžią užuojautą, trumpai, visa tai, kas vokiečių kalboj nusakoma žodžiais: mielas, meilus, malonus, taurus, padorus ir garbingas[3]. Beveik kiekvienas daiktavardis įgauna dainoj mažybinę galūnę, be kurios ji tikrai nebūtų galima dainuoti. Net veiksmažodžiams pridedamas mažybinis skiemuo in, kad priduotų švelnumo ir nuoširdumo veiksmui. Reikia tik pažiūrėti į liaudies dainą № 18 (Išėjo tėtužis, iškuprino...), kur beveik visi veiksmažodžiai turi galūnę inu, ir ne veikiamai-daromoj („aš spiriu ką veikti", kaip nurodo gramatikai, žiūr. Milkės Litthauische Grammatik[4], pusl. 136), bet mažybinėj prasmėj. Išėjo tėtužis, iškuprino — reiškia pažodžiui — palengva ir tyliai pasilenkė; pūškelę prie šono, ten dyrino — reiškia — slaptomis, atsargiai ir tyliai žiūri grobio. Ir taip šioj dainoj dėl galūnės inu visi kiti veiksmažodžiai, net šiurkščiai ir žemai skambantieji, įgauna kažko švelninančio ir malonaus.

Kartais mažybiniai turi kiek ironiškos ir sąmojingos prasmės, kaip dainoj

№ 20 Atvažiavo meška
su alučiaus bačka,

kur vilkas vadinamas mielu vilkeliu ir nabagėliu. O to paties žodžio pasikartojimas kiekvienam posme, kur kiti žvėrys — kiškis, gegutė, gandras, katinas, lokys ir tt. irgi vadinami nabagėliais, priešingumo dėka dar pakelia dainos sąmojų.

d) Skaistumas.

Pažymėtina, jog skaisti dorovė, gerbimas kas padoru ir tinka, vyrauja dainose. Nerasime nė vienos dainelės, kurioj nepadoriais užsiminimais būtų peržengtos dorovės ir gėdingumo ribos[1]. Daugiausia ten randame dorovinio skaistumo bruožus, kurie laiduoja taurų tautos nusistatymą.

Forkel savo kn. Geschichte der Musik[2] II tome, pusl. 771, sako: „Liaudies daina, kokia ji mūsų laikais sukurta ir praėjusiais šimtmečiais daugiausia buvo kuriama, nėra tikras meno istorijos dalykas. Jei ji atsiranda pačioj liaudyje, tai tekstas turi dažniausiai kvailus, tuščiaminčius rimavimus, arba nešvarius dviprasmiškumus, o jos gaida yra tokia nereikšminga, kad ji kiekvienam kitam tekstui lygiai gerai pritiktų". Šis tvirtinimas visai negali būti taikomas lietuvių liaudies dainoms. Nors nerandam jose giliai apgalvotų tiesų (kas gi jų ieško liaudies dainose?), tačiau viskas teisingai mąstyta, giliai atjausta ir padoriai išlaikyta.

Rimtas skausmas, švelni melancholija apsupa šias dainas gražiai veikiančiu liūdesio šydu. Meilė čia nėra paleistuvinga aistra, bet tasai rimtas, šventas gamtos jausmas, kuris leidžia nepagedusiam žmogui manyti, kad kažko aukštesnio ir dieviško glūdi šiame nuostabiame sielos linkime. Ossianas sako: „Tai laimė skausme, jei taika viešpatauja liūdinčio širdyje". Ir šis išsireiškimas visiškai pasiteisina lietuvių dainose. Iš jų dvelkia švelnus, elegiškas tonas, ir jis kyla ne iš ištvirkusios, bet iš skaisčios, nekaltos, savo mylimo objekto skaudžiai pasiilgusios širdies. Palyginkim tiktai dainas:

№ 14 Teka upužėlėj čystas vandenėlis.
№ 15 Kur eisiu, kur būsiu, kur tai matysiu?

---

1 Orig. Kantonsverfassung: ligi 1807 m. išliko 1738 m. kariuomenės tvarkymo nuostatai, kuriais Prūsai buvo paskirstyti apygardomis (Kanton); kiekvienas pulkas buvo rekrutuojamas iš jam priskirtcs apygardos.

2 Orig. inne, yne, yti, ele, ate, uže, ytis, atis, uttis, ynis, élis u.s.w.

3 hold, lieb, angenehm, edel, antständig und ehrwürdig.

4 1800 m.

1 O № 71?

2 1798—1801 Allgemeine Geschichte der Musik, 2 knygos.

№ 50 Ko liūdit, sesytės, ko nedainuojat?
№ 83 Ten darželyj žydi myronačiai

ir kitas nuotakos atsisveikinimo dainas: koks vidinis skausmas ir ilgesys jose reiškiasi! Čia niekur nėra kalbos apie bučkį, rankos paspaudimą, slaptus žvilgsnius ir kitus meilės išreiškimus, kuriuos leidžia kitų tautų išdailinta šnekamoji kalba; niekur nėra mylimosios grožio ir žavingumų aprašymo. Pati meilė vos turi pavadinimą; ji tebėra toji šventa, nepasakoma gamtos paslaptis, kurią nekaltai jaučią neišdrįsta ištarti.

e) Mitologijos žymės.

Labiausiai pažymėtina šių dainų savybė yra senoviška mitologija, kuri viešpatauja daugelyje jųjų. Krikščionybės įvedimas lietuvių tautoj prasideda tik XV a. pradžioj (1421 m. Žemaičiuose buvo įsteigtos pirmos parapijos ir vyskupystė Medininkuose). Tačiau pagonybė išsilaikė dar ilgai po reformacijos. Hercogas Albrektas dar 1545 m. turėjo išleisti Prūsuose ediktą prieš pagonių ceremonijas. Praetorius savo rašte Preuszische Schaubühne[1] skelbia, kad XVII a. viduryje jis dar radęs įsručio apylinkėje daug pagoniškų tikybos apeigų. Tik Fridrikas Vilimas I, pats dažnai važinėjęs po Lietuvą, smarkiai susirūpino šiuo klausimu; jo dėka XVIII a. pradžioje Lietuvoj buvo įsteigtos mokyklos, ir tuo padėtas pagrindas liaudies švietimui.

Nenuostabu, jei šiame taip vėlai krikščionybės šviesos apšviestame krašte iki šių dienų paliko atminimas pagoniškų dievų: Perkūno, Laimės, Giltinės, Bangpūčio, Žemynos, apie kuriuos kalbama pastabose prie dainų

№ 3 O tai dyvai,
didi dyvai buvo.
№ 27 Mėnuo saulužę vedė
pirmą pavasarėlį.
№ 28 Dainuok, sesyte,
ko nedainuoji?
№ 32 Išbėg', išbėgo iš Rusnės kiemo
du jaunu žvejytėliu.

Jie tebegyvena tautos[2] dainose ir patarlėse, kurios paveldėtos iš senovės laikų. Be abejo, dainos, liečiančios mitologinius įvykius, pav. № 27 Mėnuo saulužę vedė, № 62 Aušrinė svodbą kėlė, kyla iš seniausios pagonybės laikų. Kitos, kuriose mitologiniai vaidiniai minimi atsitiktiniai, pav. apie saulę, mėnulį ir jų dukteris

№ 75 Laumė šaukė,
laumė rėkė.
№ 78 Miela saulyte,
Dievo dukryte.
№ 81 O vakar vakaratį
prapuolė mano ovatė;

apie Žemynę, žemės motiną

№ 84 Žiemynėle,
žiedeklėle;

apie Bangpūtį, bangų dievą,

№ 32 Išbėg', išbėgo
iš Rusnės kiemo;

apie Perkūną

№ 28 Dainuok, sesyte,
ko nedainuoji?

— yra tikrai naujos dainos, supintos su senovės vaidiniais. Gal ir gausus skaičiaus devyni vartojimas, kam krikščionybėj nėra jokio pagrindo, juodvarnių gedulingos žinios perdavimas (№ 47 Atlėkė juodas varnas) ir gulbių įspėjamieji pranešimai:

№ 29 Per tiltą jojau.
№ 37 Jau ir atlėkė
gulbių pulkatis,

ir kiti liaudies tikėjimai kyla iš prieškrikščioniškų laikų.

4. Eiliavimas.

Eiliavimo būdas, kuriuo sukurtos liaudies dainos, rodo gausių formų. Vienos dainos yra jambiško mato[1], antros — trochėjiško, trečios — daktiliško, o kai kurios — maišyto.

Norėčiau pabandyti visas šiame rinkinyje pasitaikančias eiliavimo rūšis vienon sistemon suvesti.

a) Jambas.

Jambes vyrauja dainose ir gali būti paskirstytas keturiomis žemesnėmis rūšimis.

---

[1] Tik 1871 m. teišleista Deliciae prussicae oder Preussische Schaubühne.
[2] Ir orig. ne Volk, bet Nation.

[1] Metrum.

1) Trumpa dviejų pėdų jambo eilė (eilutė), susidedanti tik iš dviejų pėdų su moterišku pridedamuoju skiemeniu[1]. Dvi eilutės dažniausiai sujungiamos, papildydamos viena kitą. Tačiau kiekviena eilutė gali būti apsvarstoma nepriklausomai kaip savarankiška. Paskutinis skiemuo yra visados be kirčio ir švelniai užbaigia eilutę.

Dviejų pėdų jambo pavyzdys:

˘ ¯ ˘ ¯ ˘
Ateik, mergýte
Pavásarėlyj

Šiaip yra sueiliuota graži tik paminėtoji daina № 73. Visas eilėraščio pastatymas rodo, kad keturi dvieiliai[2] arba aštuonios eilutės vis sudaro vieną posmą. Kiekviena eilutė turi penkis skiemenis, ir jambo ritmas tęsiasi tvarkingai, nepertrauktas daktilių arba trochėjų. Lygiai romiai ir tvarkingai banguoja skausminga rauda

№ 24 Aš vargdienėlė,
aš siratėlė.

Čia nematome ypatingo posmų padalinimo. Galėtų ir nebūti nukirtimo po septintos eilutės. O daina

№ 80 Gerk, brolyti,
mylimasis,
mano širdytėj
vis laikomasis,

kaip ir minėtoji daina № 73, susideda iš aštuoniaeilių posmų. Pirmoji eilutė turėtų būti padalyta dviem eilutėm:

Gerk, (gerk), brolyti,
(tu) mylimasis,

kas iškyla aikštėn iš antro posmo:

Neduok, brolyti,
taurei žydėti.

Dažniausia prie dviejų dvieilių prisideda dar trečia, ilgesnė eilutė, ir sudaro trieilę trumpą jambo rūšį, kurioje pirmos dvi eilutės susideda iš dviejų narių su moteriškų pridedamuoju skiemeniu, o trečioji eilutė įgauna dar vieną pėdą gale, taip, jog su moteriškų pridedamuoju skiemeniu paskutinėj eilutėj atsiranda septyni skiemenys, kurių schema:

˘ ¯ ˘ ¯ ˘
˘ ¯ ˘ ¯ ˘
˘ ¯ ˘ ¯ ˘ ¯ ˘
Ko užsipuolei,
jaunas bernyti,
ant manęs siratėlės?

Šitas trumpas trieilis jambas randamas labai tvarkingoj lytyj. Jis išlaikomas ligi dainos galo, taip, jog pirmose dviejose eilutėse priskaitomi penki skiemens, o trečioje — septyni. Šiaip yra sueiliuotos šios rinkinio dainos:

№ 9 Į šilą ėjau,
šilužyj kirtau.
pagiryj laivą kuriau.

№ 17 Aš anksti kėliau,
visus pasėjau
žaliuosius meironačius.

№ 21 Į žvejus jočiau,
žvejus lankyčiau,
žvejų mergatę vesčiau.

№ 29 Per tiltą jojau,
žirgs išsibaidė,
nuo žirgužio nupuoliau.

№ 32 Išbėg', išbėgo
iš Rusnės kiemo
du jaunu žvejytėliu.

№ 35 Po tėvo langu,
stiklo langužačiu
alyvužė žydėjo.

№ 41 Žabok, tarnati,
bėrą žirgatį
sidabro kamanėlėms.

№ 42 Iš vakarėlio
vėjeliams pučiant,
lelijužėms belinguojant.

№ 49 Ko vėjas pūtė,
ko giria gaudė,
ko lelija lingavo?

№ 54 Ko užsipuolei,
jaunas bernyti,
ant manęs siratėlės?

№ 65 Į žvejus josiu,
žvejį lankysiu,
žvejo žentelis rods būčiau.

Dainoj № 5 reikia pirmą skiemenį pakartoti:

Bėk, bėk, žirgati,
mano bėrasis,
iki žalios lankelės.

Daina № 79 Per beržynėlį — turi pirmose trijose eilutėse dviejų pėdų jambą su moteriškų pridedamuoju skiemeniu, o ketvirtoj ir penktoj eilutėj — trijų pėdų jambą. Likę posmai eina tvarkingai, tik paskutinis posmas kitoniškas, nes jame įsimaišo keli daktiliai.

2) Retesnė yra trijų pėdų jambo eilutė, susidedanti iš trijų pėdų su pridedamuoju moteriškuoju skiemeniu. Paprastai trys vienodos eilutės sudaro šitokios schemos posmą:

[1] Orig. Nachschlagsylbe.
[2] Orig. Disticha.

Trijų pėdų jambo posmo pavyzdys:

˘ ´ ˘ – ˘ ´ ˜ Žalnieriai žalnierávo,
˘ ´ ˘ – ˘ – ˜ trimitais trimitávo,
˘ – ˘ – ˘ – ˜ į kárą iškeliávo.

Šiaip sueiliuotos minėtoji № 52 ir šios dainos:

№ 72 Aš vakar vakaratį
suderėjau bernatį
ganyt mano ovatę.
№ 62 Aušrinė svodbą kėlė,
perkūns pro vartus įjojo,
ąžuolą žalią parmušė,

kur trečioj pėdoj kartais anapestas kaitaliojasi su jambu, ir eilutė įgauna vieną skiemenį daugiau. Šis matas randamas ir dviejų eilučių posmuose:

˘ ´ ˘ ´ ° – ˘ № 27 Mėnuo saulužę védė
˘ – ˘ – ˘ – ˘ pirmą pavasarėlį.

Kartais posmą sudaro keturios lygios šio mato (trijų pėdų jambo su pridedamuoju skiemeniu) eilutės, pav.:

№ 26 Kas nor varguįį vargtí
ir ašarėlių braukti,
tekėk už būro vaiką,
baudžiauninko svaitelį.
№ 81 O vakar vakaratį
prapuolė mano ovatė,
ai, kas gelbės ieškoti
mano vienturtę ovatę?

Kartais visai nematyti posmų atskyrimo, kaip

№ 7 Į girią mane siuntė,
į giružę uogelių.
№ 47 Atlėkė juodas varnas,
atnešė baltą ranką
ir auksiną žiedelį.

3) Ilgesnė, keturių pėdų jambo eilutė turi viduryje cezūrą, arba pauzą. Ji susideda iš dviejų pusių. Pirmajai pusei priklauso dvi pėdos su pridedamuoju skiemeniu, antroji pusė kartais jokio pridedamojo skiemens neturi, kaip rodo devynių skiemenų jambo eilutės pavyzdys:

˘ ´ ˘ – ˘ | ˘ ´ ˘ –
Jok, jok, brolyti, | netrūk ilgai.

Šiaip sueiliuota čia daina № 56, bet joje matas išsilaiko tik pirmame posme; likusių abiejų posmų kelios eilutės turi mažiau, kelios daugiau, negu devynis skiemenis.

Dainoj № 30

O ir išdygo liepatėlė
tėvo žaliam soduįy,

tasai devynių skiemenų jambas pasirodo pirmose eilutėse be cezūros, arba pauzos, o antrose jis dažnai kaitaliojasi su anapestu arba daktiliu.

Taisyklingesnis pasirodo šitokis jambas su moterišku pridedamuoju skiemeniu abiejose pusėse, dėl kurio eilutė įgauna vieną skiemenį daugiau (dešimtaskiemenė jambo eilutė № 60):

˘ ´ ˘ – ˜ | ˘ ´ ˘ – ˜
Saulytė leidžias, | vakars netoli.

Dažnai dvi lygios eilutės, priklausančios viena prie kitos kaip dvieilis (distichonas), sudaro čia posmą:

˘ – ˘ – ˘ | ˘ – ˘ – ˘
˘ – ˘ – ˘ | ˘ – ˘ – ˘
№ 40 Aš atsisakiau | savo močiutei,
o aš nuo pusės jau vasarėlės.

Šiaip sueiliuotos ir dainos:

№ 37 Jau ir atlėkė gulbių pulkatis,
o ir pavarė į karą joti.
№ 53 Jau giest gaidužis, kelkis, sūnytį!
Reiks tav į vaiską joti.

Dažnai nematyti jokio ypatingo posmų atskyrimo, kaip minėtoje dainoje № 60. Kartais antroji pusė yra kartojama, bet taip, kad įterpiama viduryje pauza yra užpildoma beprasmiais žodžiais, pav. № 19:

˘ – ˘ ´ ˘ | ˘ – ˘ ´ ˘
. . . . . .
˘ – ˘ – ˘
O ir padarė | žvirblytis alų
dam, dam, dali dam,
žvirblytis alų.

b) Trochėjas.

Trochėjiškas eiliavimo būdas pasirodo lygiai paplitęs, kaip ir jambiškas. Ir jis sudarytas kartais iš trumpų, kartais iš ilgų eilučių, bet turi rimtesnę už aną ir raudulingą gaidą. Jis skirstomas į šias dvi žemesniąsias rūšis:

1) trumpa dviejų arba trijų pėdų trochėjiška eilutė, be pauzos viduryje, su pridedamuoju skiemeniu arba be jo (dviejų ir trijų pėdų trochėjo daina № 3):

– ᴗ – ᴗ O tai dyvai,
– ᴗ – ᴗ – ᴗ didi dyvai buvo.

Čia kiekviename keturių eilučių posme viena dvipėdė eilutė kaitaliojasi su tripėde, ir nėra pridedamojo skiemens; № 14, kur po dviejų tripėdžių eilučių eina dvi trumpos eilutės su dviem arba pusantro trochėjiškų pėdų, kaip:

– ᴗ – ᴗ – ᴗ Téka upužėlyj
– ᴗ – ᴗ – ᴗ čystas vandenėlis,
– ᴗ – ᴗ paupėlyj,
– ᴗ – ᴗ pašaltinyj,
– ᴗ – ᴗ – ᴗ ko liūdi, mergyte?

Taippat daina № 20:

Atvažiavo meška
su alučiaus bačka,

kuri betgi nuo ketvirto posmo gauna kitą kryptį ir joje kaitaliojasi jambai su daktiliais.

Šiose dainose terandama trijų pėdų trochėjiškos eilutės:

№ 11 Šiandien alų gersim,
rytoj iškeliausim
į vengrųjų žemę.
№ 25 Per šilelį jojau,
šile šėką pjoviau.
№ 74 Tu, mergyte mano,
tu, jaunoji mano,

kur tik paskutiniai posmai kiek kitoniški.

Dainoj № 38 trijų pėdų trochėjiškas posmas įgauna pirmoj eilutėj vyrišką pridedamąjį skiemenį, šitaip:

⏑ ᴗ ⏑ ᴗ ⏑ ᴗ – Anksti rytą rytužį
saulužė tekėjo.

Taippat ir daina № 51:

Kad aš josiu jau šalin,
duosiu žirgą padkavoti,
padkavėles atkapoti,

kur vyriškas baigiamasis skiemuo kaitaliojasi su moterišku, ir lygiai taippat № 64:

Vedžiau anksti rytužį
beruosius žirgačius.

2) Ilgesnis, keturių bei penkių pėdų trochėjiškas posmas su pauza viduryje pasitaiko arba eilėj eilučių, kurios tęsiasi be matomo atskyrimo, arba — kaitaliojantis su trijų pėdų eilutėmis.

Keturių pėdų trochėjiška eilutė (daina № 75):

⏑ ᴗ – ᴗ | ⏑ ᴗ – ᴗ
Laima rėkė, | laima šaukė.

Šiaip sueiliuotos dainos:

№ 6 Kas tai dyvai, didi dyvai,
rūtų sėjau, rožės dygo.
№ 16 Aš turėjau žirgužėlį,
norint mažą, ale gražų.
№ 23 Aš turėjau mažą brolį,
bet didelį puikoratį.

Kartais keturių pėdų trochėjiška eilutė kaitaliojasi su trijų pėdų eilute, kaip dainoj № 48:

⏑ ᴗ – ᴗ | ⏑ ᴗ – ᴗ
– ᴗ – ᴗ – ᴗ
Po klevėliu šaltinėlis,
čystas vandenėlis.

Tokios yra dainos

№ 33 Vei, mergyte, per langelį,
kursai vėjas pučia?
№ 61 Rūtas sėjau ir gedėjau,
au kuku,

kur antroj eilutėj reikia pakartoti žodį kuku.

№ 67 Dukte mano, Simoniene,
kur gavai tu vaiką?
Dam, dam, dali dam,
kur gavai tu vaiką,

kur antroji eilutė po žodžių dam ir tt. vėl kartojama.

№ 69 Vidur jūrių ir marelių
aukštasis kalnelis.

Daina № 1 Aš motužės mylimosios
vienturtė dukrytė

taippat eiliuojama, bet ketvirtoji eilutė yra įterpiama šitaip:

Jei darbelius dirbt nevengiau,
sunkius darbus taip nutvėriau,
kai kitos mergytės.

Penkių pėdų trochėjiška eilutė susideda iš dviejų pusių, katrų viena turi du, kita — tris trochėjus. Eiliavimas labai taisyklingas, posmai susideda dažniausiai iš keturių eilučių, neturinčių jokių pri-

dedamų skiemenų. Logiškas kirtis yra antroj ir ketvirtoj pėdoj, kaip rodo dainos № 83 schema:

Ten daržatyj | žyda myronačei,
ten daržatyj | žyda tymonáčei,
O kur mūsų | sesytė stovėjo,
Če gražiausios | kvietkelės žydėjo.

Čia gaida skausmu raudoja. Šiaip sueiliuota dar daina № 59:

Du brolyčiu mane palydėjo,
dvi sesyti man vainiką kėlė.

c) Amfibrachijas.

Retesnis už anuodu eiliavimo būdu yra amfibrachiškas, kuris duoda dainai kiek greitesnę, tačiau švelnią ir banguojančią eigą. Eilutė turi nuo 10 iki 11 skiemenų, kurie pauzos pagalba padalomi viduryje į dvi pusi. Vietoj amfibrachijo gali būti ir spondėjas, bet su kirčiu. Paskutinė pėda įgauna arba trochėją arba spondėją.

№ 50 Ko liūdit, sesytės, | ko nédainuójat?
Ar manęs ieškot, | nerūpestingos?

Šiaip sueiliuotos dar dainos:

№ 8 Kur graži mūsų sesytė stovėjo,
rūtužės žydėjo ir lelijužės

(su lengvu nutolimu),

№ 15 Kur eisiu, kur būsiu, kur tai matysiu,
kuom savo širdužę aš nuramdysiu?

Kartais paskutinėj pėdoj yra dar vyriškas pridedamasis skiemuo, kaip № 18:

Išėjo | tėtužis | iškúprino.

d) Daktilis.

Daktiliškas eiliavimo būdas duoda lietuvių liaudies dainai gyvą, šokinėjančią eigą. Po trochėjo paprastai seka du daktiliu, vienas po kito, tad lyg lotynų hegzametre. Kadangi eilutė turi tik 10 skiemenų, tad cezūra viduryje nėra tiksliai išlaikoma. Taisyklingai tuo būdu yra sueiliuota daina № 12, kur dvi eilutės visuomet lydimos gaidos su greita eiga.

Kaip aš ėjau į | lelijų daržą,
penki, šėši ant | mánęs žiūrėjo.

Randama taippat daina vien su daktiliais, tai № 4:

Vákar parėjau | labai vėlai,
radau motytę | ne gulinčią.

Tačiau kirtis paskutiniam daktilyje krinta ant antro skiemens (– ◡), tad pėda paneši į spondėją su pridedamuoju skiemeniu, kuo palėtinama šokinėjanti dainos eiga.

e) Maišytas eiliavimas.

Daugiausia lietuvių liaudies dainose randama maišyto eiliavimo būdo. Metras visuomet yra angštai sujungtas su gaida, bet kur ji yra slenkanti ir skiemenų skaičiaus nėra tiksliai apribota, ten dažnai įterpiama dar viena pėda. Pridedamas skiemuo arba priekinis, eilutės pradžioj, arba užpakalinis, eilutės pabaigoj. Kartais kaitaliojasi daktilis su spondėju arba trochėju, kartais anapestas arba amfibrachijas eina jambo vieton. Neretai keičiasi ir visa dainos eiga. Jambiškas matas pereina į trochėjišką, ir atvirkščiai. Kai kuriose dainose posmai padidinami viena ar dviem eilutėm, jei gaida nėra apribota eilučių skaičiumi. Trumpai, randamas didžiausias įvairumas. Visa šita teikia pageidaujamą laisvę kaip dainos kūrėjui, taip ir jos dainuotojui. Jo vaizduotės polėkis nėra sulaikomas metro pančiais, ir jausmo srovė gali išsilieti nesutrukdyta. Iš čia tas lengvumas, su kuriuo dainininkai ir dainininkės be paruošimo sukuria dainas su maišytu metru.

Tokio daugiau ar mažiau maišyto metro pavyzdžiai yra dainos: № 10, kur kaitaliojasi trochėjai ir daktiliai:

Vėversėli, vyturėli,
ko nečiulbi pievėlei,
ko nerykauji dirvelėj?

№ 13 Trys šeštokai,
šeši trečiokai.

№ 2, kur jambo eilutės jungiasi su trochėjiškomis

Ūžkit, ūžkit,
mano girnatės.

№ 22 Ko bernytis verkia,
ko jaunasis verkia?

№ 28 Dainuok, sesyte,
ko nedainuoji?

№ 31 Aš ėjau per kiemelį
pro rūtų daržėlį.

№ 34 Aš už šeirį eisiu,
šeirį aplankysiu.

№ 36 Vaikščiojo tėtužis
po margą dvarą.

№ 89 Ai žaliuoj', žaliuoj vėsus klevelis
po tėvužio varteliais.

Ši daina, žiūrint į pirmą eilutę, priklausso prie jambiško mato trečios rūšies, o žiūrint į antrą — prie antros rūšies, kaip rodo schema:

˘ – ˘ – ˘ | ˘ – ˘ – ˘
– ˘ – ˘ – ˘ –

№ 43 Auga darže klevelis,
liūdi darže rūtelės,

kur pirmuose trijuose posmuose kaitaliojasi trochėjai ir daktiliai; paskutinis posmas yra jambiškas, pirmos dvi eilutės įgauna vyrišką pridedamąjį skiemenį, ir dainos eiga darosi gyvesnė.

№ 44 Visi mane barė,
nei viens neužtarė.

№ 46 Ko dejavo tėtužis senasis?
O ir išleido sūnytį į karą.

Šioj nuostabioj dainoj perėjimas iš trochėjiško į jambišką matą, kreipiantis į sūnų: Tikt stovėk ir tt., daro nelauktą įspūdį, lygiai kaip ir dainoj № 48:

Po kleveliu šaltinatis,
čystas vandenatis.

— penktasis posmas.

№ 53 Jau giest gaidužis, kelkis, sūnyti,
reiks tau į vaiską joti.

Čia metras tas pats, kaip ir nesenai paminėtoj dainoj № 39. Tik paskutiniam posme, kur dainių pagauna didelė galinga idėja, metras keičiasi ir nutolsta nuo taisyklingos eigos.

№ 55 Ant kalno ieva,
po ieva vanduo.

Ši daina priklauso prie jambiško mato pirmos rūšies su mažais pakeitimais.

№ 56 Jok, jok, brolyti, netruk ilgai,
neduok žirgačiui stovėt ilgai.

Ji priklauso prie jambiško mato trečios rūšies, bet tik pirmas posmas yra taisyklingas, o antras ir trečias įgauna kitą būdą dėl įsimaišiusių daktilių ir moteriškų galutinių skiemenų.

№ 62 Aušrinė svodbą kėlė,
perkūns pro vartus įjojo.

Reikia manyti, kad šioj gražioj senoviškoj liaudies dainoj, kurioje kaitaliojasi jambai ir daktiliai, septintam ir devintam posme yra žuvusi viena eilutė.

№ 63 Ai žirge, žirgyti,
tu mano bėrasis.

Metras čia pirmos rūšies jambiškas, bet daugelyj vietų sumaišytas su daktiliais.

Daina № 64

Vedžiau anksti rytužį
bėruosius žirgačius,

— beveik visa taisyklingai trochėjiška, tik pirmojo posmo pirmoji eilutė turi vyrišką pridedamąjį skiemenį, o kitų posmų pirmosios eilutės — moteriškąsias galūnes.

№ 66 Kai aš tavęs norėjau,
tu manęs nenorėjai.

Čia kartais kaitaliojasi trochėjiškos ir jambiškos eilutės. Taippat ir dainose:

№ 70 Eikš mano bernyti,
visų peikiamasis.

№ 76 Anksti rytą, rytužį
pašersiu žirgytį.

№ 77 Per jūres, per mareles
bėk, bėk laiveli.

№ 71 Ui, ui, Dieve, Dieve mano,
ką aš jaunas veiksiu.

№ 78 Miela saulyte, Dievo dukryte,
kur taip ilgai užtrukai.

№ 84 Žiemynėle, žiedieklėle,
kur sodinsiu rožių šakelę.

№ 85 Bėk, bėk, valtele,
Ant greitos Nemunėlės,

kur kaitaliojasi ne tik trochėjiškos ir daktiliškos pėdos, bet ir jambiškos ir trochėjiškos eilutės.

Be to, reikia pastebėti, kad skiemenų ilgumas priklauso ne nuo ilgų balsių, dvibalsių ir tribalsių, kurių lietuvių kalba taip apsčiai turi, bet, dažniausiai, nuo kirčiavimo. Kirtis ant atviro e (bernelis), siaurojo ė (atėjo), ant a, o, u ir tt. pailgina trumpą skiemenį. Kirtis turi tokios galios, kad jis sutrumpina net dvibalsį prieš tris ar keturis priebalsius (vaikščiojo ⏑ – ⏑). Žiūrėk dainą № 36, kur pirmoji eilutė yra amfibrachiška (vaikščiojo tėtužis), antroji — jambiška (po margą dvarą), trečioji eilutė turi du daktiliu ir vieną trochėją (aukso raktеliais skambindams), ir lygiai taip ir ketvirtoji. Likę posmai veik visi sudaryti iš taisyklingų jambų, kurie kur-ne-kur kaitaliojasi su daktiliais.

5. Gaida (melodija).

Gaida[1] yra sunkiausia dalis, atvaizduojant lietuvių liaudies dainą, nes visai nenori klausyti meno pančių. Pažymint ją gaidomis, žūva gražiausia, kas negali būti išreikšta. Nelyginant paukščių dainoj, liaudies dainos staigūs pakėlimai, greiti kritimai ir švelnūs bangavimai, prie kiekvieno bandymo juos sulaikyti ir ženklais išreikšti, nesiduoda pagaunami. Pagal čia minėtus matus sužymėtų gaidų keli bandymai yra šio dainyno priede[3]. Tačiau, dėl minėtų sunkumų, jie gali duoti tik silpną lietuvių liaudies muzikos sąvoką. Pažymint gaidą, lygiai kaip ir pagaunant tekstą, liaudies dainų rinkėjui nekaip sekasi. Tuo metu, kai žymįs dainą įtemptai jos klausosi, dainuojąs yra lyg pritrenktas[3]. Bailumas ir susivaldymas veikia jį taip, kad iš jo lūpų galima tik trivialių dalykų išgirsti. Daug sėkmingesnis yra liaudies dainos pagavimas, kada rinkėjas nematomas klausosi dainuojančios liaudies, kada, neapreikšdamas čia savo noro žymėti, jis dalyvauja jos šventės susirinkimuose ir visa išgirsta vėliau pažymi. Šito rinkinio viena dalis ir yra tokiu būdu pagauta, kita gi dalis pažymėta iš dainininkų ir dainininkių lūpų.

[1] Orig. Die Melodie.
[2] Žiūr. mūsų leidinio gaidų nuotraukas.
[3] Orig. ist gelähmt.

6. Rimas.

Rimas niekur nesudaro lietuvių liaudies dainų sudėtinės dalies. Kur jis kartais posme yra pastebimas, ten jis taippat tėra atsitiktinis. Daugybė lygiai skambančių mažybinių galūnių su elis, atis, ytis ir daugybė dvibalsių ai, ei, au — daugkur įveda rimą. Tad beveik nėra dainos, kur nesirastų kelių rimuotų eilučių. Palyginkim

№ 1 Aš motužės mylimosios
vienturtė dukrytė,

kur kiekviena trečioji ir ketvirtoji eilutė turi galūnę au;

№ 18 Išėjo tėvelis, iškuprino,
pučkelę prie šono, ten dyrino,

kur beveik kiekvienas posmas turi galunę ino;

№ 24 Aš vargdienėlė,
aš siratėlė.
№ 54 Ko užsipuolei,
jaunas berneli
ant manęs siratėlės?
№ 63 Ai žirge, žirgyti,
tu mano bėrasis,

ir tt., kur gausiai randami mažybiniai — elė, elis, atis.

Rimtose dainose-giesmėse[1] rimas pasidarė jau esmine sudėties dalimi, bet jos yra iš dalies vokiečių bažnytinių dainų sekimai, sukurtos pagal bažnytines melodijas.

Duonelaitis įvedė į lietuvių poeziją graikų hegzametrą. Kaip jo didesnis kūrinys Metai, taip ir jo pasakėčios, kylančios iš praėjusio[2] amžiaus vidurio, yra sukurtos hegzametru; bet jo mūzai ir lietuvių kalbos genijui labiau pritiktų, jei jis savo gražiems[3] kūriniams pasirinktų vieną iš aukščiau pažymėtų dainų ilgesnių eiliavimų. Tačiau toks eiliavimo būdas buvo jam dar permažai ar net visai nežinomas, nors kelios liaudies dainos ir buvo jį priėjusios. Kreuzzüge eines Philologen autorius[4] 216 pusl. sako: „Mano nusistebėjimas ar priežasties nežinojmas randant pas graikų dainių (Homerą) bendrą skiemenų

[1] Rėza nevadina giesmėmis liaudies dainų, tik bažnytines ir à la Duonelaičio Metai.
[2] XVIII a.
[3] Orig. zu den glücklichen Dichtungen.
[4] J. G. Hamann (1720—1788). Kreuzzüge išsp. 1762.

mastą sumažėjo, važiuojant per Kuršą ir Lyvžemį. Šiose apylinkėse yra vietų, kur galima girdėti nevokišką arba latvių tautą prie kiekvieno darbo dainuojant, tačiau nieko daugiau, kaip kelių tonų kadenciją, turinčią daug panašumo į metrą. Jei tarp jų iškiltų dainius, tai būtų visai natūralu, kad visi jo eilėraščiai būtų sudoroti pagal šį jų balsų įvestą madą". Gal būt, šis gabaus autoriaus noras dar kada išsipildys, nors iki šiol aš nepažįstu jokio latvių ar lietuvių dainiaus, kuris sukurtų didesnį kūrinį kuriuo minėtųjų metrų.

7. Dainų išgarsėjimas.

Pirmą paraginimą atkreipti literatūrinio pasaulio dėmesį į lietuvių liaudies dainų vertę davė garsusis Lessingas, kuris savo Literaturbriefe[1] II d. 242 pusl. šitaip rašo: „Nesenai, vartydamas Rūgio[2] lietuvišką žodyną, jo lietuvių kalbos tyrinėjimų gale radau čionai priklausančią retenybę, kuri mane be galo nudžiugino. Taigi kelios lietuviškos daineiės, taip, kaip jas tenai dainuoja paprastos mergelės. Koks naivus sąmojus, koks žavingas paprastumas! Iš čia galima pasimokyti, kad po kiekviena dangaus vieta gimsta dainių ir kad gyvi jausmai nėra vien kultūrinių tautų pirmenybė (privalumas)".

Pilypas Rūgys, nuo 1708 m. iki 1749 m. Valtarkiemio kun. prie Gumbinės, išleido 1745 m. nuostabų raštą: Betrachtung der litthauischen Sprache, kuriame lietuvių kalbos palyginimą su graikų ir lotynų jis per toli nuveda, o slavų, gotų, skandinavų visai neįtraukia palyginiman, tačiau iš viso pasirodo kalbotyrą nusivokiąs. Penkioliktam straipsnyj, kuriame sako apie lietuvių kalbos elegantiškumą ir puošnumą, jis 44 pusl. šitaip išsireiškia: „Čia kai kam bus nemalonu skaityti, kad šiai neišlavintai paniekintai kalbai norima pripažinti puošnumą. Tuo tarpu ji yra kiek paveldėjusi meilumo iš graikų kalbos. Gausus balsių ir mažybinių daiktavardžių vartojimas daro ją malonesnę, negu daugelis šiurkščių tripriebalsių[3] lenkų kalboje. Prieš 50 metų Didžiojoj Lietuvoj buvo daug bajorų, kurie kalbėjo tik lietuviškai. Taippat aukštos kilmės moterys Kauno mieste kalbėjo tik lietuviškai, su ypatingu mandagumu, ir vieną kitą garbino čia nevartojamais žodžiais, kaip „Tamista". Ypatingai liudija apie tai paprastų mergelių išrastos dainos, arba odės, kiekvienam atsitikimui".

Pavyzdžiu jis duoda tris senovines dainas, kurios priimtos ir į mūsų rinkinį:

№ 38 Anksti rytą rytužį
saulužė tekėjo,
№ 16 Aš turėjau žirgužėlį,
norint mažą, ale gražų,
№ 40 Aš atsisakiau savo močiutei,
o aš nuo pusės jau vasarėlės.

Paduodamas šias dainas originale ir vertime, autorius baigia kuklia pastaba: „Man nepritiktų čia įnešti tuščių minčių, jei nebūtų žinoma, kad daug kalbos savybių išmokstama iš panašių odžių ir iš lietuvių moterų, kurios su vokiečiais mažai susitinka. Šios dainos, matyt, yra kilusios iš Didžiosios Lietuvos, kaip aš savo jaunystėj čia vieną mačiau[1] apie apvynį (O apvynėli, žaliūkėli), kuri buvo priskiriama vienam garbingam burmistrui Kaune".

Ši žinia pralieja kiek šviesos į tų trijų dainų kilimo apylinkę. Kadangi Rūgys 1698 m. yra buvęs Didžiojoj Lietuvos kunigaikštijoj, tad atrodo labai tikima, kad jis minėtas tris dainas bus sužymėjęs toje apylinkėje.

Šios dainos, mano nuomone, yra pirmosios trys lietuvių liaudies dainos, tapusios žinomos per spaudą. Dvi lietuvių liaudies dainos, išspausdintos vokiečių gydytojo Ahasvero Brando Reise nach Moscovien iš 1689 m., nenusipelnė visai šio vardo, nes jos yra sulopytos iš rusų, lietuvių ir net lotynų žodžių, kaip tai rodo žodžiai Heu, viva, viva, kurių lietuvių kalba nepažįsta. O be to, trumpas turinys yra be jokios poetinės ir tautinės vertės.

Rūgio pavyzdžiu pasekdamas, ir Herderis savo Volkslieder verschiedener Nationen, 1779 m., I d. pusl. 31 ir II d. psl. 111, išgarsino kelias lietuviškas dainas, tačiau tik vertime. Tai buvo šios dainos:

№ 65 Į žvejus josiu, žvejį lankysiu.
№ 79 Per beržynėlį, per pušynėlį.
№ 83 Ten daržely žyda myronačiai.

---

1 1757 m.
2 Orig. Ruhig.
3 Orig. Triconsonantes.

1 girdėjau, bet orig. wie (ich) gesehen habe.

№ 28 Dainuok, sesyte, ko nedainuoji?
№ 76 Anksti rytą, rytužį pašersiu žirgytį.
№ 63 Ai žirge, žirge, tu mano bėrasis,

ir jau Rūgio paskelbtoji:

№ 40 Aš atsisakiau savo močiutei.

8. Šis dainynas ir rinkinys Prutena.

Mano išleistuose eilėraščiuose Prutena, I d. 1809, II d. 1824, yra ir keli lietuvių liaudies dainų vertimai, kaip: Mergelė prie upelio I d. pusl. 116, Į verpėją pusl. 146, Mergelė prie šaltinio II d. pusl. 55, Vakarais verpianti pusl. 87, Pasižadėjimas pusl. 114 ir Piemenėlis pusl. 145. Tik šitie, čia paminėti, eilėraščiai yra tikri, originalinį tekstą atitinką vertimai, ką gali parodyti jų palyginimas su šio rinkinio dainomis. Visi kiti Prutenų eilėraščiai, prie kurių pažymėta „lietuvių liaudies daina", yra arba mano laisvi sekimai arba paties sukurtos dainos. Manau, kad šį paaiškinimą esu skaitytojams skolingas, juo labiau, jog galima būtų stebėtis, kodėl šiame rinkinyje nėra paskelbta originalinių tekstų anų dainų: Vargšas žvejys rauda — Prutena I d. 5 pusl., Mila 13 pusl., Elma ir Selmis 24 pusl., Marčios atsisveikinimas pusl. 34, Jūreivis pusl. 40, Sigal ir Ina pusl. 78, Žiemos daina pusl. 103, Mirusio brolio rauda pusl. 140, Klevelis pusl. 152, Mylinė iš Gumbinės pusl. 158; II d. Žiemos šėkas pusl. 18, Selmis ir Mila pusl. 121, Trys sesutės pusl. 137.

Šio mano rinkinio lietuvių tekste nėra nieko, ką galėčiau pavadinti savo nuosavybe. Viskas priklauso lietuvių tautai. Tik vertimas ir antraštės yra mano.

Medžiagą[1] šiam veikalui suteikė: kun. Hassenstein sen. Piktupėnuose, kun. Jordan Valtarkiemyj, konsistorijos tarėjas Keber Gumbinėj, precentoris Budrius Pilupėnuose, katedros kun. Zippel (buvęs Bilviečiuose), tarėjas Thilo (buvęs Klaipėdoj), precentoris Ostermeyer (buvęs Laukiškiuose), kun. Rauschning Encūnuose ir kun. Ostermeyer Plyviškiuose.

15 metų, vien tik šį dalyką pamėgus, šiam veikalui buvo rinkta, ir kelionės, triūso, pinigų nesigailėta. Stengdamasis vertimą padaryti tikrą, pažodžiui, nenorėjau metrų ir skiemenų skaičium tiksliai pasekti, bet stengiaus tik laikytis eilių ritmo ir daugiau nei vieno originalo bruožo neišdildyti, nei vieno išsireiškimo nepadailinti.

[1] Orig. Beiträge zu dem Werke įnašas (indėlis) šiam veikalui.

9. Istorinių dainų klausimas.

Čia galėtų būti pakeltas klausimas: ar neturi lietuviai ir istorinių dainų iš tų laikų, kada jų tauta dar turėjo politinę nepriklausomybę? Kaimyninių tautų analogija — lenkų, rusų, serbų ir kt., turinčių savo senovines didvyrių dainas, leidžia tai spėlioti ir apie lietuvius. Tačiau iki šiol aš dar jokios tokios dainos negalėjau rasti. Tik jau mano rinkinys liečia daugiausia Lietuvos prūsiškąją dalį, kur išsilaikė gryniausia kalba, o ne Didžiąją Kunigaikštiją, kur, kaip yra žinoma, XIII ir XIV a. vyko svarbiausių karo veiksmų. Labai galimas dalykas, kad Vytenio, Mindaugo, Kęstučio, Algirdo, Vytauto arba ankstybesnių kunigaikščių žygiai buvo apdainuoti, bet gal būt tie kūriniai žuvo liaudies lūpose, dingo nesužymėti. Gal būt, kelios jų nuotrupos dar bus užsilikusios Žemaičių sodose ir prie Neries krantų.

Kad tokių dainų buvo, pėdsakų randame lenkų ir lietuvių istorikų knygose. Sarnitius — Annal. Polon. et Lithuan. I d. VI sk. (prie 1282 m.)[1] rašo[2]:

„Tada livonai visomis jėgomis savo galybę draugėn subūrę ir Lietuvą puolę, pradėjo su Daumantu aršiausią kovą Vidrimino Giedraičių laukuose, dviejų mylių nuotolyje nuo minėto žinomojo Kiamento ežero. Ten livonų galybė žlugo ir visa jų kariuomenė buvo panaikinta, iš kur tasai laukas iki šiol yra vadinamas Kaulis, kas lietuvių kalba reiškia karą bellum (ne bellum, bet ossa

„Tunc Liuoni totis viribus robur suum in unum conferentes Lithuaniam ingressi cum Daumante proelium acerrimum committunt in campis Vidriminsciis Gedroicorum, duobus milliariis a stagno nobili Kiamento dicto. Ibi robur Liuonum concidit totusque eorum exercitus deletus est. Unde campus ille hactenus Caulis (nicht bellum, sondern ossa heiszt das litthauische Wort von den

[1] Stan. Sarnicki, Annales sive de origine et rebus gestis Polonorum et Lithuanorum, 1587.

[2] Rėza paduoda tik lotynišką tekstą.

lotynų kalba vadinasi lietuviškas žodis, reiškiąs nužudytųjų kaulus)[1]. Ir dabar dar šis Daumantas laukinėmis dainelėmis esti garsinamas".

Gebeinen der Erschlagenen) vocatur, quod significat bellum lingua Lithuanica. Celebratur etiamnum ab agrestibus cantiunculis hic Daumantes".

Kad žmonės apdainuodavo savo didvyrių karo žygius, ypač tų, kurie krito kovoj, aiškiai skelbia Strikauskis ir Kojelavičius prie 1362 m., kada 3000 kilniausių lietuvių Kauno pilyje kaip numantinai pasiaukojo ugniai.

3000 parinktų kareivių buvo tvirtovėj, kurių mirtį tarp liepsnojančios pilies ugnių ir dabar paprastomis dainomis tauta apdainuoja.

Tria millia delecti militis in praesidio fuerant, quorum inter flammas flagrantis arcis mortem nunc etiam vulgaribus naeniis populus decantat.

(Kojelavičiaus Historia Lithuaniae. I t.[2], VIII sk., pusl. 330).

Tenka gailėtis, kad Strikauskis, kuris įmaišo tiek daug nuosavios poezijos į savo Lietuvos istoriją, mums nėra pažymėjęs bent poros tokių karo dainų, dainuojamų anais laikais[3]. Taip pat Tado Čackio veikale dėl Martino Gallo ir Vinco Kadlubeko lenkiškos istorijos[4] (išversta S. B. Lindės ir išleista kaip II priedas prie Ossolinskio Beitrag zur Slavischen Litteratur, pusl. 359[1]) aš randu apie senovines lietuvių liaudies dainas šitokią žinią: „Slibino[2] nugalėjimą apdainavo liaudis Lietuvoj ir Žemaičiuose". Prie šio yra pastaba 21 (Čackio): „A. a. Neliubavičius, taip pasižymėjęs savo uolumu, patiekė man dvi lietuvių dainas, vieną žemaičių, kitą lietuvių kalba. Šios tautos senais laikais su slavais tikrai jokio sąryšio nėra turėjusios. Taigi, daina apie Slibiną[3] turi jiems kilti iš šiarės šalių padavų[4] arba sagų. Kas neskaitęs yra vardo Krak, Kraka šiaurės sagose ir dainose? Palyg. Wormius in literatura punica"[5].

Tai patvirtina mano išreikštą spėliojimą, kad kažkas skandinaviško yra patekę į lietuvių liaudies poeziją.

10. Pabaiga.

Bendrai iš tokių dainų, kurios mus įveda į tautos naminio gyvenimo vidų, galima gauti daug pamokomų paaiškinimų mitologijai, senovės istorijai, kalbai ir tautoms pažinti. Tautinė daina yra tautai pats vidinis sielos žiedas, ir kada tauta jau žuvo, ji dažnai dar tebegyvena savo dainose.

Karaliaučius, 1825 m. liepos 1 d.

---

1 Rėzos pastaba.
2 1650 m.
3 Kaiką jis yra (1582 m.) pažymėjęs.
4 Rozbiór dziejów narodu polskiego, przez pierwszych dwóch pisarzów Marcina Galla i Wincentego Kadłubka, 1801 m.

1 Vokiečių kalba, išl. 1822.
2 Orig. Lindwurm.
3 Orig. vom Drachen.
4 Orig. aus den Clechden; palyg. lenk. Klechdy.
5 Spaudos riktas viet. Wormius (Worm Ole), Literatura runica, išsp. 1661.

Turinys.

Pusl.

III leidimo redakcijos žodžiai III

Dainų tekstai:

1. *Kraitis* (Aš motužės mylimosės vienertė dukrytė) 1
2. *Mergatė prie girnų* (Užkit, užkit, mano girnatės) 4
3. *Ežeras užšalo* (O tai dyvai, didi dyvai buvo ir užšalo ežeras) . . 5
4. *Motė verpianti* (Vakar prėjau labai vėlai) 8
5. *Žirgatis* (Bėk, žirgati, mano bėrasis) 9
6. *Vainikas* (Kas tai dyvai, didi dyvai, rūtą sėjau, rožės dygo) . . . 12
7. *Sirata* (Į girę mane siunt[ė] į giružę uogelių) 14
8. *Sesuo* (Kur graži mūsų ssytė stovėjo) 16
9. *Laivas* (Į šilą ėjau, šilužy kirtau) 17
10. *Ant vėversėlės* (Vėversėl, vyturėle) 21
11. *Iškeliavimas* (Šendien alųgersim) 23
12. *Išpažinimas* (Kai aš ėjau [e]lelijų daržą) 25
13. *Lenkų svodboj dainuota* (Trys šeštokai, šeši trečiokai) 26
14. *Mylinti* (Teka upužėlyj čysas vandenėlis) 28
15. *Myljs* (Kur eisiu, kur būsiu) 29
16. *Nemokanti plonai verpti* (Aš turėjau žirgužėlį) 30
17. *Paskalba* (Aš anksti kėliau 32
18. *Žvirblytis* (Išėjo tėtužis, išsuprino) 34
19. *Žvirblelio česnis* (O ir paėrė žvirblelis alų) 36
20. *Viiko svodba* (Atvažiavo meška) 38
21. *Žvejų mergatė* (Į žvejus jočiau, žvejus lankyčiau, žvejų mergatę vesčiau) 42
22. *Šokėjatė* (Ko bernytis verkia) 44
23. *Puikoratis* (Aš turėjau mažą brolį) 45
24. *Siratėlės rauda* (Aš vargdienėlė) 46
25. *Pažadėjimas* (Per šilelį jojau) 47
26. *Tekėjimas už vyrą* (Kas no[r] varguži vargti) 49
27. *Mėnesio svodba* (Mėnuo saulužę vedė) 51
28. *Iškada darželyj* (Dainuok, sesyte) 53
29. *Tiltas* (Per tiltą jojau) 57
30. *Prapuolusi* (O ir išdygo liepatėle) 60
31. *Vainikėlis* (Aš ėjau per kiemelį) 62

Pusl.

32. *Du žveju* (Išbėg' išbėgo) 64
33. *Žvejienė* (Vei, mergyte, per langelę) 68
34. *Šeirys* (Aš už šeirį eisiu) 69
35. *Už šeirį netekanti* (Po tėvo langu) 70
36. *Karo vaiskas* (Vaikščiojo tėtužis) 73
37. *Sesyčių raudojimas* (Jau ir atlėkė gulbių pulkatis) 75
38. *Motė ir dukrytė* (Anksti rytą, rytužį saulužė tekėjo) 78
39. *Ant klevelio* (Ai žaliuoj', žaliuoj') 80
40. *Dukrės atsisveikinimas* (Aš atsisakiau savo močiutei) 81
41. *Miegas daržatyj* (Žabok, tarnati) 84
42. *Parvedimo daina* (Iš vakarėlio vėjelėms pučiant) 86
43. *Jaunosės dienelės* (Augo darže klevelis) 88
44. *Visi mane barė* 89
45. *Mieliausia dovana* (O kad aš jojau šimtą varsnelių) 91
46. *Tėvs sūnų į karą leidžiąs* (Ko dėjavo tėtužis senasis) 92
47. *Varnas* (Atlėkė juodas varnas) 93
48. *Šaltinatis* (Po kleveliu šaltinatis) 95
49. *Pirmvakaro daina* (Ko vėjas pūtė) 97
50. *Nuotekos daina* (Ko liūdit, sesytės, ko nedainuojat) 98
51. *Medėjis* (Kad aš josiu jau šalin) 99
52. *Duktė žalnierienė* (Žalnierei žalnieravo) 100
53. *Jaunatis į vaiską jodams* (Jau giest gaidužis) 103
54. *Marti sirata* (Ko ussipuolei, jaunas berneli) 106
55. *Sena audėjatė* (Ant kalno jėva) 107
56. *Negreits į karą joti* (Jok, jok, brolyti) 108
57. *Marti ant miego pasileidžianti* (Mamuže mano, senoji mano, noriu saldaus miegelio) 109
58. *Pažadėjimas neįtinkąs* (Anksti rytą keldamai) 111
59. *Parvestuvės pas rūstą anytą* (Du brolyčiu mane palydėjo) . . . 112
60. *Nuramdymas gailios anytos* (Saulytė leidžias', vakars netoli) . . 113
61. *Vainikas nuo tilto puolė* (Rūtas sėjau ir gedėjau) 114
62 *Aušrinė* (Aušrinė svodbą kėlė) 116
63. *Glosnis* (Ai žirge, žirgyti, tu mans bėrasis) 119
64. *Aukso padkavatė* (Vedžiau anksti rytužį bėruosius žirgačius) . . 121

Pusl.

65. *Žiedas paskendė* (Į žvejus josiu, žvejį lankysiu, žvejo žentelis rods būčiau) 123
66. *Atsisveikinimas* (Kai aš tavęs norėjau) 125
67. *Duktės aplankymas* (Dukte mano, Simoniene) 126
68. *Žalnierių daina* (Šendien esme be bėdos) 129
69. *Sirata* (Vidur jūrių ir marelių) 131
70. *Pikta paskalba* (Eikš, mano bernyti, visų peikiamasis) 132
71. *Derybos* (Ui, ui, Dieve, Dieve mano, ką aš jaunas veiksiu) . . . 133
72. *Piemuo prapuolęsis* (Aš vakar vakaratij' suderėjau bernatį) . . . 134
73. *Meilės žadas* (Ateik, mergyte, pavasarėlij') 135
74. *Kerdžius* (Tu, mergyte mano, tu, jaunoji mano, pažadėjei) . . . 137
75. *Kopininkai* (Laimė šaukė, laimė rėkė) 138
76. *Daina jaunojo raitelio* (Anksti rytą, rytužį pašersiu žirgytį) . . . 139
77. *Laivo sudaužymas* (Per jūres, per mareles bėk, bėk laiveli) . . . 141

Pusl.

78. *Saulė* (Miela saulyte, Dievo dukryte) 142
79. *Marti sergantį* (Per beržynėlį, per pušynėlį lane nunešė) . . . 143
80. *Taurelės daina* (Gerk, brolyti mylimasis) 146
81. *Ovatė prapuolusi* (O vakar vakaratij' prapuė mano ovatė) . . . 147
82. *Vierna meilė* (Per kiemelį eidama) 148
83. *Sesytės atsisveikinimas* (Ten darželij' žydamyronačei) 149
84. *Mergatė tarp svetimų* (Žiemynėle, žiedeklėl) 151
85. *Bernelio raudojimas* (Bėk, bėk valtele) 152
86. *Mįslė* (Ai siuntė, siuntė mane anytėlė) 154
87. *Stegreifslied der Hirtenknaben* (Vilks papivė kumelaitę) . . . 154
88. *Aufmunterung zum Tanz* (Šok, broluži, būk linksmas) 156
89. *Litthauische Daina* (Išeit, pareit jaunasis brnytis) 156

Lietuvių liaudies dainų tyrinėjimas 157

Ex libris
Petro Veblaičio